

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

2
2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 2/2023 vychází 31. 7. 2023

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	6
č. 6	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2022, sp. zn. 5 Tdo 847/2022	7
č. 7	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 7 Tdo 1170/2022	28
č. 8	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 3 Tdo 802/2022	35
č. 9	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 3 Tdo 824/2022	42
č. 10	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 8 Tdo 1093/2022	55
č. 11	
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2022, sp. zn. 1 Tmo 17/2022	58
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	72
č. 11	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3690/2021.....	73
č. 12	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 24 Cdo 691/2022.....	79
č. 13	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2236/2020.....	88
č. 14	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2724/2021	94
č. 15	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2021	101
č. 16	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3782/2020.....	112
č. 17	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2022, sp. zn. 26 Cdo 2177/2021	126
č. 18	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1001/2021	132
č. 19	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2022, sp. zn. 25 Cdo 1548/2020	147
č. 20	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2022, sp. zn. 25 Cdo 233/2022	154
č. 21	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1510/2021.....	158
č. 22	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2022, sen. zn. 29 ICdo 101/2020	167

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 6

Pokus trestného činu poškození věřitele podle § 21 odst. 1 a § 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku může spáchat i jeden z věřitelů dlužníka v insolvenčním řízení vedeném ohledně majetku dlužníka, pokud v něm v úmyslu poškodit jiného věřitele přihlásí svou pohledávku ve výši, na kterou nemá nárok, a jestliže by jejím uspokojením došlo k poškození jiného věřitele téhož dlužníka. K zániku trestní odpovědnosti za takový pokus podle § 21 odst. 3 tr. zákoníku pak může dojít tím, že tento věřitel následně sám omezí přihlášenou pohledávku z původní výše, na kterou nemá nárok, na takovou, na niž má nárok, i když tak učiní poté, co jeho pohledávku popře insolvenční správce, dlužník nebo jiný přihlášený věřitel.

č. 6

Poškození věřitele, Pokus trestného činu, Dobrovolné upuštění od pokusu

§ 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 21 odst. 3 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2022, sp. zn. 5 Tdo 847/2022, ECLI:CZ:NS:2022:5.TDO.847.2022.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněných L. M. a J. P. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 8 To 71/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 1 T 117/2020 podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 8 To 71/2022 a rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 24. 1. 2022, sp. zn. 1 T 117/2020, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Jihlavě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 24. 1. 2022, sp. zn. 1 T 117/2020, byl obviněný L. M. uznán vinným pod bodem 1) výroku o vině přečinem poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „tr. zákoník“), a obviněný J. P. byl uznán vinným pod bodem 2) výroku o vině pokusem přečinu poškození věřitele podle § 21 odst. 1 a § 222 odst. 2 písm. b), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Oběma obviněným za to byl uložen shodně podle § 222 odst. 3 tr. zákoníku trest odnětí svobody v trvání 2 let, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 4 let.

2. Obviněný L. M. se uvedeného trestného činu měl podle výroku o vině pod bodem 1) rozsudku soudu prvního stupně dopustit (zjednodušeně uvedeno) následovně. Obviněný dne 27. 7. 2009 nabyl na základě kupní smlouvy od obchodní společnosti A., s. r. o., se sídlem XY (dále jen „A.“), sklízecí mlátičku značky CLAAS LEXION 560. Financování tohoto stroje

si zajistil prostřednictvím smlouvy o úvěru od obchodní společnosti D. L. ČR, spol. s r. o., se sídlem XY (dále jen „D. L. ČR“), a to ve výši 5 940 000 Kč, který měl splácet podle dohodnutého splátkového kalendáře, což však následně nečinil. Proto byl obchodní společností D. L. ČR vyzván ke splacení celého poskytnutého úvěru (výzvu si převzal dne 28. 10. 2010). Následně, nejpozději dne 23. 9. 2011, ale uvedený stroj prodal Z. M., i když se jednalo o předmět zástavy ze zástavní smlouvy č. 141640709 k zajištění pohledávek zástavního věřitele vůči zástavci ze shora uvedené úvěrové smlouvy. Tímto jednáním tak měl zmařit uspokojení svého věřitele, poškozené obchodní společnosti A., která byla nucena jako ručitel úvěru na tento stroj, který nebyl řádně splácen, doplatit obchodní společnosti D. L. ČR zbylou dlužnou část ve výši 5 877 754,13 Kč.

3. Obviněný J. P. se podle bodu 2) výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně měl trestného činu dopustit následovně. Obviněný dne 16. 10. 2015 přihlásil v rámci probíhajícího insolvenčního řízení na obviněného L. M. pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, kterou měl nabýt jako postupník od postupitele obchodní společnosti D. L. ČR, ačkoliv mu byla postupitelem postoupena ve skutečnosti dlužná částka pouze ve výši 502 415,96 Kč, což J. P. stvrdil svým podpisem dne 16. 1. 2014, čímž k majetku dlužníka uplatnil protiprávně pohledávku vyšší o částku 7 423 703,77 Kč. Při zjištěném procentním podílu pohledávky obviněného v insolvenčním řízení ve výměře 20,22 % z celkového souhrnu všech pohledávek na protiprávně navýšenou částku 7 423 703,77 Kč tak připadalo 13,88 %, čímž z částky získané insolvenčním správcem ve výši 17 820 944 Kč mohl obžalovaný při zmíněném procentním podílu protiprávně získat částku nejméně 2 473 457 Kč (tj. těch 13,88 %), o kterou by tak snížil výši možného uspokojení pro další přihlášené věřitele v rámci probíhajícího insolvenčního řízení vůči úpadci L. M., jimiž byly právnické osoby A., A. s., a. s., Hypoteční banka, a. s., Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky, dále Státní pozemkový úřad, Finanční úřad pro Kraj Vysočina, Územní pracoviště v J. a Z. M. V rámci přezkumu pohledávky obžalovaného došlo ke zjištění zmíněné částečné protiprávnosti pohledávky a z tohoto důvodu se původní záměr obžalovaného s očekáváním prospěchem neuskutečnil.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně podali oba obvinění odvolání, která byla jako nedůvodná podle § 256 tr. ř. zamítnuta usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. 8 To 71/2022.

II.

Dovolání obviněných

a) Dovolání obviněného L. M.

5. Obviněný L. M. podal proti uvedenému usnesení Krajského soudu v Brně prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř., neboť rozhodná skutková zjištění jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů a rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

6. V rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný namítal, že se odvolací soud náležitě nevypořádal s pochybnostmi ohledně hodnocení důkazů soudem prvního stupně, a tím i s pochybnostmi o skutkovém stavu. Podle obviněného došlo k deformaci důkazů, takže skutkové závěry jsou ve zjevném rozporu s jejich obsahem,

navíc nedůvodně nebyly provedeny další důkazy. Pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněný podřadil námitky, že skutek kladený mu za vinu nenaplňoval všechny znaky trestného činu, jímž byl uznán vinným. Podle dovolatele se skutek, jak je popsán v žalobě a v rozhodnutí soudu, nestal. Toto jednání ani není trestným činem, neboť nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty, zejména pak subjektivní stránka činu ve vztahu k jednání a k následku. Došlo k porušení zásady *in dubio pro reo*.

č. 6

7. Uvedené výhrady obviněný podrobněji rozvedl. Nejprve zrekapituloval dosavadní průběh řízení a v další části dovolání se věnoval právním vadám v provedeném trestním řízení a napadeném rozhodnutí odvolacího soudu. Nebylo podle něj postaveno najisto, zda došlo k převodu vlastnictví (což je znakem skutkové podstaty přečinu kladeného mu za vinu). Dále namítl, že nebyla zachována totožnost skutku v podobě jednání a následku a posouzení vztahu (souvislosti) mezi nimi, neboť skutek je jinak popsán ve sdělení obvinění a v obžalobě. Popis skutku budí zdání, že má pro právní hodnocení jednání obviněného váhu, že věc byla předmětem zajištění (zástavního práva), ač bylo zjevné, že zástavní právo nevzniklo (věc nebyla dána věřiteli ani o zástavním právu nebyla sepsána veřejná listina a tato nebyla vložena do rejstříku zástav). Soudy nižších stupňů neodstranily pochybnosti doplněním dokazování (výslechem svědka Z. M. či zápisem v registru vozidel). Obviněný nejednal s úmyslem převést majetek, ani jej odklidit před věřitelem obchodní společností A. a ani neměl úmysl způsobit jakoukoliv škodu. Připomněl, že civilní soud rozhodl, že podle předmětné smlouvy šlo o ručení, nikoli o přistoupení k závazku, nevznikla tak solidární odpovědnost. Jakkoliv byla sporná formulace ve smlouvě nevhodná a zavádějící, odpovídala jeho tvrzením jako dlužníka, že kombajn kupoval s garancí příslibovaného objemu práce obchodní společností A., jinak by stroj nekupoval z důvodu nerentability s ohledem na jím obdělávanou výměru. Obchodní společnost D. L. CZ již nic nedlužil a vztah k solidárnímu spoludlužníku by byl řešen v rámci sporu o plnění nepsané dohody o spolupráci (zajištění objemu práce pro kombajn, aby se svým provozem uživil). Obviněný nevložil zavádějící formulaci do smluvních dokumentů (úvěrové smlouvy s D. L. CZ) o tom, že ručením vzniká solidární závazek ručitele s dlužníkem. V dobré víře v to, že formulace odpovídá dohodám, se tak choval. Proto zde existuje absence úmyslu ve vztahu k poškození věřitele v době tvrzeného převodu, byl-li by prokázán.

b) Dovolání obviněného J. P.

8. Obviněný J. P. ve svém dovolání uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu podle něj spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a jiném nesprávném hmotněprávním posouzení [tento dovolací důvod je ovšem upraven v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve znění účinném v době podání dovolání, v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl obsažen jen do 31. 12. 2021]. Obviněný se domáhal zrušení usnesení odvolacího soudu a jemu předcházejícího rozsudku soudu prvního stupně, neboť měl za to, že by měl být zproštěn obžaloby.

9. Obviněný v dovolání zpochybnil, zda přihlášená pohledávka byla skutečně neoprávněná a zda mohlo vůbec dojít jejím přihlášením být jen k částečnému zmaření uspokojení přihlášených věřitelů. Soudy nižších stupňů podle jeho názoru nesprávně aplikovaly soukromé právo týkající se smlouvy o postoupení pohledávky, jež převáděla některou část pohledávek a směnku (tedy i směnečný peníz), který se převádí rubopisem, nikoli smlouvou. Soudy nižších

stupňů učinily nesprávný právní závěr, že úmysl obviněného byl dán tím, že byl srozuměn, že přihlašuje pohledávku v nesprávné výši.

10. Podle soudu prvního stupně obviněný přihlásil pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, kterou měl nabýt jako postupník od postupitele D. L. ČR, ačkoliv mu byla postupitelem postoupena pouze dlužná částka ve výši 502 415,96 Kč, což obviněný stvrdil svým podpisem dne 16. 1. 2014. Výrazem „stvrdil svým podpisem“ zřejmě soud myslel podpis smlouvy o postoupení pohledávky mezi obviněným a obchodní společností D. L. ČR, která se týkala nákladů řízení. Obhajoba poukazovala na právně relevantní argumentaci, zda vůbec pohledávka byla přihlášena ve vyšší hodnotě ve vztahu k rubopisované směnce vlastní ze strany D. L. ČR ve prospěch obviněného na směnečný peníz ve výši 5 877 753,32 Kč vystavenou dne 4. 2. 2011 L. M. na řad D. L. ČR. Dne 25. 3. 2014 obchodní společnost D. L. ČR tuto směnku rubopisem převedla na obviněného J. P.

č. 6

11. Podle názoru obviněného si měly soudy nižších stupňů jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř. náležitě posoudit otázku existence a obsahu právních vztahů vyplývajících z držení a nakládání se směnkou, konkrétně měly posoudit vztah obchodní společnosti D. L. ČR a J. P., vyplývající z rubopisu směnky, jakož i vztah J. P. a L. M. vyplývající ze směnečného závazku. Připomněl, že směnka je abstraktní cenný papír a převádí se primárně rubopisem. Rubopisem se převádí veškerá práva ze směnky. Částečný rubopis je neplatný. Z tohoto důvodu nebyla uvedena směnka ve smlouvě o postoupení pohledávky jako předmět postupní smlouvy, protože práva ze směnky se převádí rubopisem. Rubopis na směnce svědčil obviněnému. Směnka ani smlouva o postoupení pohledávky však neobsahuje žádnou informaci o skutečnosti, že by směnka byla uhrazena dlužníkem, nebo třetí osobou tzv. pro čest. U hlavního líčení také obviněný L. M. potvrdil, že mu zřejmě nebylo vydáno potvrzení, že by ze směnky ničeho nedlužil. Soud si tedy měl zodpovědět předběžnou otázku, které pohledávky byly postoupeny na základě smlouvy o postoupení pohledávky a zda svědčí rubopis na směnce právě obviněnému J. P.

12. Směnka byla uplatněna ve směnečném řízení u soudu. Obchodní společnosti D. L. CZ tak vzniklo právo na náhradu nákladů soudního řízení. Na základě smlouvy o postoupení pohledávky byly postoupeny ze strany D. L. ČR na obviněného J. P. tyto náklady řízení. Směnečný platební rozkaz má totiž ve vztahu k náhradě nákladů řízení konstitutivní povahu. Zatímco směnečný peníz činil částku 5 877 753,32 Kč, tak příslušenství směnečné pohledávky činilo 2 048 366,41 Kč. Smlouvu o postoupení pohledávky však lze vykládat i tak, že na obviněného bylo postoupeno právě veškeré příslušenství směnečné pohledávky v částce 2 048 366,41 Kč, tedy nikoliv pouze náklady řízení ve výši 502 415,96 Kč. I s tímto výkladem smlouvy o postoupení pohledávky se měly soudy nižších stupňů vypořádat, což však neučinily. V takovém případě by totiž bylo nutné dojít k závěru, že obviněný po opravě své přihlášky uplatňoval dokonce menší pohledávku, než která mu skutečně náležela. Směnečný peníz je ale i nadále nutno převést rubopisem. Směnečný platební rozkaz má pouze deklaratorní povahu ve vztahu ke směnce (k tomu obviněný odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. [29 Cdo 252/2009](#)), proto se vždy převádí směnka rubopisem, a to i po vydání směnečného platebního rozkazu. V tomto směru obviněný připomněl § 16 zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového, ve znění pozdějších předpisů (dále ve zkratce jen „ZSŠ“), podle nějž platí, že ten, kdo má směnku v rukou, je řádným majitelem, prokáže-li své právo nepřetržitou řadou indosamentů. Zde jasně jediný rubopis svědčil obviněnému J. P.

13. Soudy nižších stupňů vycházely ze závěru, že obviněný nechal svého právního zástupce pohledávku opravit. Pomíjejí však, že pohledávka nebyla insolvenčním soudem přezkoumána z důvodů tvrzení obchodní společnosti A., že on má regresní nárok proti L. M., neboť A. pohledávku uhradil obchodní společnosti D. L. ČR. Obviněný J. P. až po tomto aktu ze strany obchodní společnosti A. pověřil JUDr. J. H., Ph.D., aby vše opět prověřil, a uzná-li vhodnější z procesní opatrnosti přihlášku opravit, aby tak učinil. Nejedná se ale o žádný důkaz, že by nade vší pochybnost byla pohledávka ze směnky neoprávněná. Obchodní společnost D. L. ČR směnku rubopisovala a podle § 16 ZSŠ je obviněný J. P. jejím řádným majitelem. Pohledávku dokonce nerozporoval ani insolvenční správce jmenovaný soudem AS ŽIŽLAVSKÝ, v. o. s, neboť vycházel ze stejných podkladů jako Mgr. M. S. a ze zákona (k tomu obviněný odkázal na seznam upravených přihlášek v insolvenčním rejstříku sp. zn. KSBR 38 INS XY, založený pod B-8 na str. 11, 12, v němž insolvenční správce uvedl, že nepopírá pravost ani výši). Kvalifikovaným posouzením tak Mgr. M. S. i insolvenční správce na základě předložených podkladů považovali za oprávněného majitele směnky odsouzeného J. P. Pokud obchodní společnost D. L. ČR dostala zapláceno od ručitele ze závazkového vztahu, nikoli ze směnečného závazku, a byl tak směnečný peníz uhrazen, pak měla směnku rubopisovat na ručitele, nebo vydat potvrzení, že byla vyplacena, což se obvykle dělá předáním směnky dlužníkovi, vyznačením úhrady na směnku, nebo vydáním samostatného potvrzení. Obviněný k tomu odkázal na § 39 ZSŠ. Bylo evidentní, že ani obchodní společnost A. ani obviněný L. M. či J. P. nedostali žádné potvrzení ve vztahu ke směnce vztahující se k její úhradě. Pokud by obchodní společnost A. platila za směnku a nebyla na ní uvedena jako aval, zřejmě by se jednalo o placení pro čest. K tomu obviněný odkázal na § 62 ZSŠ.

14. Podle názoru obviněného neměla obchodní společnost D. L. ČR převést rubopisem celou směnku s celým směnečným penízem na třetí osobu, tedy na něj. V odůvodnění obžaloby se uvádí, že směnka byla obviněnému „přidělena“. To ale není právně relevantní termín, právo nezná přidělení směnky jako formu nakládání se směnkou. V podobné terminologii pokračoval i soud prvního stupně, který v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že směnka byla „připojena jako doklad původní pohledávky“. Směnka nebyla přidělena ani připojena, nýbrž rubopisována, a tím i převedena na obviněného. Směnka (ani smlouva o postoupení pohledávky nebo jiné dokumenty předané obchodní společností D. L. ČR obviněnému J. P.) neobsahují žádnou informaci podle zákona směnečného a šekového, že by měla být před indosamentem uhrazena ručitelem. Vinou obchodní společnosti D. L. ČR tak vedle sebe stojí dva závazky vůči obviněnému L. M. – nárok ze směnky a nárok z titulu regresu ručitele obchodní společnosti A. Zdá se tedy, že obchodní společnost D. L. ČR si jednou nechala uhradit z titulu ručení a následně pochybila, když rubopisovala směnku na obviněného J. P. V článku 1.4 smlouvy o postoupení pohledávky jsou uvedeny pohledávky, které jsou postupovány na základě smlouvy o postoupení pohledávky. Směnka tam vyjmenována není. Je to logické, protože byla převedena samostatně rubopisem a nikoli smlouvou o postoupení pohledávky. Jediné, co ve vztahu ke směnce smlouva o postoupení pohledávky uvádí v čl. 2.6, je, že se obchodní společnost D. L. ČR zavazuje směnku rubopisem převést. Článek 1.1 a článek 1.2 smlouvy o postoupení pohledávky pak neuvádí ničeho o úhradě či jiném vypořádání směnečného penízu. Soudy nižších stupňů se těmito otázkami vůbec nezabývaly.

15. Dále obviněný poukázal na expertní stanovisko doc. JUDr. J. K., Ph.D., vedoucího katedry obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v B., odborníka na směnečné právo. Podle něj právní posouzení věci nebylo správné, resp. soud nesprávně aplikoval

zákon směnečný a šekový a na tomto nesprávném právním základu shledal obviněného vinným. Expertní stanovisko se týkalo postavení směnečného věřitele (indosatáře) ze směnky vystavené obviněným L. M. ve prospěch obchodní společnosti D. L. ČR. Podle názoru doc. JUDr. J. K., Ph.D., z předložené dokumentace není zřejmá úhrada směnečné pohledávky či její části, neboť ani směnka, ani smlouva o postoupení pohledávky nikde nezmiňují cokoli o částečné úhradě. Obviněný J. P. jako nabyvatel směnky mohl na základě přiložené dokumentace legitimně očekávat, že kupuje pohledávku v hodnotě nominálně odpovídající sumě uvedené na směnce. Závěry soudů nižších stupňů, že cena neodpovídá nominální výši, nebyly ničím podloženy. Pokud by došlo k úhradě směnečné pohledávky do rukou předchozího věřitele a účastníci postupovali v souladu s pravidly zákona směnečného a šekového, byla by platba při standardním průběhu vyznačena na směnku kvitancí úplné či částečné platby, případně by byla předána dlužníkovi tak, aby se nemohla dále dostat do oběhu. Z hlediska profesionality a ochrany legitimních očekávání mohl na základě předložené dokumentace obviněný J. P. oprávněně předpokládat, že kupuje směnečnou pohledávku v plné výši a že k úhradě před převodem směnky nedošlo. V opačném případě by buď směnku vůbec nezískal, nebo by ji získal s opatřenou kvitancí o částečné platbě. Závěry soudů nižších stupňů týkající se protiprávního jednání obviněného jsou proto nesprávné. Naopak obchodní společnost D. L. ČR udělala chybu podle zákona směnečného a šekového a uvedla obviněného v omyl rubopisem směnky, ke které absentovalo potvrzení o úhradě směnečné sumy. Vyjádření obchodní společnosti D. L. ČR je pak nutno považovat za účelové, mající za cíl pouze její vlastní vyvinění. K samotnému převodu směnky pak byl nutný rubopis. Smlouva o postoupení pohledávky je proto v části, ve které směřuje k převodu cenného papíru, neúčinná, protože převod směnky nutně vyžaduje rubopis. Převodní účinky smlouvy o postoupení pohledávky nastaly v té části, která směřovala k převodu práva na náhradu nákladů nalézacího řízení a náklady exekuce. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že obviněný J. P. ani jeho advokátka Mgr. M. S. neudělali chybu ani v civilním právu, natož pak trestněprávní exces.

16. Lze tak podle obviněného dojít pouze k závěru, že k pochybení došlo ze strany obchodní společnosti D. L. ČR při rubopisování směnky. Doc. JUDr. J. K., Ph.D., také správně uvedl, že smlouvou o postoupení pohledávky byla postoupena jen část pohledávek, avšak ve formálním smyslu byl postoupen také směnečný peníz. Vůbec z ničeho nebylo jasné, že směnka byla uhrazena. Naopak doc. JUDr. J. K., Ph.D., uzavřel, že smlouva o postoupení, kterou se směnka nepostupovala, neobsahovala údaj, že byla uhrazena. Soud prvního stupně však zamítl návrh obhajoby na výslech dalších svědků na podporu tohoto tvrzení. Obviněný vytkl, že soud prvního stupně nesprávně aplikoval a vykládal ustanovení občanského zákoníku o postoupení pohledávky a ustanovení zákona směnečného a šekového o rubopisu. Postoupení pohledávky nemůže být důkazem srozumění obviněného s poškozením věřitelů. Soud prvního stupně měl mít na základě zmíněného expertního stanoviska minimálně pochybnost o aplikaci uvedené právní úpravy a měl si předvolat k výslechu doc. JUDr. J. K., Ph.D. Obhajoba navrhovala výslechy i dalších svědků jako např. Mgr. J. S. ze společnosti AS ŽIŽLAVSKÝ, v. o. s., původního insolvenčního správce dlužníka L. M., aby vypověděl, proč pohledávku nepopíral, a aby se vyjádřil jako odborník, proč se mu zdála přihlášená pohledávka obviněného J. P. v pořádku, jakož i JUDr. J. V., LL.M., současného insolvenčního správce dlužníka obviněného L. M., aby se vyjádřil k tomu, proč sám jako insolvenční správce po prvním přezkumném jednání a schůzi věřitelů pohledávku obviněného J. P. nepopřel. Soud prvního stupně však žádný z těchto navržených důkazů neprovedl.

17. Dále obviněný namítl, že nedošlo ke zmaření pohledávky ani ke škodě. Připomněl, že ustanovení § 222 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku stanoví, že úmyslné jednání pachatele musí směřovat k byť i jen k částečnému zmaření uspokojení věřitele jiné osoby. Soud prvního stupně také zamítl návrh obhajoby na zpracování znaleckého posudku, který by stanovil, zda obviněný J. P. jako majitel největší zajištěné pohledávky postoupené od Z. M. mohl vůbec poškodit nějaké jiné věřitele, než *de facto* sám sebe. Soud prvního stupně pouze konstatoval, že škodu nepředstavuje celá pohledávka, ale jen ta její část, která může být uhrazena prodejem aktiv dlužníka, v odpovídajícím podílu všech uplatněných pohledávek. Absence kvalifikovaného právního závěru má vliv na naplnění samotné skutkové podstaty trestného činu i na výši trestní sazby. Podle názoru obviněného není správný ani výpočet škody soudem prvního stupně, který nezhlednil přednosti, zajištění a nezajištění jednotlivých přihlášených pohledávek. Soud prvního stupně tedy, pokud by se výše uvedenými skutečnostmi týkajícími se hypotetického uspokojení věřitelů správně zabýval, měl využít principu *in dubio pro reo*. Pokud by pohledávka vyplývající ze směnky byla neoprávněně přihlášena, obviněný J. P. by pravděpodobně nemohl zmařit uspokojení nikoho jiného, než sebe sama. Z výše uvedených důvodů je proto napadený rozsudek nepřezkoumatelný a výrok soudu nesprávný.

18. V další části svého dovolání obviněný J. P. namítl absenci úmyslu, neboť jako osoba práva neznalá vzal všechny dokumenty, které mu předal postupitel, obchodní společnost D. L. ČR, a tyto dál předal advokátovi, resp. zmocnil Mgr. M. S. k podání přihlášky a k jeho zastoupení v insolvenčním řízení. Zdůraznil, že Mgr. M. S. nikdy neměla žádný pokyn, aby výši přihlášené pohledávky jakkoli upravovala nebo v jaké výši má pohledávku přihlásit. Soud prvního stupně pak bez důkazů učinil závěr, že bez jeho vědomosti a souhlasu nemohlo v rámci jeho zastoupení dojít k navýšení pohledávky z částky řádově 500 000 Kč na téměř 8 mil. Kč, avšak důkazy svědčily spíše o opaku (viz výpovědi Mgr. M. S. a obviněného J. P., také e mailová komunikace mezi JUDr. J. H., Ph.D., JUDr. Ing. K. F. Ch. a Mgr. M. S.). Obviněný po předání podkladů a zmocnění advokáta k přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení se o věc nezajímal a oprávněně spoléhal na to, že advokát učiní vše v souladu se zákonem.

19. Soud prvního stupně mu však kladl za vinu, že se po opravení přihlášky v rámci insolvenčního řízení bránil a hájil svá práva. Přitom ale neuvedl, v čem by měl spočívat jeho úmysl poškodit věřitele. Přihláška v té době byla opravená a obviněný J. P. pouze uplatňoval své ústavou garantované právo. Soud prvního stupně se otázce úmyslu, resp. srozumění, vůbec v odůvodnění svého rozsudku blíže nevěnoval, což mu však ukládá konstantní judikatura Nejvyššího soudu (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2012, sp. zn. [8 Tdo 506/2012](#)). Obviněný nejednal s úmyslem poškodit jiné věřitele, toto nebylo prokázáno ani v řízení před soudy nižších stupňů, které se tím ani v odůvodnění svých rozhodnutí nezabývaly. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. [5 Tdo 876/2017](#), se trestného činu poškození věřitele může dopustit ten, kdo do insolvenčního řízení přihlásí pohledávku vyplývající z fiktivní směnky. To však nebyl tento případ, jelikož v daném případě se jednalo o skutečnou směnku a nejednalo se o předstírání neexistujícího práva. Podle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. [29 ICdo 129/2018](#), majitel směnky nemusí při jejím předložení k placení ani při případném vymáhání plnění z ní dokazovat nic jiného, než že je majitelem platné směnky. Platná směnka je sama o sobě dostatečným důvodem pro vznik nároku na částku v ní uvedenou. Jestliže dlužník ze směnky popírá existenci závazku ze směnky plynoucího, nese v tom směru důkazní břemeno.

20. Zopakoval, že v dobré víře předal všechny materiály od obchodní společnosti D. L. ČR advokátce a pověřil ji k sepisu a podání přihlášky. Po prvním přezkumném jednání bylo zjištěno, že advokátka mohla přihlášku zpracovat nesprávně. Závěr o nesprávně přihlášené pohledávce však soud prvního stupně učinil bez právní argumentace a pouze na základě svých úvah, které opřel o fakt, že pohledávka byla následně opravena. Odkázal na § 446 občanského zákoníku s tím, že ihned po přezkumném jednání pověřil JUDr. J. H., Ph.D., tedy jiného advokáta, aby přihlášku opravil, pokud to shledá procesně efektivnější a správné. Postupoval tak v souladu se zákonem.

21. Obviněný podle svého přesvědčení podáním přihlášky nenaplnil znaky skutkové podstaty trestného činu, jímž byl uznán vinným, i kdyby tomu tak ale bylo, jeho následným jednáním spočívajícím v opravě došlo k zániku trestní odpovědnosti, neboť ihned po zjištění možné kolize dvou závazků odstranil nebezpečí opravou přihlášky. Soud prvního stupně bez dalšího v odůvodnění konstatoval, že k dobrovolnému upuštění nedošlo, a proto odpovědnost nezanikla. Přitom dne 19. 11. 2015 došlo k přezkumnému jednání, pohledávka obviněného nebyla přezkoumána a nebyla ani popřena insolvenčním správcem. Přihláška pohledávky byla upravena ještě před samostatným přezkumem pohledávky. Hypotetická trestnost činu tedy zanikla podle § 21 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Přitom ještě ke dni 15. 1. 2016, kdy opravil přihlášku pohledávky, mu nic nebránilo, aby pohledávku uplatňoval v původní přihlášené výši 7 926 119,73 Kč. Pohledávka do té doby nebyla nikým popřena, byla do insolvenčního řízení řádně přihlášena a její přezkum měl teprve následovat. Z důvodu chybného nakládání s rubopisovanou směnkou bylo navíc zcela reálné, že by pohledávka obviněného mohla být v insolvenčním řízení v uvedené výši řádně zjištěna, neboť z hlediska civilního práva byla s velkou pravděpodobností uplatněna správně. Obviněný měl tedy možnost stále uplatňovat pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, a tedy případný trestný čin byl zcela uskutečnitelný, ale sám obviněný se rozhodl pověřit svého právního zástupce k opravě přihlášky, a tím i odstranit případné nebezpečí poškození věřitelů v insolvenčním řízení.

22. V další části svého dovolání vyjádřil obviněný nesouhlas s právním hodnocením soudu prvního stupně, které nekorespondovalo se skutkovými zjištěními vyplývajícími z provedeného dokazování. Nebylo zcela jasné, co soud prvního stupně mínil určitými výrazy jako například „zkompletovala pohledávku“, když advokátka v rámci poskytování právních služeb obviněnému J. P. zpracovala přihlášku pohledávky výlučně na základě předaných podkladů. Dále není z odůvodnění jasné, na základě čeho soud dospěl k závěru, že JUDr. J. H., Ph.D., a JUDr. Ing. K. F. Ch. její úkony odsouhlasili. Soud prvního stupně ani nevěděl, jakou to má relevanci k naplnění skutkové podstaty trestného činu ve vztahu k obviněnému. Ani pokyny k odsouhlasení by ale nemohly mít vliv na to, že advokát nesmí postupovat v rozporu se zákonem a případné protizákonné schválení by muselo být Mgr. M. S. odmítnuto. Naopak bylo správně uvedeno, že tak Mgr. M. S. učinila podle dodaných listin. Výrok o vině s tímto závěrem soudu prvního stupně však nekoresponduje. Obviněný měl přímý právní vztah s Mgr. M. S. Udělil jí plnou moc k podání přihlášky a zastoupení v insolvenčním řízení. JUDr. J. H., Ph.D., pouze zprostředkoval kontakt a předání podkladů a kontaktních údajů advokátní kanceláři zastupující obchodní společnost D. L. ČR. Vymáhání pohledávky nebylo předmětem zastoupení, jak vyplývá z plné moci mezi ním a Mgr. M. S. Podle soudu prvního stupně byla pohledávka na částku 502 415,96 Kč přesně smluvně specifikovaná, nedopatřením však zřejmě nevěděl také rubopisovanou směnku, ze které vyplývá rozdíl. Směnka nebyla využita, ale legálně uplatněna, nebyla neplatná, ani fiktivní. Velice podivně a konspiračně pak

vzněl závěr soudu prvního stupně, že obviněný J. P. v součinnosti s právními službami pohledávku „nechal navýšit“. Tento závěr evokuje úmysl, byť byl prokázán opak. Kriminalizující optikou tak byl hodnocen skutkový děj, který z provedeného dokazování nevyplývá, ba dokonce z něj vyplývá naprostý opak.

23. Nakonec obviněný zdůraznil, že dosud nebyl soudně trestán, nedopustil se žádného protiprávního jednání, v rámci své podnikatelské činnosti běžně obchoduje s pohledávkami a pohledávky následně uplatňuje. V této souvislosti a vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že se v projednávaném případě jednalo o ojedinělý exces způsobený jednak chybou obchodní společnosti D. L. ČR při rubopisování směnky, jednak (možným) pochybením právní zástupkyně odsouzeného Mgr. M. S., na kterém však nenesl žádnou vinu a který byl obviněným ihned napraven. Neměl zapotřebí činit cokoli nelegálního, i vzhledem k tomu, že výnos v předmětném konkursu byl nanejvýš sporný.

č. 6

24. Obviněný proto ze všech uvedených důvodů navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu, jakož i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně ve všech výrocích týkajících se obviněného J. P. a aby věc přikázal tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí, případně aby ve věci sám rozhodl.

III.

Vyjádření k dovolání

25. Dovolání obviněných byla zaslána k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k nim vyjádřil prostřednictvím státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství.

26. Námitky obviněného L. M., které podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., se podle státního zástupce snažily vyvolat polemiku s rozsahem provedeného dokazování a způsobem jeho hodnocení ze strany soudů nižších stupňů. Obviněný L. M. zpochybňoval dokazování před soudy nižších stupňů převážně jen v obecné poloze s odkazem na potřebu respektování § 2 odst. 5, 6 tr. ř., jako by mělo být dokazování v plném rozsahu zváženo ještě v třetí instanci. K tomu státní zástupce zdůraznil, že není úkolem Nejvyššího soudu naznačená pochybení za obviněného domýšlet do finální podoby jednotlivých námitek pro účely dovolacího řízení. Pokud obviněný vytýkal, že soudy nižších stupňů měly samy k odstranění pochybností provést důkazy v podobě výslechu Z. M. a zjištění podrobnějšího obsahu zápisu v registru vozidel, spolu s takovými námitkami nevznese argumentaci o kategorii tzv. opomenutých důkazů, která by mohla být relevantní z pohledu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Státní zástupce odmítl i námitky týkající se zásady *in dubio pro reo*, neboť k porušení tohoto principu by mohlo dojít pouze tehdy, pokud by důkazní situace skutečně vyzněla tak, že by nebylo možno se důvodně přiklonit ani k jedné z více v úvahu připadajících skutkových variant a soudy nižších stupňů by zvolily variantu pro obviněného méně příznivou, což však nebyl nyní posuzovaný případ.

27. Pokud šlo o výhrady ohledně zachování totožnosti skutku, pak tyto námitky mohou výjimečně naplnit dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., pokud toto porušení mělo nebo mohlo mít přímý a bezprostřední dopad na konečné právní posouzení jednání obviněného (k tomu odkázal na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [3 Tdo 177/2017](#)). Výhrady obviněného se však týkají domnělé, z vlastní pozice vedené interpretace k významu zástavního práva, kterou příkládá k usnesení o zahájení trestního

stíhání a obžalobě, takže vycházejí z chybného chápání konceptu o totožnosti skutku. Ze srovnání popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání (č. j. KRPJ 132785/150/TČ-2016-160781), resp. obžalobě (sp. zn. ZT 61/2019), na jedné straně a v odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně (sp. zn. 1 T 117/2020) na druhé straně vyplývá zřetelně, že je shodný, v průběhu celého řízení byla zajištěna jeho kontinuita, protože o skutku pak bylo rozhodnuto zákonným způsobem.

28. Státní zástupce odmítl také námitku nenaplnění subjektivní stránky trestného činu kladeného obviněnému za vinu, neboť o tom nebyly v dané věci žádné pochybnosti. Podle jeho názoru sice mohly soudy nižších stupňů v odůvodnění věnovat závěru o úmyslné formě zavinění více pozornosti, avšak tento závěr vyplývá nejen z charakteru a způsobu jednání obviněného popsaného ve skutkové větě ve výroku o vině, ale i z ostatních rozhodných okolností, zejména ze záměru obviněného stran závazkového právního vztahu k zemědělskému stroji, který si nechal financovat z poskytnutého úvěru, včetně jeho další dispozice a z neodvratnosti následku v podobě porušení majetkových práv poškozeného věřitele.

č. 6

29. Dále se státní zástupce vyjádřil k dovolání obviněného J. P. Předně tomuto dovolání vytkl, že obviněný označil dovolací důvod podle předchozí právní úpravy, a nikoli podle právní úpravy účinné v době podání dovolání. Pod dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. zmiňoval vady nesprávného hmotněprávního posouzení, ač je tento důvod s účinností od 1. 1. 2022 uveden v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., k němuž se proto s ohledem na obsah dovolání obviněného státní zástupce dále vyjádřil. V dílčím okruhu námitek, v němž obviněný vytýkal soudům nižších stupňů nesprávnost některých skutkových zjištění, by se však dalo uvažovat rovněž o dovolacím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., v aktuálním znění (byť tento důvod obviněný neoznačil ani odkazem ani slovně).

30. Obsah dovolací argumentace obviněného, zahrnující uplatnění existující pohledávky ve vyšší hodnotě, využitelnost expertního stanoviska doc. JUDr. J. K., Ph.D. (aplikace směnečného a šekového zákona k právnímu základu, jímž byl uznán vinným), zmaření uspokojení věřitele, výše škody z hlediska trestného činu poškození věřitele podle § 222 tr. zákoníku, dovozování úmyslu, zánik trestní odpovědnosti atd., představuje opakování jeho obhajoby známé z předcházejících fází trestního řízení. Obviněný tak kopíroval námitky, které uplatnil v řízení o řádném opravném prostředku, což je patrné ze srovnání odůvodnění odvolání ze dne 15. 2. 2022 s nyní podaným dovoláním. Avizovanými námitkami se tak již zabýval Krajský soud v Brně a vypořádal se s nimi ve svém usnesení, jímž zamítl odvolání obviněného jako nedůvodné. V tomto směru státní zástupce poukázal především na odůvodnění usnesení soudu druhého stupně v bodě 6.

31. Ze shora uvedených důvodů proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněných odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněná. Zároveň vyslovil souhlas s projednáním věci v neveřejném zasedání.

32. Vyjádření státního zástupce bylo zasláno k případné replice obviněným, kteří tohoto práva nevyužili.

IV.

Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

33. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

34. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. 1 a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

č. 6

35. Obviněný L. M. uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. a obviněný J. P. dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ač slovní popis odpovídal dovolacímu důvodu uvedenému v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 (obviněný tak zřejmě omylem vycházel ze zastaralého textu trestního řádu účinného do 31. 12. 2021), jak správně upozornil i státní zástupce ve svém vyjádření.

36. Ohledně obou obviněných je na úvod také třeba zmínit, že ve skutečnosti měli na mysli mnohem spíše dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě, neboť se domáhali přezkumu rozhodnutí soudu odvolacího, který svým usnesením rozhodl o zamítnutí jejich řádných opravných prostředků, odvolání, proti odsuzujícímu rozsudku soudu prvního stupně, tj. proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) tr. ř., přestože byl podle jejich přesvědčení v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a v případě obviněného L. M. též důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

37. Jinými slovy obvinění (obzvláště pak J. P.) správně neoznačili dovolací důvod, na jehož základě by dovolací soud měl napadené rozhodnutí, tj. usnesení odvolacího soudu o zamítnutí jejich odvolání, přezkoumat. Tato vada jejich podání však sama o sobě nebyla důvodem pro odmítnutí jejich dovolání, neboť jádro jejich dovolacích námitek spočívá primárně v posledně uvedených dovolacích důvodech, jimž bylo (alespoň v části) třeba dát za pravdu, jak bude rozvedeno níže.

38. Obecně lze uvést, že dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možno podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jde tedy o nesprávný výklad a použití norem trestního práva hmotného, případně na něj navazujících hmotněprávních norem jiných právních odvětví. Podstatou je vadné uplatnění příslušných ustanovení hmotného práva na skutkový stav zjištěný soudem prvního a druhého stupně. Tento dovolací důvod je dán zejména tehdy, jestliže skutek, pro který byl obviněný stíhán a odsouzen, vykazuje znaky jiného trestného činu, než jaký v něm spatřovaly soudy nižších stupňů, anebo nenaplnuje znaky žádného trestného činu. Nesprávné právní posouzení skutku může spočívat i v tom, že rozhodná skutková zjištění sice potvrzují spáchání určitého trestného činu, ale soudy nižších stupňů přesto dospěly k závěru, že nejde o trestný čin, ačkoli byly naplněny všechny jeho zákonné znaky. Tento dovolací důvod ovšem nespočívá v případném procesním pochybení

soudů nižších stupňů ani v tom, že se dovolatel sice domáhá použití norem hmotného práva, ale na takový skutek, k němuž dospěl vlastní interpretací provedených důkazů, které soudy prvního a druhého stupně vyhodnotily odlišně od názoru dovolatele. Dovolání s poukazem na citovaný důvod nemůže být založeno na námitkách proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jaká skutková zjištění z nich vyvodily, jak postupovaly při provádění důkazů, v jakém rozsahu provedly dokazování apod. Dovolání je koncipováno jako mimořádný opravný prostředek, a je tudíž určeno k nápravě pouze závažných právních vad pravomocných rozhodnutí.

39. V tomto duchu a naznačeném směru musí být vykládán také nově formulovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., který byl do trestního řádu doplněn jeho novelizací provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022. Šlo především o reakci na rozvinutou judikaturu zejména Ústavního soudu, který dlouhodobě judikuje, že ani Nejvyšší soud nestojí mimo soustavu obecných soudů a že je tudíž též povolán k ochraně základních práv a svobod, takže nemůže ponechat bez povšimnutí zásah do těchto práv v rámci procesu dokazování. Určitou výjimku ze shora rozvedeného přístupu založeného na tom, že Nejvyšší soud zásadně nepřezkoumává proces dokazování a na jeho základě učiněná skutková zjištění, tvoří jen případ tvrzení a prokázání tzv. zjevného (extrémního) nesouladu mezi učiněnými skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů, z nichž jsou skutková zjištění vyvozována, pokud zároveň učiní dovolatel tento nesoulad předmětem dovolání [nyní podle nově formulovaného § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.]. Jde především o případy týkající se pro rozhodnutí významných (tj. rozhodných) skutkových okolností, které jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, pokud konkrétní skutkové zjištění nevyplývá z žádného provedeného důkazu, pokud se výsledek dokazování jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný, neboť skutková zjištění, o něž se opírají vydaná rozhodnutí, jsou ve zjevném (tj. extrémním) nesouladu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných (tj. absolutně neúčinných) důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy (případ důkazů opomenutých), což lze hodnotit jako porušení základních zásad ovládajících trestní řízení, jako jsou zásada volného hodnocení důkazů, zásada vyhledávací a presumpce nevinny. Taková existence zjevného (extrémního) nesouladu by mohla naplňovat dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a odůvodnit mimořádný zásah do skutkových zjištění, která ale jinak (obecně) v řízení o dovolání nejsou předmětem přezkumné činnosti Nejvyššího soudu, a to ani po uvedeném doplnění trestního řádu o nově formulovaný dovolací důvod. Tento extrémní nesoulad ale není založen jen tím, že z různých verzí skutkového děje se soudy nižších stupňů přiklonily k verzi uvedené v obžalobě, pokud svůj postup přesvědčivě zdůvodnily (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 888/14](#)). Tvrzení nedostatků skutkových zjištění, která nelze oddělovat od nesprávné právní kvalifikace, samo o sobě nezakládá důvod pro zásah dovolacího soudu, jak uznal i Ústavní soud ve stanovisku ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#).

b) K uplatněným námitkám obviněných L. M. a J. P.

40. Nejprve je třeba uvést, že dovolací námitky obviněných představují jejich dosavadní obhajobu, kterou uplatňovali jak v řízení před soudem prvního stupně, tak v rámci svých řádných opravných prostředků. Obecně lze souhlasit se státním zástupcem, že dovolání postavené na takových námitkách Nejvyšší soud zpravidla jako zjevně neopodstatněné odmítne, pokud se ovšem jimi soudy nižších stupňů zabývaly a dostatečně s nimi i vypořádaly

(viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

č. 6

41. Tak tomu ovšem v daném případě není. Předně je třeba upozornit, že shora uvedený rozsudek soudu prvního stupně není prvním v dané věci, jeho předcházející rozsudek ze dne 15. 9. 2021 (zčásti odsuzující ohledně obviněného J. P. a zčásti zprošťující ohledně obviněného L. M. – viz č. I. 1213 trestního spisu) byl totiž v celém rozsahu zrušen odvolacím soudem, Krajským soudem v Brně (a to usnesením ze dne 9. 11. 2021, č. j. 8 To 315/2021-1249). Přitom alespoň ve zprošťující části soud prvního stupně upozorňoval na relevantní civilní judikaturu Nejvyššího soudu, pro kterou jeho následné právní závěry promítnuté i do popisu skutku nemohou obstát a kterou v následném odsuzujícím rozsudku (zřejmě i pod tlakem soudu odvolacího) zcela pominul. Ovšem ani v případě druhého skutku týkajícího se obviněného J. P. se soudy nižších stupňů zcela nevypořádaly s jeho obranou uplatňovanou v průběhu celého trestního řízení.

42. V dané věci byli stíháni dva obvinění, každý z nich pro svůj vlastní samostatný skutek, jak bylo rozvedeno výše.

43. Obviněný L. M. byl (zjednodušeně uvedeno) stíhán pro poškození věřitele – obchodní společnosti A., která jako ručitel za něj zaplatila věřiteli obviněného, obchodní společnosti D. L. ČR, částku na úhradu pohledávky ze smlouvy o úvěru, který nebyl ve splátkách splácen, a proto odpadla výhoda splácení ve splátkách (a nastala jeho předčasná splatnost). Tento závazek plynoucí ze smlouvy o úvěru byl ve prospěch věřitele D. L. ČR zajištěn trojím způsobem – jednak ručením zprostředkovatele obchodní společností A., jednak zástavním právem na současně pořizovaném zemědělském stroji z peněz získaných úvěrovou smlouvou (sklízecí mlátičky CLAAS LEXION 560), jednak směnkou vlastní, vystavenou obviněným L. M. na řad věřiteli D. L. ČR (viz kopie na č. I. 410 trestního spisu), vystavenou jako blankosměnkou, k níž byla uzavřena dohoda o jejím vyplnění (č. I. 411 trestního spisu). Podle skutkových závěrů soudů nižších stupňů, které v koncizní podobě nalezly odraz ve skutkové větě výrokové části rozsudku soudu prvního stupně, bylo obviněnému L. M. kladeno za vinu poškození věřitele obchodní společnosti A. spočívající v tom, že obviněný prodal předmět zástavního práva Z. M. poté, co obchodní společnost A. z titulu ručení plnila za obviněného jeho původnímu věřiteli D. L. ČR částku ve výši 5 877 754,13 Kč.

44. V popisu skutku se přitom neuvádí nic o tom, za jakou částku byl stroj prodán, zda Z. M. byl také věřitelem obviněného a měl za ním pohledávku, která tím byla hrazena, zda stroj byl prodán pod cenou, bez protiplnění, jak s případnou protihodnotou naložil etc., vůbec se tedy neuvádí, co by mělo být onou škodou značnou, jak vyplývá z právní věty výrokové části týkající se tohoto obviněného. Především ale není z popisu skutku vůbec jasné, v čem mělo spočívat to podstatné, čímž je zmaření uspokojení pohledávky věřitele, proč jednáním obviněného mělo dojít ke zmaření uspokojení pohledávky věřitele, který se tak nemohl uspokojit ani z jiného majetku obviněného coby dlužníka.

45. Předně tedy není z naznačeného popisu skutku vůbec zřejmé, v čem mělo spočívat označené odstranění majetku. Zřejmě jím má být míněn prodej uvedené sklízecí mlátičky. Prodej (tedy uzavření kupní smlouvy prodávajícím) je ovšem součástí typického synallagmatického vztahu, na jehož základě vzniká prodávajícímu právo na dohodnutou cenu

jako protihodnotu prodávané věci – srov. k tomu v tehdejší době platný § 588 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v tehdy platném a účinném znění (dále jen „obč. zák.“), nešlo-li o kupní smlouvu podle § 409 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v tehdy účinném a platném znění, a to až do 31. 12. 2013 (dále jen „obch. zák.“). Proto jím standardně (za běžného chodu věcí) k poškození věřitele nedochází (nejde-li však např. o prodej za neadekvátně nízkou částku apod., což ovšem v popisu skutku nebylo vyjádřeno, takové závěry soudy nižších stupňů neučinily). Odstraněním majetku se přitom podle odborné literatury i judikatury obvykle míní případ ukrytí majetku, k němuž má dlužník i nadále přístup a může s ním disponovat či jej užívat, zatímco věřitel neví, kde se majetek nachází – viz k tomu např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 2000 (ve 2. vydání s. 2214). Prodej by spíše mohl být „zcizením“ majetku ve smyslu § 222 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku (v literatuře srov. tamtéž), ovšem pak za předpokladu, že na takový prodej navazují další kroky, v jejichž důsledku se z kupní ceny nemůže uspokojit věřitel (např. dojde k utracení peněz, jejich darování apod.), popř. pokud dlužník při prodeji neobdrží do svého majetku adekvátní protihodnotu (např. prodej za významně nižší cenu). Nic z toho ovšem z popisu skutku ani dalších závěrů soudů nižších stupňů nevyplývá, ostatně nic z toho doposud státní zástupce ani netvrdil.

46. Soudy nižších stupňů (i státní zástupce) totiž zřejmě vycházely z toho, že dostatečným důvodem pro postih obviněného za trestný čin poškození věřitele je to, že obviněný prodal předmět zástavy, z výtěžku jeho prodeje pak nemohl ručitel (A.), na kterého měla podle soudů nižších stupňů v důsledku regresu podle § 550 obč. zák. (sic!) přejít pohledávka původního věřitele (D. L. ČR), uspokojit svoji pohledávku. Ovšem ani v tomto ohledu se soudy nižších stupňů vůbec nevypořádaly s obranou obviněného uplatňovanou v dosavadním průběhu trestního řízení a vycházely nekriticky z verze obsažené v obžalobě. Vůbec tak nevedly dokazování k námitce obviněného, že takové zástavní právo věřitele vůbec účinně nevzniklo, neboť předmět zástavy neměl zástavní věřitel ve svém držení ani nebyl zapsán do Rejstříku zástav (viz § 157 odst. 2 obč. zák.), resp. se s touto obranou obviněného vůbec nevypořádaly.

47. Kromě toho ovšem soudy nižších stupňů zcela pominuly ustálenou civilní judikaturu, na kterou v prvním rozsudku upozorňoval i sám soud prvního stupně a která se týká zániku zástavního práva. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 6. 2005, sp. zn. [29 Odo 563/2003](#), uveřejněného pod č. 18/2006 Sb. rozh. obč., zástavní právo zaniká i tím, že zajištěnou pohledávku uhradí zástavnímu věřiteli namísto dlužníka ručitel. Tento závěr obstál i v testu ústavnosti [viz usnesením Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. [IV. ÚS 475/05](#), řídil se jím pak Nejvyšší soud i v dalších svých rozhodnutích (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. [29 Odo 486/2005](#))]. Lze připomenout i použitelné závěry z pozdějšího rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2011, sp. zn. [33 Cdo 3923/2008](#): „Ručení je subsidiární a akcesorický právní vztah mezi ručitelem (tj. osobou odlišnou od dlužníka) a věřitelem, který slouží k zajištění věřitelovy pohledávky z hlavního právního vztahu (mezi věřitelem a dlužníkem) a jehož obsahem je závazek ručitele uspokojit konkrétní (ručením zajištěnou) pohledávku věřitele, jestliže ji neuspokojí dlužník. Tím, že ručitel splní věřiteli dlužníkův dluh, zaniká právo věřitele domáhat se dále úhrady této pohledávky, a to nejen vůči dlužníku, nýbrž (případně) i vůči dalším osobám, které tuto pohledávku svým majetkem zajišťovaly; jinak řečeno zanikla tím věřitelova pohledávka vůči dlužníku. Ručitel, který uhradil závazek dlužníka, se stává namísto ‚uspokojeného‘ věřitele ‚novým‘ věřitelem dlužníka v rozsahu, v jakém uhradil závazek, a současně ‚vzniká ručiteli nové právo vůči věřiteli‘. Plnivší ručitel tak

nenabývá nárok, který měl věřitel vůči dlužníku, nýbrž nárok „nový“ na náhradu plnění poskytnutého věřiteli.“

48. Z výše uvedeného je zřejmé, že soudy nižších stupňů si vůbec neujasnily povahu právního vztahu mezi jednotlivými subjekty, existenci a právní režim vztahů mezi nimi. Na případ aplikovaly bez dalšího občanské právo, ač původní právní vztah mezi obviněným a věřitelem D. L. ČR byl založen smlouvou o úvěru, tj. mělo jít o tzv. absolutní obchod ve smyslu § 261 odst. 3 písm. d) obch. zák., tj. šlo o obchodní vztah, na který se vztahuje obchodní zákoník bez ohledu na povahu účastníků právního vztahu (kteří ovšem v dané věci i tak vystupovali jako podnikatelé – tj. i kdyby o absolutní obchod nešlo, šlo by zřejmě o obchodní vztah podle § 261 odst. 1 obch. zák.). I na ručení jako subsidiární a akcesorický vztah se tak měl vztahovat uvedený obchodní zákoník (viz § 303 a násl. obch. zák.), a to včetně regresu podle § 308 obch. zák. Z posledně uvedeného ustanovení též vyplývá povinnost věřitele na žádost ručitele předat mu veškeré potřebné doklady a pomůcky k uplatnění regresního nároku (tato povinnost je nesankcionovaná), nicméně věřitel může v případě neposkytnutí součinnosti odpovídat ručiteli za škodu podle § 373 obch. zák. (tolik jen předběžně k dalšímu postupu původního věřitele D. L. ČR, který neměl rubopisovat zajišťovací směnku vlastní vůči výstavci obviněnému L. M. na řad obviněnému J. P., ale měl poskytnout plnou součinnost ručiteli – obchodní společnosti A., a to v rozsahu, v jakém tento ručitel za dlužníka plnil svůj závazek plynoucí z ručení).

č. 6

49. Lze tak uzavřít, že odsouzení obviněného L. M., jak bylo konstruováno v odsuzujícím rozsudku soudu prvního stupně, jehož správnost dovoláním napadeným usnesením potvrdil i odvolací soud, nemůže obstát. Skutek, jak byl popsán ve výrokové části odsuzujícího rozsudku, nenaplnuje veškeré nezbytné znaky skutkové podstaty trestného činu poškození věřitele podle § 222 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákoníku. Předně se z tohoto popisu nepodává, jak měl obviněný zmařit uspokojení svého věřitele, proč prodej věci měl znemožnit uspokojení jeho pohledávky, pokud okolnosti prodeje nebyly vůbec zjišťovány a nebyl k nim učiněn žádný závěr. Prodej věci ani není sám o sobě trestný a nenaplnuje znak odstranění (části) majetku, který byl obviněnému kladen za vinu. Není ani jasné, jak měla být prostým prodejem způsobena škoda věřiteli, v čem tato škoda má spočívat. Škodou bez dalšího jisté není částka odpovídající té, kterou obchodní společnost A. zaplatila z titulu svého ručení za závazek obviněného plynoucí ze smlouvy o úvěru. Kromě toho je odsouzení obviněného postaveno na tom, že prodal předmět zástavy, tedy zřejmě měl jednat v rozporu s podmínkami zástavní smlouvy. Soudy nižších stupňů se ovšem v tomto směru vzájemně provázanými smlouvami o úvěru, o vyplňovacím právu k blankosměnce, o ručení a o zástavním právu blíže nezabývaly, neposoudily právní vztahy řádně (aplikovaly normy práva občanského a nikoli obchodního), pominuly celou řadu ustanovení právních norem, nezabývaly se platností a existencí jednotlivých právních vztahů. Zejména se nezabývaly vznikem a zánikem zástavního práva (a možností vstupu ručitele do právního postavení původního zástavního věřitele poté, co ručitel splní za dlužníka závazek), což bylo základem jejich výtek vůči obviněnému, ovšem tyto výtky vůči obviněnému vycházejí z nesprávného hmotněprávního posouzení (nesprávné aplikace civilního hmotného práva, konkrétně norem tehdejšího obchodního práva).

50. Výhrady v tomto ohledu je ovšem třeba vznést již proti samotné obžalobě, která je zatížena týmiž vadami, které byly vytknuty rozhodnutím soudů nižších stupňů. Státní zástupce

ani podstatné skutečnosti, kterými by mohly být naplněny znaky poškození věřitele (jak bylo rozvedeno shora) v žalobním petitu netvrdil, svá tvrzení v průběhu řízení ani nedoplnil, proto k nim ani nenavrhoval potřebné důkazy. Zcela opomenut tak zůstal např. výslech klíčového svědka Z. M., který by mohl osvětlit prodej sklízecí mlátičky, podstatu jeho vztahu k obviněnému L. M., jak to bylo s jejich jinými právními vztahy, o nichž obviněný hovořil, nakolik obviněný tímto způsobem uspokojoval svého věřitele Z. M., zda případně nemohl být tímto postupem obviněného zvýhodněn oproti jiným věřitelům etc. Přitom Z. M. byl pro orgány činné v trestním řízení snadno dosažitelný (i v době dovolacího řízení se nacházel ve věznici). V tomto směru by ovšem musel svůj žalobní petit podstatně doplnit státní zástupce, neboť soud se v žádném případě nesmí dostat do pozice pomocníka veřejné žaloby (jak o tom bude ještě níže zmínka). Za stávajícího stavu a dosavadních skutkových zjištění a při závěrech popsaných ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně lze jen konstatovat, že tam popsané jednání není žádným trestným činem. Prostý prodej bývalého předmětu zástavy (pokud zástavní právo vůbec vzniklo) poté, co ručitel za dlužníka plnil zástavnímu věřiteli, totiž není sám o sobě protiprávním jednáním, není ani v rozporu s ujednáními v zástavní smlouvě zajišťující původní pohledávku plynoucí ze smlouvy o úvěru, neboť splněním ručitelského závazku ručitelem (jako dalšího způsobu zajištění téhož závazku ze smlouvy o úvěru) toto zástavní právo zaniklo.

č. 6

51. Podobně nedostatečně se zabývaly soudy nižších stupňů i obranou obviněného J. P. Řádně se nezabývaly oprávněností postupu jednotlivých subjektů, zejména pak původního věřitele ze smlouvy o úvěru, obchodní společnosti D. L. ČR, která měla ve smyslu § 308 obch. zák. poskytnout součinnost ručiteli, jenž z titulu ručení uhradil pohledávku za dlužníka obviněného L. M. Nezabývaly se řádně otázkou vědomosti obviněného J. P., jaká pohledávka na něj byla ze strany původního věřitele postoupena, zda mohl uplatnit i práva ze směnky, která na něj byla rubopisem převedena. Závěry soudů nižších stupňů o tom, že obviněný si byl dobře vědom, že získal pohledávku pouze na plnění ve výši 502 415,96 Kč, avšak prostřednictvím zmocněnkyně uplatnil neoprávněně pohledávku ve výši 7 926 119,73 Kč, nemají oporu v provedených důkazech, jak důvodně obviněný vytýkal. Soudy nižších stupňů tento svůj závěr přesvědčivě nevysvětlily, nevedly, v jakých důkazech má mít oporu. Nezabývaly se tím, nakolik obviněný uděloval pokyny zmocněnkyni k uplatnění právě takové částky, zda tedy on záměrně uplatňoval pohledávku, která byla zjevně neoprávněná. V tomto směru se ovšem soudy nižších stupňů s obranou obviněného vůbec nevyřadily, neprovedly rozbor jednotlivých důkazů, na jejichž základě by mohly učinit skutkové závěry, které pak lze subsumovat pod ustanovení trestního zákoníku o zavinění. Je možno odkázat na bohatou judikaturu, že zavinění nelze presumovat, že je třeba jeho jednotlivé složky (vědomost a vůle) prokazovat, a teprve na základě provedení dokazování a z něj plynoucích jednoznačných závěrů lze přistoupit k právnímu posouzení. Je třeba mít na zřeteli, že závěr o zavinění pachatele v době činu je závěrem právním a že musí mít, stejně jako závěr o objektivních znacích trestného činu, dostatečnou oporu ve skutkových zjištěních soudu vyplývajících z provedení dokazování. Na zavinění a jeho formu lze přitom usuzovat jen ze všech konkrétních okolností případu a důkazů významných z tohoto hlediska, které je nutno v souladu s ustanovením § 2 odst. 6 tr. ř. pečlivě hodnotit jednotlivě i v jejich souhrnu.

52. Kromě toho soudy nižších stupňů vůbec nijak nevysvětlily, proč nedošlo k zániku trestnosti pokusu podle § 21 odst. 3 tr. zákoníku, pokud obviněný sám omezil svou přihlášenou pohledávku v insolvenčním řízení. Tento závěr soud prvního stupně prostě konstatoval

v jediné poslední větě v bodě III./2. na str. 6 odůvodnění svého rozsudku, aniž by své úvahy jakkoliv vysvětlil, zabýval se znaky tohoto ustanovení a alespoň uvedl jediný důvod, proč by tomu tak mělo být. Lze se tak z užití formulace jen dohadovat, že měla absentovat dobrovolnost postupu, není však zřejmé, proč by tomu tak mělo být. Jednal snad obviněný pod hrozbou trestního stíhání? Takový závěr soud prvního stupně nikde nevyslovil. Soud prvního stupně vycházel z toho, že pohledávku obviněného „zpochybnil“ jiný věřitel, a sice obchodní společnost A., což podle soudu prvního stupně mělo vést „ke snížení pohledávky“. Takové úvahy o postupu v insolvenčním řízení jsou přitom velmi zjednodušující. Jiný věřitel má právo popřít (nikoli zpochybnit) pohledávku jiného věřitele, a to její pravost, výši či pořadí – viz § 192 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších změn (dále ve zkratce jen „IZ“). Podle § 192 odst. 4 IZ může věřitel až do skončení přezkumného jednání, dokud jeho pohledávka není zjištěna, měnit výši přihlašováné pohledávky; jestliže v důsledku této změny není možné přezkoumat přihlášenou pohledávku při nařízeném přezkumném jednání, nařídí insolvenční soud zvláštní přezkumné jednání; věřitel je však povinen uhradit ostatním věřitelům na jejich žádost náklady, které jim vznikly v souvislosti s jejich účastí na zvláštním přezkumném jednání. Jinými slovy dokonce sám insolvenční zákon počítá s tím, že věřitelé mohou až do skončení přezkumného jednání měnit výši přihlášené pohledávky. K popření výše pohledávky srov. § 194 IZ, k účinkům takového popření pak § 196 IZ.

53. V daném případě došlo k přezkumnému jednání dne 19. 11. 2015 (viz č. I. 572 trestního spisu), k přezkoumání přihlášky obviněného J. P. nedošlo „z důvodu nutnosti pečlivějšího prověření nároků věřitelů insolvenčním správcem s ohledem na skutečnosti uvedené na dnešním jednání právním zástupcem věřitelů č. 1 a 2 a s ohledem na vyjádření dlužníka před vydáním rozhodnutí o jeho úpadku“. K dalšímu zvláštnímu přezkumnému jednání ohledně pohledávky obviněného došlo až dne 19. 5. 2016 (viz č. I. 578 trestního spisu), v mezidobí ovšem sám obviněný prostřednictvím nově zvoleného zmocněnce svou pohledávku omezil (a proto též věřitel č. 1 – tj. obchodní společnost A. podáním doručeným dne 15. 5. 2016 vzal své popření pohledávky ve výši 7 926 119,73 Kč zpět).

54. Plná moc k zastupování v insolvenčním řízení ve věci úpadce L. M. (viz např. č. I. 448 trestního spisu), a tedy i k opravě či změně výše přihlášené pohledávky v insolvenčním řízení (viz č. I. 443 a násl.), je datována 8. 12. 2015, přičemž k samotnému podání opravené přihlášky došlo dne 15. 1. 2016. Naproti tomu úkony trestního řízení byly zahájeny až dne 29. 12. 2016 (viz č. I. 1 trestního spisu), trestní oznámení Mgr. Bc. P. K., zmocněnce obchodní společnosti A., je datováno dnem 5. 10. 2016 (viz č. I. 6 trestního spisu).

55. Soud prvního stupně a ani odvolací soud tak vůbec nevysvětlily, proč nedošlo k dobrovolnému upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu poškození věřitele (pokud by byl vůbec náležitě zjištěn). Dobrovolnost je podle odborné literatury [viz např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 244 (ve 2. vydání s. 302)] dána, pokud pachatel ví, že mu nic nebrání v dokonání, ani mu nehrozí žádné nebezpečí, tedy předpokládá, že jeho činnost je uskutečnitelná (třeba i mylně), přesto se rozhodne od dokonání upustit a odstranit nebezpečí, které jeho dosavadním jednáním vzniklo.

56. V tomto ohledu ovšem nebylo prováděno žádné dokazování, nakolik si obviněný mohl být vědom marnosti svého snažení při uplatnění pohledávky ve výši, na kterou reálně neměl nárok. Je též doposud nezodpovězenou otázkou, nakolik by býval mohl být úspěšný se svou výší pohledávky opřenou o abstraktní cenný papír – směnku, která na něj byla převedena rubopisem. Rozhodně nelze uvést, že by šlo o fiktivní (padělanou) směnku.

57. Obviněný J. P. též důvodně poukázal na civilní judikaturu Nejvyššího soudu k insolvenčnímu řízení a nárokům ze směnek v něm uplatňovaných. Především jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2020, sp. zn. [29 ICdo 129/2018](#), na které poukazoval obviněný. Nemá-li podle něj dlužník podle ustanovení § 17 ZSŠ, vůči nabyvateli směnky k dispozici kauzální námitky, nemůže s takovou obranou ve sporu o pravost pohledávky uspět ani popírající insolvenční správce dlužníka (takové námitky pak musí doložit – má důkazní břemeno). Jinak majitel směnky nemusí při jejím předložení k placení ani při případném vymáhání plnění z ní dokazovat nic jiného, než že je majitelem platné směnky. I když se vystavení směnky zpravidla opírá o určitý důvod (kauzu), vzniká ze směnky specifický (směnečný) právní vztah, jehož abstraktní charakter tkívá v tom, že právní důvod (kauza) není pro jeho existenci významný a ze směnky nevyplývá. Směnečný závazek je přitom zcela samostatný a oddělený od případného závazku, který byl důvodem jeho vzniku. Okolnost, že podle dohody účastníků je účelem směnky zajistit splnění určitého závazku, se pak projeví v okruhu tzv. kauzálních námitek, jimiž se dlužník ze zajišťovací směnky může bránit povinnosti ze směnky plnit (k tomu se odkazuje např. na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), a ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [29 Odo 1141/2006](#), uveřejněné pod č. 59/2004 a 77/2009 Sb. rozh. obč.). Uplatňuje-li věřitel v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka pouze pohledávku ze zajišťovací směnky (k možnosti případného souběžného uplatnění pohledávky zajištěné směnkou i pohledávky ze zajišťovací směnky srov. závěry formulované v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3716/2007](#)), nemusí přihláška pohledávky (z hlediska vymezení právního důvodu jejího vzniku) obsahovat také údaje o směnkou zajištěné pohledávce, případně o dalších okolnostech, jež vznik přihlašované směnečné pohledávky doprovázely (např. zda předmětná směnka byla původně vystavena jako blankosměnka, jaký byl podle ujednání účastníků obsah uděleného vyplňovacího práva apod.). Pro skutkové vymezení předmětu přihlášky (jsou-li uplatňována jen práva ze směnky) není vylíčení takových okolností potřebné (právně významné) a přihlašujícího věřitele ohledně těchto skutečností nezatěžuje ani břemeno tvrzení, ani břemeno důkazní (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2017, sen. zn. [29 ICdo 51/2015](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 14/2019](#)). Naopak jej nese dlužník, který popírá existenci závazku plynoucího ze směnky (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2001, sp. zn. [32 Cdo 1338/2000](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. [29 Cdo 274/2009](#), nebo ze dne 31. 5. 2011, sp. zn. [29 Cdo 629/2010](#)).

58. V trestní věci je to komplikované ještě tím, že by muselo být prokázáno, že obviněný zjevně úmyslně zneužíval insolvenčního řízení k poškození věřitelů. Další otázkou je, nakolik se mohl oprávněně domnívat, že má na uplatněné plnění nárok, byla-li mu převedena i směnka rubopisem. Bez úmyslného zavinění, které se musí vztahovat na všechny objektivnědeskriptivní znaky i znaky normativní (u nichž postačí laická představa), nemohou být naplněny znaky trestného činu poškození věřitele, který je úmyslným trestným činem.

59. V neposlední řadě není možné nahrazovat civilněprávní prostředky trestněprávními, bylo by třeba zdůvodnit, proč nepostačovalo užití prostředků práva soukromého (v tomto případě prostředků uplatnitelných v insolvenčním řízení) a bylo zapotřebí vyvodit trestní odpovědnost a důsledky s ní spojené (srov. § 12 odst. 2 tr. zákoníku a princip subsidiarity trestní represe a *ultima ratio*), neboli proč je třeba kriminalizovat tento případ, kdy věřitel přihlásil nejprve vyšší pohledávku, kterou pak sám omezil (třebaže v reakci na její popření jiným věřitelem). Přitom je třeba vzít do úvahy, že zákonodárce sám s takovými postupy počítá, sankcionuje je jen v těch závažných případech vlastními sankcemi v insolvenčním řízení, které považuje za dostačující i dostatečně odrazující od závadového jednání. K tomu lze odkázat především na ustanovení § 178 a § 179 IZ (obecně platí, že se nebude přihlížet k pohledávce, pokud její skutečná výše činí méně než 50 % výše, v jaké byla přihlášená, dokonce může být sankčně po takovém věřiteli požadováno, aby ve prospěch majetkové podstaty zaplatil určitou částku až do výše, o kterou přihlášená pohledávka převýšila rozsah, ve kterém byla zjištěna. I v tomto směru však sám zákonodárce nechce trestat všechny věřitele, kteří přihlásí částku ve větší výši, než činila skutečná výše pohledávky, jak vyplývá z § 180 IZ, podle něhož uvedené povinnosti nelze uložit věřiteli, který práva spojená s pohledávkou nevykonával (jemuž tak např. ani při hlasování nebylo přihlášení vyšší částky ku prospěchu). Nejeví se tak v souladu se záměrem zákonodárce postihovat prostředky trestního práva všechny ty věřitele, kteří přihlásí pohledávku v insolvenčním řízení ve vyšší než skutečné výši, zvláště pokud oni sami pak svou pohledávku omezili.

60. Na základě shora učiněného rozboru tak lze uzavřít, že prostá změna výše přihlašované pohledávky věřitelem v insolvenčním řízení je zákonem předpokládaný postup (v § 192 odst. 4 IZ), který lze přirovnat k částečnému zpětvzetí žaloby (ve smyslu § 96 o. s. ř.). I kdyby původně věřitel (podobně jako žalobce v civilní věci) jednal trestněprávně relevantně při přihlášení pohledávky (např. bylo by možno v jeho jednání spatřovat pokus trestného činu poškození věřitele), následné omezení přihlašované pohledávky z původní výše, na kterou věřitel neměl nárok, na takovou, na kterou má nárok, zpravidla bude možno považovat za dobrovolné upuštění od jednání směřujícího k dokonání trestného činu ve smyslu § 21 odst. 3 tr. zákoníku (a to i když tak věřitel učiní poté, co jeho pohledávku popře insolvenční správce, dlužník nebo jiný přihlášený věřitel).

61. V dalším průběhu trestního řízení budou soudy nižších stupňů muset napravit pochybení, jichž se dopustily v dosavadním průběhu trestního řízení. Především se budou muset zabývat obhajobou obviněných a náležitě se s ní vypořádat, vystříhat se přitom musí nesprávného hmotněprávního posouzení případu, a to především při aplikaci ustanovení soukromého práva, jak bylo rozvedeno shora. To se týká zejména posouzení existence zástavního práva, dále je třeba se náležitě zabývat tím, nakolik prostý prodej movité věci (navíc zřejmě nezatížené věcným právem k věci cizí) mohl být úkonem mařícím uspokojení jednoho z více věřitelů. V tomto ohledu musí státní zástupce významně doplnit svá skutková tvrzení, bude-li i nadále trvat na podané obžalobě, a tato svá doplněná skutková tvrzení též prokázat dalšími důkazy. Podobně je třeba doplnit dokazování i v případě druhého skutku, zabývat se obhajobou obviněného J. P., zejména otázkou, nakolik jednal s úmyslem, nakolik si byl vědom neoprávněnosti svého postupu při podávání přihlášky do insolvenčního řízení, nakolik jednala jeho zmocněnkyně podle jeho vlastních pokynů, jakož i nakolik mohlo dojít k zániku trestnosti případného pokusu trestného činu, resp. co bylo skutečným a reálným důvodem pro omezení výše přihlášené pohledávky.

62. Přitom všem je třeba v naznačeném směru respektovat obecně závaznou judikaturu Ústavního soudu (čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky), který se opakovaně vyjadřoval k možnostem aktivního prokazování viny obviněného soudem bez náležité aktivity státního zástupce jako veřejného žalobce. V tomto směru lze odkázat zejména na náleží Ústavního soudu ze dne 14. 5. 2008, sp. zn. [II. ÚS 2014/07](#), uveřejněný ve svazku č. 49 pod č. 86 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu, v němž Ústavní soud uvedl: „Odsouzení pachatele trestné činnosti je v souladu s čl. 80 Ústavy České republiky primárně věcí státního zastupitelství. Je to tedy státní zastupitelství, kdo nese odpovědnost za to, aby soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí o vině a trestu v souladu s podanou obžalobou. Obecné soudy se proto nikdy nesmějí stavět do pozice pomocníka veřejné žaloby usilujícího rovněž o odsouzení, a nelze k takovému výkladu rolí těchto institucí dospět ani výkladem § 2 odst. 5 *alinea ultima* tr. ř. Posledně uvedené zákonné ustanovení totiž v souladu s ústavními principy spravedlivého procesu a z nich vyplývajících rozvržení rolí jeho jednotlivých účastníků nutno vykládat tak, že je soud povinen doplňovat dokazování v rozsahu potřebném pro spravedlivé rozhodnutí, které nemusí být nutně odsuzující.“ Výtku týkající se neprovádění rozhodných důkazů k naznačeným otázkám možné viny obviněných v řízení před soudem prvního nebo i druhého stupně je tak nutno primárně směřovat vůči státnímu zástupci, který by měl aktivně jím tvrzenou vinu před soudem prvního stupně prokazovat, na soudu potom je rozhodnutí, zda navržené důkazy provede, či v souladu s judikaturou týkající se tzv. opomenutých důkazů zamítne návrhy na jejich provedení. Podobně je třeba připomenout i judikaturu Ústavního soudu týkající náležitého popisu skutku (viz např. náleží ze dne 24. 4. 2006, sp. zn. [I. ÚS 670/05](#), uveřejněný ve svazku č. 41 pod č. 88 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu), podle níž péče o dokonalost popisu skutku náleží především aktivitě obžaloby, nikoli aktivitě soudu, který se odstraňováním takové vady podílí na prokazování viny obviněného, což rozhodně nelze chápat jako nestranné rozhodování o vině či nevině (byť je k tomu soud nucen ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř.). Zvláště to pak platí v daném případě, kdy dosavadní skutková tvrzení učiněná státním zástupcem v petitu obžaloby nejsou způsobilá naplnit znaky žádného trestného činu (a to přinejmenším ve vztahu k obviněnému L. M., ovšem i ve vztahu k obviněnému J. P. je třeba doplnit dokazování i s ohledem na uplatněnou obranu obviněného).

č. 6

V.

Závěrečné shrnutí

63. Vzhledem ke všem shora zmíněným skutečnostem Nejvyšší soud vyhověl důvodným dovoláním L. M. a J. P. a podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil jak napadené usnesení soudu druhého stupně, tak i rozsudek soudu prvního stupně, a to včetně všech dalších rozhodnutí obsahově navazujících na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Okresnímu soudu v Jihlavě uložil, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

64. Bude na Okresním soudu v Jihlavě, aby se znovu důsledně zabýval danou věcí, ve shora naznačeném směru za součinnosti stran případně doplnil dokazování (resp. ústavně konformně rozhodl o návrzích na doplnění dokazování), důkazy získané z provedených důkazních prostředků náležitě vyhodnotil nejen jednotlivě, ale i v jejich souhrnu, a vyvodil z nich odůvodněné skutkové závěry, které pak bude muset náležitě právně kvalifikovat. Musí se přitom řídit pokyny shora uvedenými. Při novém projednání a rozhodnutí věci je pak soud

prvního stupně a následně i odvolací soud vázán právním názorem Nejvyššího soudu vysloveným v tomto usnesení (§ 265s odst. 1 tr. ř.), jak byl učiněn shora. Dovolací soud zároveň upozorňuje na zákaz změny k horšímu ve vztahu k předchozímu rozhodnutí učiněnému soudem prvního stupně, jak je vyjádřen v § 265s odst. 2 tr. ř. (tzv. zákaz *reformationis in peius*).

65. Protože zjištěné vady napadeného rozhodnutí a řízení mu předcházejícího nemohl Nejvyšší soud odstranit v případném veřejném zasedání, rozhodl o dovolání obviněných L. M. a J. P. v neveřejném zasedání, a to ve shodě s ustanovením § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.

č. 7

Bytem ve smyslu § 208 odst. 1 tr. zákoníku může být i jednotlivá obytná místnost bez vlastního příslušenství, pokud plní účel bydlení.

Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru

§ 208 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. 7 Tdo 1170/2022, ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.1170.2022.1

č. 7

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněné M. S. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 18. 8. 2022, sp. zn. 11 To 208/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 15 T 19/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 25. 5. 2022, č. j. 15 T 19/2022-83, byla obviněná M. S. uznána vinnou přečinem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku, za který byla odsouzena k trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu dvanácti měsíců.

2. Podle zjištění Okresního soudu v Příbrami obviněná spáchala tento přečin v podstatě tím, že nejméně od 1. 1. 2022 do 16. 3. 2022 bez zákonného důvodu obývala byt č. 46 ve 3. patře ubytovny na adrese XY provozovatele S., ačkoliv svým podpisem potvrdila dodatek č. 2 ze dne 1. 7. 2021 a dodatek č. 3 ze dne 1. 11. 2021 ke Smlouvě o ubytování uzavřené podle § 2326 občanského zákoníku (dále jen „o. z.“) dne 11. 9. 2018, kde v bodě II. je smluvně sjednáno, že nájemní vztah mezi pronajímatelem a nájemcem skončí ke dni 31. 12. 2021.

3. Odvolání obviněné do výroku o vině Krajský soud v Praze usnesením ze dne 18. 8. 2022, č. j. 11 To 208/2022-109, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Usnesení odvolacího soudu napadla obviněná dovoláním s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. c) a h) tr. ř. Ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. uvedla, že jí byl ustanoven obhájce až ve fázi po vyhotovení rozsudku odvolacího soudu. Z opatření soudu však není zřejmé, z jakého důvodu jí byl obhájce ustanoven (obhájci bylo pouze telefonicky avizováno, že je ustanoven jen za účelem sepisu dovolání). Proto se obviněná domnívá, že měla mít obhájce již v přípravném řízení.

5. Ve vztahu k důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. obviněná namítla, že nemohla naplnit skutkovou podstatu přečinu podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku, neboť neužívala dům, byt ani nebytový prostor, ale pouze pokoj na ubytovně, který nebyl bytem. Rozhodující je zde nikoli faktický stav, ale stav, za kterého byl prostor kolaudován. Ostatně kdyby šlo o byt, nebyla by uzavírána smlouva o ubytování, ale nájemní smlouva.

6. Dále obviněná namítla, že pokud setrvala v předmětném pokoji na ubytovně i v měsících leden až březen 2022, nejednala protiprávně, neboť došlo k obnovení smluvního vztahu podle § 2230 odst. 1 o. z. (zřejmě bylo míněno ustanovení § 2230 odst. 1 o. z.), když do jednoho měsíce od uplynutí nájemní doby nebyla pronajímatelem vyzvána k vyklizení pokoje. Přitom není možné aplikovat § 2230 odst. 2 o. z., neboť společnost S., již předtím vícekrát deklarovala, že smluvní vztah ukončí, a přesto jej pak znovu obnovila. Obviněná tak neměla důvod se domnívat, že tentokrát tomu bude jinak.

7. Soudy podle obviněné nesprávně posoudily i subjektivní stránku činu. U Okresního soudu v Příbrami podala žalobu na obchodní společnost S. (věc vedena pod sp. zn. 14 C 20/2022), kterou se domáhala vyslovení neplatnosti oznámení o vystěhování a určení existence nájemního vztahu. Žaloba byla rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 30. 3. 2022 zamítnuta, právní moci nabylo zamítnutí žaloby dne 25. 5. 2022. Vyklizení pokoje se naproti tomu žalobou na obviněnou domáhala v občanskoprávním řízení společnost S. O této žalobě nebylo dosud pravomocně rozhodnuto. Z uvedeného podle obviněné plyne, že byla subjektivně přesvědčena, že pokoj užívá po právu, aktivně se domáhala svých práv v civilním řízení. Obviněná poukázala na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2004, sp. zn. [7 Tdo 1195/2004](#), a uzavřela, že u ní nemohlo být dáno úmyslné zavinění.

8. Závěrem obviněná navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí obou soudů a aby sám rozhodl rozsudkem tak, že obviněnou zproští návrhu na potrestání.

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání uvedla, že nedošlo k zásahu do práva obviněné na spravedlivý proces způsobem presumovaným v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. Obviněná ostatně ani žádný důvod nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. ř. neuvedla, pouze nelogicky dovodila, že takový důvod tu být musel i v přípravném řízení, neboť jí byl dne 17. 10. 2022 ustanoven obhájce za účelem uplatnění jejího práva na podání dovolání.

10. Státní zástupkyně dále vyjádřila názor, že byl-li předmětem zaniklého užívacího práva byt č. 46 ve 3. patře ubytovny, pak skutečnost, že se předmětná bytová jednotka sestávala pouze z jednoho pokoje na ubytovně, není na překážku jejímu podřazení pod právní pojem „byt“. Není rozhodné, na podkladě jakého právního titulu je toto účelové určení předmětných prostor trvale naplňováno – zda podle právní úpravy o nájmu bytu a nájmu domu podle § 2235 a násl. o. z., nebo (jak tomu bylo v posuzovaném případě) na podkladě smlouvy o ubytování podle § 2326 o. z. Opodstatněnost nelze přiznat ani další námitce, že byt obviněná neužívala protiprávně. Z okolnosti, že ze strany pronajímatele bylo před skončením platnosti smlouvy obviněné oznámeno, že smluvní vztah skončí a že nebude obnoven, je zřejmé, že nastal případ presumovaný v ustanovení § 2230 odst. 2 o. z., a proto nemohlo dojít k prolongaci smlouvy podle prvního odstavce téhož ustanovení.

11. Námitka nedostatku zavinění není podle státní zástupkyně opodstatněná, neboť samotná skutečnost, že je mezi pachatelem trestného činu a poškozeným vedeno civilní řízení sporné, na trestní odpovědnost pachatele nemá vliv (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. [3 Tdo 280/2020](#)). Při sepisu posledního dodatku ke smlouvě o ubytování se obviněné dostalo jednoznačné informace, že od roku 2022 již další smluvní dodatek uzavřen nebude, dále byla opakovaně vyrozuměna o ukončení platnosti této smlouvy, byl jí rovněž oznámen důvod (opakované porušování ubytovacího řádu), který pronajímatele k takovému rozhodnutí vedl, i termín, kdy bude vystěhována. Jediným smyslem vedení občanskoprávního sporu obviněnou bylo oddálení data, do kterého se bude muset vystěhovat. Ostatně o jejím úmyslu svědčí i zjištění, že v udržování takto nastoleného protiprávního stavu pokračovala i nad rámec stíhaného období až ke dni konání veřejného zasedání odvolacího soudu dne 18. 8. 2022, navíc aniž by (kromě prvních dvou měsíců) splnila platební povinnost. Závěrem svého vyjádření státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., tj. jako zjevně neopodstatněné.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou k tomu oprávněnou, tj. obviněnou, prostřednictvím obhájce [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě k tomu určeném (§ 265e tr. ř.) a splňuje náležitosti obsahu dovolání (§ 265f odst. 1 tr. ř.), avšak je zjevně neopodstatněné.

13. Podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Tento dovolací důvod se vztahuje především na situace, kdy ve věci byly dány podmínky nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. ř., tzn. obviněný musel být v řízení zastoupen obhájcem, ať již zvoleným (§ 37 tr. ř.) nebo ustanoveným (§ 38 tr. ř.), a přitom žádného obhájce neměl. Obviněná neuvedla žádné konkrétní důvody, proč měla mít v tomto řízení obhájce. Zásah do práva na obhajobu dovodila pouze z toho, že v opatření soudu o ustanovení obhájce ze dne 17. 10. 2022 nebyl výslovně zmíněn důvod ustanovení obhájce. Je namístě připomenout, že obviněná zaslala Okresnímu soudu v Příbrami žádost datovanou dnem 12. 10. 2022, že chce podat proti usnesení Krajského soudu v Praze dovolání, což může být učiněno pouze prostřednictvím obhájce, a na to, aby si jej zvolila sama, nemá finanční prostředky. Okresní soud v Příbrami proto nejprve rozhodl usnesením ze dne 14. 10. 2022, sp. zn. 15 T 19/2022, o přiznání nároku obviněné na bezplatnou obhajobu a následně jí opatřením ze dne 17. 10. 2022 ustanovil obhájce právě za účelem sepisu a podání dovolání. Námitka obviněné, že pokud v opatření o ustanovení obhájce nebyl uveden konkrétní důvod ustanovení obhájce, měla mít obhájce již v přípravném řízení, není logická. Obviněná nevznesla žádnou námitku, na základě které by bylo možné dovodit existenci některého z důvodů nutné obhajoby podle § 36 a násl. tr. ř. v přípravném řízení či v řízení před soudy prvního a druhého stupně nebo jiné porušení práva na obhajobu ve smyslu uplatněného dovolacího důvodu. Námitka je zjevně neopodstatněná.

14. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Podstatou tohoto dovolacího důvodu je vadná aplikace hmotného práva

na zjištěný skutkový stav. Směřuje-li dovolání proti výroku o vině odsuzujícího rozhodnutí, odpovídají uvedenému dovolacímu důvodu takové námitky, v nichž se tvrdí, že skutkový stav, který zjistily soudy, nevykazuje znaky trestného činu, jímž byl obviněný uznán vinným. Námitky obviněné lze pod dovolací důvod § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. podřadit.

15. Přečinu neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo protiprávně obsadí nebo užívá dům, byt nebo nebytový prostor jiného. Protiprávním užíváním se rozumí setrvání v domě nebo bytě nebo nebytovém prostoru jiného bez právního důvodu.

16. Zjevně neopodstatněná je námitka obviněné, že se jednalo pouze o pokoj na ubytovně, který nelze zahrnout pod pojmy dům, byt nebo nebytový prostor ve smyslu § 208 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněná byla uznána vinnou (podle tzv. právní věty rozsudku), že protiprávně užívala byt jiného. Trestní zákoník neobsahuje definici pojmu byt. Je třeba vycházet z ustanovení § 2236 o. z. (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. 1. 2014), podle kterého se bytem rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou částí domu, tvoří obytný prostor a jsou určeny a užívány k účelu bydlení. Na rozdíl od dřívější právní úpravy [§ 2 písm. b) zák. č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, podle něhož se bytem rozuměla místnost nebo soubor místností, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k bydlení], tedy již není hlavním kritériem rozhodnutí stavebního úřadu. Totéž platí ohledně domu. Ostatně i z dřívější judikatury vyplývalo, že předmětem ochrany podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku (dříve § 249a tr. zák.) může být i nezkolaudovaný dům nebo byt (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. [6 Tdo 1355/2009](#)). Povaha pronajatého prostoru podle veřejného práva a stav, v jakém je prostor zkolaudován, je pouze určitým vodítkem při zkoumání způsobilosti prostoru k nájmu jako dům nebo byt (případně nebytový prostor). Obytné prostory užívané obviněnou bezpochyby byly bytem ve smyslu § 208 odst. 1 tr. zákoníku.

17. Pojem byt je zmiňován ve výkladovém ustanovení § 133 tr. zákoníku, kde však jde o vyložení pojmu „obydlí“. Jde o pojem, který se v trestním zákoníku vyskytuje jako znak trestných činů porušování domovní svobody podle § 178 tr. zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 tr. zákoníku a maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2 tr. zákoníku a dále v některých ustanoveních týkajících se trestů. V dané souvislosti má ustanovení § 133 tr. zákoníku význam zejména z hlediska výkladu znaků trestného činu porušování domovní svobody, kde je výklad pojmu obydlí zásadní a přitom někdy nejednoznačný. Je zde vyjádřeno, že ochrana poskytovaná ustanovením § 178 tr. zákoníku se vztahuje i na jiné prostory sloužící k bydlení, než je dům nebo byt, a také na příslušenství těchto prostor. Pojem byt zde vykládán není a nelze jej proto pojímat v kontrapozici s pojmy „jiná prostora sloužící k bydlení“ a příslušenství domu či bytu. Naopak, například příslušenství jako půda a sklep bezpochyby požívají ochrany jako součást bytu podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku. Na současnou právní úpravu je reagováno i v aktuální odborné literatuře, podle níž se bytem rozumějí nejen samostatné bytové jednotky, ale i jednotlivé místnosti bez vlastního příslušenství, například v rámci podnájmu, na studentské koleji či ubytovně, zatímco jinou prostorem sloužící k bydlení může být například stan (ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní právo hmotné. 9. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2022, s. 686).

18. Není podstatné, že v daném případě byla uzavřena smlouva u ubytování čili o přechodném nájmu podle § 2326 o. z. (jako zvláštní druh nájemní smlouvy), a nikoli smlouva o nájmu bytu podle § 2235 a násl. o. z. Forma zde záleží na ujednání stran a nevyplývá přímo z charakteru objektu (například ve smlouvě podle § 2326 o. z. může jít o ubytování studentů „v bytě“ na dobu školního roku). Nicméně je obvyklé, že na rozdíl od nájmu bytu a domu nejde v případě ubytování o realizaci práva na bydlení, o vytváření domova. O přechodné ubytování se bude proto jednat v případě, kdy takový domov vzniknout nemá, ať už proto, že se při uzavření smlouvy předpokládá, že jej má ubytovaný někde jinde (hotel, zájezd, nemocnice), nebo proto, že krátkodobost pobytu (například jeden měsíc) vznik domova neumožňuje. Obytné prostory vymezené předmětnou smlouvou (tj. samotný pokoj č. 46 a další společné prostory ubytovny, které byla obviněná oprávněna užívat) plnily účel dlouhodobého bydlení. Sama obviněná užívala tyto prostory po dobu delší tří let a z dokazování vyplynulo, že většinou zde ubytovaní bydleli i déle. Svou povahou ubytovna plnila účel dlouhodobého bydlení, které uspokojovalo obdobné potřeby ubytovaných (včetně obviněné) jako v případě nájmu bytu či domu. Podřazení pod ustanovení § 208 odst. 1 tr. zákoníku nebrání skutečnost, že se jednalo pouze o jeden pokoj z celého ubytovacího domu. Z uvedeného je zřejmé, že došlo k naplnění pojmu „byt“ jako znaku objektivní stránky skutkové podstaty přečinu podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku, jak uzavřely soudy obou stupňů. Uvedená námitka obviněné je zjevně neopodstatněná.

19. Lze dodat, že ustanovení § 208 odst. 1 tr. zákoníku poskytuje ochranu i části domu, bytu nebo nebytového prostoru. Protiprávně může být obsazena nebo užívána i část domu, bytu nebo nebytového prostoru. Přitom by se přičilo logice zákona a záměru zákonodárce, aby tímto ustanovením bylo chráněno vlastnictví třeba i jen části nebytového prostoru, zatímco vlastnictví k dlouhodobému bydlení určené části domu by jím chráněno nebylo. Nejvyšší soud připomíná, že objektem trestného činu podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku, který je trestným činem proti majetku, je především vlastnictví domu, bytu nebo nebytového prostoru, zejména pokud jde o výkon některých oprávnění s jejich vlastnictvím spojených, a to především oprávnění je užívat (*ius utendi*) a disponovat s nimi (*ius disponendi*). V důsledku protiprávního užívání předmětných prostor obviněná zasáhla do objektu předmětného trestného činu, tedy především do vlastnictví poškozené obchodní společnosti k této části ubytovacího domu (pokoje č. 46), kterou poškozená nemohla v důsledku takového jednání dále využívat (např. nabídnout tento obytný prostor jiné osobě a získat tak finanční protiplnění). Konečně pro dokreslení je možno dodat, že bezesporu i neoprávněné obsazení obytného prostoru v domě poškozené by naplňovalo znaky trestného činu podle § 208 odst. 1 tr. zákoníku. Kromě toho lze říci, že – i pokud by se, hypoteticky vzato, nejednalo o byt – by bylo možno prostory obývané obviněnou v každém případě považovat za část domu, tedy část domu jiného ve smyslu § 208 odst. 1 tr. zákoníku.

20. Obviněná dále namítla, že neužívala pokoj na ubytovně protiprávně, nýbrž v souladu se smlouvou o ubytování, u které došlo od ledna 2022 k prodloužení platnosti ve smyslu § 2230 odst. 1 o. z. Nejvyšší soud se však s argumentací obviněné neztotožnil a dospěl ke stejnému závěru jako soudy obou stupňů, totiž že ze zjištěných skutečností vyplynulo, že předmětné obytné prostory (byt) na ubytovně od 1. 1. 2022 do 16. 3. 2022 užívala protiprávně.

21. Oprávněnost obvinění k užívání obytných prostor v ubytovacím zařízení na adrese XY (ve skutkové větě označených jako „byt č. 46“) vycházela ze smlouvy o ubytování podle § 2326 a násl. o. z. (č. I. 4 spisu) ze dne 11. 9. 2018 uzavřené mezi obviněnou jako ubytovanou a obchodní společností S. jako ubytovatelem na dobu do 31. 12. 2018, která byla vždy jednotlivými dodatky ke smlouvě prodloužena postupně až do 31. 12. 2021. Z provedených důkazů vyplynulo, že obviněná opakovaně porušovala ubytovací řád a před koncem roku 2021 (nejpozději v listopadu 2021, kdy s ní byl sepsován poslední dodatek ke smlouvě) byla opakovaně ze strany ubytovatele upozorňována, že jí smlouva již nebude v novém roce prodloužena a že si má najít jiné ubytování. Takto byla upozorňována ústně a následně i písemně (viz písemné oznámení obchodní společnosti S. ze dne 13. 12. 2021 o neprodloužení nájemní smlouvy založené ve spise Okresního soudu v Příbrami sp. zn. 14 C 16/2022, jímž byl u hlavního líčení proveden důkaz). Z uvedeného je zřejmé, že poté, co uplynula doba vymezená smlouvou o ubytování (tj. po dni 31. 12. 2021), byla obviněná povinna byt opustit. Nebyl zde žádný právní důvod, který by ji opravňoval byt po skončení stanovené doby užívat. Pokud tedy soudy uzavřely, že dnem 31. 12. 2021 nájemní vztah mezi obviněnou a poškozenou obchodní společností založený smlouvou o ubytování zanikl uplynutím doby, na kterou byla sjednána, a poté již obviněná užívala byt protiprávně, lze takový závěr akceptovat.

22. Je nutno odmítnout námitku obviněné, že došlo k automatickému prodloužení smlouvy v důsledku pasivního postoje ubytovatele po uplynutí doby stanovené ve smlouvě, jak upravuje občanský zákoník v § 2230 odst. 1. Podle tohoto ustanovení užívá-li nájemce věc i po uplynutí nájemní doby a pronajímatel ho do jednoho měsíce nevyzve, aby mu věc odevzdal, platí, že nájemní smlouva byla znovu uzavřena za podmínek ujednaných původně. Byla-li původně nájemní doba delší než jeden rok, platí, že nyní byla uzavřena na jeden rok; byla-li kratší než jeden rok, platí, že nyní byla uzavřena na tuto dobu. Podle § 2230 odst. 2 o. z. se však ustanovení odstavce 1 nepoužije přesto, že nájemce věc dál užívá, dala-li strana v přiměřené době předem najevo, že nájem skončí, nebo již dříve nájem vypověděla.

23. Obviněná opomíjí zásadní skutkovou okolnost, že byla obchodní společností S. dostatečně dlouho před koncem platnosti smlouvy o ubytování důrazně (ústně i písemnou formou) upozorňována na to, že jí smlouva prodloužena nebude a ona se bude muset koncem roku odstěhovat. V takovém případě je tzv. prolongace smlouvy vyloučena, jak plyne z ustanovení § 2230 odst. 2 o. z.

24. Ze shora rozvedených skutečností rovněž vyplývá, že obviněná jednala úmyslně, což soudy náležitě odůvodnily. Je zřejmé, že se znalostí všech rozhodných skutečností a zejména toho, že smlouva o ubytování skončila a ona je povinna prostory ubytovny opustit, jednala záměrně tak, aby svou povinnost nesplnila. Neopodstatněná je námitka obviněné, že pokud vyčkávala na pravomocný rozsudek v občanskoprávním sporu, nemohla jednat úmyslně. Je pravda, že v praxi nastávají i případy, kdy člověk může být subjektivně přesvědčen, že objekt užívá oprávněně, a to i v průběhu občanskoprávního řízení, které se v této souvislosti vede z důvodu sporu o ukončení nájmu (viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2004, sp. zn. [7 Tdo 1195/2004](#)). O takový případ se ale v nyní posuzované věci nejednalo. K zániku užívacího práva k bytu zde došlo v důsledku zániku smluvního vztahu založeného smlouvou o ubytování jednoduše proto, že uplynula doba, na kterou byla tato smlouva uzavřena (tj. do 31. 12. 2021). V minulosti sice byla tato smlouva několika dodatky prodloužována, avšak tentokrát bylo pronajímatelem již dopředu avizováno, že k tomu znovu v žádném

případě nedojde, byly vyloženy důvody a toto oznámení bylo obviněné doručeno (což sama ani nepopírala). I kdyby měla obviněná pochybnosti, jestli vlastník ubytovny nezmění názor a nebude přece jen od nového roku uzavřen další dodatek s prodloužením platnosti smlouvy, na počátku roku 2022 bylo jisté, že tomu tak nebude, a její povinností, kterou nebylo třeba deklarovat ještě rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení, bylo předmětný byt vyklidit.

25. Za takových okolností muselo být obviněné zřejmé, že objekt užívá bez právního důvodu (smluvní vztah evidentně skončil uplynutím doby vymezené ve smlouvě o ubytování a jejím posledním dodatku), její úmysl neoprávněně byt užívat proto nezávisel na právní moci rozhodnutí soudu v občanskoprávním řízení, ať už v řízení o zmíněné žalobě obviněné (na neplatnost oznámení o vystěhování a určení existence nájemního vztahu), nebo o žalobě podané poškozenou na vyklizení bytu obviněnou (jednalo se o řízení u Okresního soudu v Příbrami pod sp. zn. 14 C 16/2022).

26. Kromě toho na úmyslné zavinění v této věci bylo možno usuzovat nejen z počínání obviněné před činem a při jeho realizaci, ale i po něm. Obviněná navzdory jasnému závěru Okresního soudu v Příbrami vyjádřenému v jeho rozsudku ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. 14 C 20/2022, který nabyl právní moci dne 25. 5. 2022, že smluvní vztah mezi ní a poškozenou obchodní společností založený smlouvou o ubytování skončil a nespovědí jí tak žádný právní důvod pro to, aby dále na ubytovně setrvala, byt přesto nevyklidila, a to ani do doby konání veřejného zasedání o odvolání, tj. ke dni 18. 8. 2022, a navíc kromě dvou prvních měsíců poškozené nic nezaplatila. I z tohoto důvodu nelze akceptovat její obhajobu, že se neodstěhovala z toho důvodu, že vyčkávala na výsledek probíhajícího občanskoprávního sporu. Z veškerých výše uvedených zjištění lze učinit jednoznačný závěr, že obviněná chtěla způsobem uvedeným v trestním zákoně poškodit zájem tímto zákonem chráněný [§ 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku]. Námitka absence úmyslného zavinění je proto zjevně neopodstatněná.

27. Vzhledem k tomu, že veškeré dovolací námitky jsou zjevně neopodstatněné, Nejvyšší soud dovolání obviněné M. S. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Toto rozhodnutí učinil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

28. Nejvyšší soud pouze upozorňuje na nepřesnost ve vyhotovení rozhodnutí soudů obou stupňů, v nichž je uváděno nesprávně křestní jméno obviněné „M.“. I když to obviněná nenamítala a sama se v dovolání označila jako M. S., z obsahu spisu vyplývá, že obviněná se jmenuje M. S.

č. 8

Znak skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 173 tr. zákoníku spočívající v pohrůžce bezprostředního násilí může být naplněn i v situaci, kdy pachatel v úmyslu zmocnit se majetku poškozeného, aniž by poškozenému výslovně, resp. jinak hrozil násilím, v něm vyvolal pocit hrozby spojené s důvodnými obavami o majetek, zdraví či život, a to svým vzezřením (např. typem postavy, tetováním) ve spojení s okolnostmi, za jakých přistoupil k poškozenému (např. v době, kdy si dával peníze do peněženky a kdy využil určitý moment překvapení) a způsobem, jakým s ním zacházel (např. uchopením za paži, odvedením na odlehlé místo).

č. 8

Loupež, Pohrůžka bezprostředního násilí

§ 173 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 3 Tdo 802/2022, ECLI:CZ:NS:2022:3.TDO.802.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. P. proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 28. 6. 2022, č. j. 8 To 198/2022-200, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 89 T 27/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 16. 5. 2022, č. j. 89 T 27/2022-165, byl obviněný M. P. (dále jen „obviněný“) uznán vinným ze spáchání zvláště závažného zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku (dále jen „tr. zákoník“), kterého se dopustil tím, že

dne 21. 1. 2022, v době kolem 18:35 hodiny, v B. na XY, u OD Albert, zrychleně přišel k M. P., který vycházel z obchodního centra, uchopil ho za levou paži, se slovy: „Půjdeme za obchodní dům“, poškozený vědom si převahy obžalovaného a z obavy, co dalšího by mohlo následovat, se nijak nebránil a s obžalovaným za obchodní dům odešel, celou cestu byl obžalovaným držen za levou paži, vystupování obžalovaného v poškozeném M. P. vyvolalo strach, a tak obžalovaného následoval za obchodní dům, kde ho obžalovaný vyzval k vydání peněženky, kterou mu poškozený ze strachu odevzdal, obžalovaný z této vytáhl částku minimálně 4 000 Kč v bankovkách, peněženku mu vrátil a odešel směrem k XY, a svým jednáním tak poškozenému M. P. způsobil celkovou škodu ve výši 4 000 Kč.

2. Za to nalézací soud obviněnému podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku uložil trest odnětí svobody v trvání 28 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. ř.“) nalézací soud uložil obviněnému

povinnost nahradit poškozenému M. P. škodu ve výši 4 000 Kč. Se zbytkem nároku nalézací soud poškozeného podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti rozsudku nalézacího soudu podal obviněný odvolání. O podaném odvolání rozhodl Krajský soud Brně usnesením ze dne 28. 6. 2022, č. j. 89 T 27/2022-200, tak, že podle § 256 tr. ř. odvolání obviněného zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce dovolání, kterým brojí proti výroku o vině. Obviněný své dovolání opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. (objí ve znění účinném od 1. 1. 2022).

5. Obviněný je přesvědčen, že jeho jednání nenaplnilo objektivní stránku trestného činu loupeže ve smyslu § 173 odst. 1 tr. zákoníku. Ze skutkové věty napadeného rozsudku podle obviněného nelze dojít k závěru, že v úmyslu zmocnit se cizí věci došlo z jeho strany proti poškozenému k násilí či pohrůžce bezprostředního násilí.

6. Obviněný cituje komentářovou literaturu a rozhodovací praxi Nejvyššího soudu ke kvalifikačnímu znaku násilí, resp. ke znaku pohrůžka bezprostředním násilím. Závěr o užití násilí je podle obviněného neodůvodněný, uchopení poškozeného za paži tento znak nenaplnuje. Ohledně znaku pohrůžky bezprostředním násilím obviněný poukazuje na to, že místo činu je frekventovaným místem, na němž se v době činu musela nacházet řada osob. Obviněný nedisponoval zbraní, poškozenému ani neverbálně nenaznačoval žádné násilí.

7. Obviněný proto navrhuje, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení odvolacího soudu, jakož i rozsudek nalézacího soudu, aby podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také veškerá další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a aby podle § 265l tr. ř. přikázal Městskému soudu v Brně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

8. Dovolání obviněného bylo ve smyslu § 265h odst. 2 věty první tr. ř. zasláno nejvyššímu státnímu zástupci k případnému vyjádření. K dovolání se písemně vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“).

9. Státní zástupkyně cituje odbornou literaturu, podle níž objektivní stránka trestného činu loupeže spočívá v násilném zásahu do svobody rozhodování člověka vedeném úmyslem zmocnit se cizí věci. Přímé násilí či pohrůžka bezprostředním násilím musí předcházet zmocnění se věci, neboť jsou prostředkem sloužícím k ovlivnění vůle napadeného a tím k vyloučení jeho případného, ať již kladeného nebo očekávaného odporu.

10. V projednávané věci obviněný přišel rychlým krokem k poškozenému, uchopil jej za paži, řekl mu „Půjdeme za obchodní dům“, při chůzi tímto směrem jej celou dobu za paži držel a až následně jej vyzval k odevzdání peněženky, což poškozený učinil. Takovým způsobem podle státní zástupkyně zasáhl do svobodného rozhodování poškozeného, veden úmyslem zmocnit se jeho financí. Ačkoliv k jednání došlo před obchodním domem, poškozený si byl

vědom převahy obviněného a z obavy, co dalšího by mohlo následovat, se nijak nebránil a s obviněným za obchodní dům také odešel. Jednání obviněného v poškozeném vyvolalo strach, který také při hlavním líčení tímto způsobem popsal. Také před soudem uvedl, že se nechtěl bránit, že má doma malé děti a (o to větší) měl strach, aby se mu něco nestalo. Také vypověděl, že (ve smyslu výzvy obviněného) s ním šel na určené místo a byl vystresovaný ze všeho, neboť ví, jak to chodí v těchto situacích a tušil, že to nebude nic dobrého. Poškozený následně volal na Policii ČR, kde celou věc rozrušeně nahlašoval, když v souvislosti s popisem útočníka nemohl přehlédnout jeho vzezření (sportovní postava, tetování).

č. 8

11. Státní zástupkyně dále cituje vybraná rozhodnutí Nejvyššího soudu k otázce pohrůžky bezprostředního násilí. Zdůrazňuje mj., že ani výjimečně malá intenzita násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí není důvodem pro posouzení jednání pachatele pouze jako trestného činu krádeže. Rozdíl mezi trestnými činy loupeže a krádeže spočívá v překonání nejen kladeného, ale též očekávaného odporu poškozeného, který je přítomen pouze u trestného činu loupeže. Naproti tomu u trestného činu krádeže jedná pouze pachatel, který věc odcizí, obvykle bez vědomí poškozeného, a hlavně bez fyzického či mentálního ovlivnění jeho vůle se při svém konání svobodně rozhodnout.

12. Jednání obviněného v poškozeném zcela jistě vzbudilo obavu (obviněný k němu zrychleně přistoupil, uchopil jej za paži, vedl jej za obchodní dům – na místo méně frekventované a méně osvětlené). Poškozený pak zcela přesvědčivě u soudu uvedl, že takové jednání v něm vzbudilo strach, s čímž koresponduje i jeho bezprostřední oznámení činu Policii ČR. Přestože obviněným užitá pohrůžka bezprostředního násilí nebyla intenzivní povahy, byla způsobilá vyvolat v poškozeném strach, že k násilí vůči němu dojde, nepodrobí-li se vůli obviněného. Okolnost menší intenzity použité pohrůžky násilím byla správně zohledněna při ukládání trestu obviněnému, který mu byl vyměřen pouze při spodní hranici zákonné trestní sazby.

13. Státní zástupkyně přisvědčila námitce obviněného, že čin nespáchal násilím. Dokazování bylo zjištěno, že obviněný poškozeného držel za ruku běžným způsobem, ne pevně.

14. I přes tuto nepřesnost bylo jednání obviněného (s ohledem na přítomnost pohrůžky bezprostředního násilí) správně kvalifikováno jako zvláště závažný zločin loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku.

15. Státní zástupkyně proto navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné. Navrhuje, aby Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl v neveřejném zasedání. Ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. souhlasí s tím, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání učinil i jiné než navrhované rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je v této trestní věci dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná.

17. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, odst. 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

18. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněný zákonem stanovený dovolací důvod, jehož existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

19. Obviněný v podaném dovolání uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. (obojí ve znění účinném od 1. 1. 2022).

20. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

21. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je dán tehdy, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l) tr. ř.

22. Nejvyšší soud zdůrazňuje, že ve smyslu ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. je dovolání mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě výslovně uvedených procesních a hmotněprávních vad, ale nikoli k revizi skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně ani k přezkoumávání jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Tím je naplněno základní právo obviněného dosáhnout přezkoumání věci ve dvoustupňovém řízení ve smyslu čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k této Úmluvě.

23. Skutkový stav je při dovolacím přezkumu hodnocen v zásadě pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Dovolací soud musí zásadně vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve skutkové větě výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

24. Do skutkových zjištění, k nimž na základě provedeného dokazování došel nalézací a případně odvolací soud, může Nejvyšší soud výjimečně zasáhnout právě a pouze v případech, které jsou vyjmenovány v dovolacím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022.

25. Z hlediska rozhodování dovolacího soudu je vhodné připomenout, že Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy. Fundovanou argumentaci tohoto mimořádného opravného prostředku má zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

26. Na podkladě obviněným uplatněných dovolacích důvodů a uvedených východisek mezi dovolacího přezkumu pak mohl Nejvyšší soud přistoupit k posouzení jednotlivých dovolacích námitek obviněného.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 8

27. Nejvyšší soud z podaného dovolání zjistil, že argumentace obviněného směřuje výlučně proti výroku o vině. Obviněný namítá, že poškozený je postavy přibližně stejně vysoké jako obviněný a že poškozený nemohl přes oblečení obviněného seznat jeho tetování. Dále zpochybňuje naplnění objektivní stránky trestného činu loupeže, kdy v jeho jednání absentuje jak násilí, tak pohrůžka bezprostředního násilí.

28. Nejvyšší soud se nejprve vyjádří k *obiter dictum* zmíněným námitkám obviněného, že poškozený je postavy přibližně stejně vysoké jako obviněný a že poškozený nemohl přes oblečení obviněného seznat jeho tetování. Nejvyšší soud konstatuje, že takové námitky jsou námitkami skutkové povahy zpochybňujícími skutková zjištění, k nimž na základě provedeného dokazování došly nižší soudy. Nejvyšší soud konstatuje, že takto pojaté námitky zásadně nelze podřadit pod žádný z dovolacích důvodů. Do skutkových zjištění by mohl Nejvyšší soud zasáhnout pouze zcela výjimečně, a to při odpovídající dovolací argumentaci naplňující dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Takovou adresnou argumentaci však dovolání obviněného neobsahuje a citovaný dovolací důvod obviněný neuplatňuje.

29. Nejvyšší soud proto při posouzení jednání obviněného vycházel ze skutkového stavu, který zjistily provedeným dokazováním nižší soudy, a který je vyjádřen ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku, a který již Nejvyšší soud citoval v bodě 1. tohoto usnesení.

30. Obviněný dále ve svém dovolání namítal, že jeho jednání nenaplnilo objektivní stránku zvláště závažného zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, když v jeho jednání nelze nalézt znak násilí ani pohrůžky bezprostředního násilí.

31. Nejvyšší soud uvádí, že takové námitky lze formálně podřadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265 odst. 1 písm. m) tr. ř.

32. Pokud jde o tvrzenou absenci znaku násilí, pak Nejvyšší soud dovolacím námitkám obviněného mohl přisvědčit. Ve výrokové části rozsudku nalézacího soudu je v právní větě uvedeno, že obviněný „proti jinému užil pohrůžky bezprostředního násilí a násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci“. V jednání obviněného (vyjádřeném ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku a v zásadě i v odůvodnění napadených rozhodnutí) však skutečně nelze nalézt nic, z čeho by bylo možno usuzovat, že obviněný vůči poškozenému užil násilí. Nikoliv silné uchopení obviněného za paži takovým násilím bezesporu není. Ačkoliv obviněný proti uvedeně

nepřesnosti výrokové části odsuzujícího rozsudku brojil již ve svém odvolání, odvolací soud se s jeho námitkou náležitým způsobem nevypořádal. V této části tedy Nejvyšší soud shledal dovolání obviněného důvodným.

33. Při posouzení, zda jednání obviněného naplnilo objektivní stránku zvláště závažného zločinu loupeže ve smyslu § 173 odst. 1 tr. zákoníku, proto Nejvyšší soud dále zkoumal, zda byla v jednání obviněného přítomna pohrůžka bezprostředního násilí. Došel pak k závěru, že taková pohrůžka v jednání obviněného přítomna byla a právní kvalifikace jednání obviněného je proto správná.

34. Nejvyšší soud se nejprve zaměřil na obecná východiska, která jsou podstatná pro určení správné právní kvalifikace posuzovaného jednání obviněného.

35. V prvé řadě Nejvyšší soud konstatuje, že trestný čin loupeže podle § 173 tr. zákoníku má dva objekty. Předmětem ochrany je jednak osobní svoboda a jednak majetek, jehož se pachatel chce zmocnit (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1728).

36. Pohrůžka bezprostředního násilí je pohrůžka takovým násilím, které má být vykonáno ihned, nepodrobí-li se napadený vůli útočnicka (tamtéž, s. 1729). Taková pohrůžka přitom nemusí být vyjádřena výslovně, stačí i konkludentní jednání obviněného (např. obstoupení napadeného, napřahování k úderu či zatínání pěstí spojené s posunkem, z nichž vyplývá odhodlání použít ihned násilí), je-li z něho a ostatních okolností zřejmé, že násilí se uskuteční ihned, nepodrobí-li se napadený vůli pachatele. Pohrůžkou bezprostředního násilí je mimo jiné takové jednání pachatelů, kteří v noci nebo na odlehlém místě obstoupí poškozeného a odejmou mu věc, aniž pronesou slovně jakoukoliv pohrůžku násilí, avšak z jejich jednání je zřejmý úmysl poškozeného napadnout, nepodrobí-li se jejich vůli (k tomu srov. zejména stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 11. 2. 1979, sp. zn. [TpiF 33/79](#), publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 1/1980 Sb. rozh. tr., z novějších např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2014, sp. zn. [3 Tdo 358/2014](#)).

37. Pohrůžka bezprostředního násilí je přítomna i tehdy, vzbudí-li obviněný v poškozeném obavu a strach z bezprostředního fyzického násilí, aniž by výslovně pronesl jakoukoliv pohrůžku násilí, dává-li zároveň poškozenému najevo, že k použití násilí dojde, pokud se ohledně požadované věci nepodrobí jeho vůli. Takové jednání může spočívat nejen v působení na poškozeného tím, že na zdůraznění svých požadavků pachatel poškozenému hrozí naznačováním úderů či ukázáním zbraně (např. nože), ale také v zastavení poškozeného na odlehlém místě nebo na místě, z něhož má ztíženou možnost úniku či přivolání pomoci, či na jiném místě, jež poškozený vnímá jako potenciálně nebezpečné, je-li zjevné, že poškozený svoji situaci považuje za bezvýchodnou, v důsledku čehož ani neklade odpor, přičemž pachatel si je této skutečnosti vědom a počítá s ní (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. [3 Tdo 1232/2009](#), publikované pod č. 11/2011 Sb. rozh. tr.).

38. Konfrontuje-li Nejvyšší soud tato obecná a zákonná judikатурní východiska se skutkovými zjištěními v této trestní věci, pak je nutno posuzovat jednání obviněného nejprve v celém souhrnu zjišťovaných okolností. Provedeným dokazováním bylo zjištěno, že obviněný (sportovní postavy s viditelným tetováním) přistoupil k poškozenému rychlým krokem před obchodním domem bezprostředně poté, co poškozeného v obchodním domě viděl dávat

si peníze do peněženky. Obviněný poškozeného uchopil za paži, oznámil mu, že půjdou za obchodní dům (tedy místo s menší frekvencí osob a méně osvětlené), tam jej vyzval k odevzdání peněženky, čemuž obviněný ze strachu o své zdraví a život vyhověl. Nebylo prokázáno, že by obviněný poškozenému, byť jen nonverbálně, naznačil, že je připraven použít násilí (poškozený v rámci výslechu v přípravném řízení sice zmiňoval verbální výhrůžku násilím, z této výpovědi však soudy vycházet nemohly a také nevycházely). Ovšem vzezření obviněného (sportovní postava, tetování, na poškozeného působil jako pod vlivem drog), okolnosti, za jakých obviněný přistoupil k poškozenému (právě si dával peníze do peněženky) a způsob, jakým s poškozeným zacházel (uchopení za paži, odvedení na odlehlé místo), zcela jistě byly způsobivé vzbudit v poškozeném obavy o jeho majetek, zdraví a život. Z provedeného dokazování navíc vyplynulo, že poškozený strach skutečně měl, což vypověděl jak v přípravném řízení, tak v hlavním líčení. S jeho výpověďmi koresponduje také hovor na tísňovou linku bezprostředně po činu, z něhož je patrné, že poškozený byl rozrušený. V důsledku obav se proto poškozený nebránil, s obviněným na odlehlé místo šel a odevzdal mu peněženku, jak obviněný požadoval.

39. Nejvyšší soud tedy nemá pochyb o tom, že obviněný svým jednáním zasáhl do právem chráněného zájmu poškozeného svobodně rozhodovat o svém majetku. Poškozený (za daných okolností) důvodně vnímal jednání obviněného jako pohrůžku bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se finančních prostředků poškozeného. Nic na tom nemění ani to, že nebylo jednoznačně prokázáno, že by obviněný užil výhrůžných slov (hrozících bezprostředním násilím) či gest. Poškozený jednání obviněného zjevně považoval za hrozbu a nemohl vědět, jakým dalším způsobem se obviněný zachová a zda v případě odporu nesáhne ke skutečnému násilí. S takovým vnímáním situace obviněný zjevně počítal a předpokládal, že v poškozeném vzbudí strach (z užití násilí) a zamezí tak jeho odporu, což se v projednávané věci skutečně stalo. Poškozený v pro něj bezvýhodném stavu vyhověl požadavkům obviněného, šel s ním za obchodní dům a odevzdal mu peněženku. Nic na uvedené skutečnosti nemění, že obviněný výslovně ani neverbálně nehrozil násilím, když poškozený jeho jednání vnímal jako (skrytou) hrozbu (k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 4. 2014, sp. zn. [3 Tdo 358/2014](#)).

40. Nejvyšší soud uzavírá, že jakkoliv nebylo možné v jednání obviněného shledat násilí, pohrůžka bezprostředního násilí přítomna byla a obviněný se jí dopustil v úmyslu zmocnit se majetku poškozeného. Právní kvalifikace jednání obviněného jako zvláště závažný zločin loupeže ve smyslu § 173 odst. 1 tr. zákoníku je tedy s ohledem na naplnění dovoláním rozporovaného znaku pohrůžky bezprostředního násilí příléhavá.

41. Dovolací námitky obviněného, pokud je bylo možné podřadit pod některý z dovolacích důvodů, jsou proto ze shora uvedených důvodů zjevně neopodstatněné.

V.

Způsob rozhodnutí dovolacího soudu

42. Ze shora uvedených důvodů proto Nejvyšší soud o dovolání obviněného rozhodl způsobem uvedeným v § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., podle kterého Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

č. 9

Není porušením zásady zákazu dvojího přičítání téže okolnosti podle § 39 odst. 5 tr. zákoníku, pokud soud při ukládání úhrnného nebo souhrnného trestu podle § 43 odst. 1, 2 tr. zákoníku přihlédne při stanovení jeho druhu a výměry k přitěžující okolnosti podle § 42 písm. n) tr. zákoníku spočívající ve spáchání více trestných činů.

Ukládání trestu

§ 39 odst. 5, § 42 písm. n) tr. zákoníku

č. 9

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2022, sp. zn. 3 Tdo 824/2022, ECLI:CZ:NS:2022:3.TDO.824.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. N. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 7 To 25/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 4 pod sp. zn. 33 T 49/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 26. 10. 2021, sp. zn. 33 T 49/2021, byl obviněný M. N. uznán vinným přečinem podvodu podle § 209 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“), kterého se dopustil tím, že

dne 9. 7. 2016 v úmyslu se neoprávněně obohatit se v kanceláři společnosti P. P. na staveništi ubytovny K. v XY vydával za zaměstnance společnosti B. S. M., se sídlem XY, a podepsal smlouvu označenou jako „Objednávka 302-2016-S.“ za objednavatele B. S. M. se sídlem XY pro zhotovitele společnost P. P. S. se sídlem XY s jednatelem poškozené společnosti C. – P. T. S., na zhotovení provětrávané fasády ze systému DEKmetal na budově ubytovny Ministerstva vnitra K. v XY, kdy za práci ve dnech 10. 7. 2016 a 16. 7. 2016 vyplatil T. S. zálohy v celkové výši 50 000 Kč, po zhotovení prací poškozená společnost vyúčtovala společnosti P. P. částku 90 000 Kč (po započtení zálohy 50 000 Kč) fakturou č. 2016-024, faktura však nebyla poškozené společnosti proplacena, kdy bylo zjištěno, že práce, provedené poškozenou společností byly současně fakturovány i společností N. D. a platby byly zaslány této společnosti na její účet č. XY, ke kterému měl dispoziční právo obžalovaný, a ze kterého vybíral hotovost v bankomatu, čímž způsobil poškozené společnosti C. – P. se sídlem XY škodu ve výši 90 000 Kč.

2. Za tento přečin a za přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku, kterým byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 2 T 79/2018, byl obviněný podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 let. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému dále uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu

výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a korporacích nebo jiného zastupování obchodních společností, korporací a družstev na základě plné moci v trvání 3 let. Současně byl podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Benešově ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 2 T 79/2018, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušený výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 228 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „tr. ř.“), pak bylo obviněnému uloženo zaplatit poškozené společnosti C. – P. (dále jen „C. – P.“) na náhradu škody částku ve výši 90 000 Kč.

3. Proti rozsudku nalézacího soudu podal obviněný odvolání, o kterém rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 9. 3. 2022, sp. zn. 7 To 25/2022, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

č. 9

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti citovanému usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022.

5. Prvně uvedený důvod dovolání byl podle obviněného naplněn tím, že z provedených důkazů, zejména pak ze svědeckých výpovědí, jasně vyplývá, že sám obviněný původně v pozici zprostředkovatele jednoho ze subdodavatelů se zavázal uhradit poškozené společnosti cenu za její subdodávky (či danou úhradu alespoň zajistit), což ostatně přinejmenším zčásti i učinil. Není tak pravdou, že by přímo jednal, či snad předstíral, že jedná za objednatele (zadavatele), na čemž soudy celý případ staví. Z provedených důkazů nemohlo vyplynout, že se vydával za zaměstnance společnosti B. S. M. (dále jen „B. S. M.“), natožpak aby jejím jménem jednal při podpisu smlouvy označené jako „Objednávka 302-2016 – S.“ pro dodavatele, společnost P. P. S. (dále jen P. P. S.), s jednatelem společnosti C. – P. Ke svému postavení v rámci plnění zakázky na budově ubytovny Ministerstva vnitra K. obviněný uvedl, že v rozhodné době, kdy byla předmětná zakázka pro objednatele, B. S. M., plněna hlavním dodavatelem, společností P. P. S., byl zaměstnancem společnosti W., kterážto v případě potřeby zajišťovala nárazové dodávky strojů, náradí i stavebního materiálu pro hlavního dodavatele, společnost P. P. S., jakož i pro jeho subdodavatele, společnost N. D. (dále jen „N. D.“) aj. Z daného důvodu byl obviněný na stavbě přítomen a seznámil se tak s jednatelem, stavbyvedoucími a dalšími zaměstnanci hlavního dodavatele a subdodavatelů. V průběhu provádění předmětné zakázky se na obviněného obrátil jednatel společnosti N. D., kterážto byla subdodavatelem společnosti P. P. S., P. F., který mu řekl, že není schopen smlouvenou část zakázky (subdodávky) sám provést, protože by potřeboval po obviněném zajistit dalšího subdodavatele, který by zbylou práci odvedl. Obviněný se tak s touto nabídkou (zprostředkovaně) obrátil na pana S. coby jednatele společnosti C. – P., který ji přijal. Popisovaný děj je klasickým modelem nakonec mnohdy složité struktury jednotlivých (sub)subdodavatelů v rámci větších stavebních zakázek, který je často vytvářen i bez větší ingerence samotného hlavního dodavatele. Mezi jednotlivými aktéry tak často i z důvodu neformálnosti jejich vzájemného jednání vznikají ze soukromoprávního hlediska komplikované právní vztahy, které nejsou zcela jasné ani jim samotným. Vzhledem k tomu, že byl obviněný svědkem S. opakovaně vyzván k písemnému potvrzení jejich sjednaného závazku, podepsal s ním (ne zcela jist si svým právním postavením) objednávku, která byla

v napadených rozsudcích patrně pojmána coby smlouva označená jako „Objednávka 302-2016-S“. Daným právním jednáním se tak podle možných výkladových variant obviněný sám zavázal, že společnosti C. – P. uhradí cenu za poskytnuté plnění (a bude ji následně sám požadovat po společnosti N. D.), či zajistí přímo úhradu od společnosti N. D. V každém případě je však nesporné, že smlouva označená jako „Objednávka 302-2016-S“ byla uzavřena výlučně mezi obviněným (coby zprostředkovatelem zavázaným k úhradě či jejímu zajištění od společnosti N. D.) a svědkem S., jednatelem společnosti C. – P. Obviněný se zde tak v žádném případě nevydával za zaměstnance B. S. M., natožpak aby jejím jménem tuto smlouvu podepisoval. Z výpovědi jednatele poškozené společnosti C. – P. svědka S. výše uváděné skutečnosti jednoznačně vyplývají.

6. Části výpovědi svědka S., z nichž by z jako jediných snad plynulo něco jiného, jsou podle obviněného zpravidla vnitřně rozporné (či přímo nesmyslné), popř. vypovídají toliko o snaze svědka S. domoci se úhrady za plnění za každou cenu, tedy i po subjektech, které v soukromoprávním vztahu mezi obviněným a jím nijak nevystupovaly. Prvé lze demonstrovat na části, v níž svědek S. prezentuje svoji domněnku, že obviněný je objednatelem i dodavatelem v jedné osobě, kdy jmenovaný svědek uvedl, že obviněný vystupoval tak, že jedná za společnost P. P. S. (hlavní dodavatel zakázky) a zároveň za Ministerstvo vnitra (zadavatel zakázky), a že to má vše pod palcem a na starosti. Ve druhém případě, kdy se svědek S. domáhal úhrady po společnosti P. P. S. namísto po obviněném, je podle obviněného z výpovědi svědka S. zjevné, že tento si byl plně vědom toho, že obviněný se zavázal sám uhradit či alespoň zprostředkovat platbu za plnění poskytované společností C. – P., pročež mu řekl, aby fakturu vystavil přímo na jeho osobu a sám alespoň část požadované částky uhradil. Na společnost P. P. S. se svědek S. obrátil až poté, kdy mu to poradil jeho právní zástupce z toho důvodu, že hledali subjekt, na kterém by snad bylo možné se dlužné částky domoci. Pokud by snad obviněný nevnímal závazek plynoucí ze smlouvy označené jako „Objednávka 302-2016-S“ jako svůj osobní závazek uhradit či alespoň zprostředkovat (od společnosti N. D.) platbu za plnění poskytované společností C. – P., neměl by důvod zasílat svědku S. zálohu ve výši 50 000 Kč. Jestliže tak obviněný neuhradil úplnou cenu za plnění poskytované společností C. – P., jedná se o její soukromoprávní pohledávku, kterou je oprávněna uplatnit v civilním řízení. Její neuhrazení však není možné považovat za přečin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku. Výše uvedené skutečnosti jsou ostatně potvrzovány výpovědí svědka H.

7. Z těchto důvodů je obviněný přesvědčen, že rozsudek nalézacího soudu i usnesení odvolacího soudu jsou založeny na nesprávných skutkových zjištěních, která jsou určující pro naplnění znaků přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku. Obviněný v pozici zprostředkovatele společnosti N. D. se zavázal, že sám uhradí společnosti C. – P. platbu za protiplnění sám, či její úhradu zajistí. V žádném případě však nejednal a ani nepředstíral, že jedná za společnost P. P. S., na čemž soudy celý případ zcela zjevně staví.

8. O nesprávné hmotněprávní posouzení rozhodné okolnosti věci ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. jde pak podle obviněného z toho důvodu, že soudy nižších stupňů překročily zákonem již zpřísněný rámec pravidel pro ukládání trestu předvídaný v § 43 odst. 2 věty třetí a čtvrté tr. zákoníku, když posoudily tu skutečnost, že je obviněnému ukládán souhrnný trest, coby přitěžující okolnost ve smyslu § 42 tr. zákoníku, a uložily tak (či přinejmenším byly vedeny k uložení) přísnější trest. Pokud je však již ukládán souhrnný trest

podle pravidel stanovených v § 43 odst. 2 věty třetí a čtvrté tr. zákoníku (z toho důvodu, že se odsuzuje pachatel za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin), je projevem zpřísnění trestu za mnohost trestných činů již to, že souhrnný trest nesmí být mírnější než trest uložený rozsudkem dřívějším a současně musí v rámci souhrnného trestu soud vyslovit trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání, trest ztráty vojenské hodnosti, trest propadnutí majetku nebo trest propadnutí věci, jestliže takový trest byl vysloven již rozsudkem dřívějším. Pokud tak Obvodní soud pro Prahu 4 tu skutečnost, že byl obviněný již dříve odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 2 T 79/2018, vyhodnotil jako důvod pro uložení souhrnného trestu, jenž nesmí být mírnější než trest tímto rozsudkem uložený, a současně jako přitěžující okolnost, přičetl tak jednu a tutéž skutečnost obviněnému dvakrát. I pokud by snad Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je možné při ukládání již zákonem předvídaným způsobem zpřísněného souhrnného trestu hodnotit mnohost trestných činů nadto jako přitěžující okolnost podle § 42 písm. n) tr. zákoníku, obviněný by rád uvedl, že napadenými rozhodnutími je odsouzen toliko za dva trestné činy, zatímco uvedená přitěžující okolnost je naplněna spácháním až tří trestných činů.

9. Naplnění dovolacího důvodu podle § 265 odst. 1 písm. i) tr. ř. pak obviněný spatřuje v tom, že rozsudkem soudu prvního stupně mu byl uložen mj. i trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a korporacích nebo jiného zastupování obchodních společností, korporací a družstev na základě plné moci v trvání 3 let, ačkoliv obviněný nebyl ve funkci statutárního orgánu žádné obchodní korporace a ani za žádnou nejednal na základě plné moci, když se měl podle tvrzení soudů dopustit přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku. Podstatou trestnosti jeho jednání, jak je podána v napadených rozhodnutích, naopak má být ta skutečnost, že nebyl ve funkci statutárního orgánu společnosti (B. S. M.) či za ni nejednal na základě plné moci. Trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních korporacích nebo jiného jejich zastupování na základě plné moci je tak podle obviněného druhem trestu, který zákon pro tyto případy nepřipouští. Lze jej totiž vyslovit jen ohledně takové činnosti, v souvislosti s kterou se pachatel dopustil trestného činu. Tato souvislost musí být přímá, bezprostřední. Nestačí, že pachatel projeví trestným činem morální nezpůsobilost k výkonu činnosti. Trestný čin je přitom spáchán v souvislosti s výkonem určité činnosti, existuje-li příčinná souvislost mezi spáchaným činem a výkonem dané činnosti. Souvislost spáchaného trestného činu s činností, která může být zakázána, musí být užší, přímá či bezprostřední, avšak tato činnost nemusí být znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu. Přímá a bezprostřední souvislost mezi (spáchaným) činem a výkonem činnosti funkce statutárního orgánu obchodní korporace či jejího zastupování na základě plné moci zde podle obviněného s ohledem na výše uvedené nemohla být naplněna, neboť ani podle jednání popsaného v napadených rozhodnutích obviněný takovou činnost nevykonával. Nebyla tedy naplněna základní podmínka pro uložení trestu zákazu činnosti a obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští.

10. Z těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí nalézacího i odvolacího soudu a aby buď přikázal soudu, o jehož rozhodnutí jde, věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, anebo aby sám rozhodl o tom, že se obviněný v plném rozsahu zproštuje obžaloby. Pro případ, že Nejvyšší soud dospěje k závěru, že není možné přistoupit

ke zrušení napadených rozhodnutí v celém rozsahu, obviněný navrhl, aby byl zrušen toliko výrok o uložení trestu zákazu činnosti.

11. Dovolání obviněného bylo ve smyslu § 265h odst. 2 věty první tr. ř. zasláno nejvyššímu státnímu zástupci k případnému vyjádření. K dovolání se písemně vyjádřila státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupkyně“).

12. Státní zástupkyně je toho názoru, že závěr, že ke spáchání přisouzeného došlo jednáním obviněného, popsáním ve výroku o jeho vině, se podává z výsledků provedeného dokazování, zejména ze svědeckých výpovědí (T. S., Š. H., L. S. a J. P.), z listinných důkazů (zejména ze znění objednávky prací u společnosti C. – P. a k ní se vztahujícího odborného vyjádření z oboru kriminalistiky, odvětví ruční písmo), z vystavených faktur, z výpisů z bankovních účtů, z potvrzení o provedených úhradách, z opatřených kamerových záznamů z bankomatu a ze zajištěné e-mailové korespondence. Ke konkrétním námitkám obviněného pak státní zástupkyně uvedla, že z výpovědi jednatele poškozené společnosti T. S. vyplývá, že obviněný se při jednání s ním stavěl do takové pozice, že s ním jedná za společnost P. P. S. a zároveň za Ministerstvo vnitra a že má tzv. vše pod palcem a na starosti. V tomto duchu mu také předložil k podpisu objednávku označenou jako „Objednávka...302-2016-S“, na které figuroval jako zástupce společnosti B. S. M. Přitom předmětnou objednávku obviněný sepsal a vytiskl z počítače svědka H. v prostorách jednoho z bytů přímo na stavbě, který využíval, jak uvedl, jako kancelář. V záhlaví objednávky byla vytištěna loga B. S. M. a společnosti P. P. S. Soud tak logicky dospěl k závěru, že se jednatel poškozené společnosti důvodně domníval, že s ním obviněný jedná za B. S. M. Z výpovědi ostatních svědků pak vyplývalo, žádné oprávnění k takovému jednání mu jménem těchto společností uděleno nebylo. Výsledky provedeného dokazování dále vypovídají o tom, že v postavení subdodavatelském ve vztahu k poškozené společnosti P. P. S. vystupovala společnost N. D., která také mj. fakturovala práce, jež ale reálně vykonala poškozená společnost C. – P. Následně pak provedené práce poškozené společnosti již nezaplatila. Obviněný navíc uhradil poškozené společnosti formou záloh částky 20 000 Kč a 30 000 Kč, kdy na potvrzeních těchto plateb je podepsán s dovětkem – „M. N. za stavbu pro MVCR“ a „za MVCR“. Dále bylo zjištěno, že obviněný měl k účtu společnosti N. D. dispoziční oprávnění, které také využil a dne 20. 8. 2018 vybral z účtu uvedené společnosti hotovost v přisouzené výši. Na podkladě vyhodnocení provedených důkazů dospěl soud nalézací k logickým skutkovým závěrům, že se skutek stal právě tak, jak je popsán ve skutkové větě výroku o vině, aniž by měl soud odvolací v rámci své přezkumné činnosti důvod k jinému závěru, než že byl skutkový podklad výroku o vině výsledkem postupu podle § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

13. Pokud obviněný dále uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., státní zástupkyně je toho názoru, že pod daný dovolací důvod lze zařadit ty námitky, kterými obviněný rozporuje naplnění skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku, kdy konkrétně namítá, že nejednal ani nepředstíral stav, že by jednal za společnost P. P. S. Předně je nutno konstatovat, že z hlediska podvodného *modu operandi* nebylo obviněnému kladeno za vinu, že by předstíral, že jedná za společnost P. P. S., ale že se vydával za zaměstnance B. S. M. Jednal totiž přisouzeným způsobem právě tak, aby uvedl poškozenou společnost (resp. jejího jednatele T. S.) v omyl, že jedná za B. S. M. (jak je ostatně patrné z výpovědi tohoto svědka i z textu „Objednávky...302-2016-S“), ač věděl, že k takovému jednání není nikterak oprávněn. Na takovém klamavém podkladě s ním

jmenovaný jednatel poškozené společnosti uzavřel objednávku na zhotovení provětrávané fasády a obviněný provedené práce vyfakturoval prostřednictvím společnosti N. D. a po uhrazení částky společností P. P. S. finanční prostředky z účtu vybral, aniž by je uhradil poškozené společnosti, která takové práce reálně provedla. Tímto svým jednáním beze sporu naplnil všechny znaky skutkové podstaty přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku, neboť se obohatil tím, že jiného uvedl v omyl, a způsobil tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. S ohledem na tento závěr pak nepřicházelo v úvahu, aby věc mohla být posuzována pouze jako spor v rámci civilního práva, když obviněný v uvedeném směru ani nepřipojil argumentaci, která by odpovídala takto nepřímému namítanému porušení zásady subsidiarity trestní represe.

č. 9

14. K uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. pak státní zástupkyně uvedla, že brojí-li obviněný proti tvrzenému zpřísnění trestu na základě přitěžující okolnosti, nelze důvodnosti jeho námitky přisvědčit, neboť uvedený dovolací důvod nenaplní námitky o pouhé nepřiměřenosti trestu, ať již pocitovaného jako mírný, nebo přísný, nejde-li o nepřípustný druh trestu nebo o překročení příslušné trestní sazby. Připomněla, že obviněnému byl za dva sbíhající se trestné činy ukládán souhrnný trest za podmínek uvedených v § 43 odst. 2 tr. zákoníku, který mj. stanoví, že souhrnný trest nesmí být mírnější než trest uložený rozsudkem dřívějším. Takový druh trestu za mnohost trestné činnosti byl obviněnému ukládán podle zásad uvedených v § 43 odst. 1 tr. zákoníku v trestní sazbě přečinu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku s jejím rozpětím až dvě léta, resp. v polovině této trestní sazby trestu odnětí svobody na jeden rok s podmíněným odkladem jeho výkonu na zkušební dobu tří let. Spáchání více trestných činů ve smyslu přitěžující okolnosti podle § 42 písm. n) tr. zákoníku se vztahuje především na souběh trestných činů a je důsledkem uplatňování absorpční zásady při trestání souběhu a užije se jí především při výměře úhrnného a souhrnného trestu. Nejde tedy o porušení zásady zákazu dvojího přičítání téže okolnosti (§ 39 odst. 5 tr. zákoníku) za stavu, že je k aplikaci této přitěžující okolnosti nutno v každém konkrétním případě zvážit její materiální význam, jak se také stalo v posuzovaném případě.

15. K námitkám obviněného, že mu byl nesprávně uložen trest zákazu činnosti, státní zástupkyně uvedla, že uložení trestu zákazu činnosti nebrání skutečnost, že v době rozhodování soudu pachatel již nevykonává zaměstnání, povolání nebo funkci, v souvislosti s jejichž výkonem se dopustil trestného činu, stejně jako jeho uložení nebrání fakt, že pachatel v době spáchání činu nedisponoval povolením k výkonu určité činnosti nebo k ní neměl předepsané oprávnění. Druh a rozsah zakázané činnosti je limitován tím, že musí jít o činnost přímo související se spáchaným trestným činem, a dále tím, že trest musí být svým obsahem i výměrou přiměřený povaze a závažnosti spáchaného činu a poměrům pachatele. Obviněný se prisouzeného jednání dopustil při použití takového klamavého jednání vůči zástupci poškozené společnosti, že se vydával za zaměstnance B. S. M., za kterou podepsal předmětnou objednávku na provedení tam uvedených stavebních prací, veden ke škodě poškozené společnosti trestným záměrem vlastního obohacení. Jednatel poškozené společnosti tak na podkladě takového jednání obviněného nabyl dojmu, že tento zastává takto presentovanou funkci statutárního orgánu smluvní strany a že je tedy oprávněn k uzavírání předmětné objednávky. Přitom nebrání v uložení trestu zákazu činnosti fakt, že pachatel v době činu nedisponoval povolením k výkonu takové činnosti nebo k ní neměl předepsané oprávnění. Trest zákazu činnosti se současně vztahoval na druh činnosti související se spáchaným trestným činem. Tento druh vedlejšího trestu je navíc slučitelný se všemi

dalšími druhy trestu uvedenými v § 52 odst. 1 tr. zákoníku. Soud tedy zcela správně obviněnému uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních korporacích nebo jiného zastupování obchodních korporací na základě plné moci v trvání 3 let. Obviněným poukazovaná judikatura k dané argumentaci je podle státní zástupkyně naprosto nepřiléhavá, neboť se vztahuje buď k trestu zákazu činnosti uloženému právnické osobě, kdy nebylo blíže specifikováno, o jaký druh činnosti se jedná, anebo jde o tam řešený případ uložení trestu zákazu činnosti ohledně takové činnosti, v souvislosti s níž (resp. přímo a bezprostředně) se pachatel nedopustil posuzované trestné činnosti. Obviněnému tedy nebyl uložen druh trestu, který by byl ve smyslu jím uplatněného dovolacího důvodu trpěl vadou své nepřipustnosti.

16. Z uvedených důvodů státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., a souhlasila, aby tak podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. učinil v neveřejném zasedání. Současně podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. vyjádřila souhlas s tím, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání učinil i jiné než navrhované rozhodnutí.

č. 9

III.

Připustnost dovolání

17. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda je v této trestní věci dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná.

18. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, odst. 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

19. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo dále nutno posoudit, zda námitky vznesené obviněným naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody, jejichž existence je současně nezbytnou podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem podle § 265i odst. 3 tr. ř.

20. Obviněný v podaném dovolání výslovně uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022.

21. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

22. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je naplněn tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

23. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je pak dán tehdy, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

24. Z hlediska rozhodování dovolacího soudu je vhodné připomenout, že Nejvyšší soud je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy. Fundovanou argumentaci tohoto mimořádného opravného prostředku má zajistit povinné zastoupení obviněného obhájcem – advokátem (§ 265d odst. 2 tr. ř.).

25. Na podkladě obviněným uplatněných dovolacích důvodů a uvedených východisek mezi dovolacím přezkumem pak mohl Nejvyšší soud přistoupit k posouzení jednotlivých dovolacích námitek obviněného.

č. 9

IV.

Důvodnost dovolání

26. Z předloženého dovolání se podává, že obviněný M. N. jím brojí proti výroku z usnesení odvolacího soudu, kterým bylo zamítnuto jeho odvolání proti výroku o vině a trestu z rozsudku soudu prvního stupně. Namítá přitom jednak vady skutkových zjištění týkajících se otázky, zda se při jednání s poškozenou společností vydával za zástupce jiné právnické osoby či zda jednal sám za sebe, a jednak brojí proti postupu nalézacího soudu při ukládání souhrnného trestu a trestu zákazu činnosti.

27. Podanému dovolání je nejprve nutno vytknout, že ačkoliv obviněný v něm uplatnil toliko dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, je tyto nutno posuzovat ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022 (konkrétně s jeho druhou alternativou), neboť z obsahu dovolání je zřejmé, že obviněný svojí argumentací nebrojí pouze proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo zamítnuto jeho odvolání, nýbrž zejména proti rozhodnutí soudu nalézacího, který ho uznal vinným žalovaným skutkem a uložil mu uvedené tresty. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě je přitom dán tehdy, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l).

28. Nejvyšší soud nicméně k právě uvedené vadě podaného dovolání nepřihlížel, neboť napadené rozhodnutí bylo možno na jeho podkladě přezkoumat, a to z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. (v jeho druhé alternativě) ve vztahu k dovolacím důvodům podle § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022.

29. Nejvyšší soud se nejprve zabýval skutkovou námitkou obviněného, v rámci které zpochybnil závěr soudů, že se vydával za zástupce společnosti P. P. S., resp. B. S. M. Jakkoliv je nutno připustit, že tato námitka skutkové povahy byla uplatněna s poukazem zjevný rozpor příslušných skutkových zjištění soudů k této otázce s provedeným dokazováním, je jí nutno vytknout absenci jakékoliv kvalifikované argumentace týkající se existence zjevného (extrémního) rozporu skutkových zjištění s obsahem dokazování ve smyslu první alternativy

dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Obviněný totiž v zásadě toliko pokračuje ve své dosavadní skutkové polemice a vyjadřuje nesouhlas s hodnocením důkazů soudy nižších stupňů (zejména soudem nalézacím). Zásah Nejvyššího soudu do skutkových zjištění soudů nižších stupňů by však mohl přicházet v úvahu toliko v případech zjištění zjevného (extrémního) rozporu mezi těmito skutkovými zjištěními a obsahem provedených důkazů [srov. První alternativu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022]. Zakotvením uvedeného dovolacího důvodu totiž ani po 1. 1. 2022 nedošlo k rozšíření rozsahu dovolacího přezkumu též na otázky skutkové a Nejvyšší soud jako soud dovolací se nestává jakousi třetí instancí plného skutkového přezkumu. To by bylo v rozporu s povahou dovolání jako mimořádného opravného prostředku, který neplní funkci „dalšího odvolání“. Dovolání je i nadále určeno především k nápravě závažných právních vad pravomocných rozhodnutí, a nikoli k tomu, aby skutková zjištění soudů prvního a druhého stupně byla detailně přezkoumávána ještě třetí instancí. Není smyslem řízení o dovolání a úkolem Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího, aby jednotlivé důkazy znovu podrobně reprodukoval, rozebíral, porovnával, přehodnocoval a vyvozoval z nich vlastní skutkové závěry. Podstatné je, zda soudy prvního a druhého stupně hodnotily důkazy v souladu s jejich obsahem, nedopustily se žádné zásadní deformace důkazů a ani jinak zjevně nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř. a své hodnotící úvahy srozumitelně a logicky přijatelně vysvětlily. Za takového stavu nepřichází v úvahu, aby Nejvyšší soud cokoli měnil na skutkových zjištěních, která se stala podkladem výroku o vině. Zásah dovolacího soudu do skutkových zjištění by přicházel v úvahu jen v případech zjevného rozporu rozhodných skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1368/2021](#)). O takovou situaci se i nadále jedná pouze v případě nejtěžších vad důkazního řízení, např. tehdy, pokud skutková zjištění soudů vůbec nemají v důkazech obsahový podklad, pokud jsou dokonce opakem toho, co je obsahem důkazů, anebo pokud z obsahu důkazů nevyplývají při žádném logicky přijatelném způsobu jejich hodnocení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2012, sp. zn. [11 Tdo 1494/2011](#)). To souvisí i s tím, že těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry může doplňovat, popřípadě korigovat jen soud druhého stupně v řízení o řádném opravném prostředku (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.).

30. Jakkoliv je tedy uvedenou argumentací obviněného týkající se jeho vystupování za uvedené společnosti nutno vyhodnotit jako čistě skutkovou polemiku se závěry soudů nižších stupňů, a nikoliv jako argumentaci projednatelnou v rozsahu první alternativy dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť obviněný v zásadě neargumentuje ve smyslu výše rozvedeného zjevného (extrémního) rozporu skutkových zjištění s obsahem provedených důkazů, Nejvyšší soud pouze nad rámec tohoto závěru konstatuje, že skutková zjištění, ze kterých soudy nižších stupňů vycházely, nejsou v žádném, natož ve zjevném (extrémním) rozporu s těmito důkazy. Jedná se naopak o zcela logický a nevyhnutelný výsledek důkazního řízení, které bylo provedeno v souladu s požadavky uvedenými v § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. V tomto duchu se s uvedenou argumentací vypořádal i soud druhého stupně. Je proto nutno upozornit, že obviněný v podaném částečně dovolání toliko opakuje obhajobu, kterou uplatnil již v řízení nalézacím a odvolacím, přičemž soudy obou stupňů se s ní dostatečně a správně vypořádaly. V takovém případě je zpravidla nutné dovolání označit jako zjevně neopodstatněné (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [5 Tdo 219/2002](#)).

31. Nejvyšší soud pouze pro úplnost konstatuje, že závěr o tom, že obviněný se při jednání s poškozenou společností, resp. jejím jednatelem svědkem S., zcela v rozporu se skutečným stavem vydával za zástupce Ministerstva vnitra, vyplývá z provedeného dokazování. Tento závěr plyne zejména z výpovědi svědka S., kterému obviněný sdělil, že jedná za společnost P. P. S. a zároveň za Ministerstvo vnitra a že to má „vše pod palcem a na starosti“, svědka H., S. a P., a z listinných důkazů – především z objednávky č. O-HO-302-2016-001, kterou vypracoval a podepsal obviněný a na které je označen jako osoba, která zakázku vyřizuje jak pro B. S. M., tak pro společnost P. P. S. coby generálního dodavatele (obě tyto společnosti jsou uvedeny v záhlaví smlouvy), a z potvrzení o úhradě finanční částky v hotovosti, ve které je u obviněného uveden dodatek „za stavbu pro MVCR“, jakož i ze zjištění, že obviněný coby osoba s dispozičním oprávněním vybral z účtu společnosti N. D. předmětnou částku ve výši 90 000 Kč, kterou této společnosti zaplatila společnost P. P. S. a která byla určena na zaplacení prací poskytnutých právě poškozenou společností C. – P. coby nižšího dodavatele společnosti N. D.

32. Již na základě takto stručně shrnuté důkazní situace nyní projednávané věci je nutno odmítnout obhajovací verzi obviněného, že při objednávání stavebních prací od společností C. – P. jednal sám za sebe a nikoliv jako zástupce B. S. M., resp. společnosti P. P. S. Z provedených a výše stručně shrnutých důkazů je naopak zcela zřejmé, že se pasoval do role zástupce přinejmenším prvního z uvedených subjektů, resp. osoby, která má na stavbě vše na starosti, a že tak činil v podvodném úmyslu inkasovat finanční prostředky určené pro poškozenou společnost C. – P., ke které se tyto vůbec nedostaly, ačkoliv předmětné práce provedla. Nelze proto přijmout obhajobu obviněného, který se pokouší navodit dojem, že na stavbě panoval takový zmatek, že nebylo patrné, kdo za koho vlastně jedná, přičemž však současně při svém jednání obviněný používal takové dodatky ke svému jménu, které jej jasně spojují s Ministerstvem vnitra, resp. ze kterých rozhodně nelze dovozovat tu možnost, že by obviněný skutečně jednal sám za sebe a garantoval, že on sám sjednané zakázky zaplatí či jejich zaplacení zajistí. Jednání obviněného proto soudy nižších stupňů správně posoudily jako přečin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku, neboť obviněný sebe obohatil tím, že uvedl jiného v omyl, a způsobil tako na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou. Na tomto závěru nemůže ničeho změnit ani obviněným rovněž zdůrazňovaná skutečnost, že se uvedeného trestného činu dopustil při vystupování v soukromoprávních vztazích. Sama okolnost, že ke spáchání trestného činu podvodu došlo na pozadí soukromoprávního jednání, totiž rozhodně nevyklučuje posouzení daného jednání jako trestného činu. Jednání naplňující znaky trestného činu podvodu má zpravidla souvislost s nějakým soukromoprávním vztahem, při kterém je někdo uveden v omyl, je využito jeho omylu nebo jsou mu zamlčeny podstatné skutečnosti.

33. Pokud jde o námitku obviněného týkající se výměry ukládaného souhrnného trestu za nyní projednávaný trestný čin a za (sbíhající se) přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku, kterým byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 24. 10. 2018, sp. zn. 2 T 79/2018, nelze obviněnému přisvědčit, že tuto výhradu by bylo možno projednat v rámci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Nejedná se totiž o případ jiného hmotněprávního posouzení ve smyslu druhé alternativy citovaného dovolacího důvodu. O takovou situaci jde např. při posouzení otázky, zda byly dva trestné činy (skutky) spáchány ve vícečinném souběhu a zda tedy za okolností uvedených v § 43 odst. 2 tr. zákoníku přichází v úvahu uložení souhrnného trestu za oba dva trestné činy, nebo zda je mezi nimi vztah

recidivy a za každý trestný čin je třeba uložit samostatný trest. O případ jiného hmotněprávního posouzení se však nejedná v případě, kdy obviněný brojí proti výměře souhrnného trestu, který z důvodu porušení zákazu dvojího přičítání považuje za nepřiměřený, ovšem který byl uložen v rámci trestní sazby stanovené zákonem.

34. Jakkoliv není právě uvedená argumentace obviněného podřaditelná pod žádné ze zákonem stanovených důvodů dovolání, je k výhradám obviněného možno uvést následující. Je skutečností, že soudy nižších stupňů zjištění, že obviněný byl nejprve odsouzen za přečin zpronevěry podle § 206 odst. 1 tr. zákoníku a v nyní vedené trestní věci byl odsouzen za sbíhající se přečin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku, hodnotily jako přitěžující okolnost podle § 42 písm. n) tr. zákoníku, kterou lze shledat tehdy, pokud pachatel spáchal více trestných činů.

35. Pokud jde o souhrnný trest ukládaný za dodržení zásad uvedených v ustanovení § 43 odst. 1, 2 tr. zákoníku, ukládání tohoto trestu je výrazem takové procesní situace, kdy za podmínek uvedených v citovaných ustanoveních trestního zákoníku soud ukládá trest pachateli za trestný čin (trestné činy), který (které) spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný trestný čin.

36. Vzhledem k tomu, že obviněný uvedenou námitku, jakkoliv tato námitka je co do své podstaty námitkou proti výměře uloženého souhrnného trestu, spojuje také s tvrzením o porušení zákazu dvojího přičítání ve smyslu § 39 odst. 5 tr. zákoníku, bylo by možné v této části tuto námitku podřadit pod druhou alternativu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť je namítáno jiné nesprávné hmotněprávní posouzení.

37. Nelze však souhlasit s obviněným, že by postup nalézacího soudu, který ke skutečnosti, že obviněný spáchal dva sbíhající se trestné činy, přihlédl také (kromě důsledku v podobě uloženého souhrnného trestu) jako k přitěžující okolnosti podle § 42 písm. n) tr. zákoníku, znamenal porušení zákazu dvojího přičítání stejné okolnosti k tíži pachatele podle § 39 odst. 5 tr. zákoníku.

38. Podle § 39 odst. 5 věta první tr. zákoníku platí, že k okolnosti, která je zákonným znakem trestného činu, včetně okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, nelze přihlídnout jako k okolnosti polehčující nebo přitěžující.

39. S ohledem na toto ustanovení je tedy zřejmé, že uvedená zásada nemůže být naplněna v situaci, kdy je pachateli ukládán úhrnný nebo souhrnný trest podle § 43 odst. 1, 2 tr. zákoníku, a současně mu je přičítána přitěžující okolnost podle § 42 písm. n) tr. zákoníku, neboť citovaná ustanovení § 43 odst. 1, 2 tr. zákoníku nejsou zákonnými znaky trestného činu (nebo okolností, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby), ale jedná se o ustanovení, podle kterých soudy obligatorně postupují při ukládání trestu (případně více trestů) za více trestných činů.

40. Pro doplnění a ve vztahu k údajné nepřiměřenosti uloženého (souhrnného) trestu dále Nejvyšší soud uvádí, že při ukládání souhrnného trestu platí, že souhrnný trest nesmí být mírnější než trest uložený rozsudkem dřívějším (§ 43 odst. 2 věta třetí tr. zákoníku). Zákon tedy soudu ukládajícímu souhrnný trest neukládá uložení trestu přísnějšího, zapovídá pouze to, aby byl souhrnný trest mírnější. Nejedná se tedy o jakousi samostatnou přitěžující okolnost,

která by automaticky vedla k ukládání přísnějšího trestu. O takový případ naopak může jít (byť i zde je takový postup vázán na uvážení rozhodujícího soudu – viz slovní spojení „může soud“) v situaci předvídané v ustanovení § 43 odst. 1 věta první, část za prvním středníkem tr. zákoníku, která však k tomu, aby soud mohl uložit trest v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu, vyžaduje spáchání většího počtu trestných činů. V tomto případě, na rozdíl od přitěžující okolnosti podle § 42 písm. n) tr. zákoníku, však nepostačuje spáchání toliko dvou trestných činů (srov. PÚRY, F. § 43. Úhrnný a souhrnný trest. In: ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. Obecná část (§ 1–139). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 595).

č. 9

41. Za takového stavu věci, kdy okolnost, že je ukládán souhrnný trest, nelze považovat za samostatnou quasi přitěžující okolnost, zatímco při spáchání více trestných činů se o takovou jedná podle § 42 písm. n) tr. zákoníku, nebylo možno přisvědčit obviněnému v námitce, že mu byla tatáž okolnost při ukládání trestu přičítána k tíži dvakrát.

42. V žádném případě pak nelze trest uložený obviněnému považovat za nepřiměřený. Obviněnému byl trest uložen v polovině zákonné trestní sazby, a to při zohlednění další přitěžující okolnosti, tedy že škoda způsobená nyní projednávaným trestným činem ve výši 90 000 Kč je devítinásobkem hranice škody nikoliv nepatrné a již se blíží hranici větší škody coby kvalifikační okolnosti vyžadující posouzení jednání obviněného jako přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Je tedy dána další přitěžující okolnost, a to podle § 42 písm. k) tr. zákoníku, neboť obviněný trestným činem způsobil vyšší škodu.

43. O právně relevantně uplatněnou lze naopak považovat námitku směřující proti uloženému trestu zákazu činnosti, pro jehož uložení nebyly podle obviněného splněny zákonné podmínky. Takto formulovaná výhrada totiž spadá pod rozsah první alternativy dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., neboť je namítáno uložení nepřipustného trestu. Nejedná se však o námitku věcně opodstatněnou.

44. Obviněný stručně vyjádřeno namítá, že mu nemohl být uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodních korporací nebo jiného jejich zastupování na základě plné moci z toho důvodu, že v době spáchání projednávaného skutku nebyl ve funkci člena statutárního orgánu ani za žádnou obchodní korporaci nejednal na základě plné moci. Jeho jednání tak nebylo v přímé ani bezprostřední souvislosti s výkonem takové funkce nebo se zastupováním na základě plné moci. Pro uložení trestu zákazu činnosti proto podle obviněného nebyly splněny podmínky § 73 odst. 1 tr. zákoníku a jedná se o trest, který zákon nepřipouští.

45. Obviněnému je nutno dát za pravdu, že trest zákazu činnosti je zpravidla ukládán v situaci, kdy se pachatel dopustí trestného činu při výkonu určité činnosti, popř. kdy mu taková činnost poskytla příležitost ke spáchání trestného činu nebo mu alespoň usnadnila jeho spáchání (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 5. 2006, sp. zn. [5 Tdo 523/2006](#), publikované pod č. 26/2007 Sb. rozh. tr.). Trestem zákazu činnosti lze však zakázat i takovou činnost, kterou pachatel v souvislosti se spáchaným trestným činem vykonával, aniž k tomu měl příslušné oprávnění, povolení či souhlas (například řídil motorové vozidlo, aniž by byl držitelem příslušného řídičského oprávnění). Trest zákazu činnosti má v tomto případě ten účinek, že pachatel po dobu výkonu trestu zákazu činnosti nemůže získat uvedené oprávnění nebo souhlas (srov. ŠČERBA, F. § 73. Zákaz činnosti. In: ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník.

Komentář. § 1–204. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 877, a tam citovanou judikaturu). Vedle výše zmíněného případu, kdy motorové vozidlo řídí osoba, která k tomu nemá žádné oprávnění, tak může být trest zákazu činnosti uložen i v situaci, kdy se pachatel dopustí trestného činu podvodu tím, že se vydává za osobu jednající za určitou právnickou osobu, ke které přitom nemá žádný vztah, a za tuto uzavírá smlouvy, čímž jiného uvede v omyl, sebe obohatí a způsobí na cizím majetku škodu.

46. O takový případ šlo v nyní projednávané věci, kdy obviněný vůči poškozené společnosti C. – P., resp. jejímu jednateli svědku S., vystupoval jako zástupce B. S. M., resp. vydával se za osobu, která má předmětnou rekonstrukci ubytovny na starost, a v tomto tvrzeném postavení uzavřel se společností C. – P. písemnou smlouvu na provedení stavebních prací, načež za společnost N. D. coby subdodavatele, k jejímuž bankovnímu účtu měl dispoziční oprávnění, tyto práce vyfakturoval společnosti P. P. S. coby generálnímu dodavateli, a poté, co byly peníze převedeny na účet společnosti N. D., tyto v hotovosti vybral a nemohly se tak dostat ke skutečnému dodavateli stavebních prací.

47. Specifikum nyní projednávané věci tedy spočívalo v tom, že obviněný se při spáchání trestného činu podvodu vydával za zástupce investora dané stavební akce, ačkoliv jím ve skutečnosti nikdy nebyl a k investorovi ani ke generálnímu dodavateli neměl žádný vztah. Jakkoliv se tedy obviněný trestného činu podvodu nedopustil v postavení člena statutárního orgánu ani osoby jednající na základě plné moci, tato skutečnost nebrání tomu, aby mu byl uložen trest zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku. Úzký a bezprostřední vztah trestné činnosti obviněného k činnosti zakazované totiž spočívá právě v tom, že obviněný uvedené postavení zástupce právnické osoby pouze předstíral, což pro něj bylo prostředkem ke spáchání projednávané trestné činnosti a šlo o jeho *modus operandi*. Podmínky pro uložení trestu zákazu činnosti podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku tak byly splněny. Účinkem takového trestu pak je to, že obviněný se po stanovenou dobu nebude moci stát členem statutárního orgánu obchodní korporace ani za tuto jednat na základě plné moci.

48. Nejvyšší soud uzavírá, že vzhledem k tomu, že žádnou z uvedených námitek obviněného nebylo možno shledat opodstatněnou, nemohlo dojít ani k naplnění obviněným uplatněných dovolacích důvodů.

V.

Způsob rozhodnutí dovolacího soudu

49. Ze shora uvedených důvodů proto Nejvyšší soud o dovolání obviněného M. N. rozhodl způsobem uvedeným v § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., podle kterého Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

č. 10

Zákonný zástupce mladistvého (§ 43 odst. 1 z. s. m.) nemá vlastní právo podat dovolání, ale může jej podat jen jeho jménem, a to do doby, než mladistvý nabude plné svéprávnosti. Po nabytí plné svéprávnosti mladistvého již nemůže jeho zákonný zástupce podat dovolání, a učiní-li tak, jde o dovolání podané neoprávněnou osobou, které je nutno odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř.

Zákonný zástupce obviněného, Mladistvý, Opravné prostředky

§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., § 43 odst. 1 z. s. m.

č. 10

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 8 Tdo 1093/2022, ECLI:CZ:NS:2022:8.TDO.1093.2022.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání matky obviněného mladistvého L. Z. K. a obviněného mladistvého AAAAA (pseudonym) proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, soudu pro mládež, ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. 5 Tmo 12/2022, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem, soudu pro mládež, pod sp. zn. 31 Tm 2/2020.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Labem, soudu pro mládež, ze dne 6. 1. 2022, sp. zn. 31 Tm 2/2020 (dále „soud prvního stupně“), byl obviněný mladistvý „AAAAA“ (dále „mladistvý“) uznán vinným proviněním usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku, jehož se dopustil tím, že

v době od 23:00 hodin do 23:07 hodin dne 11. 1. 2019 v zahradní chatce na adrese XY, po předchozí domluvě s poškozeným nezletilým „BBBBB“ (pseudonym; dále „poškozený“), že v chatě bez vědomí rodičů či jiných osob odpovědných za jejich výchovu přespí, vzal plastový kanystř benzínu s obsahem cca 4 litry, jenž sloužil jako pohon motorové pily a křovinořezu, o němž věděl, kde se v chatě nachází, a následně jej i přes povědomí o jeho vysoké hořlavosti a nebezpečnosti manipulace s takovou látkou v blízkosti otevřeného ohně použil při zatápění v kamnech na tuhá paliva zn. Petra, neboť jiným způsobem se mu rozdělání ohně v kamnech nedařilo, kdy touto manipulací s benzinem došlo při zážehu k jeho vznícení a posléze k neřízenému šíření požáru v prostoru celé chatky, přičemž mladistvému se podařilo z hořící chatky uniknout, avšak poškozený tak nestačil učinit a na místě uhořel, resp. došlo k jeho úmrtí kvůli udušení zplodinami vzniklými při hoření.

2. Za toto provinění byl mladistvý podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 31 odst. 1 a § 24 odst. 1 písm. j) z. s. m. odsouzen k trestnímu opatření odnětí svobody v trvání devíti měsíců podmíněně odloženému podle § 33 odst. 1 z. s. m. a § 81 tr. zákoníku na zkušební dobu

v trvání dvou roků. Podle § 18 odst. 1 písm. e) z. s. m. mu byla uložena výchovná povinnost nahradit podle svých sil škodu způsobenou proviněním. Rovněž bylo rozhodnuto o nárocích poškozených na náhradu nemajetkové újmy.

3. Krajský soud v Ústí nad Labem jako odvolací soud pro mládež (dále „odvolací soud“) usnesením ze dne 19. 7. 2022, sp. zn. 5 Tmo 12/2022, odvolání mladistvého jako nedůvodné podle § 256 tr. ř. zamítl.

4. Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podali mladistvý a jeho matka L. Z. K. prostřednictvím obhájce s odkazem na § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř. dovolání.

II.

K dovolání matky mladistvého

č. 10

5. Nejvyšší soud k dovolání matky mladistvého L. Z. K. zkoumal, zda je osobou oprávněnou podat za mladistvého dovolání.

6. Podle § 72 odst. 1 věta druhá z. s. m. odvolání a dovolání ve prospěch mladistvého, který není plně svéprávný, může podat, a to i proti jeho vůli, též jeho zákonný zástupce nebo opatrovník a jeho obhájce. Je-li mladistvý nezletilý, vztahuje se na něj § 43 z. s. m., podle něhož zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého je mimo jiné oprávněn podávat za něho žádosti a opravné prostředky, ve prospěch mladistvého může tato práva vykonávat i proti jeho vůli. Do tohoto práva patří i právo podat za nezletilého mladistvého dovolání, neboť zákonný zástupce toto právo (jako i ostatní práva v § 43 z. s. m. uvedená) nevykonává svým jménem, ale realizuje je jménem mladistvého.

7. Mladistvý je podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. jako obviněný oprávněnou osobou podat dovolání prostřednictvím obhájce, a je-li nezletilý, může za něj toto jeho právo realizovat i jeho zákonný zástupce. Z tohoto důvodu lze považovat dovolání zákonného zástupce podané v době, kdy mladistvý ještě nedovršil osmnácti let, za podané osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 72 odst. 1 z. s. m. (srov. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠÁKOVÁ, M., ŠÁMALOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 3, vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 406, rovněž ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. (§ 157–314s). Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3214). Z uvedeného je zřejmé, že zákonnému zástupci mladistvého tato oprávnění přísluší pouze po dobu, kdy je mladistvý nezletilý, tj. do doby, než nabude zletilosti, pro níž platí i v řízení proti mladistvému ustanovení § 30 odst. 1, odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., podle něhož se plně svéprávným člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Svěprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

8. Z uvedených důvodů právo za mladistvého podat dovolání může jeho zákonný zástupce realizovat jen do doby jeho zletilosti, protože nemá vlastní právo dovolání podat, jelikož podle § 265d odst. 1 tr. ř. toto právo přísluší pouze obviněnému, jenž tak činí prostřednictvím obhájce [písm. c), odst. 2], nejvyššímu státnímu zástupci [písm. a)], či příslušnému orgánu Úřadu evropského veřejného žalobce [písm. b)]. Jiné, než takto taxativně vymezené, osoby dovolání podat nemohou, a tudíž ani zákonný zástupce zletilého mladistvého,

jenž nemá práva podle § 43 z. s. m. za něj nemůže dovolání podat. Učiní-li tak, je třeba takové dovolání posoudit jako podané osobou neoprávněnou.

9. V posuzované věci mladistvý „AAAAA“ nabyt zletilosti dne XY, kdy dovršil osmnáctý rok věku. Dovolání jeho matkou bylo podáno dne 14. 10. 2022, tedy v době, kdy již mladistvý byl zletilý, a proto matka již nebyla oprávněna za něj dovolání podat.

10. Nejvyšší soud z těchto důvodů dovolání matky mladistvého L. Z. K. podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítl jako podané osobou neoprávněnou.

V další části rozhodnutí se Nejvyšší soud zabýval posouzením dovolání podaného obviněným mladistvým „AAAAA“.

č. 11

I. Do výroku usnesení, jímž se podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř. stanoví odměna obhájce nebo zmocněnce poškozeného a zúčastněné osoby, náhrada jeho hotových výdajů, náhrada za promeškaný čas a daň z přidané hodnoty, postačí uvést souhrnné částky, které je stát povinen advokátovi uhradit na těchto nárocích. Výčet jednotlivých úkonů, za které advokátovi přísluší odměna, a náhrad s nimi souvisejících postačí specifikovat a podřadit pod příslušné ustanovení advokátního tarifu až v odůvodnění daného usnesení.

Při rozhodování o stížnosti advokáta proti takovému usnesení je z hlediska zákazu reformace *in peius* ve smyslu § 150 odst. 1 tr. ř. určující celková výše jemu přiznané odměny a náhrad (tj. jejich součet).

č. 11

Odměna advokáta, Zákaz reformace in peius

§ 150 odst. 1, § 151 odst. 3, 6 tr. ř.

II. Vzdání se odvolání samo o sobě není úkonem právní služby, který by se svou povahou a účelem blížil některému z úkonů uvedených v § 11 odst. 1 nebo odst. 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů (advokátní tarif), a proto za něj advokátovi odměna nenáleží.

Advokátní tarif

§ 11 odst. 1, 2, 3 advokátního tarifu

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 10. 2022, sp. zn. 1 Tmo 17/2022, ECLI:CZ:VSPH:2022:1.TMO.17.2022.1

Vrchní soud v Praze ke stížnosti zvolené zmocněnkyně nezletilé poškozené zrušil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 9. 2022, sp. zn. 7 Tm 3/2021, kterým jí byla podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. stanovena výše odměny a náhrady hotových výdajů v částce 11 754,10 Kč, a sám podle § 151 odst. 2, 3, 6 tr. ř. této zmocněnkyni stanovil odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 14 955 Kč a ve zbytku její návrh zamítl.

Z odůvodnění:

1. Krajský soud v Hradci Králové jako soud pro mládež (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 20. 9. 2022, č. j. 7 Tm 3/2021-290, rozhodl tak, že podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. přiznal zmocněnkyni P. N., advokátce se sídlem v B., odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 11 754,10 Kč, která je složena z 6 800 Kč jako odměny za úkony právní služby, 2 700 Kč

jako k nim příslušející tzv. režijní paušály, 800 Kč náhrady promeškaného času a 1 454,40 Kč náhrady cestovních výdajů, které se skládají z dílčích, ve výroku jednotlivě vyjmenovaných a specifikovaných položek. Ve zbytku čítajícím celkem částku 8 500,60 Kč návrh zmocněnkyně zamítl. Nepřiznaná část odměny a náhrady hotových výdajů oproti uplatněnému návrhu zmocněnkyně spočívala v odlišně stanovené sazbě odměny za úkony právní služby (stanoveno 800 Kč namísto navrhovaných 1 300 Kč za úkon), snížení odměny za žádost o bezplatné právní zastoupení na polovinu (stanoveno 400 Kč namísto navržených 1 300 Kč), nepřiznání odměny za písemné vzdání se odvolání, počtu úkonů právní služby za účast na hlavním líčení dne 27. 8. 2021 (stanovena odměna za 1 úkon právní služby oproti navrženým 2), dále v náhradě za čas promeškaný cestou k úkonu dne 25. 5. 2021 a také v částce cestovních náhrad (stanoveno krajským soudem ve výroku souhrnně 1 454,40 Kč, v dílčích položkách tamtéž však součet činí 1 454,44 Kč, zmocněnkyně pak navrhovala 1 455 Kč).

č. 11

2. Proti tomuto usnesení podala v zákonné lhůtě zmocněnkyně stížnost, v níž nesouhlasila se všemi sníženími, která oproti jejímu návrhu krajský soud provedl, a upozornila na ve výroku napadeného usnesení nesprávně uvedené sídlo. Připustila však, že ve svém návrhu kvůli písařské chybě žádala odměnu za úkon ve výši 1 300 Kč, ačkoliv mělo jít o částku 1 200 Kč. Vrchnímu soudu proto navrhla, aby jí sám, při nezměněném výčtu úkonů v jejím návrhu, přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů ve výši 19 155 Kč (původně navrhovala 20 255 Kč).

3. Vrchní soud v Praze jako soud pro mládež (dále jen vrchní soud) přezkoumal z podnětu stížnosti podané včas osobou oprávněnou podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, přičemž byl vázán zákazem změny napadeného rozhodnutí v neprospěch stěžovatele (§ 150 odst. 1 tr. ř.). Po takto provedeném přezkumu dospěl vrchní soud k závěru, že stížnost je důvodná.

4. V řízení, které vydání napadeného usnesení předcházelo, neshledal vrchní soud žádné vady, které by opodstatňovaly jeho zrušení. Zmocněnkyně zastupovala nezletilou poškozenou na základě plné moci udělené jí matkou poškozené dne 13. 4. 2021 (ve spise na č. I. 75), přičemž poškozená má podle § 51a odst. 2 tr. ř. nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně. Trestní stíhání obviněného pravomocně skončilo vyhlášením odsuzujícího rozsudku krajského soudu ze dne 27. 8. 2021. Krajský soud napadené usnesení podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř. vydal na podkladě návrhu zmocněnkyně podle § 151 odst. 2 tr. ř. na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů ze dne 26. 8. 2022 (viz návrh zmocněnkyně č. I. 284–288), který byl uplatněn v roční zákonné prekluzivní lhůtě stanovené v § 151 odst. 2 tr. ř. Zmocněnkyně v něm zřetelně specifikovala úkony, za které žádá stanovit odměnu, uvedla, v jaké výši a vypočetla i požadované náhrady hotových výdajů.

5. Důvodná je námitka zmocněnkyně, že krajský soud ve výroku nesprávně uvedl její sídlo, které je podle podkladů ve spise i podle evidence České advokátní komory dostupné na jejích webových stránkách v N., nikoliv v B.

6. Další vada výrokové části napadeného usnesení spočívá v tom, že neodpovídají součty jednotlivých dílčích částek. Součet položek uvedených jednotlivě podle jejich data činí 11 954,44 Kč, přesto je celkově přiznána odměna ve výši 11 754,10 Kč, čemuž neodpovídá ani souhrnně uvedená částka náhrady za promeškaný čas (uvedeno 800 Kč, součet relevantních dílčích položek za náhradu promeškaného času však činí 1 000 Kč) a dále souhrnné cestovné (uvedeno 1 454,40, součet dílčích položek však činí 1 454,44). Celkově stanovené částce pak

neodpovídá ani součet částek uvedených souhrnně, protože 6 800 Kč (odměna) + 2 700 (režijní paušály) + 800 (náhrada promeškaného času) + 1 454,40 (cestovné) = 11 754,40 Kč, nikoliv souhrnně přiznaných 11 754,10 Kč.

7. Vrchní soud už s ohledem na tato početní pochybení musel napadené usnesení zrušit. S ohledem na to, že není ke správnému rozhodnutí potřeba opatřovat další podklady, mohl poté sám ve věci rozhodnout a stanovit odměnu a náhradu hotových výdajů zvolené zmocněnkyně poškozené s nárokem na bezplatné právní zastoupení.

8. K tomu je na místě nejprve předeslat, že příslušný orgán činný v trestním řízení (viz § 151 odst. 3, věta první tr. ř.) v době, kdy skončila povinnost advokáta (§ 35 odst. 1 tr. ř., § 51a odst. 4 tr. ř.) obhajovat obviněného nebo poskytovat pomoc poškozenému (viz § 151 odst. 3, 6 tr. ř.), rozhodne na návrh oprávněného podle zvláštního právního předpisu (advokátní tarif) o výši odměny a náhradě hotových výdajů (viz § 151 odst. 2, 3 tr. ř.). Do výroku usnesení podle znění citovaného ustanovení postačí uvést souhrnné částky, které je stát jako odměnu a jako náhradu hotových výdajů podle zvláštních předpisů povinen podle § 151 odst. 5 tr. ř. advokátu uhradit. Výčet jednotlivých úkonů, za které odměna a náhrady advokátovi přísluší, postačí specifikovat jen v odůvodnění. Právě celková výše přiznané odměny a náhrad je pak zavazující pro orgán rozhodující o stížnosti advokáta proti takovému rozhodnutí, který je vázán zákazem změny rozhodnutí v neprospěch stěžovatele (viz § 150 odst. 1 tr. ř.). Není v rozporu se zákazem reformace *in peius*, pokud orgán rozhodující o stížnosti advokáta stanoví v souladu s revizním principem u některé dílčí položky méně, než bylo přiznáno napadeným rozhodnutím, pokud je respektováno, že celková částka přiznaná stěžovateli není nižší než částka přiznaná výrokiem stížností napadeného usnesení (srovnej například usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2019, sp. zn. [I. ÚS 1590/19](#)).

9. Způsob, jakým byla vypočtena celková výše odměny a náhrady hotových výdajů, je, jak již bylo výše konstatováno, nutné přehledně a přezkoumatelně objasnit v odůvodnění rozhodnutí. To znamená určit sazbu odměny za úkon právní služby, specifikovat jednotlivé úkony právní služby, za které je odměna přiznávána, a stanovit, v jaké výši je ten který úkon konkrétně honorován. V odůvodnění musí být jedinečně identifikovány i náhrady hotových výdajů, které se dále dělí na náhradu paušální, náhradu dalších nákladů účelně vynaložených v souvislosti s poskytnutím právní služby podle jejich konkrétní doložené výše, a také náhradu cestovních výdajů (viz § 13 advokátního tarifu) a dále i náhradu promeškaného času (viz § 14 advokátního tarifu), která do souhrnného označení odměna a náhrada hotových výdajů uvedeného v trestním řádu také patří, ač tam není výslovně uvedena. Nedílnou součástí takového odůvodnění by mělo být i uvedení příslušného ustanovení advokátního tarifu, podle kterého je každá jednotlivá položka součástí celkově podle § 151 odst. 2, 3 tr. ř. ustanovené odměny a náhrady hotových výdajů.

10. V této souvislosti je třeba vytknout jak zmocněnkyni, tak částečně i krajskému soudu, že ve svém návrhu, resp. v napadeném usnesení, neuvedly, podle jakého konkrétního ustanovení advokátního tarifu je odměna navrhována, resp. přiznávána. Nelze zapomínat na to, že soudem pravomocně stanovená částka za zastupování poškozené, která bude zmocněnkyni vyplacena, bude následně dána k úhradě odsouzenému (§ 154 odst. 3 tr. ř.) a každá její dílčí položka tak musí mít jasnou oporu v podkladovém právním předpisu, kterým je ve vztahu k ustanovení § 151 odst. 2, 3 tr. ř. právě advokátní tarif.

11. To, jakým způsobem určil vrchní soud ve výroku tohoto usnesení uvedenou odměnu a náhradu hotových výdajů za právní pomoc zmocněnkyně na základě jejího návrhu, vyplývá z této tabulky (v níž je pro vrchní soud užitá zkratka „VS“), ve které pro přehlednost uvádí současně dílčí položky uplatněné v původním návrhu zmocněnkyně a vyplývající z výroku napadeného usnesení krajského soudu (v tabulce zkratka „KS“). Rozdíly jsou pak následně vysvětleny v navazujících částech odůvodnění.

	datum (2021)	úkon	počet úkonů/půlhodin/km	návrh zmocněnkyně	přiznáno KS	stanoveno VS	ustanovení adv. tarifu
1	13.04.	první porada s klientem včetně převzetí a přípravy obhajoby	1 úkon	1 300,00	800	1 200,00	§ 11/1 b), 12a/1
2	13.04.	účast na úkonech v přípravném řízení – výslechy svědků K. (9:13-10:45), V. (10:51-11:55), B. (12:00-12:35)	2 úkony	2 600,00	1 600,00	2 400,00	§ 11/1 e), 12a/1
3	25.05.	účast na úkonech v přípravném řízení – výslechy svědků K. (9:32-11:00), K. (11:05-12:05)	2 úkony	2 600,00	1 600,00	2 400,00	§ 11/1 e), 12a/1
4		cestovné: N. – B. a zpět (70 km)	70 km	407,4	407,24	407,4	§13/1, 5
5		náhrada za promeškaný čas	4 půlhodiny dle zmocněnkyně /2 půlhodiny dle KS/1 půlhodina dle VS	400	200	100	§14/1 a),3, 4

6	26.05.	žádost o bezplatné právní zastoupení	1 úkon/ dle KS i VS ½ odměna	1 300,00	400	600	§ 11/2d), 3, 12a/1
7	13.07.	seznámení se spisem (9:00- 9:45)	1 úkon	1 300,00	800	1 200,00	§§ 11/1 f), 12a/1
8		cestovné N. – H. K. a zpět	90 km	523,8	523,6	523,8	§13/1, 5
9		náhrada promeškanéh o času	4 půlhodiny dle zmocněnkyně i KS/1 půlhodina dle VS	400	400	100	§14/1 a),3, 4
10	26.08.	adhezní návrh	1 úkon	1 300,00	800	1 200,00	§ 11/1 d), 12 a/1
11	27.08.	účast na hlavním líčení (8:35-10:35)	2 úkony dle zmocněnkyně /1 úkon dle KS i VS	2 600,00	800	1 200,00	§ 11/1 c), 12a/1
12		cestovné N. – H. K. a zpět	90 km	523,8	523,6	523,8	§13/1, 5
13		náhrada promeškanéh o času	4 půlhodiny	400	400	400	§ 14/1 a), 3
14	02.09.	vzdání se odvolání	1 úkon dle zmocněnkyně	1 300,00	0	0	
paušální náhrada hotových výdajů			11 úkonů dle zmocněnkyně /9 dle KS i VS	3 300,00	2 700,00	2 700,00	§ 13/1, 4
celkem odměna a náhrada hotových výdajů				20 255,00	11 954,44	14 955,00	

č. 11

12. Rozdíly vyplývající z uvedené tabulky spočívají v následujících bodech:

13. Sazba odměny za úkon právní služby, při jejímž stanovení krajský soud správně odkázal na § 10 odst. 5 advokátního tarifu, podle kterého při zastupování poškozeného v trestním řízení ve věci náhrady újmy, jež byla poškozenému způsobena trestným činem, se považuje za tarifní hodnotu částka 10 000 Kč; pokud byla poškozenému přisouzena jako náhrada újmy peněžní částka převyšující 10 000 Kč, považuje se za tarifní hodnotu tato peněžní částka. V tomto případě byl poškozené přiznán nárok na finanční satisfakci za nemajetkovou újmu ve výši 5 000 Kč a z citovaného ustanovení tak jasně vyplývá, že za tarifní hodnotu je třeba považovat částku 10 000 Kč. Podle § 7 bod 4 advokátního tarifu sazba odměny za úkon právní služby z tarifní hodnoty přes 5 000 Kč do 10 000 Kč činí 1 500 Kč. Krajský soud však, i když citoval správné ustanovení § 10 odst. 5 advokátního tarifu, vycházel z tarifní hodnoty

ve výši přiznaného nároku, který byl nižší než 10 000 Kč, a sazbu odměny stanovil podle § 7 bodu 3 advokátního tarifu, čímž nesprávně dospěl k sazbě odměny ve výši 1 000 Kč.

14. Vzhledem k tomu, že všechny úkony právní služby byly vykonány v roce 2021 (v období dubna až srpna), je dále třeba aplikovat § 12a odst. 1 advokátního tarifu ve znění účinném do 31. 12. 2021, tedy před novelou provedenou vyhláškou č. 406/2021 Sb., která toto ustanovení zrušila s tím, že za úkony právní služby poskytnuté přede dnem nabytí účinnosti této vyhlášky náleží advokátovi odměna podle dosavadních právních předpisů (viz čl. II novely). Podle předmětného § 12a odst. 1 advokátního tarifu se sazby mimosmluvní odměny podle § 7 za úkony právních služeb ustanoveného zmocněnce v trestním řízení snižovaly o 20 %. Toto snížení se uplatní i v těch případech, kdy je advokát (ať již zmocněnec nebo obhájce) sice zvolen, ale jeho náklady hradí stát podle § 151 odst. 3, 6 tr. ř. (viz rozhodnutí publikované pod č. [23/2021](#) Sb. rozh. tr.).

č. 11

15. Lze uzavřít, že krajský soud, vycházející z chybné sazby ve výši 1 000 Kč, dospěl k nesprávnému závěru, že sazba odměny činí 800 Kč. Naopak zmocněnkyně ve své stížnosti stanovila sazbu odměny ve výši 1 200 Kč za úkon v souladu s § 10 odst. 5, § 7 bod 4, § 12a odst. 1 advokátního tarifu (1 500 Kč snížených o 20 %).

16. Pro úplnost je namístě uvést, že stížnostní námitka zmocněnkyně, že krajský soud pochybil, pokud k ní přistupoval jako ke zmocněnkyni ustanovené, ačkoliv byla zmocněnkyní zvolenou na plnou moc, je vzhledem k výše uvedenému zjevně neopodstatněná.

17. Další stížnostní námitky směřovaly proti tomu, že krajský soud nevyhověl návrhu zmocněnkyně na přiznání odměny za úkony právní služby, které nejsou uvedeny v § 11 odst. 1 nebo odst. 2 advokátního tarifu. Konkrétně se jednalo o dva úkony právní služby, a to žádosti o přiznání bezplatného právního zastoupení ze dne 26. 5. 2021 a vzdání se odvolání ze dne 2. 9. 2021. Zmocněnkyně k tomu s odkazem na (ve stížnosti blíže nespecifikovanou) judikaturu Ústavního soudu obecně namítla, že nelze spravedlivě požadovat, aby byl jakýkoliv pracovní úkon konán bez nároku na odměnu za vykonanou práci.

18. Vrchní soud ze své ustálené judikatury (viz například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 8. 2022, sp. zn. 1 Tmo 12/2022) připomíná, že výčet úkonů právní služby, za které přísluší odměna, uvedený v advokátním tarifu v § 11 odst. 1 (odměna v plné výši) a odst. 2 (odměna v poloviční výši) je podle převažující praxe i podle advokátní komory považován za výčet taxativní (například PAPEŽ, V., KOVÁŘOVÁ, D., PREMUS, R.: Předpisy o odměňování advokátů. Komentář, Bulletin advokacie, zvláštní číslo, září 2006, s. 49). Určitou možnost odchýlení se od taxativního výčtu pro úkony právní služby svou povahou a účelem nejbližší nabízí ustanovení § 11 odst. 3 advokátního tarifu. Pouhým odkazem na něj ale nelze úkony podle § 11 odst. 1 a 2 svévolně rozšiřovat. To znamená, že obhájci, potažmo zmocněnci nelze přiznat odměnu za veškeré jím v trestním řízení učiněné kroky a činnosti, neboť příliš extenzivní a rozšiřující výklad by mohl vést obhájce k čistě účelovým úkonům s cílem nepřiměřeně a nedůvodně navyšovat vlastní odměnu, která bude poskytnuta ze strany státu a následně případně požadována po odsouzeném. Postupovat podle § 11 odst. 3 advokátního tarifu, a tedy přiznávat odměnu za právní služby neuvedené v odst. 1 a 2 předmětného ustanovení podle úkonů, jimž jsou svou povahou a účelem nejbližší, lze proto pouze v odůvodněných případech, kdy je činnost advokáta procesně vhodná a v zájmu jeho klienta a není standardní součástí odměny za jiný

v advokátním tarifu výslovně vyjmenovaný úkon právní služby. Současně by se mělo jednat o úkon trestně procesními předpisy předpokládaný.

19. Ustanovení § 11 advokátního tarifu zjevně nezahrnuje všechny možné úkony, které advokát může pro svého klienta vykonat, ale nastavuje výchozí standard, což nezasahuje do smluvní volnosti mezi advokátem a jeho klientem umožňující sjednat i odměnu za další, v tomto ustanovení neuvedené a ani svou povahu a účelem se jim neblížící úkony, nepůjde však již o odměnu mimosmluvní, na kterou se vztahuje § 151 tr. ř. Typickým příkladem může být porada s klientem, která je nepochybně úkonem právní pomoci, přesto však advokátní tarif její vykonání honoruje výhradně za předpokladu, že její trvání přesáhlo dobu jedné hodiny [§ 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu]. To neznamená, že by advokát nebyl oprávněn v rámci svých povinností vůči klientovi účelné porady, třeba i kratšího trvání, vykonat, ale pouze, že mu za ně nepřísluší mimosmluvní odměna. Stejně tak obhájčům podle advokátního tarifu odměna nepřísluší např. za písemné vyhotovení závěrečné řeči.

č. 11

20. Ani z judikatury Ústavního soudu nelze dovodit, že by jakýkoliv úkon, který advokát pro svého klienta vykoná, s sebou automaticky nesl nárok advokáta na odměnu za takový úkon, který není uveden ve výčtu úkonů v § 11 odst. 1 nebo odst. 2 advokátního tarifu. Nelze to učinit ani např. z nedávných nálezů Ústavního soudu ze dne 1. března 2021, sp. zn. [I. ÚS 3906/17](#), či ze dne 8. 3. 2021, sp. zn. [I. ÚS 4012/18](#), které se týkaly náhrady za nezákonné trestní stíhání a v nichž Ústavní soud uzavřel, že za určitých procesních situací může být nahlížení do spisu úkonem právní služby jako úkon svou povahou a účelem nejblíží prostudování spisu při skončení vyšetřování a může za něj odměna příslušet podle § 11 odst. 1 písm. f), odst. 3 advokátního tarifu.

21. V tomto případě se spornou stala otázka odměny za úkon spočívající v žádosti poškozené o přiznání bezplatné právní pomoci zmocněncem ze dne 26. 5. 2021 (položka č. 6 tabulky shora). Krajský soud zmocněnkyni, která požadovala odměnu v plné výši, přiznal odměnu ve výši poloviční s odůvodněním, že nejde o podání ve věci samé, a s odkazem na § 11 odst. 1 písm. h), k) advokátního tarifu *a contrario*, tedy za ně nepřísluší odměna v plné výši. Zmocněnkyně ve stížnosti setrvala na důvodnosti svého návrhu na odměnu v plné výši s tím, že šlo o úkon v zájmu právní jistoty nezletilé poškozené, která byla zvláště zranitelnou obětí, a jejích rodičů, neboť v té době neexistovala ustálená judikatura k této otázce. K tomu vrchní soud nejprve uvádí, že v tomto případě je situace o něco komplikovanější, než kdyby šlo o návrh na přiznání obhajoby bezplatné, jak úkon nesprávně označil krajský soud. Návrh na přiznání bezplatné obhajoby je pro nemajetné obviněné účinným procesním nástrojem výslovně předvídaným trestním řádem v § 33 odst. 2, v němž jsou stanoveny i požadavky na jeho úspěšné uplatnění, a o kterém rozhoduje v přípravném řízení soudce a v řízení před soudem předseda senátu. Ani tak však nelze takový návrh z hlediska jeho povahy ani účelu a vlivu na další řízení připodobnit k jakémukoliv úkonu uvedenému v § 11 odst. 1 advokátního tarifu. Na projednání merita věci totiž rozhodnutí o něm nemá žádný vliv a samotné řízení ovlivní v zásadě pouze tak, že náklady za obhajobu obviněného ponese stát a nebudou po něm vyžadovány (odpadne tedy rozhodnutí podle § 155 odst. 1 tr. ř.). Proto jej lze považovat za úkon svou povahou a účelem nejblíží návrhům a stížnostem ve věcech, ve kterých se rozhoduje ve veřejném zasedání, a vyjádření k nim, s výjimkou odvolání, návrhu na obnovu řízení a podnětu ke stížnosti pro porušení zákona [§ 11 odst. 2 písm. d)

advokátního tarifu]. Za návrh na přiznání bezplatné obhajoby tedy přísluší odměna v poloviční výši, a to podle § 11 odst. 2 písm. d), odst. 3 advokátního tarifu.

22. Právo poškozené na bezplatné právní zastoupení však vychází z jiné koncepce. Ustanovení § 51a odst. 2 tr. ř. totiž zcela kategoricky stanoví, že poškozený mladší než osmnáct let a zvláště zranitelná oběť podle zákona o obětech trestných činů mají nárok, nejde-li o trestný čin zanedbání povinné výživy (§ 196 trestního zákoníku), na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně. Z doslovného výkladu tak vyplývá, že takový nárok poškozenému, který je nezletilý, anebo zvláště zranitelnou obětí (v tomto případě poškozená splnila obě tyto podmínky), náleží automaticky ze zákona a k jeho uplatnění není třeba žádného dalšího úkonu ať již poškozeného, nebo orgánů činných v trestním řízení (fakticky by se to projevilo až stanovením odměny zvolenému zmocněnci po skončení zastupování rozhodnutím podle § 151 odst. 2, 3, 6 tr. ř.). Zde je však třeba dát za pravdu zmocněnkyni, že tento teoretický výklad nebyl zcela jednoznačně přijímán. Lze poukázat na argumenty zmocněnkyně v návrhu na č. l. 110 trestního spisu a ilustrativně i na fakt, že v posuzovaném případě krajský soud pokládal za potřebné o návrhu rozhodnout (viz jeho usnesení ze dne 27. 8. 2021, č. j. 7 Tm 3/2021-227). Za této situace dospěl vrchní soud k závěru, že za předmětný úkon je namíste přiznat odměnu v poloviční výši podle § 11 odst. 2 písm. d), odst. 3 advokátního tarifu, jako za úkon svou povahou a účelem nejbližší návrhům a stížnostem ve věcech, ve kterých se rozhoduje ve veřejném zasedání, a vyjádření k nim, s výjimkou odvolání, návrhu na obnovu řízení a podnětu ke stížnosti pro porušení zákona, tedy ve výši 600 Kč.

23. Pokud jde o nárokovaný úkon za vzdání se odvolání ze dne 2. 9. 2021 (položka č. 14 tabulky shora) vrchní soud se ztotožnil se závěrem krajského soudu, že takový úkon nelze vzhledem k jeho povaze a účelu připodobnit k žádnému úkonu uvedenému v § 11 odst. 1 nebo 2 advokátního tarifu. A to ačkoliv jde o úkon, který může být pro zastupovaného účelným (dřívější nabytí právní moci rozsudku) a se kterým trestní řád výslovně počítá. Samotný úkon vzdání se odvolání, jak na to stroze poukázal krajský soud, spočívá totiž v podstatě v prostém konstatování a nevyžaduje se ani nepředpokládá jeho zpracování v písemné formě, neboť se u něj nevyžaduje žádné odůvodnění s využitím odborných právních znalostí. Jde ve své podstatě o obdobnou situaci, kdy není odvolání ve lhůtě podáno. V obou případech se logicky předpokládá, že advokát klientovi vysvětlí všechna pro a proti v souvislosti se zvažovaným využitím opravného prostředku, ať již v rámci porady s klientem, či v rámci úkonu prováděného v řízení před soudem. Jde-li o komplikovanou věc, která vyžaduje podrobnější právní rozbory, jak namítla zmocněnkyně, je zmíněná porada s klientem tím úkonem, na který již advokátní tarif výslovně pomýšlí v § 11 odst. 1 písm. c). Vrchní soud proto uzavírá, že samotné vzdání se odvolání není úkonem, který by se svou povahou a účelem blížil některému z úkonů uvedených v § 11 odst. 1 nebo odst. 2 advokátního tarifu. Odměna za jeho učinění je zahrnuta v odměně za další poradu s klientem, pokud je delší jedné hodiny. Takto se ostatně standardně odměňuje i právní pomoc spočívající v poradě, zda opravný prostředek podat či nikoliv, a proto se také odměna za poradu delší jedné hodiny přiznává i v těch situacích, kdy sice již skončila povinnost zastupovat (typicky u ustanoveného obhájce po skončení trestního stíhání), pokud slouží k právní pomoci při rozhodnutí, zda podat dovolání (srovnej § 41 odst. 5 tr. ř.), a to i v případě, že dovolání podáno není. Za tento úkon tedy zmocněnkyni odměna nenáleží.

24. Stěžovatelka brojila i proti tomu, že krajský soud se od jejího návrhu odchýlil v otázce počtu úkonů v závislosti na jejich délce. Konkrétně šlo o pětiminutové zpoždění se začátkem hlavního líčení dne 27. 8. 2021, které trvalo od 8:35 do 10:35 hodin (položka č. 11 tabulky shora). Zmocněnkyně požadovala odměnu za dva úkony právní služby, protože se k hlavnímu líčení dostavila na nařízený čas 8:30 hodin, a celková doba jednání před soudem včetně počátečního pětiminutového prodlení tak přesáhla dobu dvou hodin. Dalšími pěti minutami (10:30 až 10:35 hodin) podle ní započal běh dalšího úkonu. Krajský soud jí přiznal odměnu jen za jeden úkon právní služby, protože fakticky hlavní líčení rozhodný časový úsek dvou hodin nepřekročilo. Jeho závěr zmocněnkyně ve stížnosti napadla s odkazem na podle ní obvyklou praxi, že zpoždění jednání kratší 30 minut se do doby úkonů včítají, a proto jí přísluší odměna za dvě celé a jednu započatou dvouhodinovou účast na jednání soudu, tedy dva úkony právní služby. Konkrétní odkaz například na sjednocující judikaturu ani podrobnější právní rozbor k této otázce neuviedla.

č. 11

25. Vrchní soud k tomu uvádí, že odměna za účast na jednání soudu je v principu pořád odměnou za úkon právní služby, tedy za faktické poskytování právních služeb. Situace, kdy právní služba fakticky poskytována není, ale advokátu uniká možnost jiné výdělečné činnosti, je řešena jako náhrada za promeškaný čas v § 14 advokátního tarifu. Vrchnímu soudu je známá obvyklá praxe včítání přestávek v jednání kratších 30 minut do úkonu právní služby. Nicméně v případě kratších přerušování běžícího jednání jde o jinou situaci, než v případě zpoždění se zahájením jednání. S přestávkami, ke kterým může docházet opakovaně, advokátní tarif výslovně nepočítá. Naproti tomu zpoždění se zahájením jednání je situací, kterou advokátní tarif konkrétně upravuje v § 14 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu. Podle něj advokátu přísluší náhrada za promeškaný čas jen jde-li o zpoždění delší 30 minut. Z toho *a contrario* vyplývá, že v případě kratšího zpoždění náhrada promeškaného času advokátu nepřisluší. Nelze však z toho dovodit, že by advokátu za takové zpoždění příslušela odměna jako za úkon právní služby účasti na jednání, jehož zahájení se zpozdilo. Bylo již výše vysvětleno, že úprava mimosmluvní odměny v advokátním tarifu nevychází z toho, že advokát musí být nějak finančně honorován za absolutně všechno, co v souladu se svými povinnostmi advokáta pro klienta udělá (viz zmíněná porada trvající méně než jednu hodinu), ale mohou nastat i situace, kdy například pětiminutové čekání na zahájení úkonu nebude součástí žádné položky, za které by bylo možné advokátu podle advokátního tarifu přiznat určitou finanční částku, což automaticky nečiní celkovou odměnu a náhradu hotových výdajů za právní zastupování zjevně nespravedlivou či nepřiměřeně nízkou. K tomu je třeba také připomenout, že náklady zmocněnce následně hradí odsouzený, a nelze ho zavazovat k úhradě částky, která nemá oporu v příslušných právních předpisech.

26. Zmocněnkyni proto za účast na hlavním líčení, které bylo dne 27. 8. 2021 nařízeno na 8:30, ale fakticky pro zpoždění kratší 30 minut proběhlo od 8:35 do 10:35 hodin (viz protokol na č. I. 237–241), přísluší podle § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu odměna za jeden úkon právní služby ve výši 1 200 Kč, k čemuž patří paušální náhrada hotových výdajů ve výši 300 Kč a žádná náhrada za 5 minut promeškaného času.

27. Odměna za ostatní úkony právní služby ve shora uvedené tabulce pak s přihlédnutím k výše vyřešené otázce změny výše sazby odměny odpovídá návrhu obhájkyne i napadenému usnesení a není důvod se k nim blíže vyjadřovat.

28. Vrchní soud tedy stanovil počet úkonů právní služby stejně jako krajský soud, a to počtem 9 (oproti obhájkyní navrhovaným 11 úkonům zahrnujícím i vzdání se odvolání a jeden úkon navíc za zpožděné hlavní líčení). Ke každému úkonu právní služby přísluší podle § 13 odst. 1, 4 advokátního tarifu paušální náhrada hotových výdajů (tzv. režijní paušál) ve výši 300 Kč. Zmocněnkyni proto k provedeným úkonům právní služby přísluší dále částka 2 700 Kč (9 x 300).

29. Další rozdíly ve shora uvedené tabulce souvisí s otázkou náhrady za čas promeškaný v souvislosti s poskytnutím právní služby při úkonech prováděných v místě, které není sídlem nebo bydlištěm advokáta strávený cestou do tohoto místa a zpět [§ 14 odst. 4 písm. a) advokátního tarifu]. K tomu lze nejprve v obecné rovině uvést, že z tohoto ustanovení, na rozdíl od náhrady za čas promeškaný kvůli zpoždění zahájení jednání [§ 14 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu] vyplývá, že náhrada bude příslušet i za čas strávený na cestě, která zabere méně než 30 minut, přičemž platí, že náhrada činí 100 Kč za každou, byť i započatou půlhodinu (§ 14 odst. 3 advokátního tarifu). Předpokládaná časová náročnost obvykle přesahující 30 minut přitom vyplývá primárně ze vzdálenosti, resp. z toho, že úkon je prováděn mimo místo sídla (nebo bydliště) advokáta. Vzhledem k uplatněnému návrhu obhájkyně je namístě také předeslat, že z § 14 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu se také podává, že čas promeškaný cestou k úkonu je třeba sečíst s časem promeškaným cestou zpět, protože se z hlediska této náhrady jedná o cestu jedinou. Proto nepřipadá v úvahu, aby v rámci jedné takové cesty tam a zpět příslušela náhrada za dvě započaté půlhodiny. Ta může být z povahy věci vždy jen jedna. Trvá-li teda cesta k úkonu např. 40 minut a stejnou dobu zabere i cesta zpět, bude tomu odpovídat náhrada za promeškaný čas 80 minut, tedy dvou celých půlhodin (2x30 min.) a jedné započaté (20 min.), nikoliv za dvě půlhodiny celé (2x30 min.) a dvě započaté (2x10 min.).

30. Zároveň je třeba zohlednit, že náhrada za promeškaný čas advokátu nenáleží, má-li za stejné časové období nárok na odměnu za úkon právní služby, což je výslovně uvedeno v § 14 odst. 4 advokátního tarifu (a do jisté míry odpovídá i judikatuře předcházející zakotvení tohoto ustanovení, srovnej například rozhodnutí publikované pod č. [48/2016](#) Sb. rozh. tr.). Toto ustanovení se vztahuje na případy, kdy odměna za úkon právní služby zahrnuje v příslušném ustanovení § 11 advokátního tarifu dobou trvání určené časové rozmezí, typicky v trvání dvou hodin, za které přísluší odměna jako za jeden úkon právní služby, přičemž odměňovaný úkon reálně celou takto honorovanou dobu nevyplní. K nároku na odměnu postačuje pouhé započetí takového úkonu. Ze systematického zařazení i textu (nijak nezúženého obecného termínu „náhrada za promeškaný čas“) ustanovení § 14 odst. 4 advokátního tarifu přitom vyplývá, že se uplatní ve vztahu ke všem náhradám promeškaného času podle § 14 advokátního tarifu, tedy jak k náhradě času stráveného cestou k úkonu mimo sídlo advokáta a zpět [§14 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu], tak k náhradě času promeškaného v důsledku zpoždění zahájení jednání před orgánem činným v trestním řízení [§ 14 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu], i k náhradě za čas promeškaný v souvislosti s účastí, resp. dostavením se ke stanoveným úkonům, které následně fakticky neproběhnou a které jsou vymezeny v § 14 odst. 2 advokátního tarifu.

31. Je tomu tak proto, že zahrnuje-li odměna advokáta typicky časový úsek dvou hodin, nelze v rámci téže doby jakkoliv promeškávat čas (tedy nebýt výdělečně činný), protože jde o čas již honorovaný. Proto například stráví-li cestou k vazebnímu zasedání a zpět advokát 90 minut a samotné jednání, jehož začátek nebyl zpožděn, bude trvat 30 minut, nebude

advokátu příslušet žádná náhrada za promeškaný čas, protože celých 120 minut je zahrnuto v odměně za úkon účasti na jednání soudu podle § 11 odst. 1 písm. g) advokátního tarifu, který trval jen minut 30, a advokát tak reálně žádný čas, v němž by mohl být výdělečně činný, cestou nezameškává. Bylo by naopak v rozporu se spravedlivou odměnou za srovnatelnou práci, pokud by měl advokát nárok na stejnou odměnu a na další náhrady za promeškaný čas v případě, že by úkon právní pomoci fakticky poskytoval pouze 30 minut a za celé odměnou zahrnuté období by k němu stihl dojet a vrátit se zpět do svého sídla (např. při začátku úkonu v 8:45 by vše stihl v době od 8:00 do 10:00, což je doba zcela obsažená v časovém úseku dvou hodin, za který přísluší odměna), jako v případě, že by se účastnil vazebního zasedání trvajících plných 120 minut a nadto by mu dalších 90 minut zabrala cesta k tomuto úkonu a zpět (např. při začátku úkonu v 8:45 by na cestu k úkonu vyrážel v 8:00 a zpět se vrátil až v 11:30, časové období zahrnuté v odměně za úkon by přitom bylo v tomto případě přesaženo o hodinu a půl). Taková nerovnost ve finančním ohodnocení přitom nemá legitimní opodstatnění ani oporu v právních předpisech. Rozdíl navíc nespočívá v odměně (ta bude v obou případech stejná), ale v nároku na náhradu za promeškaný čas v souvislosti s poskytováním úkonu právní služby.

32. Lichá je tedy i námitka zmocněnkyně, že ve světle (ve stížnosti blíže nespecifikované) judikatury Ústavního soudu nelze při stanovení spravedlivé odměny započítávat čas strávený cestou k úkonu do času zahrnutého v časově vymezené odměně za úkon právní služby, neboť tato položka má své vymezení v příslušném ustanovení vyhlášky. Naopak ze systematického i jazykového výkladu tohoto ustanovení vyplývá, že při stanovení náhrady za čas strávený cestou (stejně jako ostatní čas, který jako promeškaný zakládá nárok na náhradu podle § 14 odst. 1 a 2 advokátního tarifu), je třeba zohlednit, zda není zahrnutý do odměny za některý z úkonů, jejichž počet je odvislý od délky jeho trvání.

33. Na uvedené pak navazuje závěr právní věty II rozhodnutí publikovaného pod č. [25/2018](#) Sb. rozh. tr., podle které požaduje-li advokát náhradu za promeškaný čas, musí dostatečným způsobem specifikovat, za jaké časové období náhradu požaduje a z jakého titulu. To zmocněnkyně ve svém návrhu ani stížnosti nerespektovala, stejně jako uvedený (a v soudní praxi ustálený) výklad § 14 odst. 4 advokátního tarifu, když za všechny vykonané cesty bez ohledu na délku trvání úkonu, k němuž směřovaly, účtovala náhradu obecně za 4 půlhodiny bez bližšího časového vymezení. Tento požadavek přitom směřuje i k ochraně advokátů, neboť umožňuje přezkoumatelným způsobem zohlednit i nadstandardní trvání cesty způsobené například aktuální dopravní situací, případné zpoždění zahájení jednání či úkonu (a to i v případě, že nedosáhne 30 minut) apod.

34. Konkrétně jde v tomto případě o náhradu za čas promeškaný cestou k výslechům svědků dne 25. 5. 2021 (položka č. 5 tabulky shora). Za tuto cestu v délce 70 km zmocněnkyně účtovala náhradu za 4 půlhodiny, které blíže nevymezila, tedy ve výši 400 Kč. Krajský soud jí přiznal náhradu za jednu celou a jednu započatou půlhodinu (200 Kč). Vycházel přitom z hrubého času úkonu spočívajícího ve výslechu svědků, do kterého zahrnul i přestávky, což činilo 152 minut (od 9:32 do 12:05 hodin) a založilo nárok na odměnu za dva úkony právní služby pokrývající 240 minut, z čehož tedy zbylo 88 honorovaných minut (240 - 152), které pokrývají i část cesty strávené na cestě k úkonům a zpět. Protože zmocněnkyně požadovala náhradu za promeškaný čas v délce zahrnující 4 půlhodiny (tedy až 120 minut), stanovil jí krajský soud náhradu za odměnou nepokrytých 32 minut (120 - 88), tedy za jednu celou a jednu započatou

(2 minuty) půlhodinu. Vrchní soud však dospěl k závěru, že náhrada za čas promeškaný cestou jí přísluší maximálně ve výši jedné, a to nejspíše jen započaté půlhodiny. Podle obecně věrohodného a akceptovaného serveru mapy.cz zabere cesta ze sídla zmocněnkyně do B. mezi 39 až 46 minutami. K tomu je třeba připomenout výše zmíněné, že náhrada za čas promeškaný cestou k úkonu a zpět nemůže současně zahrnovat dvě započaté půlhodiny, jak z toho zřejmě zmocněnkyně vycházela, když nijak nepřiblížila (např. poukazem na aktuální dopravní situaci), proč by jí cesta tam a zpět trávající standardně okolo 80 až 90 minut, z čehož je navíc 88 minut zahrnuto v odměně za účast na výsleších, zabrala dobu delší o více než dalších 30 minut. Nestandardní okolnost v souvislosti s promeškaným časem musí přitom být v návrhu odůvodněna. S ohledem na ostatní nárokové náhrady za promeškaný čas lze mít za to, že zmocněnkyně skutečně vycházela mylně z toho, že jakmile cesta k úkonu (i cesta zpět) přesáhne 30 minut, zakládá to automaticky nárok na náhradu za 4 promeškané půlhodiny. Vrchní soud tedy dospěl k závěru, že za čas strávený na této cestě náleží zmocněnkyni náhrada jedné půlhodiny, tedy ve výši 100 Kč.

č. 11

35. U náhrady za čas promeškaný cestou k seznámení se spisem při skončení vyšetřování v Hradci Králové dne 13. 7. 2021 (položka č. 9 tabulky shora), který proběhl od 9:00 do 9:45 hodin (viz záznam ve spise na č. I. 191), už krajský soud § 14 odst. 4 advokátního tarifu překvapivě neaplikoval a v souladu s návrhem zmocněnkyně jí přiznal za cestu v délce 90 km náhradu za 4 půlhodiny promeškaného času, ačkoliv odměna za něj podle § 11 odst. 1 písm. f) advokátního tarifu taktéž pokrývá 120 minut (například tedy celý časový úsek od 8:30 do 10:30 hodin). Vrchní soud na základě shora shrnutých východisek dospěl k závěru, že obhájkyňi za cestu, která podle serveru mapy.cz trvá standardně okolo 45 minut, tedy celkem (tam a zpět) okolo 90 minut, do čehož je třeba zahrnout nevyužitý, ale honorovaný čas za účast na úkonu, tedy 75 minut (120 - 45), přísluší maximálně náhrada za jednu započatou půlhodinu za zbývajících cca 15 minut (90 - 75), tedy ve výši 100 Kč.

36. Za cestu k hlavnímu líčení dne 27. 8. 2021 (položka č. 13 tabulky shora) do H. K. a zpět do sídla advokátní kanceláře v N. pak vrchní soud zmocněnkyni v souladu s jejím návrhem i rozhodnutím krajského soudu přiznal náhradu za 3 celé a jednu započatou půlhodinu, tedy ve výši 400 Kč, a to z toho důvodu, že úkon, k němuž cesta směřovala, pokryl celých honorovaných 120 minut, a tedy nezahrnuje žádný čas strávený na cestě, která i podle shora odkazovaného portálu mapy.cz trvá standardně okolo 90 minut, tedy rovné 3 půlhodiny bez rezervy např. na běžné dopravní komplikace apod. Nutno však podotknout, že zmocněnkyně ve svém návrhu i ve své stížnosti současně žádala odměnu za dva úkony právní služby kvůli 5 minutám zpoždění začátku úkonu, ačkoliv by jí podle § 14 odst. 4 advokátního tarifu v takovém případě náhrada za čas strávený na takové cestě nepřislušela vůbec, protože by celá cesta byla zahrnutá v nevyužitých 115 minutách obsažených v odměně za druhý úkon účasti na hlavním líčení (120 - 5).

37. Krajský soud se dále od návrhu obhájkyňe odchýlil v otázce cestovních výdajů. K tomu vrchní soud konstatuje, že stanovení cestovních výdajů podle § 13 odst. 5 advokátního tarifu vyplývá z právních předpisů určujících cestovní náhrady. Konkrétně tedy půjde především o zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“). Advokátu podle nich přísluší za každý 1 km jízdy základní náhrada a náhrada výdajů za spotřebovanou pohonnou hmotu (§ 157 odst. 3 zákoníku práce). Náhrada za spotřebovanou pohonnou hmotu se určí násobkem ceny pohonné hmoty

a množství spotřebované pohonné hmoty (§ 158 odst. 2 zákoníku práce). Cenu příslušné pohonné hmoty stanoví prováděcí právní předpis vydaný podle § 189 zákoníku práce (§ 158 odst. 3 zákoníku práce). Při určení spotřeby pohonné hmoty se podle § 158 odst. 4 zákoníku práce použije údaj o spotřebě pro kombinovaný provoz podle norem Evropské unie.

38. Základní náhrada za cestu osobním automobilem činila v rozhodné době, kdy byly cesty vykonány (duben až srpen 2021) podle § 1 písm. b) vyhl. č. 589/2020 Sb. 4,40 Kč za 1 km a cena za 1 litr benzínu automobilového 95 oktanů podle § 4 písm. a) vyhl. č. 589/2020 Sb. byla 27,80 Kč.

39. Za cestu v délce 90 km (položka č. 8 a 12 tabulky shora) vykonanou vozidlem s rozhodnou spotřebou 5,1 l/100 km proto zmocněnkyni přísluší základní náhrada ve výši 396 Kč (4,40 x 90) + náhrada za spotřebovanou pohonnou hmotu ve výši 127,602 (0,051 x 27,80 x 90); celkem tedy 523,602, s ohledem na to, že koruna obsahuje 100 haléřů tedy po zaokrouhlení na dvě desetinná místa 523,60 Kč.

40. Za cestu v délce 70 km (položka č. 4 tabulky shora) pak přísluší základní náhrada ve výši 308 Kč (4,40 x 70) + náhrada za spotřebovanou pohonnou hmotu ve výši 99,246 (0,051 x 27,80 x 70); celkem tedy 407,246, po zaokrouhlení na dvě desetinná místa 407,25 Kč.

41. Za všechny tři cesty (dvě v délce 90 km a jedna v délce 70 km) tak jde o částku 1454,45 Kč [407,25 + (2 x 523,60)].

42. Podle § 183 odst. 5 zákoníku práce se pak výsledná částka zaokrouhuje na celé koruny nahoru, tedy na 1 455 Kč, což odpovídá návrhu zmocněnkyně, která zaokrouhlení provedla již ve vztahu k částce vztahující se k 1 km výpočtem vycházejícím ze stejných základních východisek [(0,051 x 21,80) + 4,40 = 5,8178, po zaokrouhlení na dvě desetinná místa, neboť koruna se skládá ze 100 haléřů, tedy 5,82 Kč]. Vrchní soud jí proto přiznal náhradu cestovních výdajů podle jejího návrhu.

43. Na základě shora uvedeného tedy vrchní soud zrušil napadené usnesení v celém rozsahu a sám zmocněnkyni stanovil odměnu a náhradu hotových výdajů v celkové výši 14 955 Kč sestávající z odměny za úkony právní služby ve výši 10 200 Kč, k čemuž přísluší paušální náhrada hotových výdajů ve výši 2 700 Kč, náhrady cestovních výdajů ve výši 1 455 Kč a náhrady za promeškaný čas ve výši 600 Kč, celkem tedy 14 955 Kč. Ve zbytku návrh obhájkyně zamítl, přičemž vycházel z jí modifikovaného návrhu uvedeného ve stížnosti, v níž výslovně uvedla, že nadále nevychází ze sazby odměny za úkon právní služby ve výši 1 300 Kč, ale ze sazby 1 200 Kč, čímž oproti krajskému soudu jí navrhovaným 20 255 Kč došlo ke snížení celkově požadované částky na 19 155 Kč. K takové modifikaci svého návrhu je zmocněnkyně oprávněna, neboť při rozhodování o stanovení její odměny a náhrady hotových výdajů podle § 151 odst. 2, 3, 6 tr. ř. jde o řízení návrhové a ona se svým návrhem tedy může disponovat i v rámci řízení stížnostního, v němž lze uplatňovat nové skutečnosti (§ 145 odst. 2 tr. ř.). Lze dokonce říct, že by v souladu s povinnostmi a etickými pravidly advokáta činit měla, pokud z rozhodnutí soudu prvního stupně vyplývá, že určitou částku účtovala ve zcela zjevném rozporu s advokátním tarifem. Výrokem zamítnutá částka tedy činí 4 200 Kč.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 11

Skutečnost, že nároky uplatněné v jediném řízení proti více žalovaným mají různé právní základy, není překážkou použití čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

Příslušnost soudu mezinárodní

čl. 8 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2015

č. 11

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3690/2021, ECLI:CZ:NS:2022:30.CDO.3690.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované 3) proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 8. 2021, sp. zn. 5 Cmo 128/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhá náhrady škody ve výši 540 452,58 Kč, která představuje celkovou ztrátu investice K. H. Žalobkyně pohledávku za žalovanými od K. H. nabyla postoupením pohledávky. Žalovaná 3) se k žalobě vyjádřila tak, že vznesla námitku nedostatku mezinárodní příslušnosti českých soudů.

2. Krajský soud v Brně jako soud prvního stupně usnesením ze dne 15. 5. 2020, č. j. 18 Cm 23/2017-230, ve znění doplňujícího usnesení ze dne 12. 8. 2020, č. j. 18 Cm 23/2017-249, rozhodl tak, že se řízení vůči žalované 3) zastavuje (výrok I), žalobkyně a žalovaná 3) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (výrok II) a žalovaní 1) a 2) a žalovaná 3) vůči sobě nemají právo na náhradu nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně uvedl, že na posuzovanou věc se aplikuje čl. 7 odst. 1 písm. b) druhá odrážka nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění), dále jen „nařízení Brusel I bis“, a kritériem pro určení příslušnosti je zde místo poskytování služeb žalovanou 3). Soud prvního stupně uzavřel, že takovým místem je území Maltské republiky, neboť žalovaná 3) odsud činí veškerá investiční rozhodnutí a odsud též investuje své prostředky. Příslušné jsou tedy maltské soudy. Soud prvního stupně rovněž dodal, že vůči žalované 3) nelze aplikovat čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, neboť žalovaná 3) nemá na území České republiky žádné zastoupení, pobočku nebo provozovnu. Řízení proto vůči žalované 3) podle § 104 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), zastavil.

4. Vrchní soud v Olomouci jako odvolací soud poté, co bylo jeho předchozí usnesení ze dne 20. 10. 2020, č. j. 5 Cmo 128/2020-254, zrušeno a věc mu byla usnesením Nejvyššího soudu

ze dne 26. 5. 2021, sp. zn. [30 Cdo 812/2021](#), vrácena k dalšímu řízení, usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se řízení vůči žalované 3) nezastavuje.

5. Odvolací soud uzavřel, že ve věci je dána mezinárodní příslušnost českých soudů, neboť žalovaná 3) má na území České republiky provozovnu ve smyslu čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis určenou – dle tvrzení žalované 3) – pro jednání se zákazníky a pro doručování písemností. Odvolací soud měl dále za to, že příslušnost je také založena na základě čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis, neboť mezi žalovanými je takový úzký vztah [žalování 1) a 2) byli členy představenstva žalované 3) a se žalobkyní jednali jménem žalované 3)], že je účelné žalobu projednat a rozhodnout o ní společně vůči všem žalovaným, aby se zabránilo možnosti dojit v oddělených řízeních k protichůdným soudním rozhodnutím.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 11

6. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná 3) v celém rozsahu včasným dovoláním, jehož přípustnost spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále jen „Soudní dvůr“).

7. Dle žalované 3) odvolací soud nesprávně posoudil otázku mezinárodní příslušnosti českých soudů. Žalovaná 3) předně namítá, že pojem „pobočka, zastoupení nebo jiná provozovna“ ve smyslu čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis dle judikatury Soudního dvora předpokládá existenci centra činnosti, které dlouhodobě vystupuje navenek jako prodloužená ruka mateřského podniku či detašované pracoviště mateřského podniku a které musí mít vedení a být materiálně vybaveno tak, že může vést jednání s třetími osobami. Místnost, kterou si žalovaná 3) pronajímá na území České republiky, tyto podmínky nesplňuje. Účelem nájmu této místnosti je dle žalované pouze zřízení adresy pro usnadnění písemné komunikace s českými zákazníky. Místnost není vybavena personálně ani materiálně, ani v ní neprobíhají žádná jednání se zákazníky, jak nad rámec informací dostupných ze spisu odvolací soud uvedl v napadeném usnesení.

8. Dle žalované 3) ani čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis není v této věci použitelný, neboť dle rozsudků Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988, ve věci [C-189/87](#), Kalfelis, a ze dne 27. 10. 1998, ve věci [C-51/97](#), Réunion Européenne a další (dále jen „rozsudek Réunion Européenne“) jednoznačně vyplývá, že soud příslušný k rozhodnutí sporu ohledně deliktů či kvazideliktů odpovědnosti není současně příslušný rozhodnout o žalobě v rozsahu, v jakém se týká např. odpovědnosti za porušení smluvní povinnosti. Závěry uvedených rozsudků jsou pro posouzení nyní projednávané věci příléhavé, neboť nárok žalobkyně proti žalované 3) je nárokem z porušení smlouvy, zatímco případné nároky proti žalovaným 1) a 2) mohly být založeny jen porušením zákona, neboť ani jeden z nich s žalobkyní smlouvu nesjednal. Tento rozdíl v důvodech vzniku uplatňovaných nároků vylučuje existenci jejich úzkého spojení a tím i hrozbu neslučitelných rozhodnutí. Žalovaná 3) navrhla, aby dovolací soud změnil napadené usnesení odvolacího soudu tak, že se usnesení soudu prvního stupně potvrzuje a žalobkyni se ukládá zaplatit žalované 3) náhradu nákladů řízení.

9. Žalobkyně ve svém vyjádření k dovolání namítala, že otázka materiální vybavenosti pracoviště je relativní a pokud žalovaná 3) tvrdí, že daná místnost nebyla vybavena pro jednání

se zákazníky, musí takové tvrzení i doložit. Dále žalobkyně s odkazem na rozsudek Soudního dvora ze dne 19. 7. 2017, ve věci [C-154/11](#), Mahamdia, uvádí, že spor dle čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis se musí týkat závazků, které na sebe provozovna vzala jménem mateřského podniku, pokud mají být splněny ve státě, v němž se provozovna nachází. Žalobkyně má za to, že tato podmínka splněna byla, když k investici poškozené došlo na území České republiky, veškeré schůzky proběhly v České republice a zde také vznikla i škoda. K argumentaci žalované 3) týkající se použití čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis žalobkyně uvádí, že závěry uvedené v judikatuře Soudního dvora nelze uplatnit plošně bez přihlédnutí k aktuální řešené situaci, neboť i přestože žalovaní 1) a 2) nikdy neuzavřeli smlouvu s poškozenou, vystupovali jako „zprostředkovatelé“ mezi ní a žalovanou 3). Žalobkyně se domnívá, že vzájemná personální provázanost mezi žalovanými je natolik silná, že je účelné rozhodnout o nárocích žalobkyně společně.

č. 11

10. Žalobkyně uvedla, že místní příslušnost soudu prvního stupně dovozuje z ustanovení čl. 7 odst. 2 a 5 nařízení Brusel I bis. Žalobkyně navrhla, aby bylo dovolání žalované 3) zamítnuto.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání žalované 3) bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky povinného zastoupení podle § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř. Dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Dovolání je přípustné pro řešení otázky, zda nároky uplatněné v rámci jednoho a téhož řízení o náhradu škody, které směřují proti různým žalovaným, z nichž jeden se zakládá na smluvní odpovědnosti a druhý na odpovědnosti deliktní, lze považovat za úzce spojené dle čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis, neboť tato otázka dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu řešena.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Dovolání není důvodné.

17. V posuzovaném sporu je nezbytné zodpovědět otázku, zda je v poměrech projednávané věci dána mezinárodní příslušnost soudů České republiky, a to ve smyslu nařízení Brusel I bis, neboť se jedná o spor s mezinárodním prvkem, v občanské či obchodní věci, soudní řízení bylo zahájeno po 10. 1. 2015 a všichni účastníci mají své sídlo (bydliště) na území různých členských států EU (srov. čl. 1 odst. 1 a čl. 66 odst. 1 nařízení Brusel I bis).

18. Klíčovou otázkou v projednávané věci proto je, zda jsou splněny podmínky aplikace čl. 8 odst. 1, případně čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis, neboť na nich odvolací soud založil závěr o mezinárodní příslušnosti soudů České republiky.

19. Podle čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být též žalována, je-li žalováno více osob společně, u soudu místa, kde má bydliště některý ze žalovaných, za předpokladu, že právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je projednat a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních.

20. K výkladu citovaného článku existuje ustálená judikatura Soudního dvora (tzv. *acte éclairé*), není tedy povinností Nejvyššího soudu, jakožto soudu, jehož rozhodnutí již nelze napadnout žádnými opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, položit předběžnou otázku podle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, ve věci [C-283/81](#), Srl CILFIT a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [27 Cdo 3482/2017](#)). Judikatura Soudního dvora přijatá k výkladu čl. 6 odst. 1 dříve účinného nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále jen „nařízení Brusel I“), je přitom plně uplatnitelná i při výkladu čl. 8 odst. 1, neboť se jedná o ustanovení obsahově rovnocenná (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 3. 2013, ve věci [C-419/11](#), Česká spořitelna, a. s. proti Geraldůvi Feichterovi, bod 27).

21. V čl. 7 a 8 nařízení Brusel I bis je upravena příslušnost soudů na výběr daná (zvláštní příslušnost), která je pro žalobce alternativou k příslušnosti soudů státu bydliště či sídla žalovaného podle čl. 4 nařízení Brusel I bis. Pravidla příslušnosti v ustanoveních čl. 7 a 8 jsou odůvodněna úzkou vazbou mezi soudem a právním sporem, nebo jinak usnadňují řádný výkon spravedlnosti; je na žalobci, zda odpovídající pravidlo příslušnosti na výběr dané využije. Tato pravidla o zvláštní příslušnosti soudů je třeba vykládat restriktivně v tom smyslu, že neumožňují výklad, který přesahuje případy výslovně předvídané a upravené v nařízení Brusel I bis (srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 7. 2009, ve věci [C-189/08](#), Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA, nebo rozsudek Soudního dvora ze dne 18. 7. 2013, ve věci [C-147/12](#), ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB proti Frank Koot a Evergreen Investments BV). Pravidlo obsažené v čl. 8 nařízení Brusel I bis navíc nelze uplatnit takovým způsobem, aby umožnilo žalobci podat žalobu směřující proti více žalovaným s jediným cílem, a to odejmout některého z nich soudům státu, ve kterém má bydliště (viz rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 9. 1988, ve věci [189/87](#), Athanasios Kalfelis proti Banque Schröder, Münchmeyer, Hengst & Co. a dalším).

22. Na základě uvedeného je zřejmé, že žalovaní mohou předvídat, že budou (společně) žalováni u soudu členského státu, v němž má v okamžiku zahájení řízení alespoň jeden z nich místo svého bydliště, neboť to vyplývá z jednoznačného znění čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Prolomení obecného pravidla (založeného bydlištěm či sídlem) vůči některým z žalovaných je totiž odůvodněno úzkou vazbou mezi vzájemně souvisejícími nároky.

23. Žalovaná 3) se ve své argumentaci v dovolání mimo jiné opírá o rozsudek Réunion Européenne, podle jehož bodu 50 dva nároky v rámci jedné žaloby na náhradu škody, které směřují proti různým žalovaným a které se v jednom případě zakládají na smluvní odpovědnosti a v druhém případě na odpovědnosti z deliktu, nelze považovat za vzájemně související. Žalovaná 3) ovšem opomíjí, že skutkový a právní kontext sporu v projednávané věci je zcela odlišný od kontextu uvedeného rozsudku. Rozsudek Soudního dvora Réunion Européenne se týkal žaloby, která byla podána u soudu členského státu, kde ani jeden z žalovaných v původním řízení neměl bydliště nebo sídlo, a jehož příslušnost byla odůvodněna zvláštní příslušností založenou dle čl. 5 Bruselské úmluvy (nyní čl. 7 nařízení Brusel I bis). Právě v kontextu čl. 5 Bruselské úmluvy tedy Soudní dvůr mohl dojít k závěru, že v případě dvou nároků, které směřují proti různým žalovaným a z nichž jeden se zakládá na smluvní odpovědnosti a druhý na odpovědnosti deliktní, se nelze domnívat, že je mezi nimi dán vztah souvislosti. Uvedený závěr ovšem není aplikovatelný v právě projednávané věci, neboť ta se týká výkladu čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

č. 11

24. Zároveň je třeba podotknout, že příslušnost založená na čl. 7 nařízení Brusel I bis, která je zvláštní příslušností stanovenou v taxativně vyjmenovaných případech (o níž šlo ve výše zmíněném rozsudku Réunion Européenne), nemůže sloužit jako základ pro rozhodnutí o dalších nárocích, neboť by se jednalo o zásah do systematiky nařízení Brusel I bis. Naproti tomu, jestliže se příslušnost soudu zakládá na čl. 8 odst. 1 téhož nařízení (pokud jsou splněny podmínky v tomto ustanovení uvedené), právní základy žalobou uplatněných nároků nejsou rozhodující.

25. Pozdější judikatura Soudního dvora totiž upřesnila, že ze znění čl. 6 odst. 1 nařízení Brusel I (nyní čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis) nevyplývá, že totožnost právních základů nároků směřujících proti jednotlivým žalovaným je součástí podmínek stanovených pro použití tohoto ustanovení. Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby posoudil existenci vztahu souvislosti mezi jednotlivými nároky, to znamená nebezpečí, že v oddělných řízeních dojde k protichůdným soudním rozhodnutím, a v tomto ohledu zohlednil všechny nezbytné skutečnosti ze spisu, což jej případně, a aniž by to bylo pro posouzení nezbytné, může vést k zohlednění právních základů těchto nároků. Tento výklad nelze zpochybnit na základě bodu 50 výše uvedeného rozsudku Réunion Européenne (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 10. 2007, ve věci [C-98/06](#), Freeport plc proti Olle Arnoldsson, body 38–48). Taktéž Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 1849/2013](#), dospěl k závěru, že skutečnost, že hmotněprávní povaha předmětu řízení umožňuje, aby jednotlivé nároky byly projednány a rozhodnuty samostatně, nepředstavuje překážku pro aplikaci čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

26. Soudní dvůr dále objasnil, že právní nároky jsou spojené – i přes chybějící identický právní základ – tehdy, pokud sledují tentýž zájem, např. vrácení chybně poukázané částky

(srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 4. 2013, ve věci [C-645/11](#), Land Berlin proti Sapir, bod 47).

27. Dovodil-li proto odvolací soud, že nároky směřující proti žalovaným jsou vzájemně úzce spojené natolik, že je účelné je projednat a rozhodnout o nich společně, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí, neboť dle tvrzení žalobkyně všichni žalovaní věděli, že K. H. nesplňuje předpoklady kvalifikovaného investora, a přesto souladně umožnili její investici do fondu, a současně, že žalovaní 1) a 2) v rozhodné době byli členy představenstva žalované 3) a s poškozenou jednali jak před uzavřením, tak po uzavření smlouvy s žalovanou 3), a uplatněné nároky sledují stejný zájem (vrácení ztracené investice poškozené), učinil tak v souladu s nároky kladenými judikaturou Soudního dvora na aplikaci čl. 8 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

28. Na dalších žalovanou 3) vymezených otázkách rozhodnutí odvolacího soudu (výlučně) nestojí. Jestliže obstál závěr odvolacího soudu v otázce možnosti vedeného společného řízení proti více žalovaným, pro něž odvolací soud určil mezinárodní příslušnost soudů České republiky, nemůže žádný další dovolací důvod naplnit podmínky přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť ani odlišné vyřešení takto vymezeného předmětu dovolacího řízení by se nemohlo v poměrech žalované 3) nijak projevit, což činí její dovolání v rozsahu týkajícím se aplikaci čl. 7 odst. 5 nařízení Brusel I bis nepřipustným (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2005, sp. zn. [29 Odo 663/2003](#), uveřejněné pod číslem 48/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek). Nejvyšší soud se proto nezabýval tím, zda lze v projednávané věci mezinárodní příslušnost založit též na základě úvahy o existenci provozovny žalované 3) na území České republiky.

29. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné takové vady neshledal.

30. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání žalované 3) podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl, neboť dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu je správné.

č. 12

Soud rozhodující v řízení o pozůstalosti (soudní komisař) není při vydávání usnesení o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku, jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čisté hodnoty pozůstalosti, popř. výši předlužení podle § 180 odst. 1 z. ř. s., vázán soupisem pozůstalosti, seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti nebo společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku.

Soupis pozůstalosti (o. z.) [Pozůstalost (o. z.)]

§ 1684 odst. 1 o. z., § 1687 o. z., § 177 z. ř. s., § 180 odst. 1 z. ř. s.

č. 12

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 24 Cdo 691/2022, ECLI:CZ:NS:2022:24.CDO.691.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání účastníků 1) a 2) proti výroku I usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 8. 2021, sp. zn. 15 Co 124/2021; ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o pozůstalosti po Š. L., zemřelé dne 30. 3. 2017 (dále jen „zůstavitelka“), bylo zahájeno usnesením Okresního soudu v Táboře ze dne 19. 4. 2017, č. j. 24 D 418/2017-4. Provedením úkonů v řízení o pozůstalosti byla nejprve pověřena JUDr. L. T., notářka se sídlem v T., posléze JUDr. S. H., notář se sídlem v T., a naposledy Mgr. M. R., LL. M., notář se sídlem v T. (§ 101 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále též „z. ř. s.“).

2. Okresní soud v Táboře (dále jen „soud prvního stupně“) usnesením ze dne 12. 3. 2021, č. j. 24 D 418/2017-352, rozhodl, že se soupis pozůstalosti nahrazuje společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. Poté soud prvního stupně usnesením ze dne 29. 3. 2021, č. j. 24 D 418/2017-361, stanovil obvyklou cenu aktiv pozůstalosti částkou 843 506,99 Kč, výši pasiv pozůstalosti částkou 11 663 Kč a čistou hodnotu pozůstalosti částkou 831 843,99 Kč (výrok I). Dále podrobněji specifikovaným způsobem rozdělil pozůstalost mezi účastníky – pozůstalou neteř 1) a pozůstalého synovce 2) (výrok II), rozhodl o odměně soudních komisařů a o náhradě hotových výdajů (výrok III) a konečně rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok IV).

3. Své rozhodnutí založil na tom, že zůstavitelka zanechala pořízení pro případ smrti, ve kterém povolala za dědice své pozůstalosti účastníky řízení, a to svou neteř a svého synovce, oba rovným dílem. Do aktiv pozůstalosti soud prvního stupně nezahrnul, ačkoliv to bylo dědici shodně požadováno, bytovou jednotku č. 1 vymezenou v budově č. p. 2, 3, postavené na pozemku parc. č. 4, zastavěná plocha a nádvoří, jak jsou tyto nemovitě věci zapsány v katastrálním operátu pro obec a katastrální území T., vedené Katastrálním úřadem pro Jihočeský kraj, katastrální pracoviště T., na listu vlastnictví č. 5 (dále jen „byt“), který byl

ještě za života zůstavitelky dne 30. 7. 2013 prodán manželům J. B., a M. B., oba bytem v P. Dále mezi aktiva pozůstalosti soud prvního stupně nezahrnul ani pohledávku za J. B. ve výši 350 000 Kč z titulu náhrady škody za zlikvidované zařízení bytu a osobních věcí zůstavitelky, dále pohledávku za manželi B. ve výši 2 569 Kč z titulu vyplaceného přeplatku z vyúčtování spotřeby elektřiny v bytě a konečně pohledávku ve výši 1 052 600 Kč z titulu bezdůvodného obohacení „dle hodnoty bytu podle znaleckého posudku“. Ve vztahu k předmětnému bytu přitom dědicové vedli soudní řízení o určení vlastnictví bytu a o jeho vyklizení, které skončilo zamítavým rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 14. 2. 2019, č. j. 2 C 120/2017-218 (žaloba byla zamítnuta z důvodu nedostatku naléhavého právního zájmu s tím, že nelze žalovat přímo na určení vlastnictví dědiců, nýbrž na určení, že sporná věc náležela do vlastnictví zůstavitelky k okamžiku její smrti). Vzhledem k tomu, že byt nebyl ke dni úmrtí ve vlastnictví zůstavitelky, nemohl se stát součástí pozůstalosti. Do aktiv pozůstalosti dále soud prvního stupně nezařadil ani účastníky označenou pohledávku za Českou republikou – Ministerstvem spravedlnosti ve výši 1 000 000 Kč z titulu náhrady škody za nesprávný úřední postup, a do pasiv dluh ve výši 65 332,88 Kč představující náklady řízení podle rozsudku soudu prvního stupně ze dne 14. 2. 2019, č. j. 2 C 120/2017-218, a ani dluh ve výši 327 000 Kč z titulu vypořádání bezdůvodného obohacení po odstoupení od smlouvy týkající se bytu, neboť tyto pohledávky, jak uvedl soud prvního stupně, neexistovaly ke dni úmrtí zůstavitelky.

4. K odvolání obou účastníků (dědiců) Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře (dále jen „odvolací soud“) usnesením ze dne 20. 8. 2021, č. j. 15 Co 124/2021-407, ve spojení s opravným usnesením ze dne 8. 12. 2021, č. j. 15 Co 124/2021-451, změnil usnesení soudu prvního stupně výrokem I tak, že stanovil obvyklou cenu aktiv pozůstalosti částkou 846 162,99 Kč, výši pasiv pozůstalosti částkou 11 663 Kč, čistou hodnotu pozůstalosti částkou 834 499,99 Kč a dále ve výroku I blíže specifikovaným způsobem změnil rozdělení pozůstalosti mezi účastníky 1) a 2). Výrokem II rozhodl o odměně soudních komisařů a náhradě hotových výdajů a výroky III a IV pak rozhodl o náhradě nákladů řízení.

5. K zásadní odvolací námitce týkající se postupu soudu prvního stupně poté, kdy ve smyslu ustanovení § 1687 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „o. z.“), tento nejprve rozhodl samostatným usnesením o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku, aniž by pak následně z tohoto usnesení důsledně vycházel, odvolací soud uvedl, že je otázkou, zda vůbec v době rozhodování soudu prvního stupně byly splněny procesní podmínky dané zmiňovaným ustanovením. S ohledem na skutečnost, že usnesení soudu prvního stupně, jímž se povolovalo nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců, již nabylo právní moci, však odvolací soud uzavřel, že je třeba z něj vycházet. Dále uvedl, že od počátku řízení byli odvolatelé upozorňováni na skutečnost, že některá aktiva, případně pasiva do pozůstalosti zařadit nelze, protože ke dni úmrtí zůstavitelky ještě neexistovaly, v důsledku čehož vznikly i důvodné pochybnosti o správnosti prohlášení dědiců a k takové nesprávnosti bylo nutné přihlédnout. Konstatoval, že soud prvního stupně proto nikterak nepochybil, pokud i přes předchozí pravomocné rozhodnutí o nahrazení soupisu nezařadil do aktiv pozůstalosti majetek, ohledně něhož byly skutkové okolnosti sporné, nebo majetek, který evidentně ke dni úmrtí zůstavitelky neexistoval. Přisvědčil však odvolatelům v tom, že aktiva jsou tvořena i částkou 2 569 Kč (výrok I písm. B bod 8 předmětného usnesení) a částkou 1 072 Kč (výrok I písm. B bod 9 předmětného usnesení), neboť tyto pohledávky jsou uvedeny v souhlasném prohlášení dědiců. Vyložil, že do aktiv pozůstalosti soud prvního stupně správně nezařadil byt,

neboť zůstavitelka nebyla ke dni své smrti jeho vlastníkem, přičemž pro zařazení bytu do aktiv pozůstalosti nestačí, že ohledně odstoupení od smlouvy o převodu bytu jsou dědicové ve shodě. Podobnou situaci shledal i v případě tvrzené pohledávky za J. B. ve výši 350 000 Kč z titulu náhrady škody za zlikvidované zařízení bytu, neboť se jedná o pohledávku naprosto nedoloženou a neodůvodněnou, v důsledku čehož lze mít o její existenci důvodné pochybnosti, které brání tomu, aby byla zařazena do pozůstalosti. K zařazení pohledávky za Českou republikou ve výši 1 000 000 Kč z titulu náhrady škody za nesprávný úřední postup pak nemohlo dojít proto, že nejde o pohledávku zůstavitelky, ale o pohledávku samotných dědiců, která souvisela se shora uvedeným řízením vedeným u soudu prvního stupně pod sp. zn. 2 C 120/2017. Do pasiv pozůstalosti soud prvního stupně dále správně nezařadil dluh ve výši 327 000 Kč z titulu vypořádání bezdůvodného obohacení po odstoupení od kupní smlouvy na byt, neboť se jedná o synallagmatický závazek podmíněný vlastnictvím bytu. Z obdobných důvodů soud nezařadil do usnesení o obecné ceně majetku zůstavitelky ani dluh ve výši 65 332, 88 Kč z titulu náhrady nákladů řízení podle rozsudku soudu prvního stupně ze dne 14. 2. 2019, č. j. 2 C 120/2017-218, který je výlučným závazkem dědiců.

č. 12

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti tomuto usnesení podali účastníci 1) a 2) (dále též „dovolatelé“) dovolání, které podáním ze dne 2. 12. 2021 doplnili. Mají za to, že napadené rozhodnutí záleží na vyřešení otázek, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyly řešeny, konkrétně:

I. Je-li vydáno usnesení dědického soudu o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku postupem podle ust. § 177 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb., je povinností dědického soudu, převzít jeho obsah do usnesení o dědictví ve smyslu ust. § 180 odst. 1, § 184 odst. 1 a 2 a ust. § 185 odst. 1 písm. b) tohoto zákona a tímto rozhodnutím vzhledem k ust. § 1 odst. 3 tohoto zákona ve spojení s ust. § 170 odst. 1 o. s. ř. se řídit?

II. I když Nejvyšší soud již v rozhodnutí ze dne 25. 6. 2017, sp. zn. [21 Cdo 3604/2017](#), vymezil, k čemu má sloužit soupis pozůstalosti, resp. dohoda dědiců ve smyslu ust. § 1687 odst. 2 o. z., nebyla ani v tomto rozhodnutí, ani v jiném dosud dovolacím soudem řešena otázka, jaký procesně právní účinek má vydané usnesení na výsledek dědického řízení.

III. Jestliže dle judikatury Nejvyššího soudu (např. rozsudek ze dne 10. 6. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1826/2004](#)) řeší otázku zařazení věci/práva do pozůstalosti pozůstalostní soud, považuje se ust. § 182 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb. za ustanovení, podle kterého je dědický soud povinen nařídít za účasti osob, které mohou být rozhodnutím dotčeny, jednání o věci/právu, které nesporně označí správce pozůstalosti/dědicové za náležející do pozůstalosti, ačkoliv o této právní skutečnosti má soud pochybnosti, jehož výsledkem bude/může být rozhodnutí, že věc/právo náleží do pozůstalosti a které bude závazné i pro účastníky (incidenčního) řízení?

IV. Pokud dovolací soud odpoví na druhou otázku záporně, je soud povinen, přerušit ve smyslu ust. § 1 odst. 3 zák. č. 292/2013 Sb. ve spojení s ust. § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. dědické řízení až do pravomocného rozhodnutí nalézacího soudu o určení

vlastnictví k věci/právu zůstavitelky, neboť není v pozůstalostním řízení vzhledem k nedostatečné právní úpravě prvního ze jmenovaných zákonů soudem věcně příslušným?

V. Určuje-li dosavadní (konstantní) judikatura Nejvyššího soudu (viz např. rozsudek ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. [20 Cdo 1897/98](#), že dědický soud rozhoduje s právní platností (mocí) o otázce, jaké aktivum, popř. pasivum patří do dědictví, rozumí se dědickým soudem soud podle soudní soustavy dle zák. č. 6/2002 Sb., v platném a účinném znění (který pověřil notáře za soudního komisaře), nebo je tato skutečnost v pravomoci pověřeného soudního komisaře (notáře), který vede a rozhoduje o dědickém řízení ve smyslu ust. § 100 odst. 1 ve spojení s ust. § 123 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb.? (tato otázka byla ještě upřesněna v dodatečném doplnění dovolání).

7. Závěrem oba účastníci pozůstalostního řízení svorně navrhli, aby Nejvyšší soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen "o. s. ř.") po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno oprávněnými osobami (účastníky řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. Vzhledem k tomu, že zůstavitelka zemřela dne 30. 3. 2017, je třeba v řízení o pozůstalosti postupovat podle zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

12. Ze skutkového stavu, z něhož odvolací soud při rozhodování vycházel (a jehož úplnost či správnost nepřísluší dovolacímu soudu v zásadě přezkoumávat; srov. ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), vyplývá, že jako dědicové po zůstavitelce přicházejí na základě závěti do úvahy účastníci (dovolatelé), kteří v průběhu řízení předložili společné prohlášení (dědiců) o pozůstalostním majetku a soud (pověřený soudní komisař) pravomocným usnesením vyslovil, že prostřednictvím společného prohlášení dědiců bude nahrazen soupis pozůstalosti.

13. V projednávané věci tak záviselo rozhodnutí odvolacího soudu mj. na vyřešení právní otázky, zda je pozůstalostní soud (soudní komisař) vázán při vydávání usnesení podle

§ 180 odst. 1 z. ř. s. (o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku, jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistou hodnotu pozůstalosti, popřípadě výši předlužení) předchozím usnesením, jímž bylo rozhodnuto o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku. Podané dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť v judikatuře Nejvyššího soudu nebyla uvedená otázka v poměrech nastolených současnou právní úpravou v úplnosti vyřešena. Ve vztahu k dalším dovolateli předestřeným otázkám pak dovolání naopak přípustným neshledal.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 12

14. Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně vázán důvody v dovolání vymezenými (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání účastníků v rozsahu, v němž bylo shledáno přípustným, není důvodné.

15. K první a druhé otázce dovolatelů, jež jsou navzájem obsahově provázané, zda je „dědický soud“ povinen převzít obsah společného prohlášení dědiců zahrnující konkrétní aktiva a pasiva pozůstalosti do usnesení o dědictví ve smyslu ustanovení § 180 z. ř. s. a jaké jsou procesní účinky soupisu pozůstalosti, resp. jej nahrazujícího společného prohlášení dědiců uvádí Nejvyšší soud následující.

16. Podle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, představované např. rozhodnutím ze dne 7. 12. 2016, sp. zn. [21 Cdo 122/2016](#), majetek zůstavitele a další aktiva pozůstalostní soud (soudní komisař) zjišťuje nejdříve v předběžném řízení z (veřejných či neveřejných) seznamů nebo systémů vedených podle zvláštních právních předpisů, v nichž je evidován zůstavitelův majetek, např. katastru nemovitostí, registru silničních vozidel, rejstříku ochranných známek, patentového rejstříku, rejstříku průmyslových vzorů, centrálního registru zbraní (§ 140 z. ř. s.), nebo ze sdělení třetích osob, např. bank, poboček zahraničních bank, spořitelních a úvěrních družstev (§ 141 z. ř. s.). V průběhu řízení o pozůstalosti jsou zdrojem zjištění majetku zůstavitele a dalších aktiv pozůstalosti údaje účastníků řízení (zejména dědiců, vykonavatele závěti a správce pozůstalosti), především jimi sestavené seznamy majetku pozůstalosti nebo vydaná prohlášení o pozůstalostním majetku. Jedním ze zdrojů, prostřednictvím kterého lze zjistit zůstavitelův majetek a další aktiva pozůstalosti, je i soupis pozůstalosti.

17. Soud nařídí soupis pozůstalosti mj. také tehdy, uplatní-li dědic právo výhrady soupisu, nebo je-li to potřebné pro výpočet povinného dílu (§ 1685 odst. 1 o. z.). Účelem soupisu pozůstalosti je zjistit pozůstalostní jmění a určit čistou hodnotu majetku v době smrti zůstavitele (srov. § 1684 odst. 1 o. z.).

18. Odůvodňují-li to okolnosti případu, může soud rozhodnout o nahrazení soupisu pozůstalosti seznamem pozůstalostního majetku vyhotoveným správcem pozůstalosti a potvrzeným všemi dědici; nebyl-li správce pozůstalosti dosud ustaven, může ho za tím účelem jmenovat soud (§ 1687 odst. 1 o. z.). V jednoduchých případech může soud rozhodnout, neodporují-li tomu dědicové, o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku (§ 1687 odst. 2 o. z.).

19. Společné prohlášení, které má nahradit soupis pozůstalosti, musí učinit shodně všichni dědici, jimž bude (má být) posléze potvrzeno nabytí dědictví, a z hlediska svého obsahu má mít stejné náležitosti jako seznam pozůstalostního majetku sestavený správcem pozůstalosti, včetně toho, že může (ale nemusí) obsahovat ocenění majetku provedené dědici (podle § 181 z. ř. s. při ocenění pozůstalostního majetku a zůstavitelových dluhů soud vychází mj. ze společného prohlášení dědiců) a údaje o dlužích zůstavitele a dalších pasivech pozůstalosti. Na rozdíl od seznamu pozůstalostního majetku může soud rozhodnout o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku jedině tehdy, co dědici soudu takové prohlášení již předložili a soudu navrhli, aby bylo přijato jako náhrada za soupis pozůstalosti. Své souhlasné prohlášení mohou dědici soudu předložit nejpozději do zahájení soupisu pozůstalosti; byla-li již pozůstalost sepsána, soud ze soupisu vychází a souhlasné prohlášení dědiců již nemůže soupis nahradit. Soud předložené prohlášení přezkoumá a dospěje-li k závěru, že projednávaná pozůstalost je opravdu jednoduchou věcí a že je možné vyhovět požadavku na nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců, usnesením o tom rozhodne; jestliže v té době již byl nařízen (a dosud neproveden) soupis pozůstalosti, soud usnesení o tom zruší (§ 177 odst. 2 z. ř. s.).

20. Na podkladě soupisu pozůstalosti, seznamu pozůstalostního majetku, společného prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku nebo shodných údajů dědiců o zůstavitelově majetku a na základě shodných údajů dědiců o pasivech pozůstalosti soud usnesením stanoví obvyklou cenu majetku a jiných aktiv pozůstalosti, výši dluhů a dalších pasiv pozůstalosti a čistou hodnotu pozůstalosti, popřípadě výši předlužení (§ 180 odst. 1 z. ř. s.).

21. Společné prohlášení dědiců o pozůstalostním majetku tedy představuje zjednodušenou formu soupisu pozůstalosti, jehož účelem je, stejně jako u soupisu pozůstalosti provedeného soudem (soudním komisařem), stanovit hodnotu majetku v době smrti zůstavitele.

22. Soupis pozůstalosti je současně (a především) pojímán jako nástroj omezení odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. Soupis pozůstalosti (a jeho zákonem předjímané alternativy) má význam pouze pro pozůstalostní řízení. Pokud je určitá věc, právo či závazek pojat do soupisu pozůstalosti, neznamená uvedená skutečnost, že šlo o vlastnictví (nárok či závazek) zůstavitele v době jeho smrti. Mimo rámec pozůstalostního řízení se účinky soupisu posuzují jen při zvažování rozsahu odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. Soupis pozůstalosti není, resp. nemusí být exaktní a komplexní listinou, která vždy obsahuje veškeré jmění zůstavitele (k tomu srov. např. ustanovení § 192 a násl. z. ř. s., jež předpokládají provedení řízení o dodatečném projednání dědictví). Zákon výslovně předpokládá, že soupis pozůstalosti (jeho alternativy) nikoliv pokaždé věrně odráží jmění zůstavitele a pro ten případ stanoví následky spojené s neúplným prohlášením dědiců (ať už jde o zrušení účinků výhrady soupisu nebo o oprávnění osob, v jejichž zájmu se obligatorně provádí soupis pozůstalosti, navrhnout nařízení nového soupisu). Smyslem existence soupisu pozůstalosti je tedy spíše zjednat dědicům a věřitelům určitou představu o tom, jaký měl zůstavitel majetek a jaká byla jeho hodnota právě za účelem omezení odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele, než poskytnout taxativní výčet veškerého majetku zůstavitele.

23. Hypotézu ustanovení § 180 odst. 1 z. ř. s. obsahující legislativní obrat „na podkladě soupisu pozůstalosti“ je třeba vnímat tak, že soupis pozůstalosti, seznam pozůstalostního majetku nebo společné prohlášení dědiců představují pro pozůstalostní soud (soudního komisaře) sice

cenný, nicméně nezávazný zdroj informací o pozůstalostním majetku. Také proto § 180 odst. 2 z. ř. s. stanoví, že zjistí-li soud dříve, než bude řízení o projednání pozůstalosti pravomocně skončeno, nové skutečnosti, které odůvodňují změnu usnesení vydaného podle § 180 odstavce 1 z. ř. s., provede potřebnou opravu samostatným usnesením (usnesení o určení obvyklé ceny zůstavitelova majetku se tak vydává *cum clausula rebus sic stantibus*).

24. Soud (soudní komisař) je povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Přitom není omezen na skutečnosti, které uvádějí účastníci (§ 20 odst. 1 z. ř. s.). Soud (soudní komisař) provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány (§ 21 z. ř. s.). Řízení o pozůstalosti, které lze zahájit i bez návrhu, včetně té jeho fáze, v níž se určuje obvyklá cena pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 180 z. ř. s., patří mezi tzv. nesporná řízení. Pro taková řízení platí vyšetřovací zásada, jak vyplývá z výše citovaných ustanovení § 20 odst. 1 a § 21 z. ř. s. Je tedy povinností soudu (soudního komisaře) náležitě vyšetřit skutečnosti významné pro rozhodnutí, a to i tehdy, pokud samotní účastníci řízení nenavrhnou odpovídající důkazy. Soud (soudní komisař) v pozůstalostním řízení z téhož důvodu není tvrzení účastníků vázán.

25. Nesprávnost argumentace dovolatelů lze podpořit i argumentem systematického výkladu (tzv. *argumentum a rubrica*), jež představuje výklad normativních textů na základě jejich zařazení do příslušné části právního předpisu, která je systematicky označena nadpisem (tzv. rubrikou). V odborné literatuře je zastáván názor, že nadpis je integrální součástí právního předpisu, kterým zákonodárce vyjadřuje, že se určitá ustanovení vztahují k určité věci a že spolu obsahově souvisejí. Zařazení do různých částí naproti tomu dává najevo opak (srov. MELZER, F.: Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 138.). Pokud by protokol o soupisu pozůstalosti (ukotvený samostatně v § 179 z. ř. s.) či instrumenty jej nahrazující měly představovat závazný způsob určení majetku zůstavitele, jak dovozují dovolatelé, pak by se úprava vtělená do § 180 odst. 1 z. ř. s. obligatorně předepisující vždy vydat usnesení o určení obvyklé ceny stala zcela zjevně obsolentní. Takový úmysl zákonodárce však dovodit rozumně nelze. Již proto v pořadí prvé rozhodnutí o nahrazení soupisu pozůstalosti společným prohlášením dědiců o pozůstalostním majetku, které navíc ani nemusí obsahovat ocenění majetku zůstavitele, nemůže představovat ve smyslu § 159a odst. 1, 3 a 4 ve spojení s § 167 odst. 2 o. s. ř. překážku věci rozhodnuté vůči obsahově odlišnému navazujícímu usnesení o určení obvyklé ceny. Ostatně již za dřívější právní úpravy (srov. § 175o odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2013), byla judikatura Nejvyššího soudu ustálena v tom, že při vydávání usnesení o určení obvyklé ceny majetku soud získaná skutková zjištění posoudí podle právních předpisů; do aktiv a pasiv dědictví lze sepsat ale jen takový majetek (dluh), o němž bylo dovozeno (jak po stránce skutkové, tak i po stránce právní), že patřil zůstaviteli (srov. kupř. usnesení ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5623/2016). Lze tedy shrnout, že právní posouzení ze strany odvolacího soudu je ve vztahu k uvedené otázce zcela správné.

26. Odvolací soud se od judikatury Nejvyššího soudu neodchýlil, jestliže hodnotu bytu a s tím související nároky nezahrnul do obvyklé ceny pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 180 z. ř. s., neboť v řízení bylo prokázáno, že jako vlastníci bytu byli ke dni úmrtí zůstavitelky v katastru nemovitostí zapsáni manželé B., nikoliv zůstavitelka. Uvedené posouzení odvolacího soudu je v souladu se zákonem a rozhodovací praxí odvolacího soudu, dle které je možno do aktiv dědictví zařadit jen ty majetkové hodnoty zůstavitele, které prokazatelně existovaly v době

jeho smrti a byly v jeho vlastnictví (k tomu srov. například rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 1969, sp. zn. [4 Cz 60/69](#), uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 32/1970), neboť pro zjištění zůstavitelova majetku je zásadně rozhodný skutkový stav, jaký tu byl v době smrti zůstavitele (k tomu srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2004, sp. zn. [30 Cdo 1204/2003](#), ze dne 17. 12. 2009, sp. zn. [21 Cdo 4498/2008](#), nebo ze dne 25. 7. 2016, sp. zn. [21 Cdo 4079/2015](#)). K argumentaci dovolatelů lze též připomenout, že usnesení, kterým by pozůstalostní soud ve smyslu ustanovení § 180 z. ř. s. nesprávně pojal byt do aktiv pozůstalosti, by rovněž nemohlo být způsobilým podkladem pro vklad vlastnického práva dědiců do katastru nemovitostí ve smyslu ustanovení § 17 odst. 2 písm. c) ve spojení s § 17 odst. 1 písm. g) zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí, neboť ve vkladovém řízení katastrální úřad povinně zkoumá u vkladové listiny (včetně listin veřejných), zda navrhovaný vklad navazuje na dosavadní zápisy v katastru. V posuzovaném případě by však ani podle rozhodnutí o dědictví nemohl být povolen vklad vlastnického práva k bytu, neboť by tu chyběla listina deklarující návaznost na dosavadní zápis svědčící ve prospěch manželů B. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. [24 Cdo 2728/2020](#), a ze dne 2. 11. 2006, sp. zn. [22 Cdo 261/2006](#)), jež chronologicky předcházela okamžiku úmrtí zůstavitelky.

27. Dovolateli vymezená třetí předkládaná otázka není s to založit podle § 237 o. s. ř. přípustnost dovolání, neboť odvolací soud se nikterak nezprotivil závěrům dovolateli akcentovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1826/2004](#), ba právě naopak jeho úvahy jsou s nimi zcela v souladu. Nic nebrání dodatečnému projednání dědictví, ukáže-li se dodatečně na základě pravomocného soudního rozhodnutí, že označený byt náležel zůstavitelce ke dni její smrti. Současná právní úprava totiž z možnosti dodatečného projednání dědictví vylučuje výslovně jen takový majetek (aktiva a pasiva), k němuž se v původním dědickém řízení nepřihlíželo právě a jen proto, že šlo o aktivum či pasivum mezi dědici sporné (srov. § 193 odst. 1 část věty za středníkem z. ř. s.), což ovšem není případ nyní projednávané věci. Ve vztahu k ostatním tvrzeným pohledávkám dovolatelů rovněž nic nebrání je i po skončení dědického řízení vůči třetím osobám uplatnit žalobou podle části třetí o. s. ř., a to zcela bez zřetele k tomu, zda byly výslovně v pozůstalostním řízení projednány či nikoliv (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2019, sp. zn. [24 Cdo 972/2019](#)). K povinnosti nařídít jednání, Nejvyšší soud uvádí, že soudní komisař jednání v dané věci o aktivech i pasivech pozůstalosti nařídil a předvolal k němu dovolatele prostřednictvím jejich tehdejšího zvoleného zástupce. Z toho, jak byla daná otázka položena, je zřejmé, že žalobci přehlížejí, že pozůstalostní řízení je řízením nesporným, v němž nelze provádět dokazování o tom, zda vlastníkem bytu byla ke dni své smrti zůstavitelka či manželé B.; zařazení či naopak nezařazení bytu do aktiv pozůstalosti totiž samo o sobě nemá na samotnou existenci vlastnického práva vliv. O právech a povinnostech manželů B. se v pozůstalostním řízení pojmově rozhodovat nemohlo.

28. Tytéž závěry o nepřípustnosti dovolání platí i pro otázku čtvrtou, neboť je právem a nikoliv povinností soudu řízení přerušit ve smyslu § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř. Postup podle § 109 odst. 2 písm. c) o. s. ř. ústí ve fakultativní přerušení řízení záleží vždy na individuální situaci a na úvaze soudu, kterou by odvolací soud mohl zpochybnit, jen pokud by byla zjevně nepřiměřená (zejména pokud by soud o přerušení řízení rozhodoval na základě skutečností, které jsou zjevně irelevantní). Není věcí soudu v dovolacím řízení, které se připouští jen pro významné právní otázky, aby v konkrétních věcech zkoumal úvahu, zda z hlediska

hospodárnosti řízení je namísto je přerušit či nikoliv (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. [22 Cdo 572/2014](#)). Dovolateli navíc nepříhodně citované ustanovení § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. pak dopadá jen na případy, kdy rozhodnutí soudu závisí na řešení předběžné otázky, kterou soud nesmí sám v rámci daného řízení řešit. Otázkami, které jako předběžné soud nesmí sám řešit, jsou přitom otázky, jejichž řešení v jiném řízení úprava rozhodování soudu o určitém právním vztahu obsahově vylučuje (např. některé otázky statusové, neplatnost rozvázání pracovního poměru, nezákonnost stávky a jiné), či otázky, kdy povinnost soudu řízení přerušit vyplývá přímo ze zákona (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. [21 Cdo 1152/2019](#), či ze dne 18. 9. 2014, sp. zn. [26 Cdo 1957/2014](#)). O žádný z uvedených případů se však v nyní posuzované věci nejedná.

č. 12

29. Ani ve vztahu k otázce páté není dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné. Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2000, sp. zn. [20 Cdo 1897/98](#), v žádném případě neplynou úvahy, které z něj odvozují dovolatelé. Naopak z něj lze seznat, že spory o to, jaký náležel zůstaviteli majetek ke dni jeho smrti (ať už mezi dědici navzájem nebo – jako v projednávané věci – mezi dědici a třetí osobou) se rozhodují zásadně na podkladě žaloby v řízení podle části třetí o. s. ř. (tzv. pořadem práva). O tom, zda určitá věc nebo právo tvoří aktivum či pasivum dědictví pak zásadně rozhoduje v rámci obligatorního soudního komisariátu soudem pověřený notář (§ 100 odst. 1 z. ř. s.). Dovolatelé navíc brojí proti jednoznačnému znění zákona. Jejich slovy řečeno „soudci dědickému“ náleží k vyřízení podle zákona jen úkony taxativně vypočtené v § 100 odst. 2 z. ř. s.; rozhodování o aktivech či pasivech pozůstalosti ani rozhodování o sporu o vlastnické právo mezi nimi zahrnuto není.

30. Směřovalo-li dovolání účastníků proti celému usnesení odvolacího soudu, Nejvyšší soud připomíná, že výroky II až IV se týkaly povinnosti k náhradě nákladů řízení a zaplacení odměny jednotlivým pověřeným soudním komisařům. Proti těm však není dovolání objektivně přípustné [srov. § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.].

31. Dovolání obou účastníků řízení tak bylo z části shledáno nepřípustným a ve zbývajícím rozsahu nedůvodným. Z uvedeného vyplývá, že napadené usnesení odvolacího soudu je z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správné. Protože nebylo zjištěno, že by bylo postiženo některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a) a b), popř. odst. 3 o. s. ř. anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zčásti zamítl a zčásti podle § 243c odst. 1 a 2 o. s. ř. odmítl.

č. 13

I. Nepominutelný dědic, který popírá důvody svého vydědění a uplatňuje nárok na povinný díl, avšak nezpochybňuje platnost závěti, v níž byl zůstavitelem opomenut, není účastníkem při projednání pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 110 odst. 1 věty před středníkem a § 113 z. ř. s.

II. V takovém případě proto není namístě usnesení soudu o tom, že se účast nepominutelného dědice v řízení o pozůstalosti ukončuje a že s ním nadále nebude jednáno (§ 169 z. ř. s.).

*Pozůstalost (o. z.), Nepominutelný dědic (o. z.), Účastníci řízení
§ 110 odst. 1 z. ř. s., § 113 z. ř. s., § 243e odst. 1 o. s. ř.*

č. 13

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2021, sp. zn. 24 Cdo 2236/2020, ECLI:CZ:NS:2021:24.CDO.2236.2020.1

Nejvyšší soud zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 2. 2020, sp. zn. 10 Co 359/2019, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Řízení o pozůstalosti po F. L., zemřelém dne 26. 12. 2017 (dále jen „zůstavitel“), bylo zahájeno usnesením Okresního soudu v Bruntále ze dne 2. 1. 2018, č. j. 22 D 1/2018-2. Provedením úkonů v řízení o pozůstalosti byla pověřena Mgr. I. V., notářka se sídlem v B. (§ 101 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“).

2. Usnesením ze dne 24. 4. 2019, č. j. 22 D 1/2018-293, Okresní soud v Bruntále rozhodl, že „ukončuje v souladu s § 7 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních, účast zůst. vnuka J. H., bytem v B., v pozůstalostním řízení po zůstaviteli“.

3. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 28. 2. 2020, č. j. 10 Co 359/2019-313, změnil usnesení Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 4. 2019, č. j. 22 D 1/2018-293, tak, že „účast pozůstalého vnuka J. H. jako dědice zůstavitele se ukončuje“. Odvolací soud vycházel z názoru, že pokud pozůstalý vnuk J. H., kterého zůstavitel listinou ze dne 6. 5. 2007 vydědil, důvody vydědění popírá a uplatnil právo na povinný díl z pozůstalosti, aniž by zpochybnil platnost závěti pořízené zůstavitelem ve prospěch své manželky M. L., a není tedy dědicem (má jen nárok na vypořádání povinného dílu v penězích), nemůže mu být ukončena účast v celém řízení o pozůstalosti, neboť ustanovení § 113 z. ř. s. zakládá nepominutelnému dědici účast ve stanovených fázích řízení o pozůstalosti. V odůvodnění usnesení také uvedl, že „otázkou platnosti vydědění (z hlediska existence důvodů pro vydědění) se bude zabývat

přímo soud v řízení o pozůstalosti jako otázkou předběžnou pro rozhodnutí o vypořádání povinného dílu s využitím procesních prostředků obdobných jako v řízení sporném“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 2. 2020, č. j. 10 Co 359/2019-313, podali M. L. a A. T., společné dovolání. Přípustnost dovolání spatřují v tom, že napadané usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení otázky procesního práva, která dosud nebyla v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu uspokojivě vyřešena. Napadené usnesení spočívá na nesprávném právním posouzení „otázky, zda je účastníkem řízení o pozůstalosti nepominutelný dědic vyděděný zůstavitelem, který nenapadá platnost závěti ani listiny o vydědění, ale domáhá se pouze svého povinného dílu s odůvodněním, že důvody jeho vydědění uvedené zůstavitelem nejsou dány“. Neztotožňují se s názorem odvolacího soudu, že nepominutelný dědic je účastníkem řízení bez dalšího vždy, pokud svůj nárok v řízení uplatní; jsou toho názoru, že „odvolací soud nezohlednil hmotněprávní postavení vyděděného nepominutelného dědice a při interpretaci § 113 z. ř. s. se neřídil smyslem a účelem této normy“. Vnuč zůstavitele J. H. je sice nepominutelným dědicem ve smyslu ustanovení § 1642 a § 1643 o. z., byl však zůstavitelem vyděděn. Obecně má nepominutelný dědic právo na vyplacení povinného dílu v penězích podle § 1654 o. z., v takovém případě není dědicem, ale věřitelem dědiců podle § 1653 o. z., právo na povinný díl však může být vyloučeno vyděděním nebo jiným zákonným způsobem. V případě neplatného vydědění má nepominutelný dědic ve smyslu ustanovení § 1650 o. z. právo na povinný díl, v případě platného vydědění pak žádné právo na povinný díl nemá, neboť mu bylo odejmuto vyděděním. V řízení o pozůstalosti je podle § 113 z. ř. s. nepominutelný dědic, který uplatnil právo na povinný díl, účastníkem pro určité části řízení, nutnou podmínkou takové účasti je však zajisté také jeho hmotněprávní postavení jako nepominutelného dědice s právem na povinný díl, nestačí pouhé jeho tvrzení, bez prokázání tohoto hmotného práva. Je-li právo na povinný díl sporné (resp. takové právo vyděděný nepominutelný dědic a priori až do prokázání neplatnosti vydědění nemá), nemůže být účastníkem řízení ve smyslu ustanovení § 113 z. ř. s. Pokud odvolací soud uvedl, že vyděděný vnuč zůstává účastníkem řízení jako nepominutelný dědic podle § 113 z. ř. s., protože nedošlo k vypořádání společného jmění manželů, soupisu pozůstalosti ani k určení obvyklé ceny pozůstalosti, dovolatelé namítají jednak to, že ustanovení § 113 z. ř. s. neuvádí, že by nepominutelný dědic byl účasten rozdělení společného jmění manželů, a ani v literatuře na tom nepanuje shoda, a dále, že nelze mít za to, že by usnesení o určení obvyklé ceny pozůstalosti muselo být pro nepominutelného dědice závazné, neboť výši své pohledávky z titulu povinného dílu může prokazovat, stejně jako jiní věřitelé, ve sporném řízení; není proto důvod, aby jeho účastí mělo být významně prodlužováno řízení o pozůstalosti. Pokud odvolací soud v odůvodnění napadeného usnesení uvedl, že námitku neplatnosti vydědění bude řešit přímo soud v řízení o pozůstalosti (tj. soudní komisař) jako otázku předběžnou pro rozhodnutí o vypořádání povinného dílu, a to s využitím procesních prostředků obdobných jako v řízení sporném, je to nejen v přímém rozporu se závěry vyslovenými Nejvyšším soudem (že, nejsou-li práva nepominutelných dědiců uspokojena v řízení o pozůstalosti, mohou se nepominutelní dědicové domáhat žalobou vůči dědicům zůstavitele plnění spočívajícího ve vyplacení povinného dílu v penězích, popř. jiným způsobem, a že soud se ve sporném řízení zahájeném takovou žalobou pak bude jako předběžnou otázkou zabývat tím, zda byli potomci zůstavitele vyděděni po právu či nikoli),

ale tento názor nelze přijmout proto, že v řízení o pozůstalosti zásadně nelze řešit skutkové spory, řešení skutkových sporů patří do civilního řízení sporného, jak vyplývá z ustanovení § 170, § 162 odst. 2 nebo § 172 odst. 2 z. ř. s. Ze všech uvedených důvodů lze podle dovolatelů mít za to, že účast vyděděného nepominutelného dědice v tomto řízení o pozůstalosti byla soudem prvního stupně správně ukončena a nepominutelný dědic byl správně v odůvodnění usnesení vyrozuměn, že se svého práva na povinný díl může proti dědičce domáhat žalobou na plnění ve sporném řízení. Proto navrhuji, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se účast pozůstalého vnuka J. H. na řízení o pozůstalosti po zůstaviteli ukončuje.

5. M. L. ve vyjádření k dovolání uvedl, že se s podaným dovoláním v celém rozsahu ztotožňuje a připojuje se k návrhu dovolatelů, aby Nejvyšší soud napadené usnesení změnil a účast J. H. na řízení o pozůstalosti ukončil.

č. 13

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky, jako soud dovolací, po zjištění, že dovolání bylo podáno osobami, s nimiž soud jednal jako s účastníky řízení, a že bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

8. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

9. Z hlediska skutkového (správnost skutkových zjištění přezkumu dovolacím soudem nepodléhá, jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.) bylo v dané věci zjištěno, že jako dědici zůstavitele podle zákonné posloupnosti ve smyslu ustanovení § 1635 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“) přicházeli v úvahu manželka M. L., syn M. L. a vnuci (synové předemřelé dcery zůstavitele E. T.) J. H. a A. T. Zůstavitel však zanechal listinu o vydědění sepsanou dne 6. 5. 2007, kterou vydědil vnuka J. H. (z důvodu neprojevení zájmu), a závěť sepsanou dne 23. 1. 2013, kterou univerzální dědičkou veškerého majetku ustanovil manželku M. L. a současně uvedl, že zákonné podíly syna M. L. a vnuka A. T. jsou vypořádány darem bytů v Olomouci a že vnuk J. H. je vyděděn. Všichni v úvahu přicházející dědici podle zákonné posloupnosti prohlásili, že obě listiny považují za pravé a platné. M. L. a A. T., uvedli, že respektují vůli zůstavitele. J. H. popřel, že by existovaly důvody pro jeho vydědění a sdělil, že je připraven své nároky uplatnit v soudním řízení. Jeho žaloba „o neplatnost vydědění a určení, že je žalobce dědicem“, podaná na základě odkazu pozůstalostního soudu, byla rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 11. 3. 2019, č. j. 17 C 280/2018-45, ve sporném soudním řízení zamítnuta, a to pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, neboť se podle soudu nejedná o spor o dědické

právo, když má žalobce, jako nepominutelný dědic, z pozůstalosti nárok pouze na povinný díl, nikoliv na dědický podíl.

10. V řízení o pozůstalosti pak soud prvního stupně usnesením ze dne 24. 4. 2019, č. j. 22 D 1/2018-293, ukončil účast J. H.; v odůvodnění usnesení mimo jiné uvedl, že vzhledem k tomu, že je zde spor o to, zda je vyděděn platně či nikoliv, a tento spor nelze řešit v řízení o pozůstalosti, které je řízením nesporným, vyděděnému dědici nezbyvá, než uplatnit své právo v následném sporném řízení, ve kterém bude posuzována platnost vydědění a rozhodováno o jeho nároku na povinný díl, popř. o jeho výši. K odvolání J. H. Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 28. 2. 2020, č. j. 10 Co 359/2019-313, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že se ukončuje účast J. H. jako dědice zůstavitele, když vycházel z názoru, že jeho účast v řízení nelze ukončit zcela, neboť ustanovení § 113 z. ř. s. mu jako nepominutelnému dědici přiznává právo účasti v řízení o pozůstalosti ve vyjmenovaných fázích řízení, a že námitku neplatnosti vydědění bude nezbytné řešit jako otázku předběžnou pro rozhodnutí o vypořádání povinného dílu přímo v řízení o pozůstalosti, s využitím procesních prostředků obdobných jako v řízení sporném.

č. 13

11. Z uvedených skutkových zjištění vyplývá, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu záviselo na vyřešení právní otázky, zda, resp. v jakém rozsahu, se má účastnit řízení o pozůstalosti potomek zůstavitele, jehož zůstavitel vydědil, důvody vydědění však potomek popírá a uplatňuje nárok na povinný díl jako nepominutelný dědic, zároveň však platnost závěti zůstavitele, kterou byl opomenut, nezpochybňuje. Protože tato otázka procesního práva nebyla v rozhodování dovolacího soudu (přímo pro řízení o pozůstalosti) dosud vyřešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Po přezkoumání dovoláním napadeného usnesení odvolacího soudu, které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání je opodstatněné.

13. Jestliže se řízení účastní ten, o jehož právech nebo povinnostech se v řízení nejedná, soud usnesením jeho účast v řízení ukončí (§ 7 odst. 2 z. ř. s.).

14. Podle ustanovení § 110 odst. 1 věta před středníkem z. ř. s. jsou účastníky řízení o pozůstalosti ti, o nichž lze mít důvodně za to, že jsou zůstavitelovými dědici. Podle ustanovení § 113 z. ř. s. je nepominutelný dědic účastníkem při projednání pozůstalosti, jde-li v něm o soupis pozůstalosti, určení obvyklé ceny pozůstalosti a o vypořádání jeho povinného dílu.

15. Nepominutelnému dědici náleží z pozůstalosti povinný díl (§ 1642 o. z.). Nepominutelnými dědici jsou děti zůstavitele a nedědí-li, pak jsou jimi jejich potomci (§ 1643 odst. 1 o. z.). Povinný díl může být zůstaven v podobě dědického podílu nebo odkazu, ale musí zůstat nepominutelnému dědici zcela nezatížen (§ 1644 odst. 1). Nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, nýbrž jen na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu (§ 1654 odst. 1 věta první o. z.). Ze zákonných důvodů lze nepominutelného dědice vyděděním

z jeho práva na povinný díl vyloučit, anebo jej v jeho právu zkrátit (§ 1646 odst. 1 věta první o. z.).

16. Z uvedených ustanovení o. z. a z. ř. s. (účinných od 1. 1. 2014) vyplývá zcela jiné postavení tzv. nepominutelných dědiců, jimiž jsou děti, resp. vnuci zůstavitele, oproti předcházející právní úpravě. Za současné hmotněprávní úpravy nepominutelný dědic, na kterého zůstavitel v pořízení pro případ smrti nepamatoval, již nemůže požadovat odpovídající podíl na dědictví, jako tomu bylo dříve. Jeho ochrana, nezpochybňuje-li platnost takového pořízení, spočívá v tom, že má právo na peněžní částku rovnající se hodnotě jeho povinného dílu. Lze tak dovodit, že pořízením pro případ smrti opomenutý potomek zůstavitele již „nevstupuje“ do práv a povinností zůstavitele (které podle ustanovení § 1475 odst. 2 o. z. tvoří pozůstalost), a nelze mít důvodně za to, že je zůstavitelovým dědicem. Uvedené koresponduje s právním závěrem vysloveným Nejvyšším soudem České republiky v rozsudku ze dne 30. 7. 2018, sp. zn. [21 Cdo 4392/2017](#), podle něž se novou právní úpravou nepominutelný dědic stává pouhým věřitelem dědiců, tudíž mu nespovídá dědické právo.

č. 13

17. Nelze-li mít důvodně za to, že je „nepominutelný dědic“ dědicem zůstavitele, není ani účastníkem při projednání pozůstalosti ve smyslu ustanovení § 110 odst. 1 z. ř. s. Omezenou účast při projednání pozůstalosti - ve vyjmenovaných fázích řízení (při soupisu pozůstalosti, při určení obvyklé ceny pozůstalosti a při vypořádání povinného dílu) - mu příznává ustanovení § 113 z. ř. s. Při aplikaci tohoto procesního ustanovení však nelze přehlédnout, že podle ustanovení § 1646 odst. 1 o. z. je vyděděný potomek vyloučen z jeho práva na povinný díl. Existuje-li tedy listina o vydědění, jejíž platnost vyděděný potomek nezpochybňuje, pouze tvrdí, že nejsou dány důvody jeho vydědění, pak, dokud o tomto jeho tvrzení není soudem rozhodnuto (přičemž se tak nemůže stát prostřednictvím odkazu podle § 170 z. ř. s. na podání žaloby ve sporném soudní řízení, když nejde o dědické právo, srov. názor vyslovený Nejvyšším soudem České republiky ve výše uvedeném rozsudku), je třeba na něho hledět jako na potomka vyděděného, tj. podle ustanovení § 1646 odst. 1 o. z. vyloučeného z práva na povinný díl. „Nepominutelný dědic“ bez práva na povinný díl pak zcela logicky nemůže být účastníkem řízení o pozůstalosti ani podle ustanovení § 113 z. ř. s., neboť není důvod provádět výpočet povinného dílu ani povinný díl vypořádávat, k čemuž jinak nepochybně směřuje tímto ustanovením založené účastenství skutečného nepominutelného dědice (tj. nevzděděného, ale platným pořízením pro případ smrti opomenutého potomka) při projednání pozůstalosti.

18. Lze shrnout, že pokud pozůstalý vnuk nezpochybňuje platnost závěti, kterou zůstavitel ustanovil za dědičku pouze manželku, není dědicem, a byl-li zůstavitelem vyděděn, pak nemá právo ani na povinný díl z pozůstalosti. Nemá-li právo na povinný díl jako nepominutelný dědic, nespovídá mu postavení účastníka řízení podle ustanovení § 113 z. ř. s.

19. Vychází z názoru, že pozůstalý vnuk J. H. není účastníkem řízení o pozůstalosti podle ustanovení § 113 z. ř. s., je vyřešena i otázka posuzování důvodnosti jeho vydědění v tomto řízení. Navíc, v řízení o pozůstalosti (které podle zařazení mezi řízení upravená zákonem o zvláštních řízeních soudních je v zásadě řízením nesporným) není prostor pro rozhodování o mezi účastníky sporných skutečnostech, a to ani jako řešení otázky předběžné pro rozhodnutí o věci samé (v dané věci by šlo o vypořádání povinného dílu nepominutelného dědice). Pro úplnost dovolací soud dodává, že pokud pozůstalý vnuk svůj nárok na povinný díl

dovozuje z toho, že důvody, pro které byl zůstavitelem vyděděn, nejsou dány, má možnost se svého práva domáhat mimo řízení o pozůstalosti - žalobou ve sporném soudním řízení, v němž se soud neobejde bez vyřešení otázky důvodnosti vydědění.

20. Z uvedeného vyplývá, že dovoláním napadené usnesení odvolacího soudu není správné. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání nebo pro změnu rozhodnutí odvolacího soudu, dovolací soud je podle ustanovení § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a podle ustanovení § 243e odst. 2 věta první o. s. ř. věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

č. 14

V řízení o relativní neúčinnosti vypořádání společného jmění manželů (§ 737 odst. 1 o. z.) není významné, že žalovaný nedlužný manžel projevil nesouhlas s dluhem vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl. V takovém případě může (bude-li vyslovena neúčinnost vypořádání společného jmění manželů) být ve vykonávacím řízení postížena celá masa společného jmění, avšak jen do výše, jíž by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742 o. z. Uvedené skutečnosti lze uplatnit návrhem na (částečné) zastavení vykonávacího řízení (§ 262b o. s. ř., § 55 exekučního řádu).

Společné jmění manželů

§ 737 odst. 1 o. z.

č. 14

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2724/2021, ECLI:CZ:NS:2022:22.CDO.2724.2021.3

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. 16 Co 76/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhala určení neúčinnosti dohod o vypořádání společného jmění manželů („SJM“), které uzavřeli žalovaná a její bývalý manžel A. K. 10. 11. 2016 a 3. 8. 2017.
2. Žalobkyně u Městského soudu v Praze podala proti společnosti O. žalobu s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu. Uvedené společnosti žalobkyně poskytla úvěr ve výši 900 000 Kč; uzavřela s ní dohodu o vyplnění blankosměnky a A. K. tuto dohodu podepsal jako avalista. Obě dohody o vypořádání společného jmění manželů ji zkracují v uspokojení její pohledávky ze smlouvy o úvěru.
3. Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby. Dluh A. K. vůči žalobkyni vznikl přes její nesouhlas, šlo o výlučný dluh A. K., nesouhlas s dluhem vůči žalobkyni (§ 732 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – „o. z.“) učinila ve vyjádření k žalobě, neboť až ze žaloby se o dluhu dozvěděla. Tvrdila, že – vzhledem k tomu, že vyslovila vůči žalobkyni jako věřitelce nesouhlas s dluhem podle § 732 o. z. - má se soud zabývat především otázkou, zda dluh nelze uspokojit z podílu, kterého by se dlužníkovi A. K. dostalo při vypořádání podle § 742 o. z.; v kladném případě by vypořádáním SJM nebylo právo žalobkyně dotčeno. Žalovaná navrhla žalobu zamítnout též pro rozpor s dobrými mravy.
4. Obvodní soud pro Prahu 10 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 10. 12. 2020, č. j. 26 C 29/2018-258, určil, že dohody o vypořádání společného jmění manželů ze dne

10. 11. 2016 (výrok I) a ze dne 3. 8. 2017 (výrok II), uzavřené mezi žalovanou a A. K., jejím bývalým manželem, na základě které žalovaná získala do svého výlučného vlastnictví pozemky par. č. 1 (jehož součástí je dům č. p. 2), par. č. 3, a par. č. 4, v katastrálním území H., obci P., jsou vůči žalobkyni právně neúčinné. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III).

5. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobkyně „v průběhu řízení získala vydáním rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 20. 4. 2018, č. j. 47 Cm 7/2018-18a (právní moc 23. 5. 2018 a vykonatelnost 29. 5. 2018), vykonatelný titul pro pohledávku ve výši 949 881,-Kč, ve výši 6 % úroku ročně z částky 949 881,- Kč od 7. 11. 2017 do zaplacení, ve výši 3 166,27 Kč a ve výši 47 949,- Kč za náklady řízení proti O. a A. K. (§ 589 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.). Pohledávka vznikla v souvislosti se smlouvou o úvěru č. 797/2005 s datem vyhotovení listiny 9. 1. 2017 na částku 900 000,- Kč, kterou žalobkyně vyplatila na účet O. 13. 1. 2017 a kterou se O. zavázala splatit v 24 pravidelných splátkách počínaje dnem vyplacení finančních prostředků“.

č. 14

6. Žalobkyně v řízení prokázala, že vykonatelnou pohledávku nemůže uspokojit z majetku O., ani z majetku bývalého manžela žalované A. K.; rozpor uplatnění nároku s dobrými mravy neshledal. K tomu, že žalovaná vyslovila s přijetím dluhu nesouhlas (§ 732 o. z.), nebylo možné podle soudu přihlídnout, neboť toto „ustanovení řeší problematiku, v jakém rozsahu bude možné postihnout majetek a to až v rámci případného exekučního řízení (jinak řečeno ve vazbě na procesní úpravu vykonávacího a exekučního řízení)“. Předpokladem relativní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění je prokázání skutečnosti, že žalobkyně se nemůže uspokojit z majetku hlavních dlužníků, tj. společnosti O. či dřívějšího manžela žalované, a tudíž jsou vůči ní předmětné dohody neúčinné.

7. K odvolání žalované Městský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 30. 3. 2021, č. j. 16 Co 76/2021-290, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. a II. potvrdil (výrok I), a ve výroku III. změnil co do výše náhrady nákladů, jinak potvrdil (výrok II). Rozhodl také o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok III).

8. V odvolacím řízení šlo o posouzení odvolací námitky, že soud má v řízení o odpůřčí žalobě podle § 737 odst. 1 o. z. přihlížet k tomu, že manžel dlužníka uplatnil vůči žalujícímu věřiteli nesouhlas se vznikem dluhu tížícího jeho manžela – dlužníka podle § 732 o. z. Tuto otázku odpověděl odvolací soud záporně. Uvedl, že § 737 odst. 1 o. z. upravuje „speciální odpůřčí žalobu“, čímž se způsob ochrany práv třetích osob vůči vypořádání SJM stává srovnatelný se způsobem ochrany třetích osob vůči právnímu jednání dlužníka prostřednictvím „obecné“ odpůřčí žaloby upravené v ustanovení § 589 a násl. o. z. „Podstatou obou odpůřčích žalob je možnost věřitele domáhat se uspokojení pohledávky z toho, co neúčinným postupem z dlužníkovy majetku ušlo. Aby se věřitel mohl domáhat uspokojení pohledávky z ušlého majetku, musí se nejprve domoci určení neúčinnosti a až na základě vyhovujícího rozsudku může být tento majetek postižitelný ve vykonávacím řízení. Předpokladem úspěšnosti odpůřčí žaloby (obecné i speciální) je zjištění, že dlužník (povinný) nemá jiný majetek, ze kterého by se mohl věřitel uspokojit. Odpůřčí žaloba tedy sice umožňuje dosáhnout věřiteli uspokojení z ušlého majetku, zároveň ale nabyvatele tohoto majetku (manžela povinného) chrání tím, že brání účelovému vedení exekuce na tento majetek, pokud má povinný jiný postižitelný majetek. Speciální odpůřčí žaloba s sebou přináší i další možnosti, např. umožňuje věřiteli

dosáhnout poznámky v katastru nemovitostí dle § 22 odst. 1, § 23 odst. 1 písm. q) zákona č. 256/2013 Sb., katastrální zákon“.

9. Dále odvolací soud uvedl: „Se systémovou změnou, kterou se speciální odpůřčí žalobou spojuje žalovaná, totiž posuzování skutečností rozhodných dle § 732, příp. § 742 o. z. již v řízení o této žalobě, nikoli až ve vykonávacím řízení, se odvolací soud neztotožňuje. Důvodem je jednak ustanovení § 262b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („o. s. ř.“), které je zjevným nástrojem aplikace ustanovení § 732 o. z. ve vykonávacím řízení, a dále pak samotná podstata dotčení práva věřitele, ke které se vyjádřil Nejvyšší soud v judikatuře k ustanovení § 150 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, a která ob stojí i po 31. 12. 2013, totiž že vypořádání SJM se dotýká práva věřitele tehdy, kdyby mělo vést ke zmenšení majetku dlužníka a kdyby v jeho důsledku věřitel nemohl dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoli – nebýt takové dohody – by se z majetku dlužníka uspokojil (např. rozsudek sp. zn. [20 Cdo 1985/2010](#), sp. zn. [20 Cdo 1540/2010](#)). Pokud by tedy k vypořádání SJM dohodou nedošlo, žalobce by měl možnost domáhat se ve vykonávacím řízení postižení vypořádávaného majetku. Odvolací soud spatřuje v institutu „speciální odpůřčí žaloby“ nástroj ochrany práv třetích osob, který jim umožňuje dosáhnout toho, aby na vypořádaný majetek mohl být veden výkon rozhodnutí, a nástrojem ochrany manžela povinného je návrh na (částečné) zastavení vykonávacího řízení upravený v § 262b o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 732 a § 742 o. z., přičemž k případnému kvazi vypořádání SJM tak dojde v řízení, jehož účastníky jsou oba manželé (§ 255 odst. 2 o. z.).“

č. 14

10. Odvolací soud proto uzavřel, že „při posuzování toho, zda právo třetí osoby bylo dotčeno vypořádáním společného jmění manželů ve smyslu § 737 o. z., je rozhodné, kdy dluh vznikl a zda lze pohledávku třetí osoby uspokojit z jiného majetku dlužícího manžela; pro rozhodnutí o žalobě o určení neúčinnosti vypořádání společného jmění nejsou rozhodné skutečnosti významné pro určení rozsahu postižení společného jmění dle ustanovení § 732 o. z.“.

11. Odvolací soud nepřisvědčil odvolatelce ani v námitce rozporu výkonu práva žalobkyně s dobrými mravy, neboť důvody uváděné odvolatelkou jsou totožné s důvody rozhodnými z hlediska rozsahu postižení majetku dle § 732 a § 742 o. z.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti rozsudku odvolacího soudu podává žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř.), a uplatňuje dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř.

13. Dovolatelka tvrdí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena; tuto otázku formuluje takto: „Mají soudy možnost a, je-li tato otázka vznesena, povinnost aplikovat ustanovení § 732 o. z. a korektiv dobrých mravů v nalézacím řízení, a to při posuzování, zdali byla dotčena práva třetích osob ve smyslu § 737 o. z., nebo mají toliko povinnost aplikovat § 732 o. z. a korektiv dobrých mravů v případě, že je podán návrh na (částečné) zastavení vykonávacího řízení dle § 262b o. s. ř.“

14. Dovolatelka se ztotožňuje s názorem odvolacího soudu, uvádí-li, že smyslem § 737 o. z. je umožnit věřiteli uspokojit se z majetku ušlého ze SJM v důsledku jeho vypořádání, nicméně dále dovolatelka uvádí:

„Ustanovení § 732 o. z., jehož aplikace v nalézacím řízení se dovolatelka domáhá, nově poskytuje ochranu tzv. ‚nedlužnému manželu‘, a to tak, že omezuje míru, do které se věřitel může uspokojit ze SJM v situaci, kdy uplatňuje pohledávku odpovídající výlučnému dluhu jednoho z manželů. Smyslem § 732 o. z. je tedy ochrana podílu nedlužného manžela, kterýžto podíl je hypoteticky vypořádán a vypočítán dle § 742 o. z. (dále též jako ‚vypořádací podíl‘). Jedná se tedy o hmotněprávní pravidlo, které zákon č. 40/1964 Sb. neznal, a dřívější praxe jej tak neměla potřebu procesně zařadit. Dřívější právní úprava v tomto kontextu znala pouze procesněprávní ochranu vypořádacího podílu nedlužného manžela v podobě žaloby o vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí dle § 267 o. s. ř. Od 30. června 2015 má procesněprávní ochrana nedlužného manžela ve vykonávacím řízení podobu návrhu na (částečné) zastavení výkonu rozhodnutí dle § 262b o. s. ř. To, že tato procesní pravidla jsou odrazem výše uvedených hmotněprávních pravidel a že poskytují určitou míru ochrany ve fázi výkonu rozhodnutí, dovolatelka nezpochybňuje.

Klíčovou otázkou pro uplatnění § 737 o. z. je tak zjištění, zdali byla práva třetí osoby, resp. věřitele vypořádáním SJM dotčena, tedy zdali se v důsledku vypořádání SJM zúžil majetek dlužníka takovým způsobem, že se pozice věřitele stran uspokojení jeho pohledávky zhoršila. Odvolací soud v napadeném rozsudku nicméně zcela opomíjí dopad § 732 o. z. do hmotného práva a do aplikace § 737 o. z. v nově koncipovaném nalézacím řízení, a v tomto rozsahu dovolatelka považuje jeho právní posouzení za nesprávné. Hmotné právo totiž předpokládá, že se věřitel za splnění podmínek § 732 o. z. nebude moci uspokojit z vypořádacího podílu SJM nedlužného manžela. V důsledku toho pak práva tohoto věřitele podle názoru dovolatelky ani nemohou být dotčena dohodou o vypořádání SJM ve smyslu § 737 o. z., pokud takovou dohodou nepřipadl dlužnému manželovi majetek menší, než jaký by mu podle § 732 o. z. připadnul, pokud by SJM bylo hypoteticky zrušeno a vypořádáno podle § 742 o. z. „Pro splnění podmínek aplikace § 737 o. z. je tedy nutné porovnat stav majetku, resp. vypořádací podíl dlužného manžela po reálně provedeném (a věřitelem napadeném) vypořádání SJM se stavem majetku po provedení hypotetického vypořádání podle § 742 o. z. Pouze pokud se majetek dlužného manžela reálně zmenšil oproti hypotetickému vypořádání dle § 742 o. z., lze hovořit o dotčení práv třetí osoby, resp. věřitele ve smyslu § 737 o. z. Pouze výše naznačeným postupem může tedy soud zjistit, zda byly splněny podmínky § 737 o. z., a pokud zjistí, že jsou tyto podmínky splněny, určit relativní neúčinnost napadaného vypořádání SJM.“ Potud citace dovolání.

Jí samotnou navržený postup považuje dovolatelka „za důsledek správného systematického a teleologického výkladu o. z. a o. s. ř. v tom, že jednak komplexně zohledňuje hmotněprávní ustanovení o. z. upravující manželské majetkové právo, a jednak rychleji a účinněji dosahuje naplnění jejich účelu, tedy ochrany vypořádacího podílu nedlužného manžela, aniž by negativním způsobem dopadal na ochranu práv třetích osob, resp. věřitelů, neboť jim nebrání se uspokojit z jinak postižitelného

majetku z vypořádaného SJM. Pokud odvolací soud zakládá svůj právní názor na použití slova ‚postiženo‘ v § 732 o. z., kteréžto slovo na první pohled směřuje jeho procesní analýzu do vykonávacího řízení, jeho posouzení u takového jazykového výkladu nesmí skončit, nýbrž jím pouze začít.“

15. V dalším textu dovolání dovolatelka nastiňuje řešení možných procesních otázek, které by v souvislosti s uplatněním jejího právního názoru mohly vzniknout, včetně účastenství manžela – dlužníka - v řízení; poukazuje i na princip procesní ekonomie. Dovolatelka uzavírá: „V tomto konkrétním případě se dovolatelka se ocitá v situaci, kdy jí hrozí, že proti ní bude vedeno vykonávací řízení či exekuce ve vztahu k nemovitostem, ve kterých žije se svou nezletilou dcerou a které financovala ze svého výhradního majetku, a to na základě výlučného dluhu jejího bývalého manžela, o jehož vzniku nevěděla a s jehož vznikem vyjádřila jasný nesouhlas bez zbytečného odkladu poté, co jehož existenci zjistila. Tuto situaci dovolatelka považuje za rozpornou s dobrými mravy.“ Proto bylo třeba zabývat se otázkou dobrých mravů i účinků výhrady k dluhu (bývalého) manžela již v nalézacím řízení, nikoliv až v řízení vykonávacím.

16. Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek i rozsudek soudu prvního stupně a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

17. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

18. Přípustnost dovolání je založena tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zda při rozhodování o relativní neúčinnosti vypořádání SJM (§ 737 odst. 1 o. z., věta druhá, v této věci jde o dohodu o vypořádání SJM) má soud přihlížet k tomu, že dluh odpovídající právu (v této věci pohledávce) třetí osoby vznikl manželu - dlužníkovi bez souhlasu druhého z manželů (žalované), a ten nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl (§ 732 o. z.), a proto může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742 o. z.

19. Jinak řečeno: Jde o to, zda v případě, že nedlužný manžel řádně uplatní vůči věřiteli nesouhlas s dluhem, a podíl manžela - dlužníka, který by se mu dostal při „normálním“ vypořádání SJM soudem (§ 742 o. z.) by byl dostatečný k úhradě dluhu, lze vyslovit relativní neúčinnost již provedeného vypořádání SJM vůči věřiteli (§ 737 odst. 1 o. z.).

IV.

Důvodnost dovolání

20. Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání společného jmění, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění (§ 731 o. z.).

21. Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí i v případě povinnosti manžela plnit výživné nebo jde-li o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství (§ 732 o. z.; § 742 o. z. stanoví pravidla pro vypořádání SJM soudem).

22. Vypořádáním jmění nesmí být dotčeno právo třetí osoby. Bylo-li její právo vypořádáním dotčeno, může se třetí osoba domáhat, aby soud určil, že je vypořádání vůči ní neúčinné (§ 737 odst. 1 o. z.).

č. 14

23. Ustanovení § 731 o. z. má procesní povahu, týká se postupu při uspokojení dluhu jen jednoho z manželů, který vznikl za trvání společného jmění, z toho, co je ve společném jmění. Následující § 732 upravuje výjimky z uplatnění § 731; má taktéž procesní povahu, i když je tu i hmotněprávní aspekt, omezující „odpovědnost společného jmění“ za dluh tam uvedený a za podmínek tam upravených na výši, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742 o. z. Toto omezení se však týká jen výše (ceny) podílu, nikoliv konkrétních věcí patřících do společného jmění. To vyplývá již z formulace § 732 o. z.; toto ustanovení neomezuje okruh věcí ve společném jmění (byť i zaniklém), které mohou být postiženy při výkonu rozhodnutí, ale jen výši (cenu) postižitelného podílu. Je tomu tak proto, že až do doby provádění výkonu rozhodnutí proti dlužnému manželovi nelze postavit najisto, zda věci, které mu na základě dohody o vypořádání SJM nebo i jiné právní skutečnosti připadly do výlučného vlastnictví, bude mít ještě v držbě, jaká bude v té době jejich obvyklá cena, resp. cena dosažitelná při dražbě, případně zda budou vůbec zpeněžitelné. Nárok vymáhajícího věřitele (oprávněného) tak směřuje proti masě celého SJM, avšak jen do výše „již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742“. Tento nárok nelze omezit tím, že by dohoda o vypořádání SJM, kterou by se dlužnému manželovi dostalo majetku, jehož cena by byla v době rozhodování o žalobě podle § 737 odst. 1 o. s. ř. dostatečná k uspokojení třetí osoby (věřitele), část věcí z možného postihu vyloučila v neprospěch třetí osoby.

24. Z uvedeného se podává, že v řízení o relativní neúčinnosti vypořádání společného jmění manželů (§ 737 odst. 1 o. z.) není významné, že žalovaný nedlužný manžel projevil nesouhlas s dluhem vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl. V takovém případě může být ve vykonávacím řízení postižena celá masa společného jmění, avšak jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742 o. z. Uvedené skutečnosti lze uplatnit návrhem na (částečné) zastavení vykonávacího řízení [§ 262b o. s. ř., § 55 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)].

25. Dovolatelka též klade otázku, zda soud v řízení o určení relativní neúčinnosti podle § 737 odst. 1 o. z. má zkoumat, zda uplatněný návrh je v souladu s dobrými mravy. Na této otázce však rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá. Odvolací soud k tomu uvedl: „Odvolací soud nepřisvědčil odvolatelce ani v námitce rozporu výkonu práva žalobce s dobrými mravy, neboť důvody uváděné odvolatelkou jsou totožné s důvody rozhodnými z hlediska rozsahu postižení majetku dle § 732 a § 742 o. z.“ Nevyloučil tedy zcela možnost

posoudit žalobu z tohoto hlediska, nicméně v dané věci měl za to, že skutečnosti uváděné žalovanou jsou relevantní z hlediska uvedených ustanovení, které poskytují žalobkyni (částečnou) ochranu před důsledky dluhů bývalého manžela. Ostatně jak uvedl soud prvního stupně (bod 27 rozsudku), žalobkyni nelze upírat právo, aby činila kroky k tomu, aby dosáhla uspokojení své vykonatelné pohledávky; to, že mohou být postiženy i věci, které v důsledku dohody o vypořádání SJM připadly žalované, je důsledek právní úpravy, která hledá rovnováhu v ochraně oprávněných zájmů věřitele i nedlužného manžela a nachází ji v řešení, že věřitel může uspokojit pohledávku z celé masy SJM, avšak jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742 o. z.; uplatnění tohoto práva není v rozporu s dobrými mravy (§ 2 odst. 3 o. z.) a už vůbec není zneužitím práva (§ 8 o. z.), neboť žalobkyně má ke svému postupu hospodářské důvody.

26. Z uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu je věcně správné. Proto nezbylo, než dovolání zamítnout [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

č. 14

č. 15

Podmínkou mimořádného vydržení (§ 1095 o. z.) není poctivá držba (§ 992 odst. 1 o. z.), ani (pro dobu držby před 1. 1. 2014) držba oprávněná (§ 130 odst. 1 obč. zák.), ale nedostatek nepoctivého úmyslu držitele. O nepoctivý úmysl jde, jestliže jednání držitele při nabytí a výkonu držby nebylo úmyslně poctivé (morální) v obecném smyslu. Důkazní břemeno ohledně nepoctivého úmyslu držitele tíží toho, kdo vydržení popírá.

V § 1091 až 1094 o. z. je upravena vydržecí doba potřebná k řádnému vydržení; na mimořádné vydržení se tato ustanovení nepoužijí. Ustanovení § 1096 a násl. se týkají jak vydržení řádného, tak vydržení mimořádného.

č. 15

Držiteli, který se dovolává mimořádného vydržení, se započte vydržecí doba předchůdce, který držel věc „nikoli v nepoctivém úmyslu“; není třeba, aby byl předchůdce držitelem poctivým (§ 992 odst. 1 o. z.), anebo oprávněným (§ 130 odst. 1 obč. zák.).

Do vydržecí doby jak pro řádné, tak mimořádné vydržení (§ 1092, § 1096 o. z.) se ve prospěch vydržitele započte i doba držby jeho předchůdce, jen pokud předchůdce sám nesplnil podmínky vydržení, a nestal se tak vlastníkem věci.

Ustanovení § 995 věty první o. z. lze analogicky aplikovat (§ 10 odst. 1 o. z.) i na držbu směřující k mimořádnému vydržení.

Vydržení, Mimořádné vydržení (o. z.)

§ 1092 o. z., § 1095 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2022, sp. zn. 22 Cdo 3387/2021, ECLI:CZ:NS:2022:22.CDO.3387.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 2. 9. 2021, sp. zn. 27 Co 131/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Benešově („soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 6. 4. 2021, č. j. 12 C 192/2019-155, určil, že vlastníci pozemku parc. č. 1, vzniklého z původního parc. č. 2 zapsaného na LV č. 3 u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště B., vše k. ú. a obec V., je žalobkyně a) (výrok I), vlastníci pozemku parc. č. 4, vzniklého z části původního parc. č. 2 zapsaného na LV č. 3 u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště B., vše k. ú. a obec V., je žalobkyně b) (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III a IV).

2. Krajský soud v Praze („odvolací soud“) k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 2. 9. 2021, č. j. 27 Co 131/2021-195, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žaloba, kterou se žalobkyně a) domáhala určení svého vlastnictví k pozemku parc. č. 1, a žalobkyně b) svého vlastnictví k pozemku parc. č. 4, v obou případech vzniklých z původního pozemku parc. č. 2 zapsaného na LV č. 3 u Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj, Katastrální pracoviště B., vše k. ú. a obec V., se zamítá.

3. Žalobkyně se domáhaly určení vlastnického práva k uvedeným pozemkům s tím, že jejich držbu nabyly od svých právních předchůdců (rodičů; pozemky však drželi již jejich prarodiče a praprarodiče). Jde o pozemky, které byly připloceny k pozemkům ve vlastnictví právních předchůdců, kteří je, stejně jako žalobkyně, drželi v dobré víře, že jde o část pozemků v jejich vlastnictví (pozemky, jejichž vlastnictví je předmětem tohoto sporu, jsou dále označovány též jako „sporné pozemky“); vlastnické právo tedy žalobkyně nabyly v důsledku mimořádného vydržení (§ 1095 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále též jen „o. z.“), neboť pozemky se započtením držby svých předchůdců držely po stanovenou vydržecí dobu. Zatímco soud prvního stupně žalobě vyhověl, odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně a žalobu zamítl.

4. Odvolací soud vyšel z těchto skutkových zjištění: Žalobkyně a) je výlučnou vlastnící pozemku parc. č. 5, který nabyta na základě darovací smlouvy ze dne 18. 3. 2009 od rodičů, J. L. a F. L. (mladšího). Spolu s nabytím vlastnického práva k tomuto pozemku se žalobkyně a) ujala i držby pozemku, ohledně kterého se nyní domáhá určení vlastnického práva.

5. Žalobkyně b) je výlučnou vlastnící pozemku parc. č. 6. Tento pozemek nabyta darovací smlouvou ze dne 14. 2. 2017 od svého otce V. T. Spolu s nabytím vlastnického práva k tomuto pozemku se žalobkyně b) ujala i držby pozemku, ohledně kterého se nyní domáhá určení vlastnického práva.

6. Odvolací soud uvedl, že již rodiče žalobkyň jako jejich bezprostřední právní předchůdci se chopili v dobré víře v roce 1979 [žalobkyně a)], resp. v roce 1997 [žalobkyně b)], držby příslušných částí sporných pozemků v hranicích, ve kterých je již dlouho předtím zaplotili a užívali (a držbu jim předali) jejich předchůdci - jejich rodiče. V okamžiku, kdy žalobkyním držbu těchto pozemků (nikoliv vlastnické právo, to nebylo předmětem darovacích smluv) předali, již sami rodiče vlastnické právo nabyli vydržením podle § 134 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník („obč. zák.“). Určení vlastnického práva právních předchůdců žalobkyň k předmětným nemovitostem není předmětem tohoto řízení a odvolací soud je posoudil jako předběžnou otázku.

7. Samy žalobkyně, které se ujaly držby 18. 3. 2009 [žalobkyně a)] a 14. 2. 2017 [žalobkyně b)], vlastnické právo v desetileté vydržecí době (§ 1091 odst. 2 o. z.) nevydržely. Vydržecí desetiletá doba žalobkyni a) počala již dle dosavadní právní úpravy § 134 odst. 1 obč. zák. běžet od 18. 3. 2009, s ohledem na § 3028 odst. 2 o. z. však podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nedoběhla, a vlastnické právo žalobkyně a) jeho vydržením podle uvedeného zákoníku nenabyta. Podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, žalobkyně a) v důsledku řádného vydržení (§ 1089 odst. 1 o. z.) vlastnické právo nabýt nemohla, neboť její držba se neopírala o platný právní důvod, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci. Žalobkyně b) se držby chopila až 14. 2. 2017, a již proto je vydržení

pouze na základě její vlastní držby vyloučeno. Žádná z žalobkyň tak sama nedržela pozemek po dobu dostatečnou k mimořádnému vydržení, tedy 20 let.

8. Šlo tedy o posouzení, zda pro účely mimořádného vydržení mohly žalobkyně ke své držbě započít dobou držby jejich předchůdců, kteří – jak se podává z okolností věci – byli po dobu jejich držby, pokud jde o předchůdce žalobkyně a), oprávněnými držiteli (§ 130 odst. 1 obč. zák.); pokud jde o předchůdce žalované b), byl do 1. 1. 2014, kdy nabytí účinnosti zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, oprávněným držitelem, a od tohoto dne byl držitelem poctivým a také (bez ohledu na kvalifikaci jeho držby jako poctivé ve smyslu § 992 odst. 1 o. z.) pozemek držel „nikoliv v nepoctivém úmyslu“ (§ 1095 o. z.).

č. 15

9. K tomu odvolací soud konstatoval, že když právní předchůdce držitele sám naplnil podmínky vydržení, včetně uplynutí vydržecí doby, pak se tento držitel stal sám vlastníkem věci. Zápočet doby, po kterou věc takový právní předchůdce držel, již není do vydržecí doby jeho nástupce možný. Odvolací soud považuje nadále za použitelnou dosavadní judikaturu vztahující se k úpravě vydržení za účinnosti předchozí právní úpravy – § 134 odst. 3 obč. zák. (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2011, sp. zn. [22 Cdo 4282/2009](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2013, sp. zn. [22 Cdo 2761/2012](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2005, sp. zn. [22 Cdo 2128/2005](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. [22 Cdo 53/2012](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2014, sp. zn. [22 Cdo 3767/2014](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1066/2015](#), aj.).

10. Odvolací soud uzavřel: „Podle tvrzení žalobkyň jejich právní předchůdci drželi předmětné nemovitosti před jejich převodem na žalobkyně nepřetržitě po dobu delší než deset let v dobré víře, že jsou v jejich vlastnictví, aniž by v průběhu držby došlo ke změně rozhodných okolností pro její posouzení, což odpovídá i skutkovým zjištěním soudu prvního stupně v této věci. V takovém případě se předchůdci žalobkyň jako oprávnění držitelé, jimž svědčila se zřetelem ke všem okolnostem dobrá víra, že jim věc patří (srov. § 130 odst. 1 obč. zák.), stali vlastníky dotčených nemovitostí jejich vydržením podle § 134 odst. 1 obč. zák. Započtení jejich vydržecí doby do mimořádné dvacetileté vydržecí doby žalobkyň je proto s ohledem na shora uvedené závěry vyloučeno.“

11. Dále odvolací soud uvedl, že pokud by předchůdci žalobkyň pozemky nevydrželi „z důvodů, které v tomto řízení nevyšly najevo“, a nestali by se vlastníky předmětných nemovitostí z důvodu nedostatku dobré víry, nebyl by ani v takovém případě možný zápočet doby jejich držby, když v souladu s § 1096 odst. 2 o. z. se při mimořádném vydržení nástupci může započít pouze vydržecí doba poctivého (dobrověrného) předchůdce. „Uvedené ustanovení je nutno aplikovat i na zápočet doby právního předchůdce podle přechodného ustanovení § 3066 o. z., neboť jiný výklad by vedl k neopodstatněně odlišnému (a tedy nerovnému) posuzování podmínek nabytí vlastnictví mimořádným vydržením při započtení doby držby právního předchůdce uplynulé před dnem nabytí účinnosti o. z. a po tomto datu, ačkoli se jedná o aplikaci totožného právního institutu“. Z uvedených důvodů odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně, a žalobu zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti výrokům I., III. a IV. rozsudku odvolacího soudu podávají žalobkyně („dovolatelky“) podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád („o. s. ř.“), dovolání; tvrdí, že napadený rozsudek závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která nebyla dosud dovolacím soudem vyřešena. Dovolacím důvodem je nesprávné právní posouzení věci (§ 241a o. s. ř.), konkrétně problematiky přípustnosti započtení vydržecí doby právního předchůdce do mimořádné vydržecí doby právního nástupce. Žalobkyně v dovolání uvádějí, že neexistuje judikatura Nejvyššího soudu, která by řešila otázku možného započtení vydržecí doby právních předchůdců do vydržecí doby žalobkyň z hlediska mimořádného vydržení.

13. K tomu uvádějí, že judikatura týkající se řádného vydržení v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, nemůže být aplikována na mimořádné vydržení podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Vydržení a mimořádné vydržení jsou dva odlišné právní instituty s rozdílnými podmínkami, a tedy není možné při řešení problematiky týkající se mimořádného vydržení analogicky aplikovat judikaturní závěry vztahující se k problematice řádného vydržení, navíc vyslovené v rámci právní úpravy podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Institut mimořádného vydržení se od řádného vydržení zásadně liší, a to i z hlediska „přísnosti“ podmínek vydržení; mimořádné vydržení je totiž umožněno – oproti vydržení řádnému - pouze na plynutí času a na absenci nepoctivého úmyslu.

14. Pokud jde o možnost započtení vydržecí doby, pak občanský zákoník v ustanovení § 1096 odst. 2 o. z. stanoví, že při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího. V přechodných a závěrečných ustanoveních zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, obsahuje úpravu zápočtu vydržecí doby pouze u vydržení mimořádného (§ 3066 o. z.). V případě mimořádného vydržení se započítává i doba držby před účinností tohoto zákona. Limitem je pouze neexistence zjevné lsti a doba, kdy nejdříve může takové vydržení doběhnout. Mimořádné vydržení sleduje dlouhodobé stavy, kde titul je prakticky nedohledatelný. Proto se také umožňuje zpětné započtení vydržecí doby. Naopak u řádného vydržení jako nové kvalifikace vydržení takový postup není podle dovolatelek možný. Tento závěr podporuje též obsah a systematika přechodných ustanovení. Jistým vodítkem v tomto ohledu by mohlo být rozhodnutí prvorepublikového odvolacího soudu ve věci „Vážný 9754/30“. Podle něho „mimořádné vydržení není jen vlastnickým důvodem, nýbrž jest nabytím vlastnictví bez ohledu na důvod. Ten, kdo má v knihách vtěleno vlastnictví k nemovitosti, jest vlastníkem proti každému. Jen tomu, komu byla nemovitost dříve připsána, přísluší žaloba o neplatnost vkladu“. Z toho žalobkyně dovozují, že díky zjevné odlišnosti institutů řádného a mimořádného vydržení je nesprávné a formalistické bazírovat na tom, že vydržecí dobu předchůdců obou žalobkyň je nemožné započítat samotným žalobkyním, když sami jejich předchůdci mohli vlastnictví k dotčenému pozemku vydržet tzv. řádně.

15. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovým závěrem soudu prvního stupně o tom, že obě žalobkyně (a před nimi i jejich rodiče jako právní předchůdci) jednali „dobrověrně“, a že jejich držba byla poctivá. Respektive, že rozhodně ani právní předchůdci, ani samy žalobkyně neměli tzv. nepoctivý úmysl jak při převzetí držby, tak po celou dobu jejího trvání.

16. Protože ohledně výkladu ustanovení § 1096 a § 3066 o. z., a tedy otázky možného zápočtu vydržecí doby právních předchůdců žalobkyň za dobu „řádného vydržení“ do vydržecí doby žalobkyň, ovšem z hlediska mimořádného vydržení, dosud neexistuje judikatura dovolacího soudu, jedná se o „otázku zásadního právního významu“; Tu odvolací soud vyřešil podle žalobkyň nesprávně.

17. Dovolatelky navrhují, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu v jimi napadeném rozsahu zrušil, a vrátil mu věc k novému projednání se závazným právním názorem ohledně přípustnosti započtení vydržecí doby právního předchůdce do mimořádné vydržecí doby právního nástupce.

III.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

19. Přípustnost dovolání zakládá skutečnost, že napadené rozhodnutí spočívá na otázkách hmotného práva, které v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyly dosud vyřešeny; jde o podmínky mimořádného vydržení a o otázku vydržecí doby potřebné k vydržení podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v souvislosti se započtením vydržecí doby předchůdce toho, kdo se vydržení dovolává.

IV.

Důvodnost dovolání

20. Podle § 1089 odst. 1 o. z. drží-li poctivý držitel vlastnické právo po určenou dobu, vydrží je a nabude věc do vlastnictví.

21. K (řádnému pozn. dovolacího soudu) vydržení se vyžaduje pravost držby, a aby se držba zakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci, nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou (§ 1090 odst. 1 o. z.).

22. Držba je řádná, pokud se zakládá na platném právním důvodu. Kdo se ujme držby bezprostředně, aniž ruší cizí držbu, nebo kdo se ujme držby z vůle předchozího držitele nebo na základě výroku orgánu veřejné moci, je řádným držitelem (§ 991 o. z.).

23. Kdo má z přesvědčivého důvodu za to, že mu náleží právo, které vykonává, je poctivý držitel. Nepoctivě drží ten, kdo ví nebo komu musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží (§ 992 odst. 1 o. z.).

24. Neprokáže-li se, že se někdo vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo že někdo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou, jde o pravou držbu (§ 993 o. z.).

25. K (řádnému pozn. dovolacího soudu) vydržení vlastnického práva k movité věci je potřebná nepřerušená držba trvající tři roky. K vydržení vlastnického práva k nemovité věci je potřebná nepřerušená držba trvající deset let (§ 1091 odst. 1 a 2 o. z.).

26. Uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá. To neplatí, pokud se mu prokáže nepoctivý úmysl (§ 1095 o. z. – mimořádné vydržení).

27. Nabyli-li někdo poctivě držbu od poctivého držitele, jehož držba se zakládá na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva (§ 1090 odst. 1), započítává se mu vydržecí doba jeho předchůdce (§ 1096 odst. 1 o. z.). Při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího (§ 1096 odst. 2 o. z.).

28. Do doby stanovené v § 1095 se započte i doba, po kterou měl držitel, popřípadě jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou (§ 3066 o. z.).

29. K odpovědi na právní otázky předložené v dovolání, na kterých spočívá rozhodnutí odvolacího soudu, je třeba nejprve vymezit předpoklady mimořádného a řádného vydržení v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a poté interpretovat ustanovení týkající se běhu vydržecí doby z hlediska možného zápočtu doby držby předchůdce.

K předpokladům řádného vydržení podle § 1089 a 1090 odst. 1 o. z.:

30. Držba způsobilá k řádnému vydržení musí být podle výslovného znění zákona poctivá (§ 1089 ve spojení s § 992 odst. 2 o. z.) a pravá (§ 993 o. z.); naopak nemusí být řádná ve smyslu § 991 o. z.; to výslovně uvádí i důvodová zpráva: „Zároveň se vyžaduje držba opřená o řádný titul. Z formulace, aby se držba zakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci, nebo kdyby bylo zřízeno oprávněnou osobou, je dostatečně zřejmé, že nejde o řádnou držbu ve smyslu § 991, nýbrž že se má na mysli jiný případ.“

31. Držba se tak musí opírat o právní důvod, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci. Např. je uzavřena ohledně věci platná kupní smlouva, avšak vlastnické právo na kupujícího nepřejde, neboť prodávající nebyl vlastníkem věci (a také nebyly splněny podmínky pro nabytí vlastnického práva od neoprávněného).

K předpokladům mimořádného vydržení podle § 1095 o. z.:

32. K mimořádnému vydržení zákon vyžaduje jen uplynutí vydržecí doby, a aby nebyl držitel prokázán „nepoctivý úmysl“. Je otázkou, zda „nepoctivý úmysl“ (§ 1095 o. z.) značí „nepoctivou držbu“ (§ 992 odst. 1 o. z., věta druhá), resp. zda se k mimořádnému vydržení vyžaduje poctivá držba. Odpověď je záporná.

33. Mimořádné vydržení připouští i zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský („o. z. o.“). Poskytovalo oproti řádnému vydržení úlevu jen v tom, že držitel nemusel prokazovat takovou držbu, která se opírá o platný právní důvod, způsobilý k nabytí drženího

práva (§ 316 o. z. o.). Poctivá (§ 326 o. z. o.) a pravá držba (§ 345 o. z. o.) byla k mimořádnému vydržení třeba (k tomu viz např. Rouček, F., Sedláček, J., a kol. Komentář k čsl. obecnému občanskému zákoníku a občanské právo na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha 1937, díl VI., s. 471).

34. Konstrukce § 1095 o. z. je jiná, než úprava v § 1477 o. z. o. Základní norma („Uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá“), je obdobná jako v § 1477 o. z. o., protinorma je však formulována jinak; účinky základní normy nevyklučuje prokázaná „nepoctivost držení“, tedy nepoctivá držba, ale „nepoctivý úmysl“ držitele.

č. 15

35. Že v § 1095 o. z. nejde o nepoctivou držbu (§ 992 odst. 1 o. z., věta druhá), se podává i z toho, že ke kvalifikaci držby jako nepoctivé se nutně nevyžaduje „nepoctivý úmysl“; zpravidla postačí i nedbalost, pokud držitel „musí být z okolností zjevné, že vykonává právo, které mu nenáleží“.

36. Při výkladu sousloví „nepoctivý úmysl“ je třeba přihlédnout i k principu poctivosti (§ 6 odst. 1 o. z.). „Ustanovení § 6 o. z. a na něj navazující § 7 o. z. se hlásí k principům poctivosti a dobré víry. Oba principy spolu souvisejí, avšak zároveň je mezi oběma zapotřebí rozlišovat. Poctivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích, vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany. Ochrana dobré víry se uplatní v situaci, kdy ten, kdo jedná, neví a ani nemohl vědět o určitých právně významných nedostatecích; například kupující neví, že prodávající není vlastníkem věci, a ani o tom nemohl vědět“ (Lavický, P. a kol: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 45). Mimořádné vydržení se neopírá o dobrou víru, ale o poctivost držitele, resp. o nedostatek „nepoctivého úmyslu“.

37. V § 992 odst. 1 o. z. nejde – na rozdíl od § 1095 o. z. – o „poctivost“ v obecném smyslu (k tomu viz Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 96, a další literaturu tam uvedenou). Nepoctivým může být i ten držitel, který jen z nedbalosti, někdy i nevědomé, neví, že mu právo, které vykonává, nenáleží; takový držitel nejedná v nepoctivém úmyslu. Naproti tomu v nepoctivém úmyslu jedná především ten, který ví, že tím, že se ujal držby, působí jinému bezdůvodně újmu.

38. Dovolací soud souhlasí s tím, co je uvedeno in Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 101 ohledně držby v „nepoctivém úmyslu“: „Občanský zákoník se odchýlil od úpravy držby v o. z. o. též tím, že pro mimořádné vydržení implicitně zavedl nový druh držby, a to držby nikoliv v „nepoctivém úmyslu“ (§ 1095). Zatímco o. z. o. vyžadoval i pro mimořádné vydržení poctivou držbu, občanský zákoník ji nahradil ‚držbou nikoliv v nepoctivém úmyslu‘, přičemž důkaz nepoctivého úmyslu leží na protistraně držitele, který se mimořádného vydržení dovolává“.

39. Kvalifikace držby „nikoliv v nepoctivém úmyslu“ vychází z hodnocení poctivosti či nepoctivosti v obecném smyslu. K naplnění takové držby postačí „držba v přesvědčení, že se jí nepůsobí nikomu újma“; jde zde o kritérium obdobné dobré víře „v nejméně přísném pojetí“ (Petrov, J. in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1163).

40. Podobně věc pojmají i další autoři (Bělovský, P. in Spáčil, J., Králík, M. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 377, Dobrovolná, E. in Spáčil, J. a kol. Věcná práva. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 90).

41. Samotný „nikoliv nepoctivý úmysl“ se nemusí změnit v úmysl nepoctivý jen tím, že držitel zjistí okolnosti, ze kterých se podává, že vlastníkem věci je ve skutečnosti někdo jiný (např. že smlouva, na jejímž základě se chopil držby vlastnického práva, je z nějakého důvodu neplatná). Je třeba zvážit, že i vlastnické právo k nemovitosti lze nabýt mimoknihovně (vydržením), takže ani vědomost o tom, že držitel nemovitosti není jako vlastník evidován ve veřejném seznamu, nevylučuje nepoctivý úmysl; to platí tím spíše pro zápisy v takovém seznamu, které mají původ v letech 1948 až 1990, ev. i o něco později, v dobách, kdy nebyla vedena řádná evidence práv k nemovitostem.

42. Nepoctivým ve smyslu § 1095 o. z. je v zásadě (zpravidla) úmyslné jednání naplňující znaky nepravé držby, tedy pokud se držitel úmyslně „vetřel v držbu svémocně nebo že se v ni vloudil potajmu nebo lstí, anebo usiluje proměnit v trvalé právo to, co mu bylo povoleno jen výprosou“ (§ 993 o. z.).

43. Lze tedy uzavřít, že podmínkou mimořádného vydržení (§ 1095 o. z.) není poctivá držba (§ 992 odst. 1 o. z.), ale nedostatek nepoctivého úmyslu držitele; ten drží věc v přesvědčení, že jeho držba nepůsobí nikomu újmu. Důkazní břemeno ohledně nepoctivého úmyslu držitele tíží toho, kdo vydržení popírá. Kritéria uvedená v § 992 odst. 1 o. z., resp. dříve v § 130 odst. 1 obč. zák., se tu neuplatní.

44. Hodnocení poctivosti úmyslu držitele je vždy individuální; žalující vlastník vyloučí mimořádné vydržení, pokud prokáže, že jednání držitele při nabytí a výkonu držby nebylo úmyslně poctivé (morální) v obecném smyslu. Posouzení této otázky je v zásadě na úvaze soudů v nalézacím řízení, která musí být řádně odůvodněna a nesmí být zjevně nepřiměřená. Dovolací soud by pak mohl zpochybnit úvahy soudů nižších stupňů jen v případě, že by byly zjevně nepřiměřené či nebyly řádně odůvodněny.

45. Zákon výslovně neřeší otázku zániku držby „nikoliv v nepoctivém úmyslu“. Podle § 995 o. z., věty první, platí: „Bylo-li vyhověno žalobě napadající držbu nebo její poctivost, považuje se poctivý držitel za nepoctivého nejpozději od okamžiku, kdy mu byla doručena žaloba“. Toto ustanovení lze analogicky (§ 10 odst. 1 o. z.) aplikovat i na držbu směřující k mimořádnému vydržení.

K vydržecí době potřebné k vydržení:

46. Ze systematiky zákona je zřejmé, že v § 1091 až § 1094 je upravena vydržecí doba potřebná k řádnému vydržení; na mimořádné vydržení se tato ustanovení neaplikují. To vyplývá z toho, že tato ustanovení jsou zařazena před § 1095 o. z., připouštějící mimořádné vydržení, které má v § 1096 vlastní úpravu vydržecí doby. Z textu zákona pak vyplývá, že ustanovení § 1096 a násl. se týkají jak vydržení řádného, tak i mimořádného (stejně Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, výklad k § 1093 o. z., v aktualizované verzi in beck-online).

47. Podle výslovného znění zákona platí: „Při mimořádném vydržení se nástupci započte vydržecí doba poctivého předchůdce bez dalšího (§ 1096 odst. 2 o. z.)“. Formulace „poctivého předchůdce“ vyvolává dojem, jako by šlo o poctivého držitele (§ 992 odst. 1 o. z.). Takové řešení by však nedávalo smysl; není jasné, proč by zákon vázal mimořádné vydržení na držbu „nikoliv v nepoctivém úmyslu“, zatímco pro zápočet předchůdce by vyžadoval „poctivou držbu“, tedy držbu, na kterou se kladou vyšší nároky.

48. K uvedenému nesouladu se v literatuře uvádí: „K mimořádnému vydržení (§ 1095) se nevyžaduje ani poctivá držba; držiteli postačí, že mu nebyl prokázán nepoctivý úmysl (§ 1095 věta druhá). Máme za to, že k započtení předchůdcovy doby držby postačí u mimořádného vydržení, že se neprokázal předchůdcův nepoctivý úmysl (jeho poctivá držba se nevyžaduje). Text § 1096 („poctivého předchůdce“) sice zdánlivě vyžaduje i pro mimořádné vydržení, aby držba právního předchůdce byla poctivá, má-li si nynější držitel započíst její dobu, nicméně tento text je třeba pro případ mimořádného vydržení korigovat (§ 2). Není tu totiž legitimní důvod, proč vyžadovat u právního předchůdce vyšší kvalitu držby než u vydržitele, zvláště ne v případě všeobecného právního nástupnictví (§ 1096 odst. 1). Navíc nesoulad mezi § 1095 („prokáže nepoctivý úmysl“) a mezi § 1096 odst. 1 (jehož text se vztahuje pouze k poctivosti držby a nepamatuje na prokázání nepoctivého úmyslu) představuje nezamýšlený nedostatek občanského zákoníku, který vznikl tím, že v dřívější verzi návrhu občanského zákoníku (§ 974 ve verzi květen 2007) se pro mimořádné vydržení vyžadovala poctivá držba (shodně jako v § 1471 o. z. o.), zato v pozdější verzi návrhu občanského zákoníku (§ 1030 ve verzi leden 2009) se nově stanovilo, že k mimořádnému vydržení postačí absence nepoctivého úmyslu. Tato změna se však nepromítla... do § 1096 o započtení vydržecí doby“ (Petrov, J. in: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 1167, marg. č. 10.).

49. Dovolací soud uzavírá, že držiteli, který se dovolává mimořádného vydržení, se započte vydržecí doba předchůdce, který držel věc „nikoliv v nepoctivém úmyslu“; není třeba, aby byl předchůdce držitelem poctivým (§ 992 odst. 1 o. z.), anebo oprávněným (§ 130 odst. 1 obč. zák.).

K započtení doby držby předchůdce, který již splnil podmínky vydržení, ve prospěch jeho nástupce:

50. Podle výslovného znění zákona se jak při řádném, tak při mimořádném vydržení započítává „vydržecí doba“ předchůdce. Jde tedy o zápočet držby způsobilé k vydržení, resp. směřující k vydržení. Takovou držbou však není držba vlastnická; drží-li věc její vlastník, nelze o vydržecí době uvažovat. Již proto nelze držiteli započíst dobu, po kterou držel věc jeho předchůdce jako vlastník.

51. Dále: Vydržení je způsob nabytí vlastnického práva držitelem a jeho ztráty vlastníkem. Vydržecí doba je stanovena na ochranu vlastníka tak, aby měl možnost důsledkům držby jeho věci nevlastníkem zabránit. Bylo by protismyslné, aby držba vlastníka byla započtena ve prospěch toho, jehož držba má vlastníka o vlastnické právo připravit.

52. Může se ovšem stát, jako v této věci, že předchůdcem toho, kdo se vydržení dovolává, je osoba jemu blízká (resp. více takových osob), která, jak lze předpokládat, by proti započtení

vlastnické držby nic nenamítala. Ani v takovém případě však zákon takové započtení neumožňuje.

53. Tím samozřejmě není vyloučeno, aby žalobci spornou věc nabyli od předchůdců, kteří vlastnické právo již vydrželi, do vlastnictví jiným způsobem, např. smlouvou nebo děděním. V prvním případě je takové nabytí věci podmíněno tím, že sporná vydržená věc byla učiněna předmětem převodu. V případě dědění je předpokladem nabytí vlastnictví nejenom smrt právního předchůdce, ale i rozhodnutí soudu, ze kterého vyplývá, že dědic spornou věc nabyl. Pokud se tak dosud nestalo, platí, že ani jediný dědic se nemůže s úspěchem domáhat žalobou podle § 80 o. s. ř. určení, že je vlastníkem věci náležející do dědictví, pokud tato věc nebyla předmětem řízení o dědictví a ohledně ní mu nebylo potvrzeno nabytí vlastnictví (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 10. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1826/2004](#)). Nestala-li se sporná věc dosud předmětem řízení o dědictví nebo orgán rozhodující o dědictví nevyhověl návrhu na dodatečné projednání dědictví, podle ustálené soudní praxe přichází pro žalobce v úvahu prakticky jen žaloba na určení, že jeho právní předchůdce byl vlastníkem věci ke dni své smrti (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. [22 Cdo 821/2010](#)).

54. Stále tedy platí to, co Nejvyšší soud vyslovil např. v usnesení ze dne 5. 12. 2005, sp. zn. [22 Cdo 2128/2005](#), a v rozsudku ze dne 7. 6. 2007, sp. zn. [22 Cdo 2002/2006](#), že námitka držitele, že sporný pozemek vydržel již jeho právní předchůdce, nemůže mít kladný vliv na výsledek řízení o určení, že vlastníkem pozemku je držitel, jestliže právní předchůdce na držitele sporný pozemek nepřevodil (neoznačil ho ve smlouvě) a převedl na něj pouze pozemky jiné v hranicích a výměře dané příslušným katastrálním operátem. Jinými slovy vyjádřeno: Nabyli-li někdo vlastnictví k určitému řádně označenému pozemku, nemůže si při uplatňování vydržení pozemku sousedícího s nabytým pozemkem, jehož držby se chopil spolu s držbou pozemku skutečně do vlastnictví nabytého, započítat dobu, po kterou jej měl v držbě jeho právní předchůdce, jestliže již ten sousední pozemek vydržel.

55. Lze uzavřít, že do vydržecí doby jak pro řádné, tak mimořádné vydržení (§ 1092 o. z., § 1096 o. z.) se ve prospěch vydržitele započte i doba držby jeho předchůdce jen pokud předchůdce sám nesplnil podmínky vydržení, a nestal se tak vlastníkem věci.

K výkladu § 3066 o. z.:

56. Do doby stanovené v § 1095 o. z. se započte i doba, po kterou měl držitel, popřípadě jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou (§ 3066 o. z.). Občanský zákoník nabyl účinnosti 1. 1. 2014 (§ 3081 o. z.).

57. Z § 3066 vyplývá, že vlastnické právo k věci nabude mimořádným vydržením držitel, který měl před 1. 1. 2019 věc po stanovenou dobu v držbě „nikoliv v nepoctivém úmyslu“, a to i se započtením stejně kvalifikované držby jeho předchůdce, pokud ovšem ten sám již vlastnické právo vydržením nenabyl. K započtení je způsobilá i doba držby před 1. 1. 2014.

V poměrech dané věci z výše uvedených závěrů vyplývá:

58. Dovolatelky samy nemohly sporné pozemky vydržet, neboť v době účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. žalobkyni 1) desetiletá vydržecí doba neuplynula a žalovaná 2) se v té době držby neujala; řádné vydržení podle § 1089 odst. 1 o. z. nepřicházelo do úvahy již proto, že se držba žalobkyň nezakládala na právním důvodu, který by postačil ke vzniku vlastnického práva, pokud by náleželo převodci; držby se zřejmě chopily na základě domnělého (putativního) titulu, tedy kupní smlouvy ohledně sousedních pozemků, ale takový titul v poměrech § 1089 odst. 1 o. z. nestačí, vyžaduje se právní důvod skutečně existující a vztahující se k držené věci.

59. K mimořádnému vydržení pak potřebovaly držbu trvající dvacet let, a po takovou dobu pozemek nedržela žádná z nich; započtení vydržecí doby jejich předchůdců nebylo možné proto, že podle zjištění odvolacího soudu pozemky vydrželi již jejich bezprostřední právní předchůdci.

č. 15

60. Rozhodnutí odvolacího soudu je tak věcně správné. Na tom nic nemění ani skutečnost, že odvolací soud nesprávně vyložil § 1096 odst. 2 o. z., a měl za to, že do vydržecí doby držitele pro mimořádné vydržení lze započíst jen poctivou držbu předchůdce; ve skutečnosti se započítává (mírněji posuzovaná) držba nikoliv v nepoctivém úmyslu. Protože vlastnické právo podle odvolacího soudu vydrželi již předchůdci žalobkyň, na řešení této otázky rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá.

61. Z uvedených důvodů dovolací soud dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

č. 16

Dědické právo ve smyslu § 1475 o. z., jež dědici vzniká smrtí zůstavitele (§ 1479 o. z.), není právem na pozůstalost bez dalšího. Dědické právo je jen titulem k nabytí pozůstalosti, neboť zůstavitelovým dědicem se stává a dědictví nabývá jen ten, o němž to stanoví pravomocné rozhodnutí (pozůstalostního) soudu, tj. ten, komu bylo usnesením o dědictví potvrzeno nabytí dědictví.

Do potvrzení nabytí dědictví mohou věřitelé ve smyslu 1703 o. z. vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti pouze a právě proto, že povinnost dědiců uhrazovat zůstavitelovy dluhy nastává až po právní moci usnesení o dědictví.

č. 16

Jestliže usnesení o dědictví (§ 185 z. ř. s.), jímž (pozůstalostní) soud potvrdil (insolvenčnímu) dlužníku nabytí dědictví po zůstaviteli, který zemřel v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek (insolvenčního) dlužníka, nabylo právní moci až po skončení insolvenčního řízení (po právní moci usnesení, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení), pak se účinky osvobození přiznaného (insolvenčnímu) dlužníku stejným usnesením insolvenčního soudu podle § 414 insolvenčního zákona nevztahují na dluh zůstavitele, který přešel na (insolvenčního) dlužníka jako na dědice zůstavitele (§ 1701 odst. 1, § 1703 o. z.).

Pohledávkami, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, jsou ve smyslu § 414 odst. 2 insolvenčního zákona i pohledávky vyloučené z uspokojení podle § 170 insolvenčního zákona.

Dědické právo (právo na pozůstalost) (o. z.), Výhrada soupisu pozůstalosti (o. z.)
[Pozůstalost (o. z.)], Oddlužení, Osvobození od placení zbytku dluhů, Zastavení exekuce
 § 1475 o. z., § 1479 o. z., § 1701 odst. 1 o. z., § 1703 o. z., § 1706 o. z., § 170 IZ,
 § 414 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 416 IZ ve znění do 31. 5. 2019, § 184 odst. 1 z. ř. s.,
 § 185 odst. 1 z. ř. s., § 52 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3782/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.3782.2020.1

Nejvyšší soud změnil usnesení Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 27. 7. 2020, sp. zn. 22 Co 190/2020, tak že usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 5. 6. 2020, sp. zn. 35 EXE 571/2011, se mění tak, že návrh povinné na zastavení exekuce se zamítá.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Exekučním návrhem ze dne 24. 5. 2011, podaným 25. 5. 2011 (osobně) u soudního exekutora JUDr. T. V. (dále jen „T. V.“), Exekutorský úřad P., se oprávněný (HP Invest a. s.) domáhal vůči povinným (1/ V. S. a 2/ J. S.) nařízení exekuce pro částku 180.833 Kč s „příslušenstvím“. Dne 13. 6. 2011 požádal označený exekutor Okresní soud v Pardubicích (dále též jen „exekuční soud“) o pověření a nařízení exekuce na majetek povinných.

2. Usnesením ze dne 30. 6. 2011, č. j. 35 EXE 571/2011-10, které nabylo právní moci dne 1. 11. 2011, exekuční soud:

[1] Nařídil exekuci na majetek povinných podle vykonatelného rozhodčího nálezu ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. HK 101/2010, vydaného rozhodcem Mgr. Z. K. (dále jen „Z. K.“), k uspokojení:

- pohledávky oprávněného ve výši 180.833 Kč s úrokem z prodlení ve výši 0,05 % denně z částky 5.167 Kč za dobu od 16. 10. 2010 do zaplacení, z (další) částky 5.167 Kč za dobu od 16. 11. 2010 do zaplacení a z částky 170.499 Kč za dobu od 21. 11. 2010 do zaplacení,

- smluvní pokuty ve výši 55.800 Kč,

a nákladů předcházejícího řízení ve výši 75.168 Kč,

s tím, že plněním jednoho z povinných zaniká v rozsahu plnění povinnost druhého povinného (bod I. výroku).

[2] Uložil povinným uhradit společně a nerozdílně náklady exekuce (bod II. výroku).

[3] Pověřil T. V. provedením exekuce (bod III. výroku).

3. Povinný zemřel dne 30. 12. 2017.

4. Usnesením ze dne 20. 11. 2018, č. j. 203 Ex 27405/11-116, které nabylo právní moci dne 13. 12. 2018, soudní exekutor JUDr. L. J. (dále jen „L. J.“), jmenovaný soudním exekutorem Exekutorského úřadu P. poté, co T. V. zanikla funkce k 31. 3. 2016:

[1] Zastavil nařízenou exekuci ohledně povinné (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o částečném zastavení exekuce (bod II. výroku).

[3] Určil, že vzniklé náklady exekuce vůči povinné činí 4.017 Kč (bod III. výroku).

5. L. J. – vycházejí z ustanovení § 55 odst. 4 a § 55a zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu), a o změně dalších zákonů, a z ustanovení § 101 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) –

odůvodnil (částečné) zastavení exekuce tím, že ohledně povinné probíhalo insolvenční řízení, (insolvenční) soud vzal na vědomí splnění oddlužení a povinná byla ve smyslu zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), osvobozena od dalších pohledávek. Vzhledem k tomu, že oprávněný se v určené patnáctidenní lhůtě nevyjádřil k záměru L. J. zastavit exekuci vůči povinné, nastala „fikce jeho souhlasu“ dle § 104 odst. 4 o. s. ř. a L. J. tudíž exekuci vůči povinné zastavil.

6. Usnesením ze dne 15. 3. 2019, č. j. 203 Ex 27405/11-127, které nabylo právní moci dne téhož dne, L. J. připustil, aby z řízení (vedeného nadále jen proti povinnému) vystoupil dosavadní oprávněný a na jeho místo vstoupil nový oprávněný (Český Triangl, a. s.). L. J. – vycházející z ustanovení § 36 odst. 3 až 5 a § 52 odst. 1 exekučního řádu a z ustanovení § 107a a § 254 odst. 1 o. s. ř. – uzavřel, že k přechodu práv a povinností na nového oprávněného došlo na základě smlouvy o postoupení pohledávek ze dne 31. 10. 2018.

č. 16

7. Usnesením ze dne 24. 1. 2020, č. j. 203 Ex 27405/11-136, které nabylo právní moci dne 11. 2. 2020, L. J. rozhodl, že na straně zemřelého povinného bude v (exekučním) řízení nadále pokračováno s původní povinnou, jež odpovídá za dluhy do výše ceny nabytého dědictví. L. J. – vycházející z ustanovení § 28, § 36 odst. 3 a 4 a § 52 odst. 1 exekučního řádu a z ustanovení § 107 odst. 1, 2 a 4 a § 254 odst. 1 o. s. ř. – poukázal na to, že podle usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 1. 11. 2018, č. j. 32 D 75/2018-82, které nabylo právní moci dne 22. 11. 2018, se původní povinná stala dědičkou povinného, která uplatnila výhradu soupisu pozůstalosti a proto odpovídá za dluhy do výše ceny nabytého dědictví.

8. Podáním ze dne 5. 2. 2020 doručeným L. J. 7. 2. 2020 (a znovu pak podáním ze dne 28. 4. 2020 doručeným L. J. 4. 5. 2020) navrhla povinná zastavení exekuce v plném rozsahu. Návrh odůvodnila tím, že usnesením Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích (dále též jen „insolvenční soud“) ze dne 7. 8. 2018 jí bylo přiznáno osvobození od placení pohledávek.

9. Usnesením ze dne 5. 6. 2020, č. j. 35 EXE 571/2011-50, exekuční soud:

[1] Zastavil exekuci (bod I. výroku).

[2] Nepřiznal L. J. právo na náhradu nákladů exekučního řízení (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

10. Exekuční soud – vycházející z ustanovení § 414 odst. 1, 2 a 4 insolvenčního zákona, z ustanovení § 89 exekučního řádu a z ustanovení § 268 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. – dospěl k následujícím závěrům:

11. Povinná byla v rámci insolvenčního řízení osvobozena od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly doposud uspokojeny, a dále pohledávek věřitelů, kteří se nepřihlásili, ač tak měli učinit. To je i případ pohledávky oprávněného, ohledně které se vede exekuční řízení, prokazatelně vzniklé přede dnem zahájení insolvenčního řízení (před 25. říjnem 2012).

12. Původní oprávněný nepřihlásil pohledávku do insolvenčního řízení, proto je povinná (rovněž v postavení procesního nástupce původního povinného) osvobozena od placení pohledávky i vůči tomuto věřiteli (oprávněnému).

13. K odvolání oprávněného Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích usnesením ze dne 27. 7. 2020, č. j. 22 Co 190/2020-68:

[1] Potvrdil usnesení exekučního soudu ze dne 5. 6. 2020 (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

č. 16

14. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 414 insolvenčního zákona a z ustanovení § 513 a § 1475 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

15. Exekuční soud vyšel ze správně zjištěného skutkového stavu věci a z přílehlavé právní úpravy. Vymáhaná pohledávka vznikla před zahájením insolvenčního řízení vedeného proti oběma povinným a do insolvenčního řízení nebyla přihlášená, ač se tak mělo stát (pro její případné uspokojení). Pro smrt povinného (30. 12. 2017) bylo insolvenční řízení vůči němu zastaveno a v exekučním řízení byla jeho procesní nástupkyní určena povinná (jako jediná dědička). Insolvenční soud pak pravomocným usnesením ze dne 7. 8. 2018 vzal na vědomí splnění oddlužení povinné a osvobodil ji od placení pohledávek dle § 414 insolvenčního zákona. Toto osvobození se vztahuje i na vymáhanou pohledávku, včetně příslušenství, mezi něž patří (ve smyslu § 513 o. z.) i náklady spojené s vymáháním pohledávky.

16. Podle ustálené judikatury pak platí, že pohledávky, na které se vztahuje rozhodnutí o osvobození dlužníka od placení dle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, mají povahu tzv. naturální obligace [„usnesení“ (správně rozsudek) Nejvyššího soudu ze dne 24. 11. 2010, sp. zn. [29 Cdo 3509/2010](#), uveřejněný pod číslem 63/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 63/2011“), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sen. zn. [29 NSČR 62/2016](#), uveřejněné pod číslem 135/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 135/2017“); rozhodnutí jsou (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupná i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

17. Odvolací soud proto odmítl námitku oprávněného, že vymáhaná pohledávka je nově vzniklým dluhem povinné. V důsledku úmrtí povinného došlo jen ke změně závazné osoby (dlužníka), nikoli však k obsahové změně závazku (po změně v osobě povinného nadále platí, že oprávněnému svědčí pohledávka z titulu závazkového vztahu vzniklého již před zahájením insolvenčního řízení vedeného proti povinným). Věřitel proto vymáhanou pohledávku měl přihlásit (za účelem jejího uspokojení) do insolvenčního řízení vedeného proti povinným. Přiznáním osvobození od placení pohledávek povinné se z pohledávky stala tzv. naturální obligace.

18. Na uvedeném ničeho nemění, že povinná je jak původním dlužníkem vymáhané pohledávky, tak dlužníkem jako právní nástupce povinného (jako nabyvatelka dědického práva dle § 1475 a násl. o. z.). Povinná (totiž) takto nabyla dědická práva (v souladu s § 1479 o. z.) již smrtí povinného (k 30. 12. 2017).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

19. Proti usnesení odvolacího soudu podal oprávněný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, jakož i na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

20. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

21. V mezích uplatněného dovolacího důvodu vytýká dovolatel odvolacímu soudu, že nesprávně posoudil otázku účinků osvobození přiznaného povinné podle § 414 insolvenčního zákona na dluh, který povinná zdělila (po zůstaviteli, jenž zemřel v průběhu insolvenčního řízení) až po skončení insolvenčního řízení.

22. Dovolatel míní, že přiznané osvobození se na uvedený dluh nevztahuje, jelikož osvobození od placení zbytku dluhů bylo povinné přiznáno před rozhodnutím, jímž (pozůstalostní) soud povinné pravomocně potvrdil nabytí dědictví po povinném. K tomu se dovolává závěrů formulovaných v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 5. 2017, sen. zn. [4 VSPH 671/2017](#) [jde o usnesení uveřejněné pod číslem 108/2018 Sb. rozh. obč. (dále též jen „R 108/2018“)]. Povinná tak na sebe převzala nový závazek [závazek uhradit v rozsahu nabytého dědictví dluhy zůstavitele (povinného)]. Judikaturu citovanou odvolacím soudem ([R 63/2011](#), [R 135/2017](#)) nelze použít.

III.

Přípustnost dovolání

23. Dovolání, které nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci jsou (vedle zjištění podávajících se z průběhu exekučního řízení, jak byla shrnuta v odstavcích 1. až 8. výše) rozhodná následující zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

27. Rozhodčím nálezem ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. HK 101/2010, který nabyl právní moci dne 11. 3. 2011 a stal se vykonatelným dne 15. 3. 2011, uložil rozhodce Z. K. povinným (žalovaným), aby do 3 dnů od právní moci rozhodčího nálezu zaplatili původnímu oprávněnému (žalobci):

- částku 180.833 Kč s úrokem z prodlení ve výši 0,05 % denně z částky 5.167 Kč za dobu od 16. 10. 2010 do zaplacení, z (další) částky 5.167 Kč za dobu od 16. 11. 2010 do zaplacení a z částky 170.499 Kč za dobu od 21. 11. 2010 do zaplacení,

- smluvní pokutu ve výši 55.800 Kč, a

- na náhradě nákladů řízení částku 75.168 Kč,

s tím, že v rozsahu splnění tohoto závazku jedním ze žalovaných zaniká v rozsahu plnění závazek druhého z žalovaných.

Šlo o částky, které rozhodce přiznal původnímu oprávněnému (žalobci) k tíži povinných (žalovaných) s odkazem na ustanovení § 497 a § 504 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, z titulu nesplaceného úvěru podle účastníky uzavřené smlouvy o úvěru a sjednané smluvní pokuty (30 % z celkové výše poskytnutého úvěru) za nedodržení smluvních podmínek.

28. Insolvenční řízení vedené na majetek povinných bylo zahájeno 25. 10. 2012 insolvenčním návrhem povinných spojeným s návrhem na povolení oddlužení.

29. Usnesením ze dne 28. 2. 2013 insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek obou povinných (body I. a II. výroku) a povolil jeho řešení oddlužením (bod III. výroku).

30. Usnesením ze dne 17. 4. 2013 insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení plněním splátkového kalendáře povinnému (bod I. výroku) i povinné (bod II. výroku).

31. Původní oprávněný nepřihlásil vymáhanou pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek povinných.

32. Usnesením ze dne 19. 2. 2018, které nabylo právní moci dne 9. 3. 2018, insolvenční soud zastavil insolvenční řízení vůči povinnému (proto, že zemřel 30. 12. 2017) [bod I. výroku] a určil, že v (insolvenčním) řízení bude nadále pokračováno s povinnou (bod II. výroku).

33. Usnesením ze dne 7. 8. 2018 insolvenční soud (mimo jiné):

[1] Vzal na vědomí splnění oddlužení povinné (bod I. výroku).

[2] Osvobodil povinnou od placení pohledávek věřitelům, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny, věřitelům, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo a věřitelům, kteří své pohledávky do insolvenčního

řízení nepřihlásili ve lhůtě určené soudem v rozhodnutí o úpadku, tj. do 2. 4. 2013 (bod V. výroku).

Usnesení insolvenčního soudu nabylo právní moci v bodě I. výroku dne 7. 8. 2018 a v bodě V. výroku dne 25. 8. 2018.

34. Usnesením ze dne 1. 11. 2018, č. j. 32 D 75/2018-82, které nabylo právní moci dne 22. 11. 2018, Okresní soud v Pardubicích (mimo jiné):

[1] Stanovil obvyklou cenu majetku patřícího do společného jmění povinného (zůstavitele) a povinné (jeho manželky) částkou 935.550 Kč a schválil dohodu o vypořádání společného jmění povinných, podle které pozůstala povinná nabývá majetek náležející do společného jmění manželů (označené nemovitosti) a do pozůstalosti náleží náhradová pohledávka z titulu vypořádání společného jmění manželů ve výši 467.775 Kč (bod I. výroku).

[2] Stanovil:

- obvyklou cenu aktiv pozůstalosti částkou 467.775 Kč,
- výši pasiv pozůstalosti částkou 15.612 Kč,
- čistou hodnotu pozůstalosti částkou 452.163 Kč (bod II. výroku).

[3] Schválil dohodu dědiců povinného (povinné, dcery povinného I. S. a syna povinného M. S.) o rozdělení pozůstalosti, podle které povinná nabývá veškerý majetek pozůstalosti sestávající z náhradové pohledávky z titulu vypořádání společného jmění manželů ve výši 467.775 Kč a obnošeného šatstva, prádla a obuvi povinného a dcera a syn povinného nepožadují z pozůstalosti ničeho (bod III. výroku).

[4] Potvrdil nabytí dědictví dědicům ve smyslu této dohody, s tím, že pasiva dědictví uhradí poměrem 100 % povinná (bod III. výroku).

35. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení exekučního řádu, občanského soudního řádu, insolvenčního zákona a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku:

§ 52 (exekučního řádu)

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro exekuční řízení přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu.

(...)

§ 268 (o. s. ř.)

(1) Výkon rozhodnutí bude zastaven, jestliže

(...)

h/ výkon rozhodnutí je nepřipustný, protože je tu jiný důvod, pro který rozhodnutí nelze vykonat.

(...)

§ 414 (insolvenčního zákona)

(1) Jestliže dlužník splní řádně a včas všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, vydá insolvenční soud usnesení, jímž dlužníka osvobodí od placení pohledávek, zahrnutých do oddlužení, v rozsahu, v němž dosud nebyly uspokojeny.

(2) Osvobození podle odstavce 1 se vztahuje také na věřitele, k jejichž pohledávkám se v insolvenčním řízení nepřihlíželo, a na věřitele, kteří své pohledávky do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit.

(3) Osvobození podle odstavců 1 a 2 se vztahuje i na ručitele a jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu.

(4) Při osvobození dlužníka podle odstavce 1 zůstává zajištěnému věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, zachováno právo domáhat se uspokojení pohledávky z výtěžku zpeněžení tohoto majetku; pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170), se může takto domáhat jen za dobu od skončení insolvenčního řízení.

§ 1475 (o. z.)

(1) Dědické právo je právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní.

(2) Pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

(3) Komu náleží dědické právo, je dědic, a pozůstalost ve vztahu k dědici je dědictvím.

§ 1479 (o. z.)

Dědické právo vzniká smrtí zůstavitele. Kdo zemře před zůstavitelem, nebo současně s ním, nedědí.

§ 1701 (o. z.)

(1) Dluhy zůstavitele přecházejí na dědice, ledaže zákon stanoví jinak.

(...)

§ 1703 (o. z.)

Práva věřitelů před potvrzením dědictví

Dokud soud nepotvrdí dědici nabytí dědictví, mohou věřitelé vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti.

§ 1706 (o. z.)

Uplatnil-li dědic výhradu soupisu, hradí dluhy zůstavitele do výše ceny nabytého dědictví. To platí i v případě, že soupis pozůstalosti nařídil soud v zájmu osoby pod zvláštní ochranou.

č. 16

36. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení exekučního řádu a občanského soudního řádu již v době zahájení exekučního řízení a později nedoznala změn. Ustanovení § 414 insolvenčního zákona v citované podobě, pro věc opět rozhodné, platilo v době, kdy insolvenční soud přiznal povinné osvobození od placení zbytku dluhů (7. 8. 2018). Ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, v citované podobě nedoznala změn od jeho účinnosti (od 1. 1. 2014).

37. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené právní otázce následující závěry:

38. Nejvyšší soud nemá žádné pochybnosti o tom, že povinný ztratil dnem své smrti (30. 12. 2017) právní osobnost (§ 23 o. z.) i způsobilost být účastníkem (insolvenčního) řízení (§ 19 o. s. ř., ve spojení s § 7 insolvenčního zákona), což se projevilo zastavením insolvenčního řízení vůči němu (srov. výše zmíněné usnesení insolvenčního soudu ze dne 19. 2. 2018). Smrt povinného však neměla (nemohla mít) žádné právní důsledky ani na právní osobnost povinné, ani na její způsobilost být účastníkem (insolvenčního) řízení; srov. obdobně pro právní úpravu obsaženou v § 394a insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. 1. 2014), týkající se společného návrhu manželů na povolení oddlužení, např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. [29 NSČR 4/2020](#), uveřejněné pod číslem 55/2021 Sb. rozh. obč. Po zastavení insolvenčního řízení ohledně zemřelého povinného tedy již předmětem insolvenčního řízení (pokračujícího vůči povinné) nebyly (nemohly zůstat) pohledávky věřitelů vůči povinnému (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. [29 ICdo 32/2013](#), uveřejněný pod číslem 60/2016 Sb. rozh. obč., nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2055/2016](#)). Přihlášená pohledávka, k jejíž úhradě byli společně a nerozdílně zavázáni oba manželé, v případě smrti jednoho z nich zůstala předmětem insolvenčního řízení vůči druhému manželu (insolvenčnímu dlužníku) právě jen z titulu vlastního závazku přeživšího manžela (insolvenčního dlužníka).

39. Osvobozením od placení zbytku pohledávek, přiznaným (insolvenčnímu) dlužníku rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 insolvenčního zákona, se nezbavuje povinnosti k úhradě těchto pohledávek dlužníkovým věřitelům jiná osoba než právě (insolvenční) dlužník. Osvobození se nevztahuje (v poměru k věřiteli neuspokojené části pohledávky) na ručitele, ani na jiné osoby, které měly vůči dlužníku pro tyto pohledávky právo postihu ([R 63/2011](#)), ani na manžela (insolvenčního) dlužníka, byť by šlo o osobu, která v souladu s ustanovením § 392 odst. 3 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013 opatřila dlužníkům návrh na povolení oddlužení úředně ověřeným podpisem stvrzujícím její výslovné prohlášení, že s povolením oddlužení souhlasí (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 2055/2016](#)).

č. 16

40. V souladu s personálním omezením účinků přiznaného osvobození popsáním v předchozím odstavci pak pohledávka věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, na kterou se vztahuje rozhodnutí insolvenčního soudu o přiznání osvobození od placení zbytku pohledávek, vydané podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona, v neuhrazeném rozsahu nezaniká, v soudním či jiném řízení ji však již nelze věřiteli přiznat; ve vykonávacím řízení má taková pohledávka stejný režim, jako promlčená pohledávka (pohledávka, u které byla účinně vznesena námitka promlčení); srov. např. [R 63/2011](#) nebo [R 135/2017](#). Na příslušenství pohledávky, která je nebo měla být přihlášena do insolvenčního řízení, se přitom vztahuje osvobození podle § 414 odst. 1 insolvenčního zákona bez zřetele k tomu, že jde o příslušenství tvořené nárokem na náhradu nákladů řízení vedeného o pohledávce za trvání oddlužení u nalézacího soudu, přiznaným věřiteli v době, kdy jej již nelze přihlásit do insolvenčního řízení (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. [29 ICdo 62/2014](#), uveřejněný pod číslem 85/2015 Sb. rozh. obč.).

41. Z ustanovení § 414 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona se podává, že přizná-li insolvenční soud po skončení insolvenčního řízení [jež se ve věcech, v nichž dlužník úspěšně prošel oddlužením, pojí s právní mocí usnesení, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení (§ 413 odst. 1 věta první insolvenčního zákona)] dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (neuspokojených pohledávek věřitelů), vztahuje se přiznané osvobození na:

[1] neuspokojenou část pohledávek zahrnutých do oddlužení (§ 414 odst. 1 insolvenčního zákona),

[2] pohledávky, k nimž se v insolvenčním řízení nepřihlíželo (nemělo přihlížet) [§ 414 odst. 2 insolvenčního zákona], a

[3] pohledávky, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (jestliže v něm chtěli být uspokojeni) [§ 414 odst. 2 insolvenčního zákona].

42. Pohledávkami, k nimž se v intencích § 414 odst. 2 insolvenčního zákona „v insolvenčním řízení nepřihlíželo“, přitom ve shodě se závěry obsaženými v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč., nebo v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 6. 2018, sp. zn. [29 Cdo 2846/2016](#), uveřejněném pod číslem 81/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 81/2019“), jsou přihlášené pohledávky, k nimž se nepřihlíží v důsledku později (poté, co nastaly účinky přihlášení) nastalých skutečností (srov. § 185 insolvenčního zákona). Takovými pohledávkami jsou dále i pohledávky vyloučené z uspokojení podle ustanovení § 170 insolvenčního zákona. Jakkoli u těchto

pohledávek (uvedených v § 170) insolvenční zákon výslovně neurčuje, že se k nim „nepřihlíží“, slovní spojení „pohledávky vyloučené z uspokojení“ v sobě tento termín nepochybně zahrnuje; to ostatně potvrzuje i dikce výjimky formulované (pro tam popsanou situaci) v § 414 odst. 4 insolvenčního zákona (omezuje-li uvedené ustanovení zajištěného věřiteli, který po schválení oddlužení nepožádal o zpeněžení majetku sloužícího k zajištění pohledávky, v právu domáhat se z výtěžku zpeněžení tohoto majetku uspokojení pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují, jen jde-li o pohledávky za dobu „od skončení insolvenčního řízení“, pak odtud plyne, že tyto pohledávky z účinků přiznaného osvobození vyloučeny nejsou). U některých pohledávek označených v § 170 insolvenčního zákona lze tento úsudek podpořit i použitím argumentu *a maiori ad minus* (potažmo použitím argumentu *ad absurdum*). Mají-li se účinky osvobození přiznaného (insolvenčnímu) dlužníku rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným podle § 414 insolvenčního zákona prosadit ve vztahu k neuspokojené části jistiny přihlášené pohledávky (potažmo též ve vztahu k neuspokojené části příslušenství této pohledávky za dobu do rozhodnutí o úpadku dlužníka), pak by odporovalo pravidlům formální logiky, kdyby se týž závěr neměl prosadit ohledně toho příslušenství pohledávky, které věřitel nemohl úspěšně přihlásit do insolvenčního řízení proto, že možnost vzít tuto část pohledávky v potaz (přihlédnout k ní) vyloučil zákon bez dalšího (v § 170 písm. a/ a b/ insolvenčního zákona).

č. 16

43. Povahou věci je dáno, že pohledávkami, k nimž se v insolvenčním řízení *via facti* „nepřihlíželo“, jsou i pohledávky, které věřitelé do insolvenčního řízení nepřihlásili, ač tak měli učinit (jestliže v něm chtěli být uspokojeni); ty nicméně (jak poznamenáno v odstavci 41. pod bodem [3] výše) pojmenovává jako zasažené přiznaným osvobozením přímo ustanovení § 414 odst. 2 insolvenčního zákona.

44. Budiž dodáno, že podaný přehled (neuspokojené části) pohledávek, jichž se týká přiznané osvobození, se v té které insolvenční věci uplatní (účinky přiznaného osvobození se prosadí) tehdy, nepůjde-li o některou ze zákonem pojmenovaných výjimek (§ 414 odst. 4, § 416 odst. 1 insolvenčního zákona). Přitom není vyloučeno ani to, že výjimka z účinků přiznaného osvobození se prosadí ohledně některé z pohledávek, jež byly předtím *apriori* vyloučeny z uspokojení v insolvenčním řízení úpravou obsaženou v § 170 insolvenčního zákona (srov. např. § 170 písm. d/ insolvenčního zákona a výklad podaný v [R 81/2019](#)).

45. Poměřováno výše formulovanými závěry je zjevné, že v rozsahu, v němž se pohledávka oprávněného odvíjela od vlastního závazku povinné (insolvenční dlužnice), se vůči povinné prosadily účinky osvobození, které jí přiznal insolvenční soud usnesením ze dne 7. 8. 2018; potud šlo o osvobození vztahující se k pohledávce, kterou věřitel (původní oprávněný) do insolvenčního řízení vedeného na majetek povinné nepřihlásil, ač tak měl učinit (jestliže v něm chtěl být uspokojen). To se ostatně projevilo i v exekučním řízení; tím, že L. J. (právě proto) exekuci vůči povinné zastavil usnesením ze dne 20. 11. 2018, které nabylo právní moci dne 13. 12. 2018.

46. Zbývá tedy určit, zda týž závěr (že jde o pohledávku, vůči níž se prosazují účinky osvobození přiznaného povinné usnesením insolvenčního soudu ze 7. 8. 2018) se uplatní ve vztahu k závazku (dluhu) povinného, který s omezením daným uplatněnou výhradou soupisu (§ 1706 o. z.) přešel na povinnou jako jeho dědičku (§ 1701 odst. 1 o. z.) [srov. k tomu dále např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 2. 2020, sp. zn. [24 Cdo 1763/2019](#)].

47. Co do řešení otázky, jakým způsobem věřitelé uplatňují (mohou uplatnit) své pohledávky v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka, jde-li o pohledávky vůči zůstaviteli a (insolvenční) dlužník nabyl dědictví po zůstaviteli v průběhu insolvenčního řízení (po uplynutí propadné lhůty určené k přihlášení pohledávek do insolvenčního řízení), sjednotil Nejvyšší soud rozhodovací praxi obecných soudů tím, že pod číslem 108/2018 uveřejnil ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek výše (v odstavci 22.) zmíněné usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. [4 VSPH 671/2017](#). V tomto rozhodnutí (s jehož závěry se Nejvyšší soud i pro tuto věc ztotožňuje a v podrobnostech na ně odkazuje) Vrchní soud v Praze uzavřel, že:

[1] Nedošlo-li k odloučení pozůstalosti (§ 1709 o. z.) a je-li do soupisu majetkové podstaty (§ 205 insolvenčního zákona) zapsán majetek, který nabyt dlužník z dědictví, může věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, k jehož zaplacení je nyní povinen dlužník, uplatnit toto své právo vůči dlužníkovi v insolvenčním řízení (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona).

[2] Nabyt-li dlužník dědictví po zůstaviteli až v průběhu insolvenčního řízení v době po marném uplynutí lhůty stanovené rozhodnutím o úpadku k přihlášení pohledávek, není věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, bez dalšího zbaven práva uplatnit ji též vůči dlužníkovi podáním přihlášky (§ 173 a násl. insolvenčního zákona). Insolvenční soud je povinen takového věřitele vyzvat, aby v (procesní) lhůtě k tomu určené sdělil, zda uplatňuje právo na uspokojení dluhu zůstavitele vůči dlužníkovi a poučit jej, že po marném uplynutí určené lhůty bude mít za to, že takové právo neuplatnil.

[3] Věřitel pohledávky, která má původ v dluhu zůstavitele, má právo, aby jeho pohledávka byla uspokojena v insolvenčním řízení dlužníka (dědice) podle schváleného způsobu oddlužení nebo v konkursu způsobem stanoveným v insolvenčním zákoně, avšak jen do výše ceny nabytého dědictví.

48. Poměřováno závěry [R 108/2018](#) poukazuje Nejvyšší soud především na to, že aktiva dědictví po povinném se nestala součástí majetkové podstaty povinné v insolvenčním řízení vedeném na její majetek; již proto ne, že tato aktiva (náhradovou pohledávku z titulu vypořádání společného jmění manželů vůči sobě samé ve výši 467.775 Kč) získala povinná až právní mocí usnesení, jímž jí (pozůstalostní) soud potvrdil plné nabytí dědictví podle dohody dědiců (22. 11. 2018), tedy až po skončení insolvenčního řízení vedeného na její majetek (po 7. 8. 2018). Dovolatel (respektive původní oprávněný) tedy nebyl osobou, jež by z titulu dědického práva povinné (zakládajícího ve smyslu ustanovení § 1701 o. z. přechod zůstavitelových dluhů na povinnou coby dědice) mohla uplatnit pohledávku odpovídající dluhu zůstavitele (povinného) v insolvenčním řízení vedeném na majetek povinné.

49. K tomu budiž uvedeno (v reakci na nepřesné úvahy odvolacího soudu v napadeném usnesení), že dědické právo ve smyslu ustanovení § 1475 o. z., jež dědici vzniká smrtí zůstavitele (§ 1479 o. z.), není právem na pozůstalost bez dalšího. Dědické právo je jen titulem k nabytí pozůstalosti, neboť zůstavitelovým dědicem se stává a dědictví nabývá jen ten, o němž to stanoví pravomocné rozhodnutí (pozůstalostního) soudu, tj. ten, komu bylo usnesením o dědictví potvrzeno nabytí dědictví. K tomu srov. v literatuře např. dílo Fiala, R., Drápal, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vydání.

Praha: C. H. Beck, 2015 (dále jen „Komentář“), str. 4 a 574. Ostatně, z ustanovení § 184 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“), se podává, že (až) rozhodnutí o dědictví potvrzuje zjištěné dědické právo a pozůstalostní jmění (jejich existence patří k předpokladům vydání rozhodnutí o dědictví), byť tak činí s účinností ke dni vzniku dědického práva (srov. § 185 odst. 1 z. ř. s. a výklad podaný v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 12. 2021, sp. zn. [21 Cdo 382/2020](#)).

50. Dědici zůstavitele jsou povinni hradit dluhy zůstavitele (jak vyplývá z § 1703 o. z.) až v době následující po dni, kterým nabylo právní moci usnesení o dědictví. V době od smrti zůstavitele do dne, kterým nabylo právní moci usnesení o dědictví, hradí dluhy zůstavitele (a jiná pasiva pozůstalosti) ten, kdo spravuje pozůstalost, a to pouze z majetku patřícího do pozůstalosti (nebo z jiných aktiv pozůstalosti). Do potvrzení nabytí dědictví mohou věřitelé ve smyslu ustanovení 1703 o. z. vymáhat plnění jen vůči tomu, kdo spravuje pozůstalost, a domáhat se uspokojení jen z majetku náležejícího do pozůstalosti („*cum viribus hereditas*“) pouze a právě proto, že povinnost dědiců uhrazovat zůstavitelovy dluhy („*pro viribus hereditas*“) nastává až po právní moci usnesení o dědictví (srov. opět i Komentář, str. 582).

č. 16

51. Z řečeného plyne, že bez ohledu na to, že pohledávka (původního) oprávněného vůči povinnému vznikla před zahájením insolvenčního řízení vedeného na majetek povinné (exekuční titul, jímž je rozhodčí nález, byl vydán již 28. 2. 2011) a že povinný (zůstavitel) zemřel v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek povinné (30. 12. 2017), povinnost uhradit tuto pohledávku oprávněnému jako dluh povinného (zůstavitele), který na ni přešel jako na dědice (§ 1701 o. z.) v rozsahu omezeném uplatněnou výhradou soupisu pozůstalosti (§ 1706 odst. 1 o. z.), vznikla povinné v souladu s § 1703 o. z. až po právní moci usnesení o dědictví (22. 11. 2018), tedy až po skončení insolvenčního řízení vedeného na její majetek (po 7. 8. 2018). Nejde proto o pohledávku, na kterou se vztahují (mohou vztahovat) účinky osvobození přiznaného povinné (insolvenční dlužníci) rozhodnutím insolvenčního soudu vydaným (7. 8. 2018) podle § 414 insolvenčního zákona.

52. Jinak řečeno (shrnuto), jestliže usnesení o dědictví (§ 185 z. ř. s.), jímž (pozůstalostní) soud potvrdil (insolvenčnímu) dlužníku nabytí dědictví po zůstaviteli, který zemřel v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek (insolvenčního) dlužníka, nabylo právní moci až po skončení insolvenčního řízení (po právní moci usnesení, jímž vzal insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení), pak se účinky osvobození přiznaného (insolvenčnímu) dlužníku stejným usnesením insolvenčního soudu podle § 414 insolvenčního zákona nevztahují na dluh zůstavitele, který přešel na (insolvenčního) dlužníka jako na dědice zůstavitele (§ 1701 odst. 1, § 1703 o. z.).

53. Právní posouzení věci soudy nižších stupňů, tedy v dotčeném ohledu není správné.

54. Vzhledem k výše uvedenému Nejvyšší soud, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), maje za splněné podmínky uvedené v § 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř., změnil napadené rozhodnutí v tom duchu, že návrh povinné na zastavení exekuce zamítl, když předpoklady pro vydání takového rozhodnutí (podle § 268 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. ve spojení s § 52 odst. 1 exekučního řádu) nejsou splněny.

55. Závěrem Nejvyšší soud připomíná (již bez vlivu na výsledek dovolacího řízení), že již v době smrti povinného (30. 12. 2017) přesahoval součet nároků exekučně vymáhaných po povinném

[nesplacená jistina úvěru ve výši 180.833 Kč, smluvní pokuta ve výši 55.800 Kč, příslušenství představované náklady řízení před rozhodcem ve výši 75.168 Kč a příslušenství jistiny úvěru představované smluveným úrokem z prodlení ve výši 0,05 % denně z částky 5.167 Kč za dobu od 16. 10. 2010 do 15. 11. 2020 (80,09 Kč), z částky 10.334 Kč za dobu od 16. 11. 2010 do 20. 11. 2010 (25,84 Kč) a z částky 180.833 Kč za dobu od 21. 11. 2010 do 30. 12. 2017 (234.811,65 Kč), celkem 546.718,58 Kč] výši ceny nabytého dědictví podávající se z usnesení o dědictví (467.775 Kč). Jakkoli je zjevné, že právě k této částce se (slovně) váže výrok usnesení ze dne 24. 1. 2020, jímž L. J. připustil, aby namísto povinného (zůstavitele) pokračovala v exekčním řízení povinná (která odpovídá za dluhy „do výše ceny nabytého dědictví“), již usnesení o dědictví detekuje i pasiva pozůstalosti (15.612 Kč). Při vymezení míry odpovědnosti povinné za dluhy zůstavitele vůči oprávněnému je tudíž třeba zkoumat (s respektem k pravidlu vyjádřenému v § 1713 o. z.), zda hranici částky 467.775 Kč v této věci dále nesnižují částky, které povinná vynaložila na úhradu jiných pasiv pozůstalosti); srov. K tomu opět i Komentář, str. 602-603.

č. 17

1. Od smlouvy o nájmu prostor sloužících k podnikání může nájemce odstoupit v případě, že je pronajímatel v prodlení s odevzdáním pronajaté věci.

2. Nepřevzme-li nájemce předmět nájmu pro vady bránící ujednanému účelu užívání, není povinen platit nájemné.

Nájem prostoru sloužícího k podnikání (o. z.), Prodlení dlužníka, Odstoupení od smlouvy § 1977 o. z., § 2302 o. z., § 2001 o. z.

č. 17

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2022, sp. zn. 26 Cdo 2177/2021, ECLI:CZ:NS:2022:26.CDO.2177.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 2. 2021, sp. zn. 39 Co 189/2020, s výjimkou výroku II. a věc v tomto rozsahu vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se domáhala zaplacení částky 290 359 Kč s příslušenstvím v podobě úroku z prodlení jako neoprávněně zadržované jistoty, kterou zaplatila žalované na základě smlouvy o nájmu prostoru sloužícího k podnikání a úhradě služeb spojených s jejich užíváním, uzavřené mezi nimi dne 26. 3. 2015 (dále též jen „nájemní smlouva“ nebo „smlouva“). Žalobu odůvodnila zejména tím, že ke dni počátku nájmu 1. 6. 2015 vykazoval předmět nájmu závažné vady, proto nebyl převzat. Dopisem ze dne 2. 6. 2015 od nájemní smlouvy odstoupila, dopisem ze dne 29. 7. 2015 zaslala žalované výpověď z nájmu bez výpovědní doby.

2. Žalovaná podala vzájemný návrh na určení, že odstoupení žalobkyně od nájemní smlouvy je neplatné, a dále uplatnila kompenzační námitku do výše žalované částky na započtení její neuhrazené pohledávky za žalobkyní z titulu dlužného nájemného za červen a červenec 2015.

3. Obvodní soud pro Prahu 1 (soud prvního stupně) rozsudkem ze dne 10. 9. 2019, č. j. 12 C 115/2016-177, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 290 359 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 1. 7. 2015 do zaplacení do tří dnů od právní moci rozsudku (výrok I.), zamítl vzájemný návrh žalované na určení, že odstoupení žalobkyně od smlouvy o nájmu prostoru sloužícího k podnikání a úhradě služeb spojených s jejich užíváním ze dne 26. 3. 2015 je neplatné (výrok II.), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III.).

4. K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 24. 2. 2021, č. j. 39 Co 189/2020-220, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I. změnil tak, že žalobu na zaplacení 290 359 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok I.), ve výroku II. jej potvrdil (výrok II.)

a současně rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výroky III. a IV.), přičemž ve výroku III. přiznal právo na náhradu nákladů žalobkyni a ve výroku IV. naopak žalované.

5. Odvolací soud (shodně se soudem prvního stupně) vyšel ze zjištění, že mezi účastnicemi byla dne 26. 3. 2015 uzavřena smlouva o nájmu prostoru sloužícího k podnikání na dobu neurčitou počínaje dnem 1. 6. 2015. Dne 1. 4. 2015 složila žalobkyně na účet žalované částku ve výši 290 359 Kč jako jistotu ve výši dvou měsíčních nájmu včetně DPH. Prostor sloužící k podnikání nebyl ke dni 1. 6. 2015 žalovanou jako pronajímatelkou předán ve stavu odpovídajícím sjednanému účelu, neboť vykazoval vážné závady, které bránily řádnému užívání pro smluvený účel, a žalobkyně jej nepřevzala. Mezi stranami smlouvy zároveň nedošlo k dohodě o odstranění těchto závad. Žalobkyně dne 2. 6. 2015 zaslala žalované dopis označený jako „Odstoupení od smlouvy“, kde podrobně popsala jednotlivé technické závady předmětu nájmu s tím, že pronajaté prostory nejsou ve stavu odpovídajícímu účelu nájmu sjednaného smlouvou, která je podstatně porušena, což je důvod pro odstoupení od smlouvy. Zároveň požádala o vrácení zaplacené jistoty s odkazem na ustanovení článku 5. 3. nájemní smlouvy, dle kterého v případě, že nájemce z důvodu vážných závad, které prokazatelně brání užívání skladu pro daný předmět smlouvy, odmítne převzít nemovitost do nájmu a nedojde k dohodě o jejich odstranění, je pronajímatel povinen vrátit složenou jistotu včetně úhrady prokazatelně vzniklé škody do 15 dnů od předpokládaného data platnosti nájemní smlouvy na účet nájemce. Dopis byl žalované doručen 4. 6. 2015. Následně zaslala žalobkyně žalované výpověď z nájmu bez výpovědní doby pro závažné vady (opětovně popsané), které znemožňují užívání nemovitosti pro skladování výpočetní techniky. Výpověď ze dne 27. 7. 2015 byla doručena 1. 8. 2015.

6. Odvolací soud dovodil, že odstoupení žalobkyně od nájemní smlouvy uzavřené dle § 2302 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) bylo neplatné, neboť skončení nájmu odstoupením si strany nesjednaly a tento způsob skončení nájmu nezná ani zákonná úprava. Za platné ukončení nájmu tak považoval až doručení výpovědi k 1. 8. 2015 z důvodů vad, které znemožnily užívání věci, již posoudil podle § 2208 odst. 1 o. z. Uzavřel, že nájemní vztah s ohledem na neplatnost odstoupení trval minimálně po dobu měsíce června a července 2015 a žalobkyně je povinna za toto období nájemné zaplatit, jelikož kvalifikovaně nepožádala o jeho prominutí. Proto je kompenzační námitka žalované důvodná a žalobkyniní uplatněný nárok na vrácení zaplacené jistiny korespondující dvěma měsíčním nájmu se tak stal neopodstatněným. Se soudem prvního stupně se pak ztotožnil v názoru, že na určení neplatnosti odstoupení od smlouvy, které uplatnila žalovaná vzájemným návrhem, není dán naléhavý právní zájem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, směřující do měnícího výroku I. rozsudku odvolacího soudu. Má za to, že v rozhodování odvolacího soudu nebyla dosud vyřešena otázka možnosti odstoupení od smlouvy o nájmu prostoru sloužícího podnikání podle obecných ustanovení o. z. Zdůraznila, že o nemožnosti převzít prostor sloužící podnikání k užívání s ohledem na nevyhovující stav se dozvěděla dne 29. 5. 2015, ze strany žalované nebyla 1. 6. 2015 žádná reakce, a tudíž dne 2. 6. 2015 od smlouvy dle § 1977 o. z. odstoupila.

Žalovaná věděla o velmi špatném technickém stavu budovy, kterou pronajala, ale nepodnikla žádná opatření k tomu, aby tento stav byl k datu 1. 6. 2015 odstraněn a prostor mohl být řádně předán. Rozhodnutí odvolacího soudu považuje za nesprávné, nerefluktující ani skutečnost, že pronajatá budova jí nebyla nikdy řádně předána včetně souvisejících listin a dokumentů potřebných pro její řádné užívání. Za neřešenou dále považuje i otázku, zda je nájemce povinen platit nájemné za dobu, kdy pronajatý prostor nebyl pro vady předán a převzat, a tudíž nemohl být ani užíván. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku I. změnil, případně zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Žalovaná se ve vyjádření k dovolání ztotožnila s právními závěry odvolacího soudu. Podle jejího názoru nemá odstoupení od nájemní smlouvy při podstatném prodlení dle § 1977 o. z. opodstatnění a nárok na zaplacení nájemného uplatněný kompenzační námitkou je oprávněný. Navrhla, aby dovolání bylo odmítnuto.

č. 17

III.

Přípustnost dovolání

9. Dovolání podané včas, subjektem k tomu oprávněným – účastníci řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) za splnění podmínky zastoupení advokátem (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.), Nejvyšší soud projednal a o něm rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „o. s. ř.“. Otázky, zda lze odstoupit od smlouvy o nájmu prostoru sloužícího podnikání podle § 1977 o. z. a zda je nájemce povinen platit nájemné v případě, že předmět nájmu není pro vady bránící sjednanému účelu užívání převzat, dosud nebyly Nejvyšším soudem vyřešeny. Dovolání je tak přípustné podle § 237 o. s. ř. a je i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Podle § 1977 o. z. poruší-li strana prodlením svou smluvní povinnost podstatným způsobem, může druhá strana od smlouvy odstoupit, pokud to prodlévajícímu oznámí bez zbytečného odkladu poté, co se o prodlení dozvěděla.

Podle § 2001 o. z. od smlouvy lze odstoupit, ujedná-li si to strany, nebo stanoví-li tak zákon.

Podle § 2002 odst. 1 o. z. poruší-li strana smlouvu podstatným způsobem, může druhá strana bez zbytečného odkladu od smlouvy odstoupit. Podstatné je takové porušení povinnosti, o němž strana porušující smlouvu již při uzavření smlouvy věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by toto porušení předvídala; v ostatních případech se má za to, že porušení podstatné není.

Podle § 2004 odst. 1 o. z. odstoupením od smlouvy se závazek zrušuje od počátku.

Podle § 2004 odst. 3 o. z. zavazuje-li smlouva dlužníka k nepřetržité či opakované činnosti nebo k postupnému dílčímu plnění, může věřitel od smlouvy odstoupit jen s účinky do budoucna. To neplatí, nemají-li již přijatá dílčí plnění sama o sobě pro věřitele význam.

Podle § 2205 o. z. nájemní smlouva pronajímatele zavazuje

- a) přenechat věc nájemci tak, aby ji mohl užívat k ujednanému nebo obvyklému účelu,
- b) udržovat věc v takovém stavu, aby mohla sloužit tomu užívání, pro které byla pronajata,
- c) zajistit nájemci nerušené užívání věci po dobu nájmu.

Podle § 2208 o. z. oznámí-li nájemce řádně a včas pronajímateli vadu věci, kterou má pronajímatel odstranit, a neodstraní-li pronajímatel vadu bez zbytečného odkladu, takže nájemce může věc užívat jen s obtížemi, má nájemce právo na přiměřenou slevu z nájemného nebo může provést opravu také sám a požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů. Ztěžuje-li však vada zásadním způsobem užívání, nebo znemožňuje-li zcela užívání, má nájemce právo na prominutí nájemného nebo může nájem vypovědět bez výpovědní doby (odst. 1). Nájemce má právo započíst si to, co může podle odstavce 1 žádat od pronajímatele, až do výše nájemného za jeden měsíc; je-li doba nájmu kratší, až do výše nájemného (odst. 2). Neuplatní-li nájemce právo podle odstavce 1 do šesti měsíců ode dne, kdy vadu zjistil nebo mohl zjistit, soud mu je nepřizná, namítne-li pronajímatel jeho opožděné uplatnění (odst. 3).

Podle § 2232 o. z. porušuje-li strana zvlášť závažným způsobem své povinnosti, a tím působí značnou újmu druhé straně, má dotčená strana právo vypovědět nájem bez výpovědní doby.

11. K otázce, zda je možné v nájemních vztazích, jejichž předmětem je prostor sloužící k podnikání, použít zákonnou úpravu odstoupení od smlouvy při podstatném porušení povinností v případě prodlení (§ 1977 o. z.), je třeba předeslat, že právo odstoupit od smlouvy je jedním ze způsobů zániku závazků, přičemž obecně platí, že závazek se v důsledku odstoupení ruší *ex tunc* (§ 2004 odst. 1 o. z.). Avšak v případech, kdy zavazuje smlouva stranu k nepřetržitému nebo opakované činnosti, což jsou i nájemní smlouvy, dochází k odstoupení s účinkem *ex nunc* (§ 2004 odst. 3 o. z.). Odstoupení od smlouvy, které je v zákonem stanovených případech (§ 1977, § 2002 odst. 1 o. z.) spojeno s podstatným porušením povinnosti, se tak svými právními následky neliší od výpovědi bez výpovědní doby, která je rovněž jednostranným právním jednáním, jehož doručením nájemní vztah zaniká.

12. V projednávané věci žalovaná nesplnila povinnost stanovenou v § 2205 písm. a) o. z. přenechat věc nájemci tak, aby ji mohl užívat k ujednanému nebo obvyklému účelu a v ujednané době mu věc neodevzdala (§ 2206 o. z.). Tím se dostala do prodlení se splněním svého závazku ve smyslu § 1968 o. z. a násl. [v tomto závěru je jednotná i komentářová literatura – srov. např. Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 243–245, nebo Bajura Jan, komentář k § 2205, in: Švestka Jiří, Dvořák Jan, Fiala Josef aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek V, Wolters Kluwer, 2014, dostupné též v systému ASPI].

13. Jedním z následků prodlení, je-li jím porušena povinnost podstatným způsobem, je podle § 1977 o. z. možnost bez zbytečného odkladu od smlouvy odstoupit. Podmínky odstoupení od smlouvy se tak zcela nekryjí s možností dát výpověď bez výpovědní doby podle § 2232 o. z., která předpokládá zvlášť závažné porušení povinnosti a vznik značné újmy a která by v případě

prodlení s odevzdáním pronajaté věci přicházela v úvahu, neboť úprava nájmu následky prodlení speciálně neřeší. Dle názoru dovolacího soudu se tak uvedené instituty směřující k ukončení nájemního vztahu nevylučují, neboť okamžitá výpověď dle § 2232 o. z. je na rozdíl od odstoupení od smlouvy podmíněna vznikem značné újmy.

14. Vzhledem k tomu, že i nájemní vztahy jsou vztahy závazkové, vztahují se na ně všeobecná ustanovení o závazcích (§ 1721 – § 2054 o. z.), pokud úprava nájmu (§ 2201 – § 2331 o. z.) neobsahuje ustanovení zvláštní. Zákonná možnost odstoupení v úpravě nájmu výslovně zakotvena není, ale není vyloučeno, aby si možnost odstoupení v nájemní smlouvě týkající se prostoru sloužícího k podnikání strany sjednaly. Proto není důvod nepřipustit zákonné odstoupení od nájemní smlouvy v případě prodlení podle obecné úpravy v § 1977 o. z., je-li prodlením smluvní povinnost porušena podstatným způsobem [srov. obdobně Kabelková, E., Dejllová, H.: *Nájem a pacht v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2013, s. 105 – 108, oproti jiné komentářové literatuře, která preferuje ukončení nájemního vztahu formou výpovědi – srov. např. Hulmák, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 329–333].

15. Tento závěr pro danou věc znamená, že odstoupení od smlouvy ze dne 2. 6. 2015 nelze hodnotit jako neplatné, a to i s přihlédnutím k tomu, že nepředání věci v ujednané době a ve stavu odpovídajícímu sjednanému účelu nájmu je podstatným porušením smluvní povinnosti ve smyslu § 2002 odst. 1 o. z. (srov. též čl. 4 nájemní smlouvy ze dne 26. 3. 2015). Nájemní poměr mezi účastnicemi tak skončil doručením odstoupení ke dni 4. 6. 2015.

16. Zbývá tak posoudit otázku, zda je nájemce povinen platit nájemné za dobu, kdy pronajatý prostor nebyl pro vady předán a převzat, tedy důvodnost (byť zjevně s ohledem na skončení nájmu ke dni 4. 6. 2015 pouze částečnou) kompenzační námitky žalované spočívající v požadavku na zaplacení nájemného.

17. Není pochyb o tom, že nájemní smlouva je smlouvou konsensuální a vzniká okamžikem, kdy se strany dohodnou o jejích podstatných náležitostech. Z tohoto pohledu by právo na zaplacení nájemného vzniklo. Je ale třeba zohlednit situaci, kdy předmět nájmu nebyl pro závažné vady nájemcem oprávněně převzat (§ 1910 o. z.), pronajímatel porušil svou povinnost přenechat věc nájemci tak, aby jí mohl užívat k ujednanému nebo obvyklému účelu [§ 2205 písm. a) o. z.], čímž se dostal do prodlení s plněním svého závazku. Občanský zákoník tuto situaci výslovně neupravuje. Dosavadní judikatura vycházející ze zákona č. 40/164 Sb., občanský zákoník, ve znění do 31. 12. 2013 Sb. (dále jen „obč. zák.“), ohledně nájmu nebytových prostor dovodila, že nájemce byl povinen platit dohodnuté nájemné z nebytových prostor i přesto, že mu byly odevzdány ve stavu nezpůsobilém ke smlouvenému účelu nájmu a že je z tohoto důvodu neužíval, jestliže neblahý stav nebytových prostor mu byl znám od počátku (od okamžiku jejich odevzdání), nijak na něj v průběhu nájemního vztahu nepoukazoval a ani nečinil žádné kroky směřující k jeho nápravě či k ukončení nájemního poměru. Zároveň však měl takový nájemce právo na poskytnutí slevy z nájemného nebo na prominutí nájemného podle § 673 až 675 obč. zák. či možnost od smlouvy odstoupit nebo ji písemně vypovědět podle § 9 odst. 3 písm. c) zákona č. 116/1990 Sb., o nájmu a podnájmu nebytových prostor, ve znění pozdějších předpisů (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2003, sp. zn. [25 Cdo 1569/2001](#), a rozsudky Nejvyššího soudu

ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. [26 Cdo 3955/2008](#), ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. [26 Cdo 507/2011](#), či ze dne 19. 2. 2013, sp. zn. [26 Cdo 6/2013](#)). Uvedené závěry se uplatní i v současné právní úpravě, neboť ustanovení § 673 – 675 obč. zák. mají svůj odraz v § 2208 o. z. Toto ustanovení i shora uvedené judikatorní závěry se však vztahují na situaci, kdy nájemce předmět nájmu i s vadami převezme. V dané věci ale nájemce předmět nájmu důvodně nepřevzal a činil kroky směřující k ukončení nájemního vztahu. Jestliže vzniká nájemci právo na prominutí nájemného v případech, kdy nemůže převzatou věc pro vady užívat, lze z toho odvodit, že v případech, kdy věc pro vady nepřevzal, není povinen nájemné platit (hradit) [srov. obdobně Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 243–245].

č. 17

18. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu ohledně dovoláním napadeného měnícího výroku I. spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 věta první o. s. ř.). Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu, napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) ve výroku I. a dále v závislých nákladových výrocih III. a IV. (tedy s výjimkou dovoláním nenapadeného výroku II.) a podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Pro úplnost dovolací soud poznamenává, že o nákladech řízení rozhodl odvolací soud v rozporu s § 142 odst. 2 o. s. ř., jestliže přiznal právo na náhradu nákladů řízení současně oběma stranám sporu.

19. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 věta první o. s. ř.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne soud o náhradě nákladů řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

č. 18

Užijí-li strany smlouvy pro vyjádření určitého jimi předvídaného následku slovní výrazy, které v právních normách obvykle vyjadřují právní domněnky či právní fikce (např. „považuje se“, „má se za“, „platí, že“), není takové smluvní ujednání pouze z tohoto důvodu neplatné.

Při posouzení, zdali takové ujednání je v rozporu se zákonným zákazem nebo se přičí dobrým mravům, je třeba v každém jednotlivém případě zkoumat, co je obsahem daného ujednání. Současně je třeba hodnotit i právní postavení, v jakém strany ujednání uzavřely.

Dohoda dvou podnikatelů při jejich podnikatelské činnosti o tom, že „dílo se považuje za předané, nedostaví-li se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k převímce díla“, směřující ke smluvní úpravě podmínek předání díla jako jednoho z předpokladů vzniku práva zhotovitele na zaplacení ceny díla, není právní úpravou občanského zákoníku sama o sobě zakázána, ani se bez dalšího nepřičí dobrým mravům.

č. 18

Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Neplatnost právního jednání (o. z.), Smlouva o dílo, Břemeno důkazní

§ 1 odst. 2 o. z., § 433 o. z., § 555 o. z., § 580 o. z., § 588 o. z., § 1810 o. z., § 2604 o. z., § 2605 o. z., § 2610 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1001/2021, ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.1001.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 8. 12. 2020, sp. zn. 47 Co 125/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Trutnově (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 20. 3. 2020, č. j. 14 C 41/2017-352, ve znění opravného usnesení ze dne 14. 4. 2020, č. j. 14 C 41/2017-361, zamítl žalobu o zaplacení částky 1.602.532 Kč s příslušenstvím (výrok I.), uložil žalobkyni povinnost zaplatit žalované částku 1.216.999 Kč s příslušenstvím (výrok II.) a co do částky 393.073 Kč s příslušenstvím vzájemnou žalobu zamítl (výrok III.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a o povinnosti žalobkyně nahradit náklady řízení státu (výrok IV. a V.).

2. Žalobkyně se podanou žalobou domáhala po žalované zaplacení částky 1.602.532 Kč s příslušenstvím jakožto části zálohy žalobkyni již žalované zaplacené s odůvodněním, že žalovaná I. etapu stavby nedokončila a dílo dle smlouvy ze dne 15. 4. 2014 žalobkyni nepředala ve stanoveném termínu. Žalobkyně dne 19. 10. 2016 od smlouvy o dílo odstoupila z důvodu, že dílo nebylo zhotoveno řádně a včas.

3. Žalovaná v řízení uplatnila vzájemný návrh, kterým po žalobkyni požadovala zaplacení částky 1.610.072 Kč s příslušenstvím s odůvodněním, že stavební práce odpovídající I. etapě provedla a vyzvala žalobkyni opakovaně k převzetí této etapy díla. S ohledem na zaplacenou zálohu požaduje po žalobkyni doplatek za I. etapu v uvedené výši. Žalovaná dopisem ze dne 20. 4. 2015 odstoupila od zbytku plnění dle smlouvy o dílo (etapa II.), neboť žalobkyně podstatně porušila smlouvu o dílo tím, že opakovaně odmítla převzít I. etapu díla.

4. Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění o tom, že žalobkyně uzavřela s žalovanou dne 15. 4. 2014 smlouvu o dílo, jejímž předmětem byla rekonstrukce chaty B. V článku 9. 3. smlouvy bylo sjednáno, že nedostaví-li se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k příjemce díla či jiným způsobem bezdůvodně zmaří konečné předání díla a vyhotovení předávacího protokolu, považuje se dílo za řádně a včas předané. Dílo bylo smluvně rozděleno na dvě etapy. Předmětem I. etapy byla tzv. hrubá stavba a cena díla v tomto rozsahu byla sjednána ve výši 11.419.900 Kč bez DPH. Předmětem II. etapy měly být práce navazující na I. etapu. Soud prvního stupně vzal za prokázané, že práce I. etapy byly provedeny, byť s vadami, což vyplynulo ze znaleckého posudku znaleckého ústavu PROFI-TEN a. s., z výpovědi zástupce znaleckého ústavu, z výpovědi svědků J. D., V. H. či V. Š., jakož i z výpovědi svědka V. P. a jeho posudku.

5. Po právní stránce soud prvního stupně věc posoudil tak, že mezi účastníky byla uzavřena platná smlouva o dílo dle § 2586 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), které bylo smluvně rozděleno na 2 etapy, pro každou etapu byl samostatně určen rozsah prací, samostatně byl určen termín zahájení a ukončení prací. Ujednání smlouvy o dílo ohledně I. etapy jsou oddělitelná od ujednání ohledně II. etapy a mohou existovat samostatně. Bylo prokázáno, že žalovaná práce I. etapy dokončila, byť s vadami. Žalovaná vyzvala žalobkyni k převzetí díla v říjnu 2014 a následně v lednu 2015. K podpisu předávacího protokolu sice nedošlo, ale podle závěrů znaleckého dokazování nebyl důvod, aby žalobkyně I. etapu díla nepřevzala. Proto s ohledem na § 2628 o. z. a ujednání v článku 9. 3. smlouvy se považuje dílo za předané dne 29. 1. 2015.

6. Dle soudu prvního stupně nebylo od smlouvy ohledně I. etapy platně odstoupeno. Žalovaná nikdy neměla v úmyslu od smlouvy ohledně I. etapy odstoupit, její odstoupení ze dne 20. 4. 2015 se dotýká II. etapy. Žalobkyně sice zaslala žalované přípis ze dne 19. 10. 2016, který obsahuje odstoupení od smlouvy o dílo, ovšem toto odstoupení nebylo provedeno platně. Žalobkyně totiž v přípise ze dne 6. 10. 2016 uplatnila u žalované slevu z ceny díla dle § 2107 o. z. Tuto volbu nemohla žalobkyně změnit a nemohla tak od smlouvy následně odstoupit. Soud prvního stupně, vzhledem k tomu, že nejde o bezesmluvní plnění, vycházel z ceny sjednané ve smlouvě o dílo, v níž byla cena díla v rozsahu I. etapy vyčíslena částkou 11.419.900 Kč. Žalovaná poskytla žalobkyni slevu z ceny díla ve výši 3.194.784 Kč, když za práce I. etapy požadovala zaplatit částku 8.225.166 Kč, a dále uznala méněpráce ve výši 95.000 Kč. Žalobkyně zaplatila žalované na zálohách částku v celkové výši 7.009.900 Kč. Cena odvedeného díla dle dohody účastníků je i po poskytnuté slevě vyšší než částka odpovídající zaplaceným zálohám, proto je požadavek žalobkyně na vrácení části záloh ve výši 1.602.532 Kč nedůvodný.

7. Ve vztahu k vzájemné žalobě soud prvního stupně uvedl, že cena díla dle smlouvy o dílo po slevě poskytnuté žalovanou činila 8.130.166 Kč. K této částce je nutno přičíst částku

96.733 Kč za okna, takže žalobkyně měla dle smlouvy o dílo zaplatit žalované celkem částku 8.226.899 Kč. Na zálohách zaplatila částku 7.009.900 Kč, proto jí zbývá doplatit částku 1.216.999 Kč. Ve zbývajícím rozsahu soud vzájemnou žalobu jako nedůvodnou zamítl.

8. K odvolání žalobkyně Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 8. 12. 2020, č. j. 47 Co 125/2020-405, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně vyjma odvoláním nenapadeného výroku pod bodem III. (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně i s jeho právním posouzením. Odvolací soud tak shledal jako správné závěry soudu prvního stupně, že mezi účastníky byla platně uzavřena smlouva o dílo, jejímž předmětem byla rekonstrukce horské chaty. Rekonstrukční práce byly rozvrženy do dvou časových, po sobě následujících etap. Ve vztahu k I. etapě byla cena díla stanovena pevnou částkou ve výši 11 419 000 Kč. Žalovaná práce dle I. etapy provedla, žalobkyně však opakovaně odmítla dílo v tomto rozsahu dokončené převzít. Tím nastala v souladu se zněním smlouvy fikce předání a převzetí díla a zároveň možnost žalované cenu díla fakturovat (požadovat její zaplacení). Odstoupení od smlouvy provedené žalobkyní bylo provedeno v rozporu se zákonem, a tudíž neplatně.

10. K otázce platnosti smlouvy o dílo odvolací soud uvedl, že předmět díla byl i přes stručnou specifikaci vymezen natolik určitě, aby bylo možné považovat smlouvu za platnou. Co bylo předmětem díla, je možné dovodit ze smlouvy a k ní náležející cenové kalkulace a projektové dokumentace. Dílo spočívalo v celkové rekonstrukci objektu, přičemž předmětem I. etapy bylo provedení tzv. hrubé stavby.

11. Odvolací soud nepřisvědčil námitkám žalobkyně, která cenu díla odvozovala od obvyklé ceny skutečně provedených prací, když poukázal na to, že cena díla byla závazným způsobem dohodnuta ve smlouvě. Jako neopodstatněné posoudil odvolací soud i námitky žalobkyně vůči rozpočtu. Cena totiž v tomto případě nebyla stanovena jen s poukazem na rozpočet, nýbrž byla výslovně sjednána jako konkrétní pevně stanovená částka. Uvedl též, že jelikož cena byla ve smlouvě uvedena jednou jedinou konkrétní částkou, je třeba ji považovat za sjednanou zcela určitým způsobem, nepřipouštějícím žádné pochybnosti či nejasnosti.

12. Neodůvodněnou pak shledal i výhradu žalobkyně, že dílo nebylo v I. etapě předáno. Odvolací soud uvedl, že žalovaná dvakrát vyzvala žalobkyni k převzetí díla v rozsahu I. etapy, žalobkyně však v obou případech odmítla dílo převzít. V takovém případě se podle článku 9. 3. smlouvy považovalo dílo za předané, čímž žalované vzniklo právo vyúčtovat cenu a požadovat její zaplacení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně (dále též jen „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení právních otázek hmotného i procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. V konkrétnosti formuluje dovolatelka právní otázky, které se týkají absence základních náležitostí pro platné uzavření smlouvy o dílo, které jsou

definovány v § 2587 o. z. Dovolatelka s odkazem na závěry rozhodnutí dovolacího soudu ohledně vymezení předmětu díla ve smlouvě o dílo dovozuje zdánlivost posuzovaného právního jednání.

14. Dovolatelka dále namítá, že fikce dle článku 9. 3. smlouvy o provedení díla je neplatná. Dílo nebylo dokončeno, neboť ani není zřejmé, co mělo být dokončeno, co mělo být předáno, nelze tedy dojít k závěru, že dílo bylo provedeno, a to ani s ohledem na dispozitivní úpravu ve smlouvě o dílo zakotvenou, neboť pro tuto nejsou splněny podmínky. Stejně tak je v rozporu s judikaturou dovolacího soudu závěr o „fikci“ provedení díla, když tato fikce obsahuje ujednání o „bezvadnosti“ díla, přičemž z provedeního dokazování a tvrzení dovolatelky je zřejmé, že dílo vadami trpělo. Dovolatelka vytýká odvolacímu soudu, že „aplikoval právní fikci dispozitivně upravenou v předmětné smlouvě o dílo, přičemž takové ujednání nelze dispozitivně ujednat“. K nemožnosti smluvního ujednání o právní fikci či právní domněnce dovolatelka odkazuje na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. [23 Cdo 5508/2007](#), a ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1287/2018](#).

15. Dovolatelka uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

16. Žalovaná se k podanému dovolání vyjádřila v tom smyslu, že je považuje za nepřipustné a mělo by být odmítnuto, případně jako nedůvodné zamítnuto.

III.

Připustnost dovolání

17. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

18. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

19. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak

20. Dovolatelka předně napadá závěr odvolacího soudu o tom, že mezi stranami byla platně uzavřena smlouva o dílo, neboť „její vymezení je velice chaotické, nepřesné a nemá zákonné náležitosti.“ Dovolatelka dovozuje, že jde o zdánlivé právní jednání, neboť vymezení předmětu díla a jeho ceny je neurčité.

21. Podle § 574 o. z. je na právní jednání třeba hledět spíše jako na platné než neplatné. Dovolací soud ve své ustálené rozhodovací praxi k citovanému ustanovení § 574 o. z. uvádí, že právní úprava neplatnosti právních jednání vychází ze zásady (formulované v ustanovení

§ 574 o. z.), že je namíste hledat spíše důvody pro platnost právního jednání než pro jeho neplatnost, která – jak se uvádí v důvodové zprávě k § 574 až 579 o. z. – odpovídá povaze soukromého práva a rozumné potřebě běžných soukromých občanských styků (viz např. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2017, sp. zn. [21 Cdo 4172/2016](#), uveřejněného pod číslem 88/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). K závěru o zdánlivosti právního jednání pro neurčitost či nesrozumitelnost soud přistoupí jen tehdy, nepodaří-li se mu výkladem celého právního jednání nebo jeho části podle § 555 a násl. o. z. ozřejmit, k jakým právním následkům projevená vůle účastníků směřovala (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [33 Cdo 99/2020](#)).

22. Výklad právních jednání upravují (zejména) ustanovení § 555 až § 558 o. z.

23. Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (odstavec první). Při výkladu projevu vůle se přihlédne k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají (odstavec druhý).

24. V rozhodovací praxi dovolacího soudu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#)) je výše citované pravidlo vykládáno v tom smyslu, že základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje ustanovení § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním) [srov. Melzer, F. in Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník - velký komentář, Svazek III, § 419-654. Praha: Leges, 2014, s. 594 a 595, nebo Handlar, J. in Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1989]. Ochrana dobré víry adresáta právního jednání pak vyžaduje (a § 556 odst. 1 věta první o. z. tak normuje výslovně), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 větě druhé o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. pak uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží. Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání.

25. Promítnuto do poměrů projednávané věci uvedené znamená, že odvolací soud (resp. soud prvního stupně, s jehož skutkovými zjištěními i právním posouzením se odvolací soud ztotožnil) nepochybil, jestliže při výkladu předmětné smlouvy o dílo dospěl k závěru, že smlouva byla sjednána platně a že i přes stručnou specifikaci byl předmět díla vymezen dostatečně určitě. Odvolací soud (resp. soud prvního stupně) správně při výkladu právního jednání posuzoval následné jednání stran, tedy to, jak strany po uzavření smlouvy daly najevo,

jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají. V tomto ohledu byla rozhodující skutková zjištění nižších soudů o tom, že předmětem I. etapy díla bylo zhotovení konkrétní tzv. hrubé stavby, tento předmět díla byl žalovanou proveden a zástupce žalobkyně (dovolatelky) označil stavbu za provedenou.

26. Na takto ustaveném základě proto přípustnost dovolání nemůže založit tvrzení dovolatelky o neurčitěm vymezení předmětu díla, neboť soudy za použití interpretačních pravidel právního jednání dostatečně ozřejmily, co bylo úmyslem stran, jak výše uvedeno. Dle ustanovení § 553 odst. 1 o. z. je však (jak výše uvedeno) právní jednání zdánlivé pro neurčitost či nesrozumitelnost jen tehdy, nelze-li jeho obsah zjistit ani výkladem (k tomu srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5302/2016](#)).

č. 18

27. Pro zde projednávanou věc tak není příležitý odkaz dovolatelky na závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2013, sp. zn. [23 Cdo 4262/2011](#), o tom, že za označení určitého díla není možno považovat určení díla tak, že je vymezeno jen obecně. Dovolatelka přehlíží, že ve zde projednávané věci soudy rozhodovaly na základě skutkových zjištění, dle kterých přílohou č. 2 smlouvy byla vzájemně potvrzená projektová dokumentace, přitom ve smlouvě byly určeny práce I. etapy díla, které dle znaleckého posudku s přihlédnutím ke kalkulaci byly ve smlouvě vymezeny tak, že lze z odborného hlediska uzavřít, jaké práce měly být v I. etapě provedeny. Při řešení otázky určitosti vymezení díla předmětné smlouvy o dílo ze dne 15. 4. 2014 se proto odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu vyjádřené např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 4. 2013, sp. zn. [23 Cdo 964/2012](#), či v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2019, sp. zn. [32 Cdo 4418/2018](#).

28. S přihlédnutím k uvedenému nemůže dále přípustnost dovolání zakládat ani skupina dovolacích námitek, kterými dovolatelka odůvodňuje tvrzení o tom, že žalované (zhotoviteli) „náleží cena obvyklá za zhotovení díla jako bezdůvodné obohacení, nikoliv cena určená na základě nepřezkoumatelného rozpočtu“. Je tomu tak proto, že nepodařilo-li se dovolatelce zpochybnit závěr, dle kterého mezi stranami byla ujednána platná smlouva o dílo, ve které byl dostatečně určitě vymezen rozsah I. etapy, nelze pak odvolacím soudu ničeho vytknout, že při určení ceny vycházel z ujednané pevné částky (11.419.900 Kč), nikoliv z obvyklé ceny díla, jak požaduje dovolatelka.

29. Přípustnost dovolání nezakládá ani námitka dovolatelky, že dílo nemohlo být řádně dokončeno a předáno, tedy provedeno v souladu se zákonem. Dovolatelka přehlíží, že závěr odvolacího soudu o provedení díla vycházel ze zjištění, že žalovaná (zhotovitel) práce I. etapy dokončila, byť s vadami. Tento postup odpovídá závěrům vysloveným v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2020, sp. zn. [23 Cdo 3512/2018](#), dle kterého skutečnost, že dílo trpí vadami, sama o sobě nemusí znamenat, že dílo nemůže být dokončeno předvedením jeho způsobilosti sloužit svému účelu ve smyslu § 2605 odst. 1 o. z.

30. K námitkám dovolatelky o tom, že „obecné soudy nesprávně hodnotily provedené důkazy, vyvodily z nich nesprávný skutkový stav a takto zjištěný skutkový stav posoudily nesprávně i po právní stránce“, nelze než odkázat na dovolacím soudem opakovaně uváděný závěr, dle kterého správnost skutkového stavu věci zjištěného v řízení před soudy nižších stupňů v dovolacím řízení v žádném ohledu zpochybnit nelze. Dovolací přezkum je ustanovením § 241a odst. 1 o. s. ř. vyhrazen výlučně otázkám právním, ke zpochybnění skutkových zjištění

odvolacího soudu nemá tudíž dovolatelka k dispozici způsobilý dovolací důvod; tím spíše pak skutkové námitky nemohou založit přípustnost dovolání (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 2125/2014](#), a ze dne 30. 10. 2014, sp. zn. [29 Cdo 4097/2014](#)). Stejně tak uplatněním způsobilého dovolacího důvodu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. není zpochybnění právního posouzení věci, vychází-li z jiného skutkového stavu, než z jakého vyšel při posouzení věci odvolací soud, a samotné hodnocení důkazů odvolacím soudem (opírající se o zásadu volného hodnocení důkazů zakotvenou v ustanovení § 132 o. s. ř.) nelze úspěšně napadnout žádným dovolacím důvodem (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2394/2013](#), uveřejněné pod číslem 4/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

31. Námitky dovolatelky ohledně nesprávnosti určení nákladů řízení nemohou založit přípustnost dovolání, neboť podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. není dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení.

č. 18

32. Dovolání je však přípustné pro řešení otázky, zdali ujednání stran o tom, že „nedostaví-li se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k přejímce díla či jiným způsobem bezdůvodně zmaří konečné předání díla a vyhotovení předávacího protokolu, považuje se dílo za řádně a včas předané“, je ujednáním neplatným pro rozpor se zákonem. Taková právní otázka v poměrech občanského zákoníku z roku 2012 v judikatuře dovolacího soudu dosud řešena nebyla.

IV.

Důvodnost dovolání

33. Dovolání není důvodné.

34. Dovolatelka zpochybňuje závěr odvolacího soudu, že v projednávané věci došlo (ke dni 29. 1. 2015) k předání díla.

35. Soudy při posouzení této otázky vycházely z ujednání stran obsaženého v čl. 9.3 smlouvy o dílo, dle kterého bylo sjednáno, že „nedostaví-li se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k přejímce díla či jiným způsobem bezdůvodně zmaří konečné předání díla a vyhotovení předávacího protokolu, považuje se dílo za řádně a včas předané“.

36. Dovolatelka namítá neplatnost takového ujednání s odkazem na závěry vyslovené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. [23 Cdo 5508/2007](#) (z něhož vychází i dále odkazovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1287/2018](#)), s nímž je podle dovolatelky rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu.

Smluvní právní domněnky a právní fikce v dosavadní judikatuře

37. Dovolatelkou připomínaná rozhodnutí byla přijata v poměrech předchozí úpravy soukromého práva, tedy občanského zákoníku z roku 1964 (dále též „obč. zák.“) a obchodního zákoníku. Soudní praxe při výkladu obč. zák. dovozovala (srov. zejména rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 12. 2008, sp. zn. [32 Cdo 2536/2007](#), ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. [23 Cdo 5508/2007](#), a ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1287/2018](#)), že ve smlouvách nelze sjednat nevyvratitelnou právní domněnku či fikci. Podle rozsudku Nejvyššího soudu

ze dne 4. 3. 2020, sp. zn. [32 Cdo 1287/2018](#), je právní domněnka konstrukce, která může být založena pouze zákonem a jejímž důsledkem je za podmínek zákonem stanovených nutnost bezpodmínečně nebo podmíněčně předpokládat existenci něčeho, o čem není jisté, že je, nebo dokonce je jisté, že není. Zákonem stanovená právní domněnka a fikce zavazuje soud, aby buď bezpodmínečně, nebo podmíněčně pokládal za dané něco, o čemž není jisté, že je, nebo dokonce je jisté, že není. Konstrukce domněnek, jejich charakteru i následků, které jsou s nimi spojeny, přísluší podle předchozí judikatury toliko právu. V procesním právu se neuplatňuje zásada „vše je dovoleno, co není zakázáno“; působí zde naopak zásada opačná, připouštějící možnost odchýlných dohod jenom tam, kde to procesní právo umožňuje. Ujednání stran modifikující důkazní břemeno, tj. institut veřejnoprávního civilního práva procesního, by proto bylo možné pouze tehdy, pokud by takovou možnost občanský soudní řád připouštěl. Výrazem „má se za to“ se v zákoně vyjadřuje vyvratitelná právní domněnka, zatímco pro fikci se užívají výrazy „považuje se za“ nebo „hledí se na“, ve zde souzené věci však jde (mělo by jít) o výsledek výkladu smlouvy, tedy o poznatek, jaká vůle smluvních stran byla projevena.

č. 18

38. Současně však Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4923/2016](#), odmítl jako nepřípustné dovolání s tím, že rozhodnutí odvolacího soudu neodporuje citované judikatuře o nepřípustnosti sjednávání právních fikcí. V dané věci dovolací soud, stejně jako odvolací soud, posoudil skutkové zjištění odpovídající smluvnímu ujednání o tom, že „došlo ke schválení off-line verze pořadu fikcí, neboť žalovaná ve lhůtě 3 pracovních dnů nesdělila konkrétní připomínky“, jako možné. Nejvyšší soud uzavřel, že i když nelze sjednat nevyvratitelnou domněnku, která by mohla odepřít jedné ze stran výkon jejího zákonem zaručeného práva bez možnosti toto právo v soudním řízení prokázat, zde šlo o smluvní ujednání, které s marným uplynutím lhůty pro připomínky ke konkrétní verzi díla spojovalo další průběh smluvního vztahu účastníků („přesunula se výroba pořadu do další výrobní fáze“).

39. V této souvislosti je možno odkázat rovněž na judikaturu o významu stranami dohodnutých předávacích protokolů jako tzv. „hmotněprávní podmínky“ předání díla. Nejvyšší soud tak ještě podle předchozí úpravy soukromého práva v judikatuře (srov. rozsudek ze dne 11. 2. 2020, sp. [32 Cdo 542/2018](#)) posuzoval ujednání stran ve smlouvě, podle něhož „se dílo považuje za dokončené okamžikem podpisu zápisu o předání a převzetí díla, v němž bude výslovně konstatováno, že objednatel dílo přijímá“. Podle závěrů Nejvyššího soudu bylo-li v uvedené věci ujednáno, že dílo se považuje za dokončené okamžikem podpisu zápisu o předání a převzetí díla, a mělo-li k předání předmětu díla dojít podpisem zápisu o předání a převzetí díla všemi účastníky přijímacího řízení, tj. jak objednatelem, tak i zhotovitelem, pak jde právě o tu situaci, k níž se vyjadřuje judikatura dovolacího soudu, tj. o případ, v němž je existence předávacího protokolu podepsaného objednatelem a zhotovitelem hmotněprávní podmínkou předání a převzetí díla. Nebyl-li takovýto protokol oběma stranami podepsán, tak k předání díla nedošlo, bez zřetele na důvody, proč se tak stalo, a na okolnosti, za nichž se tak stalo. Nejvyšší soud v citovaném rozhodnutí sp. zn. [32 Cdo 542/2018](#) uzavřel, že „úvaha odvolacího soudu, dovozujícího projev vůle žalobkyně předmět díla předat z toho, že převzetí díla žalovanou nutně muselo předcházet nabídnutí díla k převzetí, je v zjevném rozporu s judikatorními závěry Nejvyššího soudu, podle nichž v případě sjednání protokolárního předání díla nelze při absenci předávacího protokolu považovat dílo za předané a převzaté pouze na základě dalších okolností případu a nebyl-li předávací protokol, tvořící hmotněprávní podmínku předání a převzetí díla, podepsán všemi osobami,

keré ho podle smlouvy o dílo podepsat měly, není možné dílo považovat za předané a převzaté“.

K otázce (ne)možnosti sjednat ve smlouvě právní domněnku či fikci v literatuře

40. Citovaná část judikaturních závěrů, nepřipouštějících ujednání stran smlouvy obsahujících slovní spojení, jež v právních předpisech zpravidla představují právní domněnky či právní fikce, byly v minulosti začasťe podrobovány kritice (srov. např. STAVĚLÍK, P. Ještě k „odstoupení od smlouvy prostřednictvím smluvní fikce doručení“ – jiný úhel pohledu. Právní rozhledy, 2005, č. 21, s. 788-790., JENDREJÁK, P. K téme „odstoupení od smlouvy prostřednictvím smluvní fikce doručení“. Právní rozhledy, 2006, č. 4, s. 141-146., ADAM, J. Fikce doručení v občanskoprávních vztazích. Bulletin advokacie, 2006, č. 10, s. 37 – 38., PAULDURA, L. K otázce sjednávání právních domněnek a fikcí v soukromém právu. Právní fórum, 2010, č. 11, s. 556-559., MATULA, Z. Smluvní fikce (domněnka) doručení. In: KOTÁSEK, J. et al. (eds.). Dny práva – 2012 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 1201-1209. Kritika literatury se zaměřovala zejména na v praxi časté případy obdobných ujednání mezi podnikateli ve smlouvách o dílo ve vztahu k předání díla a dále v otázkách domněnek či fikcí při doručování písemností. Bylo poukazováno zejména na otázky autonomie vůle stran a nutnost posuzování případných rozporů takových ujednání s kogentními ustanoveními zákona.

č. 18

Autonomie vůle stran a její zjišťování

41. Občanský zákoník z roku 2012 je vystavěn zejména na respektu k autonomii vůle stran. Je přitom třeba zjišťovat skutečnou vůli stran. Na takto zjištěnou skutečnou vůli stran je kladen důraz před jejím prostým jazykovým vyjádřením při posuzování právních jednání stran.

42. Podle judikatury Nejvyššího soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. [21 Cdo 5281/2016](#)) tak na rozdíl od právní úpravy v předchozím občanském zákoníku, účinném do 31. 12. 2013, podle níž bylo třeba právní úkony vyjádřené slovy vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem (srov. ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.), a ve vztahu k níž dovolací soud ve své ustálené judikatuře dovedil, že podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je to, aby nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 1998 sp. zn. 25 Cdo 1650/98, uveřejněný v časopise Právní rozhledy, č. 7, roč. 1999, s. 386, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1116/2001](#)), právní úprava v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku účinném od 1. 1. 2014, opouští – jak vyplývá i z důvodové zprávy k tomuto zákonu – důraz na formální hledisko projevu, typický pro předchozí občanský zákoník (srov. zejména ustanovení § 35 odst. 2 obč. zák.), a klade větší důraz na hledisko skutečné vůle jednajících osob. Základním hlediskem pro výklad právního jednání je tedy podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 úmysl jednajícího (popřípadě – u vícestranných právních jednání – společný úmysl jednajících stran), byl-li takový úmysl druhé straně (adresátovi projevu vůle) znám, anebo musela-li (musel-li) o něm vědět. Při zjišťování tohoto úmyslu je třeba vycházet z hledisek uvedených v ustanovení § 556 odst. 2 o. z. a přihlídnout též k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají. Teprve v případě, že ani za použití uvedených výkladových pravidel nelze

zjistit úmysl jednajícího, se uplatní objektivní metoda interpretace a projevu vůle se přisuzuje význam, jaký by mu zpravidla přiřadila osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.

Užití slovních spojení „považuje se za“, „má se za“, „platí, že“ apod. ve smlouvách

43. Jde-li o ujednání stran, jež se řídí občanským zákoníkem z roku 2012, je tak třeba zkoumat v každém konkrétním případě, co je obsahem takového ujednání (§ 555 a násl. o. z.).

44. Tento závěr se uplatní i pro taková ujednání, v nichž strany použily slovní spojení „považuje se za“, „má se za“, „platí, že“ apod. Nelze tak bez dalšího uzavřít, že užití takových slovních spojení znamená, že strany chtěly např. určitým způsobem učinit dohodu o samotném institutu důkazního břemene stran v soudním řízení, resp. o tom, že v soudním řízení nějaká skutečnost může či nemůže být např. předmětem dokazování. Proto i v případě, kdy strany užily ve smlouvě takové určité slovní spojení, je třeba posuzovat, zda stranami zamýšlený právní následek posuzovaného pravidla směřuje k úpravě takových vzájemných práv a povinností, které jsou v dispozici smluvních stran, či nikoliv a zda vyhovuje korektivům obsahové kontroly obsahu závazku.

č. 18

45. Při posouzení, zda by dané smluvní ujednání mohlo být vzhledem k jeho zjištěnému obsahu a s ohledem na konkrétní okolnosti věci neplatné, je třeba především zkoumat, zda možnost učinit takové ujednání je zákonem zakázána, anebo jde o dohodu v souladu s dispozitivní úpravou zákona (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019, sp. zn. [23 Cdo 1192/2019](#)). Podle judikatury při posuzování kogentnosti daného pravidla je v první řadě třeba posuzovat výslovný zákaz dle § 1 odst. 2 o. z. Podle § 1 odst. 2 o. z. nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti. Výslovný zákaz určitého ujednání stran může být přímý i nepřímý. V případě přímého zákazu zákon výslovně určuje, že se určité jednání zakazuje. Příkladem přímých výslovných zákazů je právě § 1 odst. 2 část věty za středníkem o. z., jež zakazuje ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob. Povaha právní normy, od níž se taková ujednání odchyľují (tj. zda jde o právní normu absolutně či relativně kogentní anebo o právní normu dispozitivní), přitom není významná. Jinak řečeno, ani od dispozitivní právní normy se strany nemohou odchyľit způsobem popsáným v § 1 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Je-li však možno jakoukoliv odchylku od určité právní normy považovat za porušující dobré mravy, veřejný pořádek či právo upravující postavení osob, lze takovou právní normu kvalifikovat jako (absolutně) kogentní. V případě nepřímého zákazu zákon odchylné ujednání stran reprobuje tím, že je prohlašuje za neplatné, případně za zdánlivé, či určuje, že se k němu nepřihlíží. Příkladem nepřímého výslovného zákazu je § 580 o. z., podle něhož je neplatné (mimo jiné) právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje. I v tomto případě platí, že zákon zakazuje každou odchylku od určité právní normy, která odporuje jejímu smyslu a účelu, byť by obecně nešlo o právní normu (absolutně) kogentní (tedy byť by jiné odchylky od právní normy byly možné). Brání-li však smysl a účel určité právní normy jakémukoliv odchylnému ujednání, půjde o právní normu (absolutně) kogentní (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 387/2016](#), uveřejněné pod č. 10/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

46. Kromě posouzení, zdali se ujednání stran odchyluje od dispozitivní právní normy, je tak třeba v případě konkrétních ujednání stran hodnotit, zda způsob, jakým se strany od dispozitivní právní úpravy odchýlily, není vzhledem k okolnostem věci z (jiného důvodu) zákonem zakázán nebo se přičí dobrým mravům. Přitom je třeba hodnotit i okolnost, v jakém právním postavení strany ujednání uzavřely. Zdali v rovném postavení dvou podnikatelů nebo zdali je jedna ze stran v postavení slabší strany, ať už spotřebitele nebo slabší strany podnikatele. V takovém případě je třeba poměřovat konkrétní ujednání stran zákonnými pravidly, zejména § 433 o. z., jde-li o podnikatele slabší stranu, a § 1810 a násl. o. z., jde-li o spotřebitele, tedy zdali ujednáním nedochází k zneužití postavení podnikatele na úkor slabší strany. Jsou-li přitom právním jednáním porušeny principy dobrých mravů, uplatní se tento korektiv i ve vztazích mezi podnikateli. Případný závěr soudu o absolutní neplatnosti ujednání stran pro rozpor s korektivem dobrých mravů je však zásahem výjimečným a vždy odůvodněným mimořádnými okolnostmi daného případu. Korektiv dobrých mravů přitom nevylučuje posouzení, zdali na právní poměry stran nedopadají jiná ustanovení občanského zákoníku poskytující právní ochranu jedné ze stran před zneužívajícím jednáním druhé strany (například uvedená právní úprava ochrany slabší strany); srov. například důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2021, sen. zn. [23 ICdo 56/2019](#), uveřejněného pod číslem 80/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

č. 18

47. Lze tak uzavřít, že ujednání stran v soukromoprávní smlouvě, jež pro vyjádření určitého jimi předvídaného právního následku užily určitá typová sousloví (např. „považuje se“, „má se za“, „platí, že“), která v právních normách zpravidla naznačují, že jde o tzv. právní domněnky či právní fikce, nejsou pouze z tohoto důvodu neplatná. Je třeba i u takových ujednání v každém jednotlivém případě zkoumat, k jakému právnímu následku vůle stran směřovala, a zda takové ujednání není vzhledem ke konkrétním okolnostem věci zákonem zakázáno nebo se přičí dobrým mravům.

Posouzení v poměrech projednávané věci

48. V projednávané věci bylo dovolatelkou rozporováno ujednání stran o tom, že „nedostavili se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k přejímce díla ..., považuje se dílo za řádně a včas předané“.

49. Podle § 2610 odst. 1 o. z. právo na zaplacení ceny díla vzniká provedením díla. Podle § 2604 o. z. dílo je provedeno, je-li dokončeno a předáno. Podle § 2605 odst. 1 o. z. dílo je dokončeno, je-li předvedena jeho způsobilost sloužit svému účelu. Objednatel převezme dokončené dílo s výhradami nebo bez výhrad.

50. Zákonodárce rozlišuje mezi provedením díla, jeho dokončením, předáním a převzetím. Provedení díla je nejširší pojem. Obsahuje v sobě jak dokončení, tak předání díla. Dokončení díla nastává tehdy, je-li zhotovitelem předvedena způsobilost díla sloužit svému účelu, příp. provedením zkoušek. Předání a převzetí díla jsou právní jednání ze strany zhotovitele a objednatele. Předání ze strany zhotovitele je činěno s úmyslem dluh splnit (§ 1908 odst. 2 o. z.), obecně umožněním nakládání s věcí v místě plnění (příp. například odeslání díla). Na předání se použije právní úprava kupní smlouvy (§ 2608 o. z.). Zákonodárce nestanoví zvláštní právní formu pro takové právní jednání.

51. Smyslem a současně i účelem právní úpravy předání díla podle o. z. (§ 2604) je (spolu s podmínkou dokončení díla předvedením jeho způsobilosti sloužit svému účelu) naplnění předpokladů provedení díla zhotovitelem vedoucího k některým dalším právním následkům. Zhotovitel především, není-li ujednáno jinak, tímto splní svůj dluh, zhotoviteli podle § 2610 o. z. vzniká právo na zaplacení ceny díla, objednatel může s dílem nakládat atd.

52. Zákonná úprava předání díla neobsahuje přímý výslovný zákaz odchýlného ujednání. K otázce posouzení možného nepřímého zákazu je třeba zohlednit shora uvedený smysl a také účel dané úpravy. Smysl a účel právní úpravy přitom stranám (samy o sobě) nebrání, aby si autonomně dohodly pro jejich smluvní závazek významné zvláštní předpoklady předání díla, např. zvláštní písemnou formu, zvláštní okolnosti ve vztahu k předávacímu protokolu, otázku okolností možného práva odmítnout převzetí díla či povinnosti převzít dílo, trpí-li určitými vadami apod. Vždy je však třeba poměřovat konkrétní okolnosti takového ujednání. Přestože je tedy právní úprava předání díla v občanském zákoníku obecně dispozitivní, nelze vyloučit, že konkrétní ujednání stran bude (z jiného důvodu) zákonem zakázané, a proto neplatné (580 odst. 1 o. z.). Příklad-li se takové ujednání zjevně dobrým mravům anebo odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek, soud k neplatnosti takového ujednání přihlédne i bez návrhu (§ 588 o. z.). Je třeba hodnotit i okolnosti, v jakém právním postavení strany ujednání uzavřely. Zdali v rovném postavení dvou podnikatelů nebo zdali je jedna ze stran v postavení slabší strany, ať už spotřebitele nebo slabší strany podnikatele.

53. V poměrech projednávané věci však důvody, které by mohly vést k neplatnosti posuzovaného ujednání, dovolací soud neshledává. Převzetí díla je v obecné rovině úpravou dispozitivní. Účelem stranami sjednaného pravidla bylo přiznání právních následků převzetí díla objednatelem ve stranami dohodou předvídané situaci, kdy se mj. objednatel nedostaví bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k příjemce díla. V posuzované věci přitom ze skutkových zjištění soudů nelze učinit ani závěr, že strany jako dva podnikatelé byly v nerovnovážném postavení, tedy v úvahu nepřicházelo ani právní posouzení z pohledu ochrany slabší strany (podnikatele podle § 433 o. z., nebo spotřebitele podle § 1810 a násl. o. z.).

Procesní souvislosti

54. Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3478/2007](#), důkazním břemenem se rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem důkazního břemene je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 větou první o. s. ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky zhodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá. Okruh rozhodujících skutečností, které musí účastník v řízení tvrdit a prokázat, jakož i rozložení důkazního břemene (tj. nositele důkazního břemene ohledně jednotlivých rozhodných skutečností) je pak určován hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků (srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. [23 Odo 1722/2006](#)).

55. Jde-li tak o předání díla, spolu s dokončením jednoho z předpokladů provedení díla a vzniku práva zhotovitele na zaplacení ceny podle § 2604, 2605, 2610 o. z., má zhotovitel obecně dle dispozitivní právní úpravy povinnost tvrdit a prokazovat, že dílo bylo předáno.

56. Je-li ale, jako v poměrech projednávané věci, ujednáno, že „dílo se považuje za předané, nedostaví-li se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k přejímce díla“, je okruh rozhodujících skutečností, které musí účastník v řízení tvrdit a prokázat, jakož i rozložení důkazního břemene, jež je jinak určováno hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků, jde-li zde o normu dispozitivní, modifikován takovým (platným) ujednáním stran. Zhotovitel vzhledem ke svému tvrzení proto nese procesní odpovědnost, že smluvním ujednáním stran předvídaný předpoklad, tj. že se objednatel (za smluvených podmínek) nedostavil k přejímce díla, byl pro (stranami sjednaný) právní následek předání díla naplněn.

č. 18

Přeshraniční srovnání

57. K přijatému řešení při posuzování uvedených smluvních ujednání respektujícímu autonomii vůle stran lze uvést, že obdobný hodnotový přístup lze vysledovat i z přeshraničního srovnání právních úprav v některých zemích. Zejména jde-li o samotný princip autonomie vůle stran při sjednání předpokladů smluvního plnění a zvláštní ochrany slabší strany, zejména spotřebitelů, podle konkrétních okolností takových ujednání.

58. Tak např. nizozemské právo umožňuje smluvním stranám sjednat právní domněnku nebo právní fikci plnění smlouvy. To vyplývá ze zásady autonomie vůle stran. Stručně řečeno, strany si mohou dle své vůle určit obsah, účinky a podmínky dohody/smlouvy, pokud se pohybují v mezích dobrých mravů a veřejného pořádku. Dohoda/smlouva, která svým obsahem nebo neodvratnými důsledky porušuje dobré mravy nebo veřejný pořádek, je neplatná (článek 3:40 odst. 1 nizozemského občanského zákoníku, „DCC“). Článek 7:758 odst. 1 DCC, což je ustanovení vztahující se konkrétně na smlouvy o dílo, obsahuje právní domněnku. Pokud stavebník dal jasně najevo, že stavba je dokončena a připravena k předání, a objednatel v přiměřené lhůtě neprovede kontrolu a stavbu ani nepřevzme, ať už s výhradou, nebo bez ní, ani ji neodmítne s poukazem na určité vady stavby, má se za to, že objednatel stavbu mlčky přijal. Po přijetí se stavba považuje za dokončenou a předanou. Nizozemské (smluvní) právo nevylučuje důkaz opaku proti právní domněnce, což znamená, že strany mohou právní domněnku v soudním řízení vyvrátit. Z tohoto pravidla však existuje jedna výjimka: strany mohou dohodou/smlouvou vyloučit určitý důkaz opaku. To jinými slovy znamená, že si strany mohou smluvně sjednat nemožnost vyvrácení domněnky důkazem opaku. Soudy jsou tímto ujednáním v zásadě vázány, ledaže (dle dikce článku 153 DCC) se ujednání týká prokázání skutečností vyvolávajících podle práva takové právní následky, které nespádají do sféry dispozice stran (například určité otázky týkající se obchodních společností nebo insolvenčí), nebo pokud to vylučují obecná pravidla občanského zákoníku [například pokud je dovolávání se doložky za konkrétních okolností nepřipustné (článek 6:248 DCC) nebo pokud je doložka ve všeobecných obchodních podmínkách nepřiměřená (článek 6:233 a násl. DCC)].

59. V Německu si strany v zásadě mohou sjednat právní domněnku vztahující se k plnění ze smlouvy v rámci smluvní volnosti stran. Ve standardizovaných formulářových smlouvách však může být taková doložka neplatná, pokud v rozporu s požadavkem dobré víry nepřiměřeně znevýhodňuje druhou stranu smlouvy s tím, kdo tyto standardizované podmínky

užívá („uživatel podmínek“). Ve spotřebitelských smlouvách je doložka zakázána podle § 309 číslo 8 písm. b) německého občanského zákoníku (Bürgerliches Gesetzbuch - BGB), který mj. stanoví: „I v rozsahu, v jakém je odchylka od zákonných ustanovení přípustná, jsou ve standardních obchodních podmínkách neúčinná: [...] 8 a) [...] b) (vady) ujednání, podle kterého ve smlouvách týkajících se [...] provedení díla aa) (Vyloučení a odkaz na třetí strany) jsou vůči uživateli podmínek vcelku nebo ve vztahu k jednotlivým částem nároky z vad vyloučeny, omezeny na nároky vůči třetím stranám nebo podmíněny předchozím soudním řízením vedeným proti třetím stranám; bb) (Omezení na opravu) nároky vůči uživateli podmínek jsou v celku nebo ve vztahu k jednotlivým částem omezeny na právo na opravu, pokud není druhé smluvní straně výslovně vyhrazeno právo snížit kupní cenu, pokud by se náprava nezdařila, nebo, s výjimkou případů, kdy je předmětem odpovědnosti za vady stavební dílo, podle své volby odstoupit od smlouvy; cc) (Náklady opravy) je vyloučena nebo omezena povinnost uživatele podmínek nést náklady nezbytné pro účely opravy, zejména nést náklady na dopravu, cestu pracovníků, práci a materiál; dd) (Zadržení opravy) uživatel podmínek podmiňuje opravu předchozí úhradou celého poplatku nebo jeho části, která je s ohledem na vadu nepřiměřená; ee) (Lhůta pro oznámení vad) uživatel podmínek stanoví druhé smluvní straně lhůtu pro oznámení nezjevných vad kratší, než je přípustná lhůta podle písmene ff) níže; ff) (Usnadnění promlčení) se usnadňuje promlčení nároků z vad vůči uživateli podmínek v případech uvedených v § 438 odst. 1 č. 2 a § 634a odst. 1 č. 2 nebo, v ostatních případech, se uplatní promlčecí doba kratší než jeden rok počítaná od počátku běhu zákonné promlčecí doby [...].“ Doložka je neplatná rovněž podle § 309 číslo 12 písm. a) německého občanského zákoníku, který zní: „I v rozsahu, v jakém je odchylka od zákonných ustanovení přípustná, jsou ve standardních obchodních podmínkách neúčinná: [...] 12 (Důkazní břemeno) ujednání, kterými uživatel podmínek mění důkazní břemeno v neprospěch druhé smluvní strany, a to zejména tím, že a) ji zatíží důkazním břemenem ohledně okolností, které spadají do sféry odpovědnosti uživatele podmínek [...].“

60. Francouzské právní předpisy a judikatura umožňují smluvním stranám sjednat si tzv. právní domněnku nebo právní fikci plnění smlouvy. Je tomu tak na základě čl. 1356 francouzského občanského zákoníku (www.legifrance.gouv.fr/codes), který stanoví: „Dohody o důkazu jsou platné, pokud se týkají práv, se kterými mohou strany volně nakládat.“ To ve svém rozsudku potvrdil i Kasační soud (Cour de cassation): „V případě práv, se kterými mohou strany volně nakládat, jsou dohody o důkazu přípustné“ (rozhodnutí Kasačního soudu ze dne 8. 11. 1989, č. 86-16.197). Avšak tyto dohody dle dikce druhé části ustanovení čl. 1356 francouzského občanského zákoníku nemohou být v rozporu s nevyvratitelnými právními domněnkami ani takovou stanovit: „Nicméně nemohou být v rozporu s nevyvratitelnými domněnkami stanovenými zákonem ani nemohou měnit důvěru spojenou s přiznáním nebo slibem. Nemohou ani stanovit nevyvratitelnou domněnku ve prospěch jedné ze stran.“

61. Lze tak shrnout, že užijí-li strany smlouvy pro vyjádření určitého jimi předvídaného následku slovní výrazy, které v právních normách obvykle vyjadřují právní domněnky či právní fikce (např. „považuje se“, „má se za“, „platí, že“), není takové smluvní ujednání pouze z tohoto důvodu neplatné.

62. Při posouzení, zdali takové ujednání je v rozporu se zákonným zákazem nebo se příčí dobrým mravům, je třeba v každém jednotlivém případě zkoumat, co je obsahem daného ujednání. Současně je třeba hodnotit i právní postavení stran, v jakém ujednání uzavřely,

zdali jde o rovnovážný vztah stran, např. podnikatelů, případně zdali jde o vztah podnikatele na straně jedné a slabší strany na straně druhé, ať už spotřebitele nebo podnikatele slabší strany.

63. Dohoda dvou podnikatelů při jejich podnikatelské činnosti o tom, že „dílo se považuje za předané, nedostaví-li se objednatel bezdůvodně a opakovaně (nejméně 2x) k převzetí díla“, směřující ke smluvní úpravě podmínek předání díla jako jednoho z předpokladů vzniku práva zhotovitele na zaplacení ceny díla není právní úpravou občanského zákoníku sama o sobě zakázána, ani se bez dalšího nepříčí dobrým mravům.

64. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalobkyně podle ustanovení § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 19

Škoda spočívající ve snížení obvyklé ceny věci může nastat, aniž by věc (nemovitost) byla fyzicky poškozena a bylo třeba ji opravovat, a to již k okamžiku škodní události nezávisle na tom, jak poškozený s věcí naloží (zda ji prodá).

Náhrada škody

§ 420 obč. zák., § 442 obč. zák., § 443 obč. zák.

č. 19

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2022, sp. zn. 25 Cdo 1548/2020, ECLI:CZ:NS:2022:25.CDO.1548.2020.1

Nejvyšší soud zrušil k dovolání žalobce rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 7. 2019, sp. zn. 28 Co 164, 165/2019, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 8. 3. 2019, sp. zn. 5 C 383/2013, ve spojení s doplňujícím rozsudkem ze dne 4. 4. 2019, sp. zn. 5 C 383/2013, v části, již byla zamítnuta žaloba o částce 1 541 000 Kč s příslušenstvím, a v závislých výrocích o náhradě nákladů řízení, a v tomto rozsahu věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 7 k dalšímu řízení; jinak dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 7 rozsudkem ze dne 8. 3. 2019, č. j. 5 C 383/2013-342, ve spojení s doplňujícím rozsudkem ze dne 4. 4. 2019, č. j. 5 C 383/2013-347, zamítl žalobu, aby 1. a 2. žalovaná zaplatily společně a nerozdílně žalobci 1 766 000 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Rozhodl tak o nároku žalobce na náhradu škody, jež mu měla vzniknout ušlým ziskem z nájemného za dobu od května 2012 do ledna 2013 a snížením hodnoty bytu. Vyšel ze zjištění, že žalobce je vlastníkem bytové jednotky č. 1, nacházející se v budově C, sekci D domu č. p. 2, jenž je součástí pozemku č. parc. 3 v katastrálním území H. (dále jen „byt“ nebo „bytová jednotka“), kterou v roce 2009 koupil od 1. žalované. První žalovaná byla stavebníkem a 2. žalovaná zhotovitelem stavby, ve které se bytová jednotka nachází. Dne 29. 4. 2012 došlo v domě, kde se bytová jednotka nachází, k havárii, která spočívala v deformaci kovových vzpěr podpírajících budovu C, sekci D a měla za následek poškození nosné konstrukce domu. Obyvatelé domu byli evakuováni. Bytovou jednotku v té době užíval nájemce p. Č. na základě nájemní smlouvy uzavřené s žalobcem dne 25. 8. 2009 na dobu určitou do 31. 8. 2014; nájemné činilo 25 000 Kč měsíčně. Tento nájemní vztah byl ukončen následující den po havárii (30. 4. 2012) dohodou. K dni 3. 5. 2021 byla podle prohlášení statika dotčená budova plně stabilizovaná a schopná bez omezení plnit svoji funkci; od toho dne byly byty opět užívány. Příčinou havárie bylo jednak pochybení ve statických výpočtech v projektu stavby a dále zabudování vadných výrobků (vzpěr) 2. žalovanou, kdy vlivem tíhy betonové konstrukce došlo k nárůstu průhybu nosné konstrukce, nedošlo však k narušení statiky konstrukce, nehrozilo nebezpečí zřícení, avšak došlo k popraskání nenosných konstrukcí (příček) v bytech a společných prostorách.

Následky havárie byly odstraněny nejpozději v lednu 2013; do té doby žalobce nájemce nehledal. Žalobce neprokázal, že při havárii byla bytová jednotka poškozena. Po právní stránce posoudil soud věc podle § 420 odst. 1 a 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „obč. zák.“) se závěrem, že u nároku na snížení obvyklé ceny bytu žalobce ani po poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. neprokázal příčinnou souvislost mezi protiprávním jednáním žalovaných a vznikem škody. Ze znaleckých posudků Ing. B. a Ing. H. sice vyplývalo, že byť technické poškození jednotlivých bytů bylo zanedbatelné, medializace statické poruchy domu přispěla ke zhoršení obchodovatelnosti bytů v celém objektu, což vedlo ke snížení obvyklé ceny; u potencionálních kupujících je relevantní obava, že může dojít k dalším havarijním situacím způsobeným uvedenými pochybeními; obecná cena bytové jednotky žalobce byla po havárii podle znalce Ing. H. o 1 541 000 Kč nižší než žalobcem zaplacená kupní cena ve výši 6 698 615 Kč. Přesto však soud uzavřel, že ze závěrů znaleckých posudků nelze vycházet, neboť tím, že znalci konstatují vznik škody spočívající v poklesu obvyklé ceny postižených bytových jednotek a tuto škodu vyčíslují, posuzují právní otázku příčinné souvislosti, což nenáleží znalci, ale soudu. Znalecký posudek Ing. H. pak neobsahuje doložku podle § 127a o. s. ř. a i jako listinný důkaz je nevěrohodný vzhledem k nesrozumitelnosti i k tomu, že při určení výše škody vychází z kupní ceny bytové jednotky a nikoli z její hodnoty bezprostředně před havárií. Navíc o škodě v podobě znehodnocení bytové jednotky by bylo možno uvažovat pouze v situaci, kdy by žalobce bytovou jednotku prodal. Důvodným neshledal ani nárok na ušlý zisk, neboť tím, že žalobce ukončil nájemní smlouvu dohodou, došlo k přerušení příčinné souvislosti; v období do řádného dokončení oprav pak žalobce nájemce nehledal.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 7. 2019, č. j. 28 Co 164, 165/2019-372, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, změnil ho ve výrocích o náhradě nákladů řízení a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právními závěry. K odvolacím námitkám uvedl, že odkaz na judikaturu (nálezy Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 444/11](#) a sp. zn. [II. ÚS 3588/14](#)) není případný, neboť projednávaná věc je odlišná v tom, že bytová jednotka žalobce nebyla havárií dotčena, žalobce nevynaložil žádné náklady na její opravu a nedošlo ani k tomu, že by objekt, ve kterém se bytová jednotka nachází, byl neúživatelný či neobyvatelný. Vzhledem k tomu, že byt žalobce nebylo třeba opravovat a již od 3. 5. 2012 bylo možné bytovou jednotku v domě řádným způsobem užívat, došlo k ukončení nájmu dohodou ze dne 30. 4. 2012 dobrovolně, a nikoli v důsledku havárie. Skutečnost, že se objekt po havárii opravoval dalších několik měsíců, nepovažoval odvolací soud za rozhodnou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v celém rozsahu napadl žalobce dovoláním, jehož přípustnost spatřuje jednak v odklonu od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a jednak v řešení otázek dosud dovolacím soudem nevyřešených. Nesprávné právní posouzení spočívá v závěru, že došlo k přerušení příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním žalovaných a vznikem škody v podobě ušlého nájemného tím, že žalobce uzavřel dohodu o skončení nájmu. Za nesprávný považuje rovněž závěr obou soudů, že znalec není oprávněn stanovit rozdíl cen bytu před havárií a po ní proto, že jde o právní posouzení. Soudy se od ustálené rozhodovací praxe odchýlily při výkladu pojmu skutečná škoda a v této souvislosti odkazuje dovolatel

na nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [II ÚS 795/16](#). Za dosud v rozhodovací praxi neřešené označuje otázky, zda může na nemovité věci přetrvat škoda i po její opravě a zda vznik škody lze vázat pouze na její prodej. Namítá rovněž, že odvolací soud nesprávně a nepravdivě uvedl, že žalobce netvrdil ani neprokazoval poškození svého bytu, a nepřezkoumatelnost a překvapivost rozhodnutí. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

4. Obě žalované ve svých vyjádřeních k dovolání uvedly, že považují napadený rozsudek za věcně správný a dovolání žalobce za nepřípustné a nedůvodné. Podrobně se vyjádřily k námitkám žalobce obsaženým v dovolání. Navrhly odmítnutí nebo zamítnutí dovolání a požadovaly náhradu nákladů dovolacího řízení.

č. 19

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (dále jen „o. s. ř.“), a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., se zabýval jeho přípustností.

6. Odvolací soud uzavřel, že nárok žalobce na ušlý zisk z nájmu za období od května 2012 do ledna 2013 není po právu. Vyšel přitom z ustálené soudní praxe, podle níž je škodou ve smyslu § 442 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013 – dále jen „obč. zák.“ (podle něhož v souladu s § 3079 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále jen „o. z.“, soudy správně postupovaly, došlo-li k porušení právní povinnosti před 1. 1. 2013) újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi. Ušlý zisk je pak újmou spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku protiprávního jednání či škodní události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí (srov. např. stanovisko bývalého Nejvyššího soudu ČSSR [CpI 87/70](#), uveřejněné pod č. 55/1971 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále jen „Sb. rozh. obč.“, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2007, sp. zn. [25 Cdo 296/2006](#), uveřejněný pod č. 39/2008 Sb. rozh. obč.). Nepostačuje přitom pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, ale musí být najisto postaveno (důkazní břemeno je na poškozeném), že nebýt protiprávního jednání škůdce (či škodní události u objektivní odpovědnosti) majetkový stav poškozeného by se zvýšil. Pouhé tvrzené zmaření zamýšleného podnikatelského záměru poškozeného však k odškodnění nestačí (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. [25 Cdo 818/2005](#), publikované v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, pod C 4027, nebo rozsudek ze dne 14. 7. 2011, sp. zn. [25 Cdo 4313/2008](#)). Poškozený musí prokázat, že měl zajištěny předpoklady pro tzv. pravidelný běh věcí, například že tam, kde je k provozování výdělečné činnosti zapotřebí splnění určitých podmínek (např. licence, registrace, stavební povolení apod.), byl reálný předpoklad jejich dosažení, pokud by nepříznivě nezasáhla škodní událost (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp. zn. [25 Cdo 142/2004](#), Soubor C 2564).

7. Zjišťuje-li se v řízení o náhradu škody, zda protiprávní úkon škůdce a poškozenému vzniklá škoda jsou ve vzájemném poměru příčiny a následku, je otázka existence příčinné souvislosti otázkou skutkovou (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2002, sp. zn. [21 Cdo 300/2001](#), Soubor C 1025). Příčinná souvislost se nepředpokládá, nýbrž musí být prokázána, a v tomto směru jde tedy o otázku skutkových zjištění. Právní posouzení příčinné souvislosti spočívá ve stanovení, mezi jakými okolnostmi má být existence vztahu příčiny a následku zjišťována, případně zda a jaké okolnosti jsou způsobilé tento vztah vyloučit (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. [25 Cdo 915/2005](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2007, sp. zn. [25 Cdo 3334/2006](#), Soubor C 5514).

8. Dovolatel zpochybňuje právní závěr odvolacího soudu, že došlo k přerušení příčinné souvislosti mezi škodní událostí a škodou představující ušlý zisk z pronájmu bytu. Žalobce měl v době škodní události (ke dni 29. 4. 2012) předmětný byt pronajatý do roku 2014, a měl tedy vytvořeny předpoklady pro příjem z nájemného. Škodní událost (havárie) mohla negativně zasáhnout do pravidelného běhu věcí (např. omezením příjmů z nájmu, náklady na náhradní bydlení pro nájemce v případě zásadního poškození předmětu nájmu), k tomu však nedošlo, neboť následujícího dne po havárii (30. 4. 2012) ukončili žalobce a nájemce nájemní vztah dohodou. Rozhodnutím žalobce uzavřít tuto dohodu došlo k přerušení příčinné souvislosti mezi protiprávním jednáním žalovaných a vznikem škody představující ušlé nájemné od dosavadního nájemce, neboť nebyl dán žádný zákonný důvod ke skončení nájmu. V době uzavření dohody totiž nebylo jasné, zda a jakým způsobem byl byt (předmět nájmu) poškozen a zda je dán důvod k odstoupení od nájemní smlouvy (zánik předmětu nájmu či jeho nepoužitelnost k ujednanému účelu) nebo zákonný výpovědní důvod z nájmu na dobu určitou ze strany nájemce podle § 2287 o. z. (podle přechodného ustanovení § 3074 odst. 1 o. z. se nájem od 1. 1. 2014 řídí zákonem č. 89/2012 Sb.), a to s tříměsíční výpovědní dobou. I přesto by se žalobce mohl úspěšně domáhat nároku na ušlý zisk z nájmu, pokud by prokázal, že nájemce nemohl sehnat z důvodu havárie zaviněné žalovanými. Tuto skutečnost však žalobce neprokázal. Tvrdil, že nájemce nehledal do doby konečné opravy domu (v lednu 2013) přestože již dne 3. 5. 2012 prohlásil statik budovu za plně stabilizovanou a schopnou bez omezení plnit svoji funkci. Příčinou ušlého zisku je tak jeho rozhodnutí nájemce nehledat, kterým se současně zbavil možnosti prokázat, že případný nezájem o uzavření nájemní smlouvy byl způsoben havárií. Právní závěry odvolacího soudu jsou tak v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu, a proto dovolací soud v nároku na ušlý zisk ve výši 225 000 Kč s příslušenstvím dovolání žalobce jako nepřipustné podle § 237 o. s. ř. odmítl.

9. Dovolání je však podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky vzniku škody spočívající ve snížení obvyklé ceny nemovité věci, která zčásti dosud v rozhodovací praxi dovolacího soudu nebyla vyřešena, a zčásti se odvolací soud při jejím řešení od ustálené rozhodovací praxe odchýlil. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Podle § 420 odst. 1 obč. zák. každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.

11. Podle § 442 odst. 1 obč. zák. hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Podle odstavce 2 tohoto ustanovení škoda se hradí v penězích; požádá-li však o to poškozený a je-li to možné a účelné, hradí se škoda uvedením do předešlého stavu.

12. Podle § 443 obč. zák. při určení výše škody na věci se vychází z ceny v době poškození.

13. Jak již bylo výše uvedeno, za škodu se v právní teorii i praxi považuje újma, která nastala v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná penězi. Skutečnou škodou na věci je nutno rozumět takovou újmu, která znamená zmenšení majetkového stavu poškozeného oproti stavu před škodní událostí a která představuje majetkové hodnoty, jež je třeba vynaložit k uvedení věci do předešlého stavu. Zásadně přicházejí v úvahu dva způsoby určení výše peněžní náhrady za škodu způsobenou na věci, a to porovnání ceny obvyklé, jakou věc měla před poškozením, s obvyklou cenou po poškození, a náhrada nákladů potřebných k tomu, aby si poškozený uvedl věc do stavu před poškozením. Je-li účelem náhrady majetkové újmy a z ní vyplývající povinnosti k náhradě způsobené škody vytvoření stavu, který zde existoval před vznikem škody, přičemž ho má být dosaženo reparací veškeré vzniklé škody, má poškozený zásadně nárok na nahrazení poškozené věci minimálně do výše její původní obvyklé ceny. Výše náhrady škody na věci se proto odvozuje od její ceny, která se zásadně určuje jako cena obvyklá. Cenu obvyklou (obecnou, tržní) představuje cena, za kterou lze v daném místě a čase pořídit náhradní věc stejných kvalit a zahrnuje tedy i hledisko "prodejnosti" věci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. [25 Cdo 2782/2017](#), publikovaný pod č. 8/2019 Sb. rozh. obč.).

14. V nálezu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [II. ÚS 795/16](#), (body 32 a 33) Ústavní soud konstatoval, že ekonomická hodnota vozidla (či obecně věci) není determinována pouze jeho „technickou“ či „funkční“ hodnotou, nýbrž obecně tím, jaký užitek je svému vlastníku způsobitelné přinést. Bez pojmu užitku nelze pojem hodnoty rozumně formulovat. Tento užitek samozřejmě může spočívat v tom, že vlastník bude vozidlo užívat v rámci běžného provozu, avšak například i v tom, že se může v kterémkoliv okamžiku v závislosti na svých aktuálních potřebách a preferencích rozhodnout, že vozidlo pronajme nebo prodá. Dojde-li v důsledku protiprávního jednání k poškození věci, je proto ve smyslu principu úplného odškodnění klíčové, aby byla hodnota věci obnovena či v penězích nahrazena ve všech zmíněných ohledech. Nestačí tedy, pokud je obnovena její hodnota funkční či technická; tím by totiž a priori byla omezována možnost vlastníka nakládat s věcí právem chráněným a ekonomicky racionálním způsobem (tj. například ji prodat) ve stejném rozsahu a za stejných podmínek jako před poškozením věci. Jinými slovy, i pokud dojde v důsledku opravy k plné obnově funkční hodnoty věci, avšak zároveň není plně obnovena její hodnota tržní, věc nepřináší svému vlastníku stejný užitek, a škoda na věci tudíž není plně nahrazena.

15. Tyto závěry platí obecně pro jakoukoli věc, byť je v nálezu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. [II. ÚS 795/16](#), učinil Ústavní soud v případě náhrady obchodního znehodnocení u havarovaného automobilu, kde je všeobecně známou skutečností, že cena havarovaného vozidla bude vždy nižší než cena stejně technicky vybaveného vozidla, které havarováno nebylo. Proto i v případě nemovitých věcí může nastat stav, kdy dojde ke snížení jejich tržní hodnoty v důsledku poškození vzniklého při škodní události, jež bylo odstraněno a došlo k obnově jejich technické a funkční hodnoty [např. vyplavený dům, u kterého i po vysušení a odstranění škody mohou přetrvávat obavy potenciálních kupujících například ze vzniku

plísni, v důsledku čehož bude snížena jeho tržní hodnota oproti situaci, kdy by ke škodní události nedošlo (k tomu srov. Veselý, Tomáš. Obchodní znehodnocení. Právní rozhledy, 2020, č. 9, s. 311–312)]. Ke snížení obvyklé ceny nemovitosti může ale dojít i v případě, že k vlastnímu (fyzickému) poškození nedošlo (např. nově vzniklý prašný provoz v bezprostřední blízkosti nemovitosti nebo vybudování dálnice v její blízkosti). Takové snížení pak může být v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním škůdce (např. imise způsobené stavbou vytvořenou bez stavebního povolení – viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1131/2019](#), ústavní stížnost proti němu podaná byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. [III. ÚS 2103/21](#)). Jestliže tedy odvolací soud uzavřel, že nebyl-li byt při havárii přímo poškozen, nemohla žalobci vzniknout škoda snížením obecné ceny jeho bytové jednotky, je jeho závěr nesprávný.

16. Judikatura je dále ustálena v závěru, že výši škody nelze činit závislou na tom, jak poškozený s věcí naloží, např. zda ji někomu daruje, prodá nebo vymění a za jakou cenu (protihodnotu), neboť tyto okolnosti jsou nahodilé a bez souvislosti s příčinou vzniku škody (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 1988, sp. zn. [1 Cz 82/88](#), publikovaný pod č. 25/1990 Sb. rozh. obč., nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. [25 Cdo 347/2000](#), a ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. [25 Cdo 977/2007](#), Soubor C 871 a C 6557, usnesení ze dne 27. 11. 2015, sp. zn. [25 Cdo 4402/2015](#), ale i bod 34 citovaného Ústavního nálezu sp. zn. [II. ÚS 795/16](#)). Škůdci nemůže jít k tíži (ani ku prospěchu) způsob, jímž poškozený vyřešil následky škodní události. Nemá-li se zohledňovat budoucí vývoj a odvozuje-li se vznik škody od skutečnosti, že věc po škodní události ani po opravě nepřináší vlastníku stejný užitek jako před poškozením, dochází ke snížení její hodnoty bez ohledu na to, zda poškozený věc po opravě prodá či nikoliv. Užitek totiž nemusí spočívat pouze v možnosti rozhodnout se věc kdykoliv prodat, ale i v možnosti ji užívat a nést tím například riziko existence poškození neodhaleného při provádění opravy (které by ale v případě prodeje nesl kupující „výměnou“ za nižší kupní cenu). Právě obavy kupujícího, pro které dochází ke snížení kupní ceny, jsou vyvolány tím, že věc může být postižena nebezpečím existence možných skrytých vad, vyšší náchylností ke škodám nebo rizikem chybného provedení opravy. U těchto faktorů totiž může být s odstupem času pro poškozeného obtížné prokázat existenci příčinné souvislosti s původní škodní událostí, popřípadě s vadným provedením opravy (Veselý, op. cit., s. 306–308). Z toho vyplývá, že majetkový stav poškozeného se zmenšuje již v okamžiku škodní události.

17. Lze shrnout, že škoda na nemovitosti spočívající ve snížení její obvyklé ceny (jejím obchodním znehodnocení) může vzniknout, aniž by nemovitost byla fyzicky poškozena (bylo třeba ji opravovat), a to již k okamžiku škodní události, bez závislosti na tom, jak poškozený s nemovitostí naloží (zda ji prodá či nikoli). Je tedy zřejmé, že rozsudek odvolacího soudu, pokud jde o nárok na náhradu za snížení tržní ceny bytové jednotky, není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

18. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihledne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Takovou vadou je skutkový závěr soudů, že žalobce neprokázal existenci příčinné souvislosti mezi škodní událostí a škodou spočívající ve snížení obvyklé ceny bytové jednotky předloženými znaleckými posudky, které byly nepoužitelné, neboť posuzovaly nikoli otázky odborné, ale právní. Otázka existence

příčinné souvislosti je otázkou skutkovou, a proto je předmětem dokazování. Právní posouzení spočívá v hodnocení, mezi jakými skutečnostmi se má příčinná souvislost zjišťovat. Znalecké posudky se však touto (právní) otázkou nezabývaly, pouze uzavřely, že zejména v důsledku medializace havárie se prodejnost bytu snížila. Jestliže tento závěr znalci opírali o odborné závěry, jež vyústily ve zjištění, že tržní hodnota bytu poklesla, jde o odborný závěr a nikoli o závěr právní. Právní otázkou (již by mělo obsahovat zadání posudku) je určení, které odborné skutečnosti mají znalci porovnávat. Právě proto, že ve znaleckém posudku Ing. H. byly nesprávně stanoveny veličiny, na základě nichž mělo být zjištěno, zda došlo k obchodnímu znehodnocení bytu, nelze tento posudek bez doplnění použít. Vadný je rovněž závěr, že dovolatel nikdy netvrdil a neprokazoval poškození bytové jednotky, neboť z obsahu spisu se podává opak.

č. 19

19. Z uvedeného zdůvodnění vyplývá, že dovolací důvody nesprávného právního posouzení věci odvolacím soudem jsou naplněny. Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro změnu rozsudku odvolacího soudu, napadený rozsudek v části uvedené ve výroku tohoto rozsudku bez jednání zrušil (§ 243a odst. 1 věta první, § 243e odst. 1 o. s. ř.); protože důvody, pro které bylo rozhodnutí odvolacího soudu zrušeno, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil částečně i toto rozhodnutí a věc vrátil ve zrušeném rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

20. V dalším řízení soud posoudí, zda došlo ze strany žalovaných k porušení právní povinnosti a v příčinné souvislosti s ním ke vzniku škody spočívající ve snížení tržní hodnoty (obchodnímu znehodnocení) bytové jednotky dovolatele a stanovení její výše. Podkladem pro tyto právní závěry je zjištění, zda ke snížení tržní hodnoty došlo a případně v jaké výši, přičemž jde o skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí. Je proto na místě vyhovět důkaznímu návrhu žalobce a ustanovit ve věci znalce, případně vyžádat si doplnění znaleckých posudků ve věci již předložených.

21. Soudy jsou ve smyslu § 243g odst. 1 části první věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř. vázány právními názory dovolacího soudu v tomto rozhodnutí vyslovenými.

č. 20

Odpovědnost za škodu na nemovité věci podle § 2926 o. z. dopadá na všechny případy, kdy škoda na nemovitosti byla vyvolána činností škůdce, nejen na případy, kdy škoda vznikla bezprostředně při jeho činnosti.

Sousedská práva, Odpovědnost objektivní, Provedení prací a výkonů

§ 2926 o. z.

č. 20

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2022, sp. zn. 25 Cdo 233/2022, ECLI:CZ:NS:2022:25.CDO.233.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 9. 2021, sp. zn. 13 Co 119/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Plzeň-město mezitímním rozsudkem ze dne 25. 3. 2021, č. j. 39 C 201/2018-365, rozhodl, že nárok žalobce na náhradu majetkové újmy způsobené na zdi ve vlastnictví žalobce zhotovené na pozemku parc. č. 1 při samé hranici s pozemky parc. č. 2 a parc. č. 3, vše v k. ú. B., obec P., která je způsobena žalovanou, je v celém rozsahu dán. Předmětem řízení byla žaloba na náhradu škody uvedením v předešlý stav, eventuálně pro případ, že uvedení v předešlý stav není možné, náhradu škody v penězích. Škoda vznikla žalobci poškozením plotu a zdi na jeho pozemku oddělujících sousední pozemek, na který žalovaná bez právního titulu navršila při výstavbě sousedních domů zeminu do výšky 175 cm, tedy do výšky plotu. Po obsáhlém dokazování uzavřel okresní soud, že nárok žalobce není promlčen, neboť vznik škody byl postupně pozorovatelný až od srpna 2015. Dále bylo prokázáno, že žalobce vystavěl plot jako fyzické oddělení sousedních pozemků a neměl snést zatížení zeminou ze strany žalované. Žalovaná porušila právní povinnost podle § 2926 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále jen „o. z.“, když jako profesionál nahrnula zeminu do výšky plotu bez jakéhokoli opatření (statického posouzení), jež by zabránilo poškození nemovitosti žalobce. Současně byl prokázán vznik škody poškozením zdi i příčinná souvislost mezi navršením zeminou a popraskáním zdi, což doložil i provedený znalecký posudek. Jelikož však předmětné pozemky žalovaná v mezidobí prodala, není již možné uvedení v předešlý stav, neboť pozemky jsou ve vlastnictví třetích osob. Proto shledal základ nároku dán a v dalším řízení bude provedeno dokazování ke stanovení částky, jíž poškození odpovídá.

2. Rozsudkem Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 9. 2021, č. j. 13 Co 119/2021-396, byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovým stavem zjištěným okresním soudem i s jeho právním posouzením věci podle § 2926 o. z. Doplnil, že tato speciální odpovědnost nedopadá jen na případy, kdy škoda vznikla bezprostředně při provozní činnosti škůdce, nýbrž na všechny případy, kdy škoda na nemovitosti byla

vyvolána provozní činností škůdce. Dále odvolací soud připomenul, že žalobce neměl důvod budovat zeď jako opěrnou pro účely terénních úprav žalovanou na sousedních nemovitostech a vynakládat tak zvýšené náklady. Hodlá-li stavebník jakkoliv využít stavební součásti sousední nemovitosti, je to on, kdo je povinen učinit potřebná konstrukční opatření, která povedou k zamezení škod na nemovitostech, tj. nikoliv vlastník sousední nemovitosti, jejíž stavební součásti mají být stavebníkem využity. Žalobce tedy prokázal předpoklady vzniku povinnosti žalované k náhradě škody podle § 2926 o. z. Odvolací soud odmítl, že by si škodu způsobil sám žalobce neodborným provedením zdi podle projektové dokumentace, i námitku promlčení s tím, že se žalobce mohl objektivně dozvědět o tom, jaká škoda mu vznikla a kdo za ni odpovídá, až na jaře 2016.

č. 20

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost spatřuje v nesprávném právním posouzení otázky zvláštní odpovědnosti za škodu na nemovité věci podle § 2926 o. z., jež dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, a dále v řešení otázek spoluzavinění poškozeného a promlčení nároku, při jejichž řešení se měl odvolací soud odchýlit od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Podle dovolatelky je užití zvláštní odpovědnosti podle § 2926 o. z. na projednávanou věc nepřiléhavé, neboť škoda byla způsobena až se značným odstupem a z jazykového výkladu daného ustanovení dovozuje, že se jedná pouze o právě probíhající provozní činnosti, nikoli o již ukončený děj. V další námitce opakuje své přesvědčení, že si škodu způsobil žalobce sám neodborným provedením stavby zdi a že je jeho nárok promlčený, protože odvolací soud nesprávně určil počátek promlčecí doby, tedy okamžik, kdy žalobce mohl zjistit poškození zdi. Z uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky odvolacího i okresního soudu a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud shledal, že dovolání žalované bylo podáno včas, oprávněnou osobou (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř., je přípustné pro řešení otázky posouzení zvláštní odpovědnosti za škodu na nemovité věci podle § 2926 o. z., jež za účinnosti nové právní úpravy dosud nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu řešena, avšak není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

5. Podle § 2926 o. z. kdo, byť oprávněně provádí nebo zajišťuje práce, jimiž se jinému působí škoda na nemovité věci, nebo jimiž se držba nemovité věci znemožní nebo podstatně ztíží, nahradí škodu z toho vzniklou.

6. Ačkoliv důvodová zpráva zdůrazňuje, že předlohou tohoto ustanovení byl vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, podle komentářové literatury nelze přehlédnout, že prakticky totožné znění obsahoval i § 420a odst. 1 písm. c) zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dále jen „obč. zák.“, který je řadil mezi případy provozní činnosti.

Svou povahou skutečně jde o institut provozní činnosti blízký, neboť pokrývá odpovědnost za škodu způsobenou zpravidla technickými či technologickými postupy, a to bez ohledu na porušení právní povinnosti a na zavinění. Není důvod dovozovat zde podmínku zavinění (viz Bezouška in Hulmák, M. a kol., Občanský zákoník. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1610), naopak tato úprava jednoznačně navazuje na obecné východisko založené ustanovením § 2895 (shodně např. Pašek in Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol., Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3057; obdobně též Melzer in Melzer, F., Tégl, P. a kol., Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 513, který hovoří o tzv. odpovědnosti za ohrožení). Jde dokonce o výslovně zdůrazněnou oprávněnost provádění prací, čímž vyniká objektivní charakter povinnosti nahradit škodu. Podmínkou ovšem je, že se škoda dotkla (zpravidla sousední) nemovitosti – buď byla nemovitost přímo poškozena, anebo byla její držba znemožněna či podstatně ztížena (srov. Vojtek in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1012). Provádění či zajištění prací nemusí mít charakter provozní činnosti podle § 2924, může jít i o neziskovou nebo jednorázovou činnost. Prováděním prací se má na mysli faktický výkon práce. Ten může spočívat v různorodé činnosti, nejčastěji půjde o provádění stavebních prací na sousední nemovité věci. Může však jít o jakékoliv práce, které mají vliv na cizí nemovitou věc (např. práškování sousedního pole). Za zajištění prací se považuje jejich obstarání či zabezpečení. Nerozlišuje se mezi tím, zda je činnost škůdce oprávněná, nebo ne (Bezouška in Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1610, marg. č. 5). Kromě výše zmíněné inspirace prvorepublikovou úpravou důvodová zpráva k vykládanému ustanovení neuvádí nic dalšího.

7. Podle § 420a odst. 2 písm. c) obč. zák. je škoda způsobena provozní činností, je-li způsobena oprávněným prováděním nebo zajištěním prací, jimiž je způsobena jinému škoda na nemovitosti nebo je mu podstatně ztíženo nebo znemožněno užívání nemovitosti.

8. Z uvedeného podle dovolacího soudu zjevně vyplývá, že pouhou jazykovou změnou slovesného vidu nedokonavého na dokonavý neměl zákonodárce v úmyslu změnit koncepci objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou na sousední nemovitosti provozní činností a omezit ji pouze na škodu, která se projeví právě během provozní činnosti. Takový výklad neplyne ani z důvodové zprávy, ani z odborné literatury a dovolací soud k takové změně nevidí žádný důvod. Závěr odvolacího soudu, že tato speciální odpovědnost nedopadá jen na případy, kdy škoda vznikla bezprostředně při činnosti škůdce, nýbrž na všechny případy, kdy škoda na nemovitosti byla vyvolána činností škůdce, a že projevila-li se bezprostředně anebo s časovým odstupem, není rozhodné, je správný. Tato námitka dovolatelky je tedy nedůvodná.

9. Námitkou o spoluodpovědnosti žalobce za újmu napadá dovolatelka skutková zjištění a proces hodnocení důkazů, neboť závěr o způsobení škody bočním tlakem zeminy navržené dovolatelkou vyplynul ze znaleckého dokazování. Závěr, že nedostatečné založení základů zdi do nezámrné hloubky nebylo příčinou poškození zdi, neboť by se projevilo jinak, je závěrem skutkovým, jehož zpochybněním nelze přípustnost dovolání založit.

10. Rovněž v případě námitky promlčení spočívá rozhodnutí odvolacího soudu na skutkovém závěru, že až na jaře 2016 se žalobce mohl objektivně dozvědět o tom, jaká škoda mu vznikla

a kdo za ni odpovídá. Až tehdy žalobce vyhodnocením sond, které do prasklin zdi v létě 2015 vložil, zjistil, že zeď má poškozenou statiku, tj. zjistil, jaká škoda mu vznikla. Teprve po zjištění, o jakou škodu se jedná, mohl nabýt vědomost o tom, kdo za škodu odpovídá, neboť dovedl, že statika zdi bude narušena v důsledku přetížení její nosnosti navázkou, kterou žalovaná vytvořila na sousedních pozemcích v bezprostřední blízkosti zdi. Závěr o počátku běhu promlčecí doby tedy odpovídá ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu o stanovení okamžiku, kdy poškozený zjistil rozsah škody a kdo za ni odpovídá.

11. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání žalované v rozsahu jeho přípustnosti důvodným, postupoval podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

č. 21

Subjektivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva počíná členu honebního společenstva běžet od okamžiku, kdy se o obsahu rozhodnutí valné hromady dozvěděl nebo musel dozvědět, bez ohledu na to, zda valná hromada byla svolána v souladu se zákonem nebo stanovami.

Usnesení valné hromady (neplatnost) [Valná hromada]

§ 4 odst. 2 o. z., § 22 odst. 8 zákona č. 449/2001 Sb.

č. 21

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1510/2021, ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.1510.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 2. 2021, sp. zn. 8 Cmo 162/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Navrhovatel se svým návrhem (doručeným Krajskému soudu v Ostravě-pobočce v Olomouci 21. 5. 2020) domáhá, aby soud vyslovil neplatnost usnesení, kterými valná hromada Honebního společenstva M., (dále jen „společenstvo“) konaná dne 21. 2. 2020 (dále jen „valná hromada“) rozhodla o:

[1] „změně stanov v čl. 8 odst. 1 v počtu členů výboru, kdy společenstvo bude volit vždy starostu, místostarostu a 5 dalších členů honebního výboru.“,

[2] odvolání navrhovatele z funkce starosty společenstva a J. H. z funkce člena honebního výboru,

[3] volbě J. R. do funkce starostky společenstva a J. B. (dále jen „J. B.“), J. P., J. K. a V. Š. do funkcí členů výboru společenstva,

[4] „uložení povinností honebnímu starostovi do 14 dnů, nejpozději do 3 týdnů, svolat honební výbor, písemně vyzvat navrhovatele, aby se dostavil na honební výbor a předal vše novému starostovi, svolal valnou hromadu dle stanov společenstva v horizontu jednoho roku, dále o uložení povinností honebnímu výboru projednat a zpracovat návrh nového znění stanov, aby byly stanovy v souladu se zákonem, prověřit smlouvy o nájmu společenstevní honitby, kontrolovat jednotlivé tiskopisy mysliveckého výkaznictví a plánů hospodaření dle zákona o myslivosti“

(dále jen „napadená usnesení“).

2. Soud prvního stupně usnesením ze dne 5. 8. 2020, č. j. 30 Cm 69/2020-237, vyslovil neplatnost napadených usnesení (výrok I.) a uložil společenstvu zaplatit navrhovateli na nákladech řízení 16.698 Kč (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Navrhovatel je členem společenstva a byl jeho starostou do 21. 2. 2020.

[2] Místostarostou společenstva je J. M. (dále jen „J. M.“).

[3] Navrhovatel dne 10. 1. 2020 pověřil J. M. ke svolání valné hromady.

[4] Podle stanov společenstva účinných od 22. 2. 2013 „se valná hromada společenstva svolává minimálně 2x za 10 let (vždy 1x po pěti letech), valná hromada se svolává obecním rozhlase 15 až 20 dnů před jejím konáním a opakovaně 5 až 7 dnů před jejím konáním“.

[5] Na žádost J. B. bylo dne 12. 2. 2020 vyhlášeno v místním rozhlase v M., že „dne 21. 2. 2020 od 16:00 proběhne valná hromada společenstva M. v pohostinství u Á. a D., v M.“.

[6] Na žádost navrhovatele bylo dne 19. 2. 2020 vyhlášeno v místním rozhlase v M., že „se původně plánovaná valná hromada na den 21. 2. 2020 od 16:00 nekoná“.

[7] Na žádost J. B. bylo dne 20. 2. 2020 opětovně vyhlášeno v místním rozhlase v M., že „dne 21. 2. 2020 od 16:00 proběhne valná hromada honebního společenstva M. v pohostinství u Á. a D. v M.“.

[8] „J. M. se po hlášení v obecním rozhlase o konání valné hromady dozvěděl, že navrhovatel chce valnou hromadu zrušit.“

[9] Dne 21. 2. 2020 se konala valná hromada, která přijala napadená usnesení.

[10] Navrhovatel dne 24. 2. 2020 vyhotovil přípis adresovaný Městskému úřadu Litovel, odboru životního prostředí, ve kterém uvádí, že „místostarosta svolal na den 21. 2. 2020 valnou hromadu honebního společenstva“ a „změny ve výboru honebního společenstva provedené na valné hromadě považuje za neplatné“.

[11] Navrhovatel se o napadených usneseních dozvěděl dne 15. 5. 2020 z kopie zápisu o jednání valné hromady.

4. Při posuzování důvodnosti návrhu soud prvního stupně nejprve konstatoval, že účastníci řízení jsou věcně legitimováni, neboť navrhovatel je členem společenstva a jeho návrh „směřuje proti honebnímu společenstvu“. Lhůty pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady podle § 22 odst. 8 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti (dále jen „zákon o myslivosti“), byly podle soudu – s ohledem na to, že se valná hromada konala 21. 2. 2020 a že se navrhovatel dozvěděl o napadených usneseních 15. 5. 2020 – zachovány, a navrhovatel podal návrh včas.

5. Soud dále uvedl, že navrhovatel, jako honební starosta, dne 19. 2. 2020 valnou hromadu hlášením v místním rozhlase „platně“ odvolal. K následnému svolání valné hromady „pak nedošlo“, neboť jiná osoba než honební starosta nemohla valnou hromadu svolat. Pověření ke svolání valné hromady, které navrhovatel udělil J. M., totiž podle soudu zaniklo okamžikem, kdy se J. M. dozvěděl, že navrhovatel „chce valnou hromadu zrušit“. K postupu podle § 22 odst. 1 zákona o myslivosti nebyly splněny podmínky, protože honební starosta nebyl nečinný.

6. Na základě těchto úvah dospěl soud prvního stupně k závěru, že valná hromada nebyla svolána v souladu se zákonem, pročež jsou napadená usnesení neplatná.

7. K odvolání navrhovatele i společenstva Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 3. 2. 2021, č. j. 8 Cmo 162/2020-291, změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že návrh na vyslovení neplatnosti napadených usnesení zamítl (první výrok), rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (před soudem prvního stupně) [druhý výrok], a uložil navrhovateli nahradit společenstvu náklady odvolacího řízení ve výši 14.342 Kč (třetí výrok).

8. Odvolací soud po doplnění dokazování vyšel z toho, že navrhovateli byl obsah napadených usnesení znám již od 22. 2. 2020.

9. Na základě takto zjištěného skutkového stavu odvolací soud uzavřel, že subjektivní prekluzivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti napadených usnesení navrhovateli marně uplynula ještě před podáním návrhu.

10. K námitce navrhovatele odvolací soud dovodil, že „nelze bez dalšího aplikovat v této věci“ závěry formulované Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. [28 Cdo 1579/2005](#), poněvadž Nejvyšší soud v uvedeném rozhodnutí vycházel z odlišného skutkového stavu. Na rozdíl od řízení vedeného pod sp. zn. [28 Cdo 1579/2005](#) bylo totiž v projednávané věci zjištěno, že „navrhovatel o termínu konání valné hromady prokazatelně věděl, pouze se této valné hromady rozhodl neúčastnit“.

11. Odvolací soud odmítl i názor navrhovatele, podle něhož subjektivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady počíná běžet nejdříve okamžikem, kdy byl vyhotoven řádný zápis z jednání valné hromady. Tento závěr (vyslovený dle názoru navrhovatele Nejvyšším soudem v rozsudku ze dne 20. 10. 2010, sp. zn. [28 Cdo 2908/2010](#)), byl podle odvolacího soudu překonán, „a to zejména s ohledem na rekonstrukci soukromého práva a na současnou ustálenou judikaturu ve věcech korporátního práva řešící totožné otázky“.

12. Odkazuje na § 545 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“ nebo „o. z.“), a § 45 odst. 5 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích; dále jen „z. o. k.“) – odvolací soud konstatoval, že „rozhodnutí nejvyššího orgánu obchodní korporace je právním jednáním, které se stává perfektním okamžikem jeho přijetí. (...) vůči třetím osobám působí rozhodnutí orgánu obchodní korporace od okamžiku, kdy se o něm dozvěděly nebo dozvědět mohly“. V této souvislosti odkázal i na závěry Nejvyššího soudu (vyslovené v usnesení ze dne 27. 9. 2011, sp. zn. [29 Cdo 585/2010](#), a v rozsudku ze dne 10. 3. 2020, sp. zn. [27 Cdo 4108/2018](#)), podle nichž vady zápisu z jednání samy o sobě neodůvodňují

vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady. Z nich vyvodil, že vady zápisu nemají vliv na počátek běhu subjektivní lhůty, a uzavřel, že popsané závěry se uplatní i v řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva, když „není žádného rozumného důvodu se odchýlit (...) a vytvářet tak nedůvodnou dvoukolejnost v daných řízeních“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, a sice (posuzováno podle obsahu) zda:

[1] v situaci, kdy valná hromada honebního společenstva nebyla svolána v souladu se zákonem, běží patnáctidenní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti valnou hromadou přijatých rozhodnutí od okamžiku, kdy se člen honebního společenstva o rozhodnutí valné hromady dozvěděl.

[2] členu honebního společenstva, který se neúčastnil valné hromady, počíná lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti valnou hromadou přijatých rozhodnutí běžet od okamžiku, kdy mu je doručen zápis z jejího jednání.

14. Dovolatel namítá, že napadené usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby je Nejvyšší soud zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

15. Prostřednictvím první z dovolacích otázek dovolatel poukazuje na to, že ve vztahu k určení počátku (subjektivní) prekluzivní lhůty k podání návrhu na vyslovení neplatnosti napadených usnesení odvolací soud „měl zohlednit skutečnosti vypovídající o neregulérnosti celého svolávání valné hromady“. Tu podle něj „svolávala neoprávněná osoba, opakovaně došlo k nezákonnému svolávání a samotné vyhlášení pozvánky odporovalo § 22 odst. 2 zákona o myslivosti, když v rozhlase vyhlášená pozvánka nesplňovala zákonem požadované náležitosti – chyběl program jednání valné hromady“. Jelikož tak odvolací soud neučinil, má dovolatel napadené rozhodnutí odvolacího soudu za rozporné se závěry rozsudků Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 1579/2005](#), a ze dne 29. 9. 2015, sp. zn. [28 Cdo 1283/2014](#).

16. Ke druhé z dovolacích otázek dovolatel s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 2908/2010](#), uvádí, že „jestliže (...) prekluzivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva neběží, jestliže zápis z valné hromady neobsahuje všechny náležitosti, tím spíše (*argumentum a minori ad maius*) navrhovateli taková lhůta nemůže začít plynout v situaci, kdy samotný zápis doposud ani neobdržel a napadnuté valné hromady se ani neúčastnil“.

17. Dovolatel se domnívá, že (subjektivní) prekluzivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti napadených usnesení mu začala běžet nejdříve 15. 5. 2020, a návrh tak podal včas.

18. Společenstvo se k dovolání nevyjádřilo.

III.

Přípustnost dovolání

19. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává (s přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí) z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

20. Dovolání bylo podáno včas, osobou splňující podmínku podle § 241 odst. 2 písm. a) o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

21. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

22. Podle § 237 o. s. ř. je (není-li stanoveno jinak) dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

23. Dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení první dovolatelem formulované otázky počátku běhu subjektivní lhůty k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva podle § 22 odst. 8 zákona o myslivosti, která v rozhodovací praxi dovolacího soudu – v režimu právní úpravy účinné od 1. 1. 2014 – dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

a) Použité právní předpisy

24. Podle § 22 odst. 8 zákona o myslivosti považuje-li člen honebního společenstva rozhodnutí valné hromady za nezákonné nebo odporující stanovám, může se do 15 dnů ode dne, kdy se o rozhodnutí dozvěděl, nejpozději však do 3 měsíců od konání valné hromady, domáhat, aby soud vyslovil neplatnost rozhodnutí valné hromady, jinak jeho právo zaniká; toto platí obdobně i pro rozhodnutí přijaté podle odstavce 7.

25. Podle § 4 odst. 2 o. z. činí-li právní řád určitý následek závislým na něčí vědomosti, má se na mysli vědomost, jakou si důvodně osvojí osoba případu znalá při zvážení okolností, které jí musely být v jejím postavení zřejmé. To platí obdobně, pokud právní řád spojuje určitý následek s existencí pochybnosti.

b) K objektivizujícímu prvku počátku běhu subjektivní lhůty pro uplatnění práva domáhat se vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady

26. Právní úprava řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva obsažená v § 22 odst. 8 zákona o myslivosti je v nezměněném znění účinná od 1. 7. 2002, tj. od počátku účinnosti zákona o myslivosti.

27. Dne 1. 1. 2014 – v rámci rekodifikace soukromého práva – vstoupil v účinnost občanský zákoník, který v § 4 odst. 2 (mimo jiné) upravil výklad pojmu „vědomost“ v případech, kdy zákon s touto vědomostí spojuje určitý následek. Toto ustanovení je uplatnitelné v celém právním řádu [srov. v literatuře např. Melzer, F., Tégl, P. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník I (§ 1-117). Velký komentář. Praha: Leges, 2013, § 4, marg. č. 13]. Uplatní se tedy i při výkladu počátku běhu subjektivní lhůty k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva.

28. Přijetím občanského zákoníku tak s účinností od 1. 1. 2014 došlo k (nepřímé) změně právní úpravy obsažené v § 22 odst. 8 zákona o myslivosti právě co do určení okamžiku počátku běhu subjektivní lhůty k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva, neboť subjektivní hledisko úprava § 4 odst. 2 o. z. doplnila o objektivizující prvek (viz Melzer, F., Tégl, P. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol., op. cit., § 4, marg. č. 8). Od 1. 1. 2014 proto při výkladu počátku běhu subjektivní lhůty nelze vycházet ze závěrů dosavadní judikatury Nejvyššího soudu k § 22 odst. 8 zákona o myslivosti, přijaté v režimu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013, podle níž se úvaha soudu měla odvíjet od náležitého zjištění (toliko) „subjektivního prvku vědomosti člena o konání valné hromady“ (k tomu viz například dovolatelem citované rozsudky sp. zn. [28 Cdo 1579/2005](#), a sp. zn. [28 Cdo 1283/2014](#)).

29. S účinností od 1. 1. 2014 tak počíná subjektivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva běžet (v závislosti na tom, která z těchto dvou skutečností nastane dříve) buď od okamžiku, kdy se člen o rozhodnutí (skutečně) dozvěděl (§ 22 odst. 8 zákona o myslivosti), anebo od okamžiku, kdy by si vědomost o dotčeném rozhodnutí valné hromady honebního společenství osvojila osoba případu znalá při zvážení okolností podle § 4 odst. 2 o. z.

c) K dopadům vad svolávání na počátek běhu subjektivní lhůty pro uplatnění práva domáhat se vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady

30. S ohledem na výklad předestíraný dovolatelem se Nejvyšší soud zabýval otázkou, zda smysl a účel právní úpravy vyžaduje, aby osobám oprávněným napadat rozhodnutí valné hromady honebního společenstva (bez ohledu na jejich vědomost o rozhodnutích valné hromady) subjektivní lhůta podle § 22 odst. 8 zákona o myslivosti nepočala běžet v situaci, kdy valná hromada není svolána v souladu se zákonem nebo stanovami.

31. Z ústavního principu spolkové autonomie (viz čl. 20 Listiny základních práv a svobod) vyplývá (mimo jiné) i zásada minimalizace zásahů, podle níž může soud zasahovat do vnitřních poměrů soukromé právnické osoby jen v zákonem stanovených případech a za zákonem stanovených podmínek (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. [28 Cdo 5249/2015](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2020,

sp. zn. [27 Cdo 458/2019](#), nebo ze dne 29. 6. 2021, sp. zn. [27 Cdo 3585/2019](#), a ve vztahu k obchodním korporacím srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2005, sp. zn. [29 Odo 442/2004](#), či ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4235/2013](#), uveřejněné pod číslem 10/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

32. Zásada minimalizace zásahů, která je obecným pravidlem dopadajícím do poměrů všech soukromých právnických osob (včetně honebních společenstev), se projevuje i v právní úpravě podmínek, za nichž může být rozhodnutí orgánu právnické osoby přezkoumáno soudem.

33. Ve vztahu k účelu řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady obchodních korporací Nejvyšší soud již dříve vyložil, že „účel právní úpravy řízení o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady společnosti je dvojitý. Jednak poskytuje ochranu individuálním právům osob oprávněných domáhat se vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady a jednak je zákonem předvídaným nástrojem obecné ochrany zákonnosti ve vnitřních poměrech společnosti, resp. souladu těchto vnitřních poměrů s autonomní úpravou provedenou“ v zakladatelském právním jednání, „a to s ohledem na širší kontext ochrany společnosti, resp. všech osob oprávněných takový návrh podat, jakož i dalších osob, jež mohou být těmito vnitřními poměry dotčeny“.

34. Srov. v poměrech obchodních korporací usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. [27 Cdo 787/2018](#), usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2021, sp. zn. [I. ÚS 1018/21](#), a v režimu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. [29 Odo 1400/2006](#), ze dne 24. 11. 2009, sp. zn. [29 Cdo 4089/2009](#), nebo ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. [29 Cdo 4820/2010](#), ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. [29 Cdo 1265/2014](#).

35. Tyto závěry se přiměřeně uplatní i ve vztahu k účelu řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva [k použití právní úpravy přezkumu platnosti rozhodnutí spolků v poměrech honebních společenstev obecně viz například Hrabánek, D. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vyd. Praha, C. H. Beck, 2019, § 258, marg. č. 1; Ruban, R. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I (§ 1-302). Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2022, § 258, marg. č. 4].

36. S ohledem na právě uvedený účel úpravy řízení o vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva – viz odst. [34] – lze přijmout pouze takový výklad, jenž při primárním uplatnění zásady minimalizace zásahů umožní – v nezbytném rozsahu – ochranu individuálních práv osob oprávněných dovolávat se neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva.

37. Nejvyšší soud si je vědom toho, že nebyla-li valná hromada honebního společenstva svolána v souladu se zákonem nebo stanovami, může mít tato skutečnost dopad do (objektivní) možnosti osob domáhat se neplatnosti rozhodnutí přijatých na valné hromadě (a vedle toho může být i důvodem pro vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady; srov. V poměrech obchodních korporací usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. [27 Cdo 1725/2017](#), ze dne 20. 11. 2019, sp. zn. [27 Cdo 1407/2019](#), či ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. [27 Cdo 3973/2018](#)). Nebyl-li například člen honebního společenstva v souladu s § 22 odst. 2 zákona o myslivosti vyzooměn o konání a pořadu jednání valné hromady, bude přinejmenším omezena jeho možnost (informovaně) se účastnit valné hromady, a tedy i dozvědět se o rozhodnutích přijatých valnou hromadou.

38. Tato omezení nicméně nemají za následek, že by uplatnění práva dovolávat se neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva v subjektivní lhůtě bylo vyloučeno. Právě v takových situacích bude totiž skutečnost, že valná hromada nebyla svolána v souladu se zákonem nebo stanovami zohledněna v úvaze o tom, kdy se člen honebního společenstva o rozhodnutí valné hromady ve smyslu § 22 odst. 8 zákona o myslivosti dozvěděl, případně – s ohledem na objektivizující prvek vymezený v § 4 odst. 2 o. z. – musel dozvědět.

39. Důvod pro výklad předestíraný dovolatelem, jenž by odporoval výslovnému znění § 22 odst. 8 zákona o myslivosti, tedy ze smyslu a účelu tohoto ustanovení nevyplývá (srov. § 2 odst. 2 o. z.).

40. Nejvyšší soud proto uzavírá, že subjektivní lhůta k podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí valné hromady honebního společenstva počíná členu honebního společenstva běžet od okamžiku, kdy se o obsahu rozhodnutí valné hromady dozvěděl nebo musel dozvědět, bez ohledu na to, zda byla valná hromada svolána v souladu se zákonem nebo stanovami.

d) Promítnutí obecných východisek do poměrů projednávané věci

41. V poměrech projednávané věci začala dovolateli běžet subjektivní lhůta pro uplatnění práva domáhat se vyslovení neplatnosti napadených usnesení v okamžiku, kdy se o napadených usneseních (skutečně) dozvěděl. Vady při svolávání valné hromady tak neměly na počátek běhu lhůty k uplatnění práva domáhat se vyslovení neplatnosti napadených usnesení žádný vliv. Skutečnost, že valná hromada nebyla svolána v souladu se zákonem nebo stanovami, dovolateli totiž nijak nebránila v tom, aby u soudu včas uplatnil návrh na vyslovení neplatnosti napadených usnesení.

42. Vyšel-li tedy v projednávané věci odvolací soud z toho, že subjektivní lhůta pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti napadených usnesení počala dovolateli běžet dnem následujícím po dni, kdy se dozvěděl o jejich obsahu (22. 2. 2020), protože návrh, který dovolatel podal k soudu (až) 21. 5. 2020, je opožděný, je jeho právní posouzení této otázky správné.

43. S ohledem na výsledek řešení první otázky a na to, že dovolatel se o obsahu napadených usnesení dozvěděl dříve, než mu byl doručen zápis z jednání valné hromady, se řešení druhé z dovolatelem formulovaných otázek nemůže projevit v jeho poměrech (není způsobilé přivodit dovolateli příznivější rozhodnutí ve věci).

44. Právní úprava – ve vztahu k počátku subjektivní lhůty – totiž neformalizuje způsob, jímž se osoba, která je oprávněna napadat platnost rozhodnutí valné hromady honebního společenstva, o rozhodnutích dozvěděla (musela dozvědět). Případné vady či neúplnost zápisu z jednání valné hromady, jenž byl členu honebního společenstva doručen až poté, kdy se o rozhodnutí valné hromady již (jinak) dozvěděl (musel dozvědět), nemohou tuto vědomost zvrátit, a mít tak jakýkoli vliv na počátek běhu subjektivní lhůty. Odkaz dovolatele na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [28 Cdo 2908/2010](#) není – v poměrech projednávané věci – příléhavý, neboť v oné věci soudy vycházely ze zjištění, podle něhož se navrhovatel o obsahu napadených rozhodnutí valné hromady měl dozvědět až ze zápisu z jejího jednání.

e) Shrnutí

45. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 22

Pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně vzniká (a stává se splatnou) již dnem porušení rozpočtové kázně, nikoli až vydáním (nebo právní mocí) platebního výměru, jímž příslušný finanční úřad (správce daně) uloží příjemci dotace provést odvod za porušení rozpočtové kázně.

Je-li podle rozhodnutí o poskytnutí dotace porušením rozpočtové kázně skutečnost, že ve vymezené době byl prohlášen konkurs na majetek příjemce dotace, pak pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně, která vznikla prohlášením konkursu na majetek příjemce dotace, je i tam, kde insolvenční soud spojil rozhodnutí o prohlášení konkursu s rozhodnutím o úpadku dlužníka (§ 148 odst. 1 insolvenčního zákona), pohledávkou vzniklou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona „po rozhodnutí o úpadku“ dlužníka.

U pohledávky, která je obsažena v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou obsaženém v § 168 odst. 2 insolvenčního zákona, nebrání okolnost, že šlo o pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky, tomu, aby ji věřitel v okamžiku vzniku (po rozhodnutí o úpadku) uplatnil v insolvenčním řízení vůči osobě s dispozičními oprávněními postupem podle § 203 insolvenčního zákona.

Incidenční spory (odporové spory), Pohledávka přednostní, Daňové řízení

§ 148 odst. 1 IZ, § 168 odst. 2 písm. e) IZ, § 168 odst. 3 IZ, § 203 IZ, § 203a IZ, § 2 odst. 3 zákona č. 280/2009 Sb., § 242 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., § 3 zákona č. 218/2000 Sb., § 14 zákona č. 218/2000 Sb., § 44 odst. 1 písm. j) zákona č. 218/2000 Sb., § 44a odst. 3 písm. d) zákona č. 218/2000 Sb., § 44a odst. 4 písm. c) zákona č. 218/2000 Sb., § 44a odst. 11 zákona č. 218/2000 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2022, sen. zn. 29 ICdo 101/2020, ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.101.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 11. 9. 2019, č. j. [44 ICm 1364/2019-63](#), Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci (dále jen „krajský soud“):

[1] Určil, že pohledávka žalobce ve výši 7.500.000 Kč, vzniklá z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně, stanovená platebním výměrem ze dne 27. 6. 2018 (dále též jen „platební výměr“), uplatněná v insolvenčním řízení vedeném na majetek

dlužníka P. s. r. o. u Krajského soudu v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“), je pohledávkou za majetkovou podstatou (bod I. výroku).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Krajský soud – vycházejí z ustanovení § 168 odst. 2 písm. e/, § 170 písm. d/ a § 203a odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 3 písm. e/ a § 44 odst. 1 písm. b/ zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), a z ustanovení § 2 odst. 3 a § 242 odst. 1 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

3. Podle toho, jak je koncipováno ustanovení § 2 odst. 3 písm. b/ daňového řádu, je zřejmé, že pojmu daň je podřaditelný jak odvod za porušení rozpočtové kázně, tak penále za porušení rozpočtové kázně. Nejde o mimosmluvní sankci dle § 170 písm. d/ insolvenčního zákona (jde o vrácení dotace, na kterou nevznikl nárok, nikoli o potrestání příjemce dotace), nýbrž o peněžité plnění obdobné dani dle § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona.

4. Daňové řízení bylo zahájeno po doručení oznámení z 1. 6. 2018, tj. až po zahájení insolvenčního řízení a po zjištění úpadku příjemce dotace (dlužníka). Žalobce jako správce daně proto nemohl využít lhůtu 2 měsíců stanovenou v usnesení (rozuměj v rozhodnutí o úpadku) pro přihlášení pohledávky do insolvenčního řízení. Daňový řád pak v ustanovení § 242 odst. 1 určuje, že daňové pohledávky, které vznikly v důsledku daňových povinností, které vznikly ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku do ukončení insolvenčního řízení, jsou pohledávkami za majetkovou podstatou.

5. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 28. 4. 2020:

[1] Potvrdil rozsudek krajského soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 168 odst. 2 písm. e/, odst. 3 a § 170 písm. d/ insolvenčního zákona a odkazuje na „rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [29 ICdo 186/2017](#)“ [správně jde o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sen. zn. 29 ICdo 186/2017, které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu] a na „rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [29 ICdo 3/2016](#)“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2018, sen. zn. 29 ICdo 3/2016, uveřejněný pod číslem 69/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 69/2019“)] – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

7. Jde-li o pohledávku, která vznikla po rozhodnutí o úpadku, je odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, ve smyslu ustanovení § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona peněžitým plněním „obdobným dani“; nejde o mimosmluvní sankci ve smyslu ustanovení § 170 písm. d/ insolvenčního zákona. Platební výměr je formou konstitutivního

rozhodnutí; dlužníku uložil povinnost (vrátit neoprávněně užití finanční prostředky), která tu dříve nebyla. Předmětná pohledávka vznikla vydáním platebního výměru, tedy až po zjištění úpadku dlužníka a po prohlášení konkursu na majetek dlužníka, takže jde o pohledávku za majetkovou podstatou.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti prvnímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Je v souladu s hmotným právem, aby v insolvenčním řízení nemělo právní význam určení, kdy vzniká daňová pohledávka jako pohledávka za majetkovou podstatou?

[2] Je pohledávkou za majetkovou podstatou pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně, která nesouvisí s provozem, správou a udržováním majetkové podstaty, nýbrž s pouhým prohlášením konkursu na majetek příjemce dotace?

[3] Je právně významné, zda příjemce dotace porušil povinnost prohlášením konkursu, ukončením podnikatelské činnosti nebo jinak?

[4] Je v souladu se základními zásadami insolvenčního řízení, aby pasivitu věřitele, který nepřihlásí pohledávku (vázanou na podmínku) v zákonné lhůtě, ač tak měl učinit, jen proto, že jde o daňovou pohledávku, soudy odměnily tím, pohledávka bude uspokojena ve výhodnějším pořadí (jako pohledávka za majetkovou podstatou)?

9. Dovolatel namítá (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí změnil v tom duchu, že se žaloba zamítá.

10. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel především uvádí, že předmětná pohledávka nevzniká (až) vydáním platebního výměru, nýbrž (v intencích § 3 daňového řádu) již dnem, kdy nastalo porušení rozpočtové kázně; k tomuto dni je i splatná. I kdyby skutečně šlo o pohledávku, která má charakter daně nebo obdobného peněžitého plnění, pak nesplňuje podmínku, aby šlo o pohledávku vzniklou po rozhodnutí o úpadku (vznikla současně s tímto rozhodnutím).

11. Dovolatel rovněž míní, že pohledávka neodpovídá požadavkům kladeným judikaturou na daňovou pohledávku za majetkovou podstatou, akcentuje, že Nejvyšší soud již v „rozhodnutí [29 ICdo 98/2015](#)“ [jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. 29 ICdo 98/2015, uveřejněný pod číslem 11/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 11/2019“)] judikoval, že pohledávkami za majetkovou podstatou jsou jen takové pohledávky, které „doprovázejí správu a udržování majetkové podstaty dlužníka, a jde tedy o pohledávky, s nimiž je nutno počítat právě proto, že vznikají za trvání insolvenčního řízení pravidelně a jejich přednostní hrazení je svým způsobem nutné (nezbytné) k naplnění účelu a cíle insolvenčního řízení“.

12. Podle dovolatele šlo v [R 69/2019](#) o jiný případ (povinnost k vrácení dotace vyplynula z opatření přijatého při správě dlužníkovy podniku) a napadené rozhodnutí odporuje i závěrům formulovaným v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sen. zn. [29 NSČR 16/2011](#), uveřejněném pod číslem 54/2012 Sb. rozh. obč. V něm Nejvyšší soud dovodil, že pro pohledávky, které věřitelé uplatňují vůči dlužníku podáním přihlášky, platí, že musí existovat (byť dosud nejsou splatné nebo jsou vázány na podmínku, k jejímuž splnění může dojít později) zpravidla ke dni rozhodnutí o úpadku, nejpozději však (není-li s rozhodnutím o úpadku spojeno rozhodnutí o prohlášení konkursu) ke dni přihlášení provedeného v propadné lhůtě vymezené rozhodnutím o úpadku.

13. Dovolatel usuzuje, že ujednání obsažené v hlavě I., obecné části, článku IV., odst. 6 Podmínek poskytnutí dotace, jež byly nedílnou součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace, představuje právě takovou podmínku, se kterou počítá insolvenční zákon. Žalobce měl proto přihlásit pohledávku do insolvenčního řízení v propadné přihlašovací lhůtě stanovené v rozhodnutí o úpadku dlužníka jako pohledávku podmíněnou.

č. 22

III.

Přípustnost dovolání

14. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. článek II, bod 2. zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení otázky, zda předmětná pohledávka je pohledávkou za majetkovou podstatou, jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro právní posouzení věci Nejvyšším soudem jsou rozhodná následující skutková zjištění (jak z nich vyšly oba soudy a jak se podávají z insolvenčního rejstříku):

19. Rozhodnutím o poskytnutí dotace ze dne 15. 5. 2014 poskytlo Ministerstvo průmyslu a obchodu dlužníku dotaci ve výši 7.500.000 Kč. Součástí rozhodnutí o poskytnutí dotace byly „Podmínky poskytnutí dotace“, které v hlavě I., obecné části, článku IV., odst. 6 určovaly, že:

„Pokud již byla příjemci proplacena dotace nebo její část, nesmí příjemce dotace v období 5 let, 3 let v případě malých a středních podniků, od skutečného data ukončení realizace projektu vstoupit do likvidace ani nesmí být rozhodnuto o prohlášení konkursu na jeho majetek. Pokud tyto skutečnosti nastanou, je příjemce dotace povinen informovat o nich poskytovatele.“

Článek VIII. odst. 1 Podmínek poskytnutí dotace pak stanovil, že porušení rozpočtové kázně bude postiženo odvodem ve výši celkové částky dosud vyplacené dotace za každý jednotlivý případ.

č. 22

20. Usnesením ze dne 10. 2. 2017 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 7.47 hodin), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a prohlásil konkurs na jeho majetek.

21. Podáním datovaným 1. 6. 2018 oznámil Finanční úřad pro Zlínský kraj dlužníku zahájení daňového řízení dle § 91 odst. 1 daňového řádu, jehož předmětem bude vyměření odvodu za porušení rozpočtové kázně u peněžních prostředků poskytnutých mu ve výši 7.500.000 Kč.

22. Platebním výměrem ze dne 27. 6. 2018 vyměřil Finanční úřad pro Zlínský kraj dlužníku odvod do Národního fondu za porušení rozpočtové kázně ve výši 7.500.000 Kč. Odvolání žalovaného proti platebnímu výměru odvolací finanční ředitelství zamítlo a platební výměr potvrdilo rozhodnutím ze dne 15. 3. 2019, které nabylo právní moci dne 18. 3. 2019.

23. Žalobce uplatnil předmětnou pohledávku u žalovaného dne 10. 4. 2019 jako pohledávku za majetkovou podstatou.

24. Usnesením ze dne 15. 4. 2019 uložil insolvenční soud žalobci, aby do 30 dnů od doručení usnesení podal žalobu o určení pořadí pohledávky; žalobce podal žalobu včas (14. 5. 2019).

25. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona, daňového řádu a rozpočtových pravidel:

§ 148 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční soud spojí s rozhodnutím o úpadku rozhodnutí o prohlášení konkursu, je-li dlužníkem osoba, u které tento zákon vylučuje řešení úpadku reorganizací nebo oddlužením.

(...)

§ 168 (insolvenčního zákona)
Pohledávky za majetkovou podstatou

(...)

(2) Pohledávkami za majetkovou podstatou, pokud vznikly po rozhodnutí o úpadku, jsou

(...)

e/ daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění, pohledávky vzniklé opravou výše daně u pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení podle zákona upravujícího daň z přidané hodnoty,

(...)

(3) Není-li dále stanoveno jinak, pohledávky za majetkovou podstatou se uspokojují v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku.

§ 203a (insolvenčního zákona)

(1) V pochybnostech o tom, zda pohledávka uplatněná věřitelem podle § 203 je pohledávkou za majetkovou podstatou nebo pohledávkou postavenou jí na roveň anebo pohledávkou, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170), uloží insolvenční soud i bez návrhu věřiteli, který ji uplatnil, aby do 30 dnů podal u insolvenčního soudu žalobu na určení pořadí uplatněné pohledávky; na návrh insolvenčního správce tak učiní vždy. Žaloba musí být vždy podána proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky uplatněné jako pohledávka za majetkovou podstatou nebo jako pohledávka postavená na roveň pohledávce za majetkovou podstatou ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, považuje se podání, jímž věřitel takovou pohledávku uplatnil, za přihlášku pohledávky a uspokojení pohledávky jako pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené jí na roveň je v insolvenčním řízení vyloučeno. Nedojde-li žaloba o určení pořadí pohledávky, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje, ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu nebo není-li žalobě vyhověno, je uspokojení takové pohledávky v insolvenčním řízení vyloučeno.

(2) Řízení o žalobě podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle § 159 odst. 1 písm. a/; ustanovení o popření pořadí přihlášené pohledávky platí obdobně.

§ 2 (daňového řádu)

(...)

(3) Daní se pro účely tohoto zákona rozumí

a/ peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,

b/ peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona,

c/ peněžité plnění v rámci dělené správy.

(...)

§ 242 (daňového řádu)

Pohledávky za majetkovou podstatou a majetek dlužníka

(1) Daňové pohledávky, které vznikají v důsledku daňových povinností, které vznikly v době ode dne účinnosti rozhodnutí o úpadku do ukončení insolvenčního řízení, jsou pohledávky za majetkovou podstatou.

(...)

§ 3 (rozpočtových pravidel)

Pojmy

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a/ dotací peněžní prostředky státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo Národního fondu poskytnuté právnickým nebo fyzickým osobám na stanovený účel,

(...)

e/ neoprávněným použitím peněžních prostředků státního rozpočtu, jiných peněžních prostředků státu, prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, státního fondu nebo Národního fondu, jejich výdej, jehož provedením byla porušena povinnost stanovená právním předpisem, rozhodnutím, případně dohodou o poskytnutí těchto prostředků, nebo porušení podmínek, za kterých byly příslušné peněžní prostředky poskytnuty, porušení účelu nebo podmínek, za kterých byly prostředky zařazeny do státního rozpočtu nebo přesunuty rozpočtovým opatřením a v rozporu se stanoveným účelem nebo podmínkami vydány; dále se jím rozumí i to, nelze-li prokázat, jak byly tyto peněžní prostředky použity,

(...)

§ 14 (rozpočtových pravidel)

(1) Na dotaci nebo návratnou finanční výpomoc není právní nárok, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

(...)

§ 44 (rozpočtových pravidel)

(1) Porušením rozpočtové kázně je

(...)

j/ porušení povinnosti stanovené právním předpisem, rozhodnutím nebo dohodou o poskytnutí dotace nebo návratné finanční výpomoci, které přímo souvisí s účelem, na který byla dotace nebo návratná finanční výpomoc poskytnuta a ke kterému došlo před přijetím peněžních prostředků poskytnutých ze státního rozpočtu, státního fondu, Národního fondu nebo státních finančních aktiv a které trvá v okamžiku přijetí prostředků na účet příjemce; prvním dnem porušení rozpočtové kázně je den jejich přijetí příjemcem; penále za porušení rozpočtové kázně se počítá ode dne následujícího po dni, do kterého měl příjemce na základě platebního výměru odvod uhradit.

(...)

§ 44a (rozpočtových pravidel)

(...)

(3) Fyzická osoba nebo právnická osoba jiná než stát, která porušila rozpočtovou kázeň, je povinna provést prostřednictvím místně příslušného finančního úřadu odvod za porušení rozpočtové kázně do

(...)

d/ Národního fondu, jestliže porušila rozpočtovou kázeň podle § 44 odst. 1 písm. b/ tím, že neoprávněně použila nebo zadržela peněžní prostředky poskytnuté z Národního fondu, nebo tím, že neoprávněně použila nebo zadržela peněžní prostředky podle § 44 odst. 2 písm. d/ nebo f/ nebo jestliže porušila rozpočtovou kázeň podle § 44 odst. 1 písm. i/ nebo j/,

(...)

(4) Odvod za porušení rozpočtové kázně činí

(...)

c/ v ostatních případech částku, v jaké byla porušena rozpočtová kázeň.

(...)

(9) Správu odvodů za porušení rozpočtové kázně a penále vykonávají finanční úřady podle daňového řádu. Porušitel rozpočtové kázně má při správě odvodů za porušení rozpočtové kázně postavení daňového subjektu. Finanční úřad poskytuje na vyžádání informace získané při správě odvodů správnímu orgánu, který rozhodl o poskytnutí prostředků ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, státního fondu nebo Národního fondu, a orgánu oprávněnému ke kontrole těchto poskytnutých prostředků, jakož i ke kontrole použití prostředků státního rozpočtu nebo jiných peněžních prostředků státu, jde-li o informace týkající se správy odvodu za porušení rozpočtové kázně; to platí i pro příslušný orgán Evropské unie a správní orgán, který se podílí na správě těchto prostředků poskytnutých ze zahraničí. Penále, které vzniklo v důsledku porušení rozpočtové kázně před vyměřením, je splatné do 30 dnů ode dne doručení platebního výměru. Odvod a penále lze vyměřit do 10 let od 1. ledna roku následujícího po roce, v němž došlo k porušení rozpočtové kázně.

(...)

26. Ustanovení § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona doznalo od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (od 31. 10. 2016) změny jen potud, že s účinností od 1. 4. 2019, po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 80/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní a některé další zákony, z něj byla vypuštěna (byla v něm zrušena) slova „pohledávky vzniklé opravou výše daně u pohledávek za dlužníkem v insolvenčním řízení podle zákona upravujícího daň z přidané hodnoty,“ (srov. bod 1., článek XVII, části desáté zákona č. 80/2019 Sb.). Vzhledem k přechodnému ustanovení obsaženému v článku XVIII, části desáté zákona č. 80/2019 Sb. však označené ustanovení platí pro insolvenční řízení vedené na majetek dlužníka ve znění touto novelou nedotčeném. Ustanovení § 148 odst. 1, § 168 odst. 3 a § 203a insolvenčního zákona a ustanovení § 2 a § 242 odst. 1 daňového řádu v podobě citované výše nedoznala změn od zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka. Citovaná ustanovení rozpočtových pravidel nedoznala změn (s výjimkou dále uvedenou) od vydání rozhodnutí o poskytnutí dotace (15. května 2014) do vydání napadeného rozhodnutí. V ustanovení § 44a rozpočtových pravidel byla sice s účinností od 20. 2. 2015 [po novele provedené zákonem č. 25/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů] v odstavci 3 písm. d/ za slova „nebo f/“ vložena slova „nebo prostředky poskytnuté ze státního fondu na programy nebo projekty spolufinancované z rozpočtu Evropské unie, které jsou státním fondem označeny jako prostředky odpovídající spolufinancování z rozpočtu Evropské unie“ (srov. bod 41., článku I, zákona č. 25/2015 Sb.) a odstavec 9 se ve struktuře ustanovení posunul (stal se z něj odstavec 11) [srov. bod 44., článku I, zákona č. 25/2015 Sb.], vzhledem k přechodnému ustanovení obsaženému v článku II zákona č 25/2015 Sb. se však tato změna neuplatní pro právní vztahy vzniklé z rozhodnutí

o poskytnutí dotace vydaných přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (což je i tento případ).

27. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

28. Platí, že v incidenčním sporu o určení, zda pohledávka uplatněná v insolvenčním řízení způsobem uvedeným v § 203 insolvenčního zákona je co do svého pořadí pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu ustanovení § 168 odst. 2 insolvenčního zákona, se insolvenční soud zabývá pouze okolnostmi rozhodnými pro posouzení správnosti uplatněného pořadí pohledávky, bez zřetele k tomu, zda spornou je i existence nebo výše této pohledávky. Skutečnosti rozhodné pro posouzení důvodu vzniku pohledávky, nebo důvodu jejího možného zániku, anebo důvodu, pro který se stala soudně nevymahatelnou, případně pro posouzení (určení) správné výše pohledávky, jsou vyhrazeny sporu o splnění povinnosti (o zaplacení peněžité pohledávky) vedenému u obecného soudu (nebo u jiného k tomu příslušného orgánu); srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2020, sen. zn. [29 ICdo 48/2020](#), uveřejněný pod číslem 109/2020 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 109/2020“).

29. Povahou odvodu za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace (nebo místo něj jinému rozpočtovými pravidly určenému subjektu) vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, se Nejvyšší soud zabýval v [R 69/2019](#). V tomto rozhodnutí (na jehož závěrech nemá důvod cokoli měnit ani na základě dovolací argumentace uplatněné v této věci a na něž v podrobnostech odkazuje) Nejvyšší soud uzavřel, že takový odvod není „mimosmluvní sankcí“ ve smyslu § 170 písm. d/ insolvenčního zákona. Tamtéž dodal, že jde-li o pohledávku, která vznikla po rozhodnutí o úpadku, pak odvod za porušení rozpočtové kázně, jehož prostřednictvím má být poskytovateli dotace (nebo místo něj jinému rozpočtovými pravidly určenému subjektu) vrácena dotace (nebo její část) proto, že příjemce dotace nedodržel podmínky, při jejichž splnění by se poskytnutá dotace (nebo její část) stala nenávratnou, je pohledávkou za majetkovou podstatou ve smyslu ustanovení § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona (coby peněžité plnění obdobné dani). Současně Nejvyšší soud připomněl, že insolvenční zákon má ve vztahu k daňovému řádu, povahu zákona speciálního (jehož uplatnění má v případě dlužníkovy úpadku přednost) ve vztahu k plnění těch funkcí daňového řádu, které se týkají vymáhání daňových pohledávek.

30. K otázce, zda pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně je pohledávkou, jejíž vznik je vázán na splnění odkládací podmínky (na porušení rozpočtové kázně) existující v této podobě (vzhledem k vymezení podmínek poskytnutí dotace v rozhodnutí o poskytnutí dotace) již od poskytnutí dotace, Nejvyšší soud uvádí, že ve srovnatelných skutkových poměrech [poskytnutí dotace před zahájením insolvenčního řízení na majetek příjemce dotace, s podmínkou, že do 3 let od skutečného ukončení projektu neukončí podnikatelskou činnost a následné ukončení podnikání příjemcem dotace v oné tříleté lhůtě usnesením, jímž insolvenční soud ukončil provoz podniku (dnes závodu) příjemce dotace] v [R 69/2019](#) rovněž neměl pohledávku uplatněnou (proto) z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně za pohledávku, jejíž vznik je vázán na splnění odkládací podmínky, jež by měla být přihlášena

do insolvenčního řízení v propadné přihlašovací lhůtě určené rozhodnutím o úpadku. K tomu budiž dodáno, že pohledávkami vázanými na splnění odkládací podmínky jsou jen takové pohledávky, u nichž podmínka má oporu v textu zákona nebo ve smluvním ujednání; nejde o „podmínku“, kterou v přihlášce zformuluje (poprvé) její přihlašovatel (srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2015, sen. zn. [29 ICdo 62/2014](#), uveřejněného pod číslem 85/2015 Sb. rozh. obč.). Řešení otázky, zda šlo o pohledávku, která jako vázaná na splnění odkládací podmínky mohla být přihlášena již v přihlašovací lhůtě určené rozhodnutím o úpadku, ač vznikla až po rozhodnutí o úpadku, však v poměrech této věci žádný význam nemá. U pohledávky, která je obsažena v taxativním výčtu pohledávek za majetkovou podstatou obsaženém v § 168 odst. 2 insolvenčního zákona, nebrání okolnost, že šlo o pohledávku vázanou na splnění odkládací podmínky, tomu, aby ji věřitel v okamžiku vzniku (po rozhodnutí o úpadku) uplatnil v insolvenčním řízení vůči osobě s dispozičními oprávněními postupem podle § 203 insolvenčního zákona.

č. 22

31. K době vzniku pohledávky z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně se ve své rozhodovací praxi opakovaně vyjádřil Nejvyšší správní soud. Ten již v rozsudku ze dne 25. 6. 2009, č. j. [5 Afs 70/2008-152](#), uveřejněném pod číslem 2309/2011 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, uzavřel, že z konstrukce penále z odvodu za porušení rozpočtové kázně, které se dle § 44 odst. 2 zákona o rozpočtových pravidlech počítá ode dne, kdy k porušení rozpočtové kázně došlo, do dne, kdy byly prostředky odvedeny, vyplývá, že samotný odvod za porušení rozpočtové kázně je splatný již ode dne porušení, nikoliv až ode dne vydání platebního výměru na tento odvod, či ode dne uplynutí lhůty v tomto platebním výměru uvedené. K závěrům tohoto rozsudku se Nejvyšší správní soud dále přihlásil např. v rozsudku ze dne 18. 7. 2013, č. j. [1 Afs 53/2013-33](#), uzavíraje, že penále je sankcí za neprovedení odvodu v zákonem předpokládané době a je splatné (již) dnem porušení rozpočtové kázně. Závěr, že odvod za porušení rozpočtové kázně je (již) právním důsledkem porušení rozpočtové kázně, zformuloval Nejvyšší správní soud např. též v usnesení svého rozšířeného senátu ze dne 30. října 2018, čj. [1 Afs 291/2017-33](#), uveřejněném pod číslem 3854/2019 Sbírky rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.

32. Jinak řečeno, pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně vzniká (a stává se splatnou) již dnem porušení rozpočtové kázně, nikoli až vydáním (nebo právní mocí) platebního výměru, jímž příslušný finanční úřad (správce daně) uloží příjemci dotace provést odvod za porušení rozpočtové kázně. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž co do úsudku, že předmětná pohledávka vznikla „vydáním platebního výměru“, není správné.

33. V poměrech dané věci došlo k porušení rozpočtové kázně a tedy i ke vzniku pohledávky z titulu odvodu za toto porušení (již) prohlášením konkursu na majetek dlužníka (10. 2. 2017). Otázkou k řešení tudíž zůstává, zda pohledávka takto vznikla „po rozhodnutí o úpadku“ (srov. uvozovací větu § 168 odst. 2 insolvenčního zákona), jestliže rozhodnutí (usnesení) o prohlášení konkursu bylo rozhodnutím (usnesením), které insolvenční soud spojil s rozhodnutím o úpadku (srov. § 148 odst. 1 insolvenčního zákona).

34. Rozhodnutí o úpadku je rozhodnutím, jímž insolvenční soud osvědčuje nebo zjišťuje, že dlužník je v úpadku nebo že mu úpadek hrozí (§ 136 odst. 1 insolvenčního zákona), kdežto rozhodnutí o prohlášení konkursu je rozhodnutím insolvenčního soudu o způsobu řešení (zjištěného) úpadku dlužníka (§ 4 odst. 2 písm. a/ insolvenčního zákona).

Konkurs na majetek dlužníka tedy nelze prohlásit před vydáním rozhodnutí o úpadku dlužníka. Bez zřetele k tomu, že v případě uvedeném v § 148 odst. 1 insolvenčního zákona nastávají účinky rozhodnutí o úpadku i účinky rozhodnutí o prohlášení konkursu ve stejný okamžik (zveřejněním usnesení, jež obsahuje oba tyto výroky, v insolvenčním rejstříku; srov. § 89 odst. 1, § 140a odst. 1 věta první a § 245 odst. 1 insolvenčního zákona), povahou věci je dáno, že rozhodnutí o prohlášení konkursu je rozhodnutím závislým na rozhodnutí o úpadku (k tomu srov. např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2011, sen. zn. [29 NSČR 12/2011](#), uveřejněné pod číslem 110/2011 Sb. rozh. obč.), jež vždy následuje (až) po rozhodnutí o úpadku (při souběžném vydání obou rozhodnutí může obstát rozhodnutí o úpadku, i když bude zrušeno rozhodnutí o prohlášení konkursu, kdežto obráceně to neplatí).

35. Je-li tedy podle rozhodnutí o poskytnutí dotace porušením rozpočtové kázně skutečnost, že ve vymezené době byl prohlášen konkurs na majetek příjemce dotace, pak pohledávka z titulu odvodu za porušení rozpočtové kázně, která vznikla prohlášením konkursu na majetek příjemce dotace, je i tam, kde insolvenční soud spojil rozhodnutí o prohlášení konkursu s rozhodnutím o úpadku dlužníka (§ 148 odst. 1 insolvenčního zákona), pohledávkou vzniklou ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona „po rozhodnutí o úpadku“ dlužníka.

36. Právní posouzení věci odvolacím soudem je proto ve výsledku správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

37. V rámci přímých odpovědí na otázky položené dovolatelem zbývá dodat, že:

[1] Odpovídat na otázku č. 1 smysl nemá (závěr, že určení, kdy vzniká daňová pohledávka, jako pohledávka za majetkovou podstatou, nemá právní význam, napadené rozhodnutí neobsahuje).

[2] Odpověď na otázku č. 2 plyne již z [R 69/2019](#) a Nejvyšší soud ji podal v odstavci 29. a 30. výše; závěry formulované v [R 11/2019](#) úsudku, že předmětná pohledávka je peněžitým plněním obdobným dani ve smyslu § 168 odst. 2 písm. e/ insolvenčního zákona, samy o sobě nebrání (srov. i odstavec 28. výše).

[3] Otázka č. 3 směřuje ke zkoumání „pravosti“ pohledávky, nikoli jejího pořadí (srov. [R 109/2020](#) a odstavec 28. výše).

[4] Odpověď na otázku č. 4 podal Nejvyšší soud v odstavci 30. výše.

38. Výrok o nákladech dovolacího řízení je odůvodněn tím, že dovolání žalovaného (insolvenčního správce dlužníka) bylo zamítnuto, přičemž pravidlo, podle kterého ve sporu o pořadí přihlášených pohledávek nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení proti insolvenčnímu správci (§ 202 odst. 1 věta první insolvenčního zákona), se obdobně uplatní též ve sporu o pořadí pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky postavené na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 203a odst. 2 insolvenčního zákona); srov. [R 109/2020](#).